

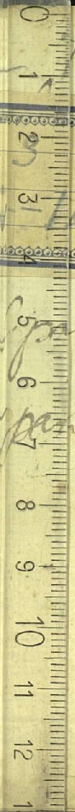
4. N.º 462.

Biblioteca Ordinarie	
Serie	A
Estancia	3
Tabla	
Número	421

25 - 1 - S. 421

Signa
S. 421

4. N.º 462.

Biblioteca Universitaria	
Serie	A
Estancia	3
Tabla	
Número	421

25-7-1421

3
34-148

San
España
España

Del Colegio de la Compañia de J. de Granada
S. B. B. E.

MENSA

THEOLO-PHI-
LOSOPHICA,

S E V

CONVIVIORVM

PVLPAMENTA ET CONDI-
menta suauissima,

HOC EST

QVÆSTIONES SYMPOSIA-
cæ, faceta quidem, seræ tamen & multa
grauitate condita, nec non per LXII. Lo-
cos communes disposita Studio &
indultria

MATTHÆI TYMPII Theol

LUC. 24. v. 17.

Qui sunt hi sermones quos conseritis ad inuicem?

I. COR. 10. v. 31.

*Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid faci-
tis, omnia ad gloriam Dei facite.*

Cum licentia Superiorum

Monasterii VVestphaliæ, Apud Michael-
lem Dalium.

ANNO M. DC. XIX.

Ad candidum Lectorem.

QVoniam non omnes hæ Quæstiones, beneuole Lector, omni aut tempore aut loco, aut quocunque in confessu decet, cauendum est, ne decori ignoratione peccetur & modus excedatur. Isocrates cum instantius rogaretur vt in conuiuio quodam promeret aliquid de artis suæ officina, respondit: *Quæ ego noui temporis huius non sunt, quæ vero exigit tempus hoc, ego nescio,* indicans parum congruere lasciuientibus ex vino oratoriam inserere grauitatem, Plur. Sic & Seneca ait ep. 29. Nunquam volui populo placere. Nam quæ ego scio, non probat populus, quæ probat populus ego nescio.

ADMODVM REVERENDO.

PIËTATIS, ERVDITIONIS, ET SAPIENTIAE gloria præstantissimo viro, ac Domino, Domino IO ANNI GHELENIO, SS. Theologiae Licentiato eruditissimo, Diui Andreae apud Colonienfes Canonico optime merito, & celeberrimi Gymnasii Montani Regenti vigilantissimo, Domino & amico suo vni-
ce colendo.

Ribus potissimum de causis, Admodum Reuerende & eximie Domine Regens, Quæstiones hæcæ Symposiasticas per Locos communes dispositas in vulgus exire volui. Primo vt vsuearum præpediam atque adeo, quo ad fieri potest, abrogem immodicas illas intemperantesq; cibi potusque ingurgitationes, ad quas se mutuo in conuiuio, etiam Christianorum, inuitant seu potius cogunt cõpotores, atq; hac ratione quasi venenatis quibusdã pharmacis omnis generis morbos morteq; adeo ipsam sibi inuicẽ celerẽ & immaturã acerunt.

Deinde vt (quia in conuiuio abundare solet loquacitas & quæ quisque fecit, dixit, cogitauit in ijs tanquam tribunalibus ventilantur, & temulentis

censores, cum ossibus abstineant, alienam tamen famam rodunt) honesti conuiuie iis ad gloriam Dei, & proximi salutem, vtendo, detractiones & omnes noxios sermones deuitēt. Tertio vt iis, quasi quadam ambrosia, honesta ingenia resciantur & animi: seu pondere curarum lassī, seu studiorum aliorumque laborum perpetuitate fatigati ac delassati, recreentur & instaurantur.

Olim enim Athenis festis diebus aliquot boni amici laxaturi animum congregabantur, & artificiosum obscurumque quiddam de virtutibus & artibus in medium, tanquā collectam, conuiuie proferrebant, pro suo quisq; captu & ingenio, ne plane nihil agerent, aut nugis etiam intenti viderentur. Postea sine inuidia & ira conuiuantes, qui iudicio doctiorum conuincebantur, leui multa castigabantur, vnde postea Symbolam consciebant. Quæ resuppeditabat & conuiuīis symbolam, & diligentia exercitationem & intellectui commonefactionem, excitabat etiam ad maius & ardentius studium tā victos quam victores.

Quisquis etiam apud Platonem cœnabat in vnam voluptatē capiebat ex apparatu facili, questionibusq; philosophicis, alteram quod postredie nec capitis grauedinem nec stomachi cruditatem sentiret.

tiret. Hinc cœnam frugalem & eruditam, cœnam Platoniam appellamus, vel Pythagoricā vel Diogenicā, his enim omnibus leges sumptuariæ metuendæ non erant, quia admodum frugaliter vivebāt Apud Pōponium Atticum nunquā sine aliqua lectione cœnatum est, vt non minorem animo quā ventre conuiuia delectationem perciperent. Nemo in conuiuio Titi Pōponij Attici, ait Probus, aliud acroama audiuit quā anagnosten, quod nos quidem iucundissimum arbitramur, neq; vnquam sine aliqua lectione apud eū cœnatū est, vt nō minus animo quā ventre conuiuæ delectarētur. Mamq; eos vocabat quorū mores à suis non abhorrebāt. Carolus Magnus interprandendum & cœnandum sibi libros S. Augustini de ciuitate Dei & historias legi curabat apud Plutarchum (in conuiuio 7. Sap.) legimus Priscos etiam Reges ingenio certare sibi que mutuo questiones proponere solitos fuisse, & victoria præmium aliquod propositū fuisse, Sic Tyrionum Regis Salomon enigmata apud Iosephum lib. 8. antiq. iud. c. 5. proponit. Quomodo Alexander Magnus decē Gymnosophistas, postquam ad obscuras & obuolutas sibi propositas questiones aptissime respondissent, muneribus honoratos dimiserit prolixè refert Plutarchus in Alex. Tiberius Cæsar ex lectione quotidiana quæstio-

nes discutiendas in conuiujs proponebat. Alfonso Sicilia Rex statim post prandium vel Panormitanum vel alium è doctis viris audiebat, vt qui dignum iudicaret animum quoq; cibo suo post pastum corporis rescicere. A Gracis enigmata & gryphi post conuiuia proponebantur, quorum captiones soluenti premium erat portio carnis, non soluenti pœna erat vt falsum hauriret poculum. Interrogatus Ctesibius (teste Calio lib. 27. cap. 24.) quid sibi ex philosophia superesset, respondit, $\sigma\mu\beta\acute{o}\lambda\omega\varsigma \delta\epsilon\iota\pi\epsilon\iota\upsilon$, hoc est, sine symbolo cœnare, nam cum iocis scateret sæpius vocabatur. S. Augustinus fatetur in lib. Retract. se cum necdum esset baptizatus celebrasse suum natalem & in conuiuio ventilatam esse questionem, de vita beata. Origenes nunquam cibum capiebat absque lectione, indignum ratus deteriorem hominis partem rescici meliore neglecta.

Breuiter quotquot viri prudentes se à molestijs & angoribus voluerunt abducere, & ad hilaritatem ac lætitiã dare, ij semper eiusmodi lepidis ac facetis questionibus non potuerunt non delectari: Omnes enim flagramus scientiã cupiditate, & ea quæ latent obscuritate inuoluta nitimur peruestigare, eaque de causa cum

cum aliquid antea nobis ignotum cernimus ingenti gaudio cumulamur. Neque illud mirum nobis videri potest, cum vt Arist. ait, minimum sit quod nouimus, maximum quod ignoramus, nec non omne ens naturaliter appetat suã perfectionem, & conetur, quo ad potest, se assimilare primo. enti, scientia vero maxime perficiat intellectum. Commendat nobis etiam eiusmodi questiones Macrobius, cum inquit: :: Cum videas anceps esse omne scommatum genus, suadeo in conuiujs, in quibus lætitiæ insidiabitur ira, ab eiusmodi dictis faceffas, & magis questiones conuiuales vel proponas, vel ipse dissoluas.

Iam hisce in gratiam studiosorum collectis & per Locos communes dispositis questionibus, Admodum Reuerende & prudentissime Dom. Regens, cum passim recepta consuetudo Patrum querere iuberet, habita aliquandiu deliberatione non melius me hoc munere defunctorum putauì quam si Te in sanctissimo regendi & formandi iuuentutem munere, in tanto, inquam, dignitatis & excellentiæ gradu (ob heroicas, quibus egregie à Deo armatus es, virtutes)

locatum eligerem. Tu erim eas facile clypeo authoritatis tuæ aduersus maleuolos ac theoninos dentes defendes, & splendore nominis Tui munera multi (quemadmodum mihi persuadeo) Studiosi non solum diligenter eas in manibus terent, & oculis percurrunt, sed magnam etiam similitum questionum multitudinem in Locos suos communes comportabunt.

Ad hæc optimi quique & sapientissimi formanda ac conseruanda Reip. magistri tum præceperunt magnam esse habendam primæ efflorentisque ætatis rationem, nec confusa scientiarum quarumuis inculcatione opprimendam, sed pedetentim ordineque ac via ad ipsum sapientiæ collem & apicem vocandam, tum mandarunt diligentissime esse τὸ πρῶτον τὴν περὶ θεῶν ἐπιμέλειαν, siue vt noster Paul. inquit, τὴν ζυμασίαν τοῦ εὐσεβείαν, quæ spem habet & vitæ quæ nunc est, & futura, eamque vt imbiberet iuuentus cum ipso lacte à non putidis verminantibusque lacunis & sentinis, Sed ex purissimæ venerandæ antiquitatis latice & limpidissimis S. scripturæ fontibus, seuerè constanterque sanxerunt. Nouerunt enim, Prudentissimi viri verissimum esse illud Aristotelis: & μικρὴν διαφέρει τὸ εὖ τῶς ἢ ὕ τῶς εὐθύς ἐκ νέων ἐπιζητεῖν,

ἀλλ' ἄ.

ἀλλ' ἄ παύσασθαι, μάλλον δὲ τὸ πᾶν. Nouerunt eos quibus Pietas præ cunctis rebus est cordi Deum suorum laborum habere ductorem & moderatorem: Considerarunt etiam ruinas & veluti proiecta cadauera multarum ciuitatum, gentium, nationum & imperiorum, quæ recisis à rudi pueritia virtutis ac pietatis sbris citissime consenuerunt, & à fide ac virtute prius descuerunt quam felicitatem suam horribili miseria & calamitate funestari senserunt. Cum igitur in eo potissimum Tuus, prudentissime D. Regens, desudet labor vt in augustissimo Tuo Gymnasio rudis adolescentia non modo litterarum scientia imbuetur, sed etiam morum elegantia, tanquam suauissimo eruditionis condimento exornetur, & ad virtutis illibataque pietatis templa perducatur, cumque in eo Tecum Collegarum emiteat industria vt nullum discipuli habeant ad omnem virtutem maius incitamentum quam conspicuam in omnibus actionibus Præceptorum pietatem & sanctitatem, noli mirari quod Mensam hanc Studiosorum sub Tui nominis fulgore ac splendore in lucem emittere volucim. Per sempiternam autem in celo Patronis bonorum librorum repositam mercedem peto vt ipsam benigno animo suscipere & charissima-

EPISTOLA DEDICATORIA.

*Simorū meorū nepotū studiis auxilio & consilio Tuo
adesse non dedigneris. Magnus ille auriga & Rector
vniuersi Te Tuosque pia doctrina doctaque pietate
armatos Collegas ad honorem diuini numinis am-
plificandum, ad Ecclesie incolumitatem conseruan-
dam, & multorum Studioforum salutem promo-
uendam quam diutissime conseruet incolumes. Da-
tum Monasterii ex Collegio Dett. Anno. 1615. in fe-
sto decol. S. Ioannis Bap.*

R. T. dig.

Obseruantissimus

Matthæus Tympius
Coll. Dett. Regens.

INDEX LOCORVM COMMV-

NIVM HVIVSCE MENSÆ
Sapientum.

Adulatione pag. 1.	Hereticis	130
Amicitia	Homine	130
Ambitione, hono- re & magistratu	Inuidia	150
	Ira	151
Animalibus	Iustitia	152
Arboribus	Labore &	010
Artibus & studii		158
	Lapidibus	159
	Libidine	160
Auaritia	Libris	ibid.
Aula	Lingua	162
Bello	Litteris	163
Cælo	Magia malefica	
Christo		164
Cibus	De	Manfuetudine
Coniugio		166
Consiliis & confi- liariis	Medicina	167
Conuiujs & cōui- uatoribus	Mendacio & ve- ritate	177
Deo eiusque cultu	Meteoris	177
	Morte	192
	Mulieribus	183
Diuitiis	Mundo	192
Doctis & doctrina	Musica	194
	Naugatiōe	196
Ebrietate	Nominibus quo- rundam ho- miquum	197
Elementis		
Epistolis		

Epule

INDEX.

Epulo nuptiali 198 Patientia 200 Pictura & poesi 202 Prudentia 204 De Schola 207 De Senectute 208 Sepultura 224 Somno & vigilia 225 Stultis 230	Superbia 231 Templis 232 Tempore 233 Terra 236 Vestibus 239 De Vino 241 Virtute 251 Vita 253 Urbibus & regnis 256 Rebus variis 263
---	---

Qui cum hisce LXII. Locis communibus coniunxerit Locos CCXV. vtriusque partis mei Theatri historici, CC. locos Speculi clericorum, totidem Speculi magistratum, omnia vtriusque partis Themata mea oratoria, nec non vtrumque librum Morum philoſophiæ poetiæ per locos communes digeſtum, ei nunquam deerit optima materia dicendi, & pie colloquendi.

CAPVT

I.

Caput I.
DE ADVLATIONE.

Quæſtio I.

Quid ſibi vult illud Seneca: Omne ſub regno grauiore regnum eſt?

PRincipes quidem populis, at principibus plerunque imperare aduſatores, qui dum laudant aduſant, dum ſuſpirant ſperant, dum plorant votant, dum rident mordent, ac interim eo conferunt omnia vt turpem quæſtum abdomini fœnerentur. Hinc Michael Verinus:

*Blandus aduſator virtus commune potentum,
Sapius infeſto ſauior hoſte nocet.*

2. *Quid diſcriminis eſt inter aſſentatorem & amicum?*

Quemadmodum Patroclus proditurus in bellum reliqua quidem Achillis arma ſibi aſſumpſit, ſolam vero haſtam, vt grauem ac præuolidam, ne artigit quidem: ita aduſator omnia veri amici ſymbola imitatur præter ſolam admoſendi libertatem, quæ vt haſta corpus, ſic illa animum amici delinquentis inſus ferit. Plut. *Hinc ille, aduſatoris os ſemper roſam, mens ſemper ſpinam habet.*

Hinc Ant. Mancinellus.

*Fallit aduſator, resinens ſub melle venenum.
Coruis innumeris quam blando occurrere mallem.
Deorat hic viuos, proiecta cadauera corui.*

3. Cui nocet assentatio?

Et qui eam recipit atq; ea delectatur ita fit vt is assentatoribus patefaciat aures suas maxime qui ipse sibi assentatur. Cic. in Lælio.

Solus autem in amando laudandog, nunquam Fallitur cui amandi laudandique lex est Deus.

Marfilii Ficinus lib. 5. cap. 23.

4. Quomodo Diogenes vocabatur blandam non ex animo proficiscentem sed ad gratiam compositam orationem?

(Glatte/schöne/süßmündige wort.)

Melleum laqueū, quia blande amplectens hominē, eū iugulat. Nam aspidē sub lingua, venenū sub hamo offert adulator. Cato:

Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

5. Quid respondit idem interrogatus quanam bellua perniciosissime morderet?

Ex feris obtreator, ex mitioribus adulator. Recte nam hic stultorum diuitū est, arrisor, derisor, & arrosor. Sic & Bias interrogatus quod nā esset animal omnium maxime noxium, si de feris, inquit, percunctaris, tyrannus, si de mitibus adulator.

CAPVT II.

DE AMICITIA.

1. Cur iniuria ab Amicis illata duplicem meretur penam?

Meretur vnam quia amici falluntur, alteram quia læduntur, falluntur quia aliud ab amicis

amicis expectatur, læduntur quia loco amicitie damnum accipiunt, graue certe & immedicabile vulnus habetur ab amicis lædi & vulnerari.

2. Quid parit & alit amicitiam.

Æqualitas. Hinc legitur in vitis Pp. sapientem quamdam mulierem habuisse filium vnicum cuius societatem in mercimoniis expetebant plurimi (Vir comis multos comites sibi iungit amicos) dedit ipsa filio poma tria, mandans vt in via esuriens ea amicis scienda & distribuenda offerret; quid sit, prim^o partitur pomū in duas partes inæquales, ac partem minorem dedit huius fœminæ filio, maiorem sibi referuauit, iuxta illud asini:

Si fueris quarum diuisor particularum,

Hanc discas artem maiorem suscipe partem.

Alter diuidit in partes inæquales & huic filio dat partem maiorem. Tertius in partes æquales scindit, quibus ad matrem relatis monet ipsa vt tertium eligat quia primus iniustus fuerat alteri, secundus sibi ipsi, tertius æqualiter egit.

3. Quomodo amicitia potest reconciliari, seu dormiens & sopita rursum excitari.

Docet hoc Aristippus & Æschines (apud Plutar. de cohib. ira & Laerti. 2.) inter quos cum simulas incidisset, Aristippus adiens Æschinem inquit: Num quamprimum redibimus in gratiam ac nugari desinemus, an potius expectabimus vt scurris inter pocula fabula fiamus. Cui cum Æschines respondisset, se libenti animo in gratiam rediturum; memento, igitur, ait Aristippus quod

cum essem natu maior, prior te accesserim. Tum Æschines: *na tu profecto vir me longe melior es, si quidem à me simultatus à te sarcienda gratie factum est initium.* Si quando Pythagoræ discipuli per iurā in maledicta prorupissent, ante solis occubitum dextris mutuo datis & salutatione facta gratiam redintegrabant. Plutar. de fraterno amore.

4. *Quomodo ab inimicis capienda est utilitas?*

Diogenes dicebat eum qui saluus esse vellet amicis bonis aut inimicis infensissimis opus habere, illi enim docent, hi veritatem dicendo reprehendunt.

8. *Quomodo veteres pingebant amicitiam?*

Pingebant pulchrum adolescentem nudum capite, indutum vili veste, in cuius extremitate scriptum erat *mors & vita*: in frōte *estas & hyems*, pectus apertum erat ut cor cerneretur, extenso brachio monstrabat cor, ubi scriptum *longe, & prope.* *Adolescens* significabat amicitiam semper debere esse recentem, nec senio interire, *nudum caput* amicitiam esse debere apertam, nullumq; debere vereri amicitiam palam confiteri: *vilis vestis* neminem alterum ob paupertatem abiicere debere: *mors & vita* vsque ad mortem perseuerare debere: *nudum pectus*, verba & cor inter amicos debere concordare: *longe & prope*, amicitiam non debere cessare etiam si alter ex alterius oculis quam longissime absit.

Hinc

Hinc Marfilii Ficinus:

Montes non separant animos moribus altiores.
Certe confirmata amicitia nec solo, nec salo, nec celo ut aiunt, tollitur.

6. *Quodnam est amicitie glutinum seu firmissimum vinculum, & quis eius amabilissimus nodus?*

Nihil est amabilius virtute, nihil quod magis alliciat ad diligendum, quippe cum propter virtutem & probitatem etiam eos quos nunquam vidimus quodam modo diligamus. Probitatis tanta vis est, ut eam vel in eis quos nunquam vidimus, vel, quod maius, in hoste etiam diligamus, amicus fucatus ore dicit aue, corde cogitat caue, & o vā. Cic. in Lælio seu dialogo de amicis.

Qui sunt fidei & fucati amici.

Qui fluentibus diuitiis deliciisque præsto ad sunt, refluentibus vero celeriter & procul auolant; qui veluti aranæ se filo librant donec prædam ceperint, at naufragio facto in scapham, ut aiunt, periclitantibus amicis, fugiunt.

Cic. in Lælio: *Si utilitas amicitias conglutinet, eadem commutata dissolueret.*

DE AMBITIONE HONORE & magistratu.

1. *Quomodo viri boni petunt honores & magistratus?*

A Ut non petunt, aut alienæ, nõ suæ vtilitatis causa petunt, neque si adepti sunt, exultant, neque si repullam tulerunt angurant animo, sed placate & moderate ferunt, aut si quando dolent Reip. dolent vicem non suam. Maximam voluptatem in prætermittendis voluptatibus, maximas opes in quieto ac contento suis animo, maximam gloriam in non ambienda gloria ponunt. Satis honoratum putant esse qui honore dignus sit, satis magnum Regem qui seipsum regere, satis potentem imperatorem qui cupiditatibus suis imperare possit, qui vero eis plane domitis ac subactis, iugum rationis, quod illæ ne conentur quidem excutere, impouerit, ab eo omnes aliorum victorias triumphosque superatos. Esse se, vt de Amphiarao ait Aeschylus, quam videri, optimos malunt.

Muret.

Horat. lib. 1. ep. 20.

Non ego venosa plebis suffragia venor. Certe immutant mores homines, cum dantur honores.

*Mancher verkehrt sein ganzes Leben/
Wann ihm ein ehristandt wirdt gegeben.*

vide

vide Speculum meum seu 200. notas bonorum magistratum.

2. *Cur magistratum & Senatorum calcei apud Rom fibulis eburneis instar luna corniculantibus vel luna imaginem representantibus muniti fuerunt?*

Vt admonerentur rerum humanarum modo feliciter; statim contrario cursu fluentium vicifitudinem caute & prudenter ponderandam, neque solo nobilitatis nomine magnos spiritus sumendos esse. Luna enim cum iam clarissimam præfert candoris speciem, iterum consenscens obscuratur. v. q. 7. cult.

3. *Cur mundi honores lusibus puerorum sunt similes?*

Nam vt pueri constituunt regem cui obediunt, sed finito ludo eum irrident & alapis petunt; sic mundus multos eleuat ad honores & dignitates, sed sublatissillis eos misere deprimit, nullum illic vestigium pristinae gloriae relinquens. Hoc accidit Cyro de quo Trogus, accidisse & multis aliis Theatrum meum docet historicum.

4. *Quid lucrantur ad magnos honores euecti.*

Ludouicus II. Rex Gallia Turonis quodam tempore accedens culinam, videri puerum vertentem veru ad ignem rogatque: *Quantum lucraris?* responderet puer: *tantum quantum Rex ipse,* R. *Quid ergo lucratur Rex, P. victum & vestitum,*

tantundem & ego, sed ille à Deo, ego vero ab eo àum illi inferno. Delectatus Rex responso pueri cui ignotus erat curauit illum euehi ad honores.

5. *Cur honos scribitur cum aspiratione, onus sine aspiratione?*

Quia ad hoc nullus aspirat, ad illum omnes aspirant & anhelant, cum tamen virtutis & honoris templa coniuncta Romæ olim fuerint, vt ad hunc nisi per illam nullus pateret aditus.

Si queratur honos non fugiatur onus.

Thucid. *Φέρων τόνος Φέρει καί τιμὰς.*

6. *Quis est optimus magistratuum aduocatus contra obrectatores?*

Paupertas vt dicebat Iouianus Pontanus Ferdinando Neapolis Regi. Nam in magistratu in corrupti animi & puræ manus non leue argumentum est inopia, & contra quosuis calumniæ ictus scutum optimum, contra vix video quomodo ij qui, in officiis constituti paruo temporis spacio ingentes diuitias congerunt, à rapinæ, vel vt leuius dicam *διεπιδάξιος* hoc est, acceptionis munerum crimine sese vindicare possint.

7. *Cur vita priuata melior est quam Regia?*

Quia ei suppetunt 1. diuitiæ omnium maximæ, amici, 2. res pretiosissima veritas, 3. res pulcherrima & iucundissima, *Aurora*. Quia autem Reges in summo gradu constituti æquales non habent, sine veris amicis viuunt, & quia ipsorum aula assentatorum plena sunt, raro aut nunquã verum

verum audiunt, quia denique somnum in multã fere lucem producent auroram, qua nihil ad recreandos animi & corporis sensus est aptius, raro adspiciunt, ab aulis certe principum veritas exulat. Hinc Franciscus I. Franciæ Rex ceruum in venatione insequurus & à nocte oppressus pauperis rustici tugurium subiit, & pro præsentis copia à patrefamilias acceptus: peracta cœna quid homines passim de rege dicerent, eum rogauit. Hic rusticus, *Rex*, inquit, *bonus admodum princeps esse perhibetur, in eo tamen vehementer peccat quod domesticis nullius precij hominibus rerum fere omnium curam committit, ex quo fit vt pleraque maximi momenti negotia parum procedant*, ad hæc Rex tum quidem nihil respondit, sed postridie suis, qui interea vndique aduolauerant, *Ex quo*, inquit, *tempore vobis ministris usus sum ne unum quidem verum verbum*, de rebus ad personam meam pertinentibus audire mihi contigit præterquam hesternò vesperi.

8. *Quibus gradibus ad honores contendunt diuites?*

Aureis & argenteis gradibus, hoc est, largitionibus ac munerum corruptelis. act. 8.

9. *Quomodo ambitio seruis suis imponit?*

Id docet exemplum cuiusdam Germani artiũ doctoris & iuriconsulti qui his facultatibus fidens cum breui se Romæ in amplissimum virum euasurum speraret securius contra egestate con-

fectus, in publica hospitali domo diem obiit,
conscripto suis manibus hoc epitaphio:

*Hic iacet Iacobus,
Qui fuit Roma coquus,
Doctor in partibus,
Magister in artibus,
De gratia speciali
Mortuus in hospitali.*

10. *Quæ est optima ratio dominandi & imperandi?*

Cum quis sui ipsius est Dominus, sibi ipsi imperat, affectibus suis turbulentis dominatur, & æstuantes (furentes) animi motus compefcit.

Horat. *Latius regnes auidum domando spiritum.*

Plin. *Hoc est regnare, nolle regnare cum possis.*

Qui recte faciet, non qui dominatur, erit rex.

Tunc omnia iure tenebis.

Cum poteris Rex esse tui.

Salomon. Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium.

Boet. *Qui se volet esse potentem,*

Animos domet ille feroces, &c.

11. *Quid deturbebit nos ab ambitione?*

Quod septem pedura vna seu cista sufficit mortuo. Hinc illud Alex. Magni Epitaphium.

Cui satis heu magnus dum vixeret haud fuit orbis.

Huic septem ad tumulum sufficit vna pedum.

Recte autem cecinit Thomas Morus.

Regibus

Regibus ex multis regnum cui sufficit vnum

Vix Rex vnus erit, si tamen vnus erit.

Regibus è multis regnum bene qui regat vnum

Vix tamen vnus erit, si tamen vnus erit.

Ouid. *Bene qui latuit, bene vixit.* & Horat. *Nomina magna fuge, licet sub paupere tecto.*

Reges & regum vira præcurrere amicos.

4. Reg. 14. Contentus est gloria. Syr. 7. Noli querere ducatum & c. 20. qui potest.

Hinc Demosthenes & Themistocles (quod Ælianus & Plutarchus annotarunt) propositis duabus viis quarum vna ad dignitates & tribunal duceret, altera ad mortem, potius eligere sese malle dixerunt illam quæ ad ipsam duceret mortem, quam quæ ad dignitates & honores. Hi enim summi Reipub. Rectores experientia edocti nouerunt quanta curarum, laborum, & molestarum mole ac negotiorum concursu obruantur hi, qui ad honores & rerump. gubernacula vocantur, quanto in periculo versentur, quanta prudentia & circumspectione negotia omnia expedire & quanta cura atque sollicitudine in omnes gerendæ rei partes intentos esse eos oporteat vt discrimina omnia vitare, & se dignos magistratu præstare possint. Et quod præmium referunt tantorum in Rempub. laborum: nihil inde lucrantur aliud quam quod amissa omni libertate omnium serui facti sunt, & dum se omnibus impendunt & de singulis bene mereri cupiunt,

A 6 omnium.

omnium telis & improborum obtreçantium calumnijs atque diſterijs exponuntur. Hinc Simeles deposita præfectura Palatina sub Adriano Cæsare cum per septennium in agro priuatus vixisset, morti vicinus tumulo suo inſcripfit: Hic Simeles iacet, cuius ætas multorum fuit annorum; ex quibus tantum septem vixit. Cic. 1. de off. Miserrima est omnino ambitio honorumq; contentio, de qua Plato: Similiter facere eos qui inter se contenderent vter potius Rempub. administraret, vt si nauæ certarent quis eorum potissimum gubernaret, vide de aula q. 6.

12. *Probat ne Deus iustam honoris præminentiam.*

1. Reg. 9. Senili dat Samuel locum in capite conuiuiarum. Horat. in arte. Singula quæque locum teneant sortita decenter.

13. *Cur imperator tribus coronis ornatur.*

Vt significetur in tribus orbis partibus, Asia, Africa; & Europa ditionem & potestatem imperatorem exercere, etiam Christum tribus coronis ornatum S. litteræ designant, argentea (Zach. 5.) ferrea c. vt in 3. lib. Reg. ca. 22. Zedechias ferream sibi fabricauit coronam (seu cornua ferrea) & aurea, Apoc. 14.

14. *Quid significabat Symbolum Imp. Friderici*

III. A. e. i. o. u.

Aquilam electam iuste, omnia vincere, hoc est, magistratu legitimo (legitime electo) nihil esse

esse sanctius, nihil magnificentius, nihil denique ad felicitatem consequendam præstantius, vel aquilam extendendam in orbem vniuersum.

15. *Quodnam imperium est imperiosissimum:*

Blandum. Vt ignis non igne sed aqua extinguitur, ita mansuetudine nihil est violentius. Plus sæpe moriendo quam minando proficitur, in blando vis, teste Aufonio, latet imperio, nam fortiter cogit.

CAPVT. IV.

DE ANIMALIBVS.

1. *Quanam animalia & quidem mortua toti orbi imperant?*

Vitulus, Anser, Apis. Vitulus enim præbet membranam, anser calamos quibus ista conscribitur, apis ceram ad obſignandum litteras, his autem tribus diuina & humana reguntur ac geruntur omnia.

2. *Quare moris erat apud Romanos vt quotannis certo die solenni in pompa gestaretur canis in cruce actus, & anser splendide admodum in lectica & veste stragula præciosa sedens?*

Quoniam anseribus, teste Cic. pro Roscio Amer. Cibaria publice (seu publica impensa) locabantur, & canes alebantur in Capitolio, vt significarent si fures venirent: Anseres autem, canibus somno indulgentibus seu dormientibus, Gallorum

rum in Capitolium ascensum senserunt, seu Gal-
lis irruptionem in arcem Capitolij tentantibus,
Romanos Clangore & strepitu excitarunt. Liu-
lib. 5. ab v. & Plin. lib. 10. & Plut. in Camillo. Iecur
anseris apud Rom. in mensis fuisse celebre scribit
Athenæus lib. 9. & Martial. putat potissimum gra-
tia iecoris saginari solitos, hoc n. sagina maxime
omnium crescit. Hinc ait: *Aspice quam tumens
magno iecur anseris maius.*

3. *In quo differunt Canis & Lupus.*

Et canis in sylvis venatur, & omnia seruat.

Et Lupus in sylvis nutritur & omnia perdit.

4. *Qui canes, qui galli, qui serui omnium
lautissime pascuntur.*

Canes lanii, galli moloris, & serui hospitis
seu Cauponis.

5. *Quod animal in celo, terra, & mari
inuenitur.*

Latrat in æde Canis, nat in æquore, fulget in
astris.

6. *Qui ouum Auis per annulum trahi
potest.*

In aceto acerrimo triduo aut paulo plus mace-
ratum testam adeo teneram ac mollem exhibet.

7. *Vnde viuunt Lupi cum ipsis deest quod
comedant.*

Tum multi conueniunt & in circulo alius
post alium currit, quando autem primus viribus
deficientibus in terram cadit fit aliorum omni-

um cibus, & ideo pauciores sunt lupi etsi lupa
plures pariat catulos.

8. *Cur vultures optime odorantur.*

Quia habent siccum cerebrum, vt non impe-
diatur aer (deferens odorem) ab humiditate cere-
bri, sed subito tangat suum organum. Hinc præ-
lio facta in Græcia venerunt, quingentis millia-
ribus ad cadauera mortuorum. D. Thomas scri-
bit per quingenta millia passuum à vulturib. ad-
dit S. Hieron. & ab aquilis præsentiri cadaueris
putorem sed & eo amplius.

9. *Quæ animalia minima in terra sapientibus
sunt sapientiora.*

Prou. 30. v. 25. Quatuor sunt minima terræ, &
ipsa sunt sapientiora sapientibus. *Formica*, popu-
lus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:
lepusculus, plebs inualida; qui collocat in petra
cubile suum: Regem *locustæ* non habet, & egredi-
tur vniuersa per turmas suas: *Stellio* manibus ni-
titur & moratur in ædibus Regis. Magna sape-
paruis gratia rebus inest.

10. *Quodnam animal simul parit, & aliud alit,
& rursus superfærat.*

Lepus. Aliud enim educat, aliud in vtero pilis
vestitum, aliud nullis pilis vestitum, aliud in-
choatum, aliud non perfectum gestat. Etiam æs
alienum priusquam conceperit parit.

Nam dantes ad vsuram, statim
perunt, & c.

11. *Quando leporem dentes vehementissimo dolore afficiunt?*

Cum impetitur moribus canum.

12. *Quo astu cancer vescitur conchis?*

Cum propter duritiem testæ non possit vi ad eas deuorandas irumpere, arte & industria se voti compotem facit. Tempus id obseruans quo propter cæli serenitatem illectæ conchæ testas diducunt, velut auram captaturæ calculum in hiatus concharum inferit, ne bestia intus latens testarum compressu sese tueatur, atque ita hostem in potestatem redactum secum deuorat. Ambr. & Basil. in Hexæmeris suis.

14. *Quo enigmate significatur Mulus ex asino & equa natus (ut hinnulus ex equo & asina)?*

Diffimilis patri, matris diuersa figura,
Confusi generis generi non apta propago,
Ex alijs nascor, nec quisquam nascitur ex me.

15. *Quo indicatur vipera?*

Non possum nasci si non occidero matrem.
Occidi matrem, sed me manet exitus idem.
Id mea mors patitur quod iam mea fecit origo.

Fœmina marem necat in coeundo, & caput illi dentibus abscondit, fœtus matrem in vindictâ patris exeundo lacerant & trucidant aluum eius erodentes. Nota hic illud Lactant lib. de ira c. 13. Viperam ferunt exultam in cineremque dilapsam mederi eiusdem bestię morfui.

16. *Quo mus?*

Exigua me condo domo semperque patente
Non metuo fures, alijs sed furta timori
Sunt mea, tota mihi furto nam degitur atas
Nomen scire cupis, numeri tres dant mihi nomen.

17. *Quo tinea qua pascitur libris?*

Litera me pauit, nec quid sit littera noui,
In libris vixi, nec sum studiosior inde,
Exedi Musus, nec adhuc tamen ipsa profeci.

18. *Quanam animalia lingua mordenti?*

Sycophanta seu calumniator, & detractor.
Hinc S. Augustinus cum Episcopus esset hos versus in mensa vel pariete descriptos habebat:
Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.
Vide in Speculo meo seu 200. signis bonorum clericorum, signum 53.

19. *Cur animalia esculenta magis fœtuosa (seu fecundiora) sunt quam saua & maligna?*

Hoc pacto prouidentia Dei vitæ prospicit humanæ. Quid enim futurum putas, si essent tot lupi quot oues? Lepus valde ferax est, Læna vero semel in vita vnū foetū parit. Nota illud Matial.
Inter aues Turdus, si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.
Palmam in cibus inter quadrupedes dat lepori.

Horat. lib. 1. ep. 16.

Obeso turdo nihil melius esse censer.

20. *In quo ponto Regis Hispania continue decem milia pecorum pascentur?*

In fluuio Guadiano, qui se ad septem milliaria subter terram immergens deuo erumpit.

21. *Cur cygni offlantes animam & sonorius & dulcius canunt?*

Quia natura, studiosa conseruandi sui, vitales omnes spiritus per corpus dispersos contrahit ad cor tanquam ad arcem vitalis praesidii ac roboris, ubi frustra diu multumque luctata natura necessitati parere tandem cogitur. Quare spiritus illi, deserta cordis statione, emergentes impetu quodam intrinsecus perannulantes illos longissimi colli ambitus ad os ipsum, sonum quandam plenorem efficiunt musici cantus similitum. Franciscus Philelphus. Alii asserunt cygnum non canere ore sed motu alarum per ventorum flatus extensarum, v. q. 50.

22. *Cur aquila rostrum habet intortum?*

Vi natura reliquis animantibus utcunque cofuleret & voracitati inexplebili huius auis modum aliquem imponeret. Quemadmodum & hac ratione prospexit quod non sinit aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Musæus: *Excludit binos, edit terna, educat unum*: atque per hos ipsos dies quibus incubat (incubat autem fere tricenos) naturæ providentia cibum illi negauit, inuersis interim & vugibus, ne omnium ferarum fœtus raperentur, itaque per id tempus pennæ albescent inedia.

23. *Qua*

23. *Qua arte aquila vescitur testudine?*

Speculata locum idoneum ex alto in saxum aliquod raptam testudinem demittit vt ad eum modum rupta testa carne vesci possit. in AEschylī albicantem caluariam (saxum esse rata) demissa testudine miserum occidit.

24. *Quo astu vincit ceruum?*

Prius inpuluerē se volutat, deinde cornibus insidens ceruinis puluerem pennis collectum in oculos spargit, alis ora verberans, donec ex oculatum in rupes det praecipitem.

25. *Quomodo anas laudatur vel potius vituperatur à Martiale?*

*Tota quidem ponatur anas, sed pectore tantum
Et ceruice sapit, cætera redde coquo.*

26. *Cur Simia speculum horret & ubicunque potest frangit?*

Ne in eodem corporis sui turpitudine videat, vt & Camelus aquam limpida[m] semper turbat, ne gibbum, quæ gestare tergo nouit videre cogatur: & mali ne vitia sua videant aduersus proborum vitiant semper bellum mouent, vt aula Herodis aduersus Ioannem Baptistam.

27. *Quem ordinem seruant Gruæ in volatu.*

In eo λάλυδα Græcum expriment, vnde Martialis:

*Turbabis versum, nec litera tota volabit,
Vnam perdidit si Palamedis auens.*

Soli-

Solinus c. 16. ait: Grues sub quodam militiae eunt signo, & ne pergentibus ad destinata vis flatum renitatur, arenas deuorant, sublatisque lapillis ad moderatam grauitatem suburrantur. Volatus desidiam castigat voce quæ cogit agmē. Ea ubi obraucata est, succedit alia, sicut & excubias nocte diuidunt vt exsomnis sit decima quæque. Vigiles ponduscula (lapillum) digitis (pede) amplectuntur quæ si forte exciderint somnum & indiligentiam sono coarguant.

28. *Quis est piscis omnium longissimus?*

Salpa, caput enim habet in mari, & caudam in Germania.

29. *Quam vim mirificam habet cornu monocerotis?*

Cornu unicornis immisso & per lymphas circumducto fontes exuari perhibent vt salubriter bibantur si inde virosa bestia præpotarint, idem conu regis impositum mensis toxica si qua sint epulis indita emisso statim admirabili sudore conuiuis proderet narrant. Nemo tamen vt puto antiquorum authorum præter vnum Ælianū grætarum quicquam de hac monocerotis admiranda potestate prodidit.

30. *Quomodo Torpedo pisciculus piscatoris insidias euadit?*

Hamo iam implicitus occulta quadam vi piscatoris manum ita obtupefacit vt calamum cui hamatus funiculus adhæret retinere non possit. Cic. 2. de nat. deor.

31. *Quo-*

31. *Quomodo perdices pullos suos tuentur?*

Cum pullis suis ab aucepe metuunt, simulant pedum alarum debilitatem, vt auceps spem concipiat ipsius matrisprehendēdæ, atque ita fit vt pulli dimissi spatium fugiendi nanciscantur, & mater cum eos in tutum se recepisse animaduertit, vana spe illuso aucepe volatui se mandat. Solinus c. 13.

32. *Quomodo Sepia piscis vitam suam conseruat?*

Cum à piscatoribus se peti videt, atramentum quod ipsi pro sanguine est, post se effundit, vt in aquis atro colore tinctus conspici non possit. Cic. 2. de nat. deor.

33. *Quomodo Castor ab interitu se defendit?*

Cum venatores sibi imminere videt, non ignarus qua de causa ab ipsis petatur, testiculos nimirum suos apud ipsos magno esse in pretio, eos sibi morsu amputat, simul, atq; enim venatores testibus istis sunt potiti, deinceps illi animanti infesti esse desinunt. Plin. lib. 32. c. 3. lib. 8. c. 30.

34. *Quomodo echinus?*

Marinus tempestates imminere sentiens ad scopulum se applicat, ne ex maris iactatione vilo incommodo afficiatur. Basil. conc. 8. in opus 6. dierum. Terrestris vero antrum cui bina spiracula sunt vnum boreale, alterum meridionale inhabitare solet, cumque boreas flaturus est spiraculum quod borealem plagam spectat, cum vero

vero auferat quod australem occludit. ib. conc. 9. Dicitur *περὶ τὸ ἔχειν* per antiphrasin quod haberi non possit ob spinas, & quasi intractabilis sit, vel *περὶ τὸ ἔχειν ἐκ τῶν ἀφαιρῶν τῶν στερῶν ἕσται*, quod ita sese cohibeat vt nulla carnum appareant vestigia atque signa. Recte nihilominus ait Martialis. Cortice deposito mollis echinus erit.

35. *Cur caput animalium est pilosum?*

1. Quia pili sunt ornamenta capitis. 2. quia cerebrum per generationes pilorum euacuatur a crassis vaporibus qui exeunt per poros carnis exterioris, exsicantur, & in pilos conuertuntur, qui siciores sunt ossibus, at nullū animal potest digerere plumas vel pilos, quia omnino siccī sunt & inepti ad nutriendum, hinc indigesti eiciuntur.

36. *Cur galli stato noctis tempore expergesunt & canunt?*

Vt singulis animantium speciebus conuenit peculiari instinctus & inclinatio orta à certis qualitibus & temperie vnicuique speciei propria: ita gallinaceo ex vi natiui sui temperamenti (quod præcalidum est ac facile cibos digerit) cōpetit vt ei ordinarie circiter mediam noctem soluantur sensus, eodemq; tempore eidem à proprio phantasie instinctu cantus & alarum plausus imperatur. Atque hæc est cum expergefactionis, tum cantus causa: Democritus apud Cic. 2. de diu. ait. Depulso de pectore & in omne corpus diuiso

diuiso & modificato cibo, galli quiete fatiati cantus edunt. vnde Mart. li. 14. cristatæq; sonant vndique lucis aues. & Quid. 2. Fast. iam dederat cantum lucis prænunciūs ales.

37. *Cur capō est pinguis, gallus vero macer?*

Quia gallus inuento grano conuocat gallinas, & sibi aufert quod illis impertitur, capō non itē, nam sui duntaxat curam gerit.

38. *Quando auicula homini attulit salutem?*

Cum Basilius Macedo Imp. filium Leonem in carcerem coniecisset quod mortem sibi machinaretur, erurus ei oculos, psittacus qui seruum quendam deplorantem vicem Leonis audiisset & perpetuo clamantem, ὁ Λεὼ, ὁ Λεὼ, ipse quoque sponte vocem imitatus clamauit, ὁ Λεὼ, ὁ Λεὼ, dum imperator Senatoribus in conuiuio adesset. Conuiuæ igitur ex ea volucris voce occasione arrepta, pro Leone deprecaturī à conuiuio surrexerunt, & oppleti lachrymis dixerunt, *An non ista auis nos accusat cum dominum suum appellet?* Depone imperator iram, & eū paterno vultu recipito. ita mitigata ira imperatoris restitutus est. Zonaras.

39. *Quando columba defuncta sunt munere tabellariorum?*

Quando in obsidione Mutinensi epistolis earum pedibus alligatis euolantes ad castra Rom. consulum peruenerunt. Plin. lib. 10. cap. 37. Marres Rex Aegyptiorum cornicem valde cicurem habuit Regias litteras citius quam quouis nūtius volatu suo perferentē, nutibusque intelligentem quor-

quorsum ferendæ essent. A Elian. hist. anim. lib. 6. c. 7.

40. *Quando Hirundines hostibus excidium attulerunt?*

Hadingus Regis Gram filius vlturus patris necem in Damia, collecta magna hirundinum copia pedibus illigauit fungos igni accensos, illæ euolarunt in consuetas Dunensium ædes atque ita omnem Dunam urbem incenderunt. Krant. Vand. li. 1. c. 7.

41. *Qua prudentia vulpes excutit pulices?*

Fœnum aut leuissimam stipulam ore tenet, a quam ingreditur ac paulatim genua, mox ventrem, humeros, ac collum submergit, pulices interim omnes iam ad caput conuenere, tum illa sensim quoque caput mergit, donec pulices sese in stipulam aut fœnum recipiant, quod ubi factum animaduertit, totam se aquis immergit, Alb. Mag. de animal. Olaus lib. 18. c. 31.

42. *Quanam auium omnium maxima & perfectissima est?*

Struthiocamelus Africanus, qui hominis equo indentis magnitudinem excedit. Plin. lib. 10. ca. 1. cum ei delitescendum est reliquum corpus in aperto relinquit, atque ita capitur, ferrum vorat & digerit.

43. *Vnde nomen habent alaude? Nobile vocales à laude videntur alaude*

Nomen

Nomen habere. Deum qua super astra vehunt. Erch quasi sobreich.

44. *Quanam auis est, omnium mansuetissima?*

Columba hoc est in auibus quod ovis in quadrupedibus, nulli meditatur noxam. Felle columba caret; rostro non ledit; & ungues Pessi let innocuos, puraque grana legit.

45. *Quanam auis est, visu pulcherrima, sed voce nos terret horrida.*

Pauo, angelus in penna, pedelatro, voce gehenna. hinc germani dicunt: *Er hat ein englisch Gewandt/einen gleisnerischen gang/einen teufflischen gesang.*

46. *Quanam auicula seipsam in veru torret?*

Trochylus seu Regulus veru ligneo perquam tenui infixus semetipsum torret & circumuertit, sed lignum illud ex corylo recenter extractum esse oportet. v. Alb. Mag. lib. 23. de anim.

47. *Cur galli dicuntur prophete bis nati?*

Quia ex gallina ouum, ex ouo gallus prodit, ac proinde bis nascitur, & futuram tempestatem prænunciat.

48. *Ouumne an auis prius fuit.*

Ouum sine aue & auis sine ouo gigni non potest. Sed Deus omnia in essentiali sua perfectione primum produxit, seu perfecta opera fecit ergo primum gallinam.

B

49. Cur

49. *Cur natura auibus neque urina conceptaculum, vesicam, ut mingerent, neque renes elargita est?*

Quia multa indigebant humiditate ut oriri pennæ possent, eamque ipsa volandi exercitatio-
ne consumunt, cum vero bibunt stercus immo-
dice humidum deiciunt.

50. *Quanam auis sibi ipsi canit exsequialia?*

*Dulcia defecta modulatur carmina voce,
Cantator cygnus funeris ipse sui.* Martial.
Epigr. lib. 13. v. q. 21.

51. *Quisnam beneficio auium habitus est pro Deo?*

Psaphon captis auiculis quæ ad humanum ser-
monem assueheri possent, subinde illas instruere
cepit ut articulate prorsus enuntiarent: *ψάψος* θ-
δ; *Ψάψος*, quæ vbi dictatam fabulam expedite satis
perdidicisse sunt visæ, emisit eas Psaphon illis pas-
sim ita cantillantibus: vnde incolæ commoti, cū
subinde hanc cantilenam repeti audissent, Psa-
phonem esse magnum Deum, ut Deum sunt ven-
nerati (Rhodig. lib. 2. c. 5.)

52. *Quando asini prelati sunt hominibus.*

Cum asinus tanti venderetur quanti quadrin-
genti homines venditi fuerunt, asinus aliquando
fuit emptus quadringentis nummis (Var. Plin. li.
8. c. 43. (cum tamen in excidio Hierosolymitano
& sub Mauricio imp. homines singuli ad singulos
num-

nummos subhastati perhibeantur, sub Radagasio
Gotti singulis aureis publicati sunt. Orof. li. 7. c.
37. asinus ab à, id est, sine & sinos, id est, sensus
quali sine sensu.

53. *Quomodo Thales Milesius astum muli ingeniose vitus est?*

Cum mulus sale onustus fluuium aliquando
trāsmitteret vsu forte euenit ut & caderet, & sar-
cina euerteretur, sal autē aqua perfusus liquefie-
ret, is ab eo quod iam ab onere solutus & liber fa-
ctus esset magnā voluptatem cepit, & in reliquū
tempus prudens, sciens, & sponte in aquis cadens
se exonerabat. Hoc Thales vbi intellexisset pro
sale eum lana & spōgiis onerari præcepit. Mulus
instructarum sibi insidiarū ignarus ex veteri con-
suetudine in casum voluntarium ruit, cū autem a-
qua cōplerum onus esse grauius sensisset, atque
astutiā in detrimētum sibi verlam precepisset, ex
eo tēpore sine fraude & molestia flumina transiēs
ab omni lapsu tibias sustinebat, & sale ab eo in-
cōmodo integrum conseruabat. Aelian. li. 7. c. 37.

54. *Quando choreæ equorum causa fuerunt bello-
rum?*

Sybaritæ, italiæ populi, qui delitiis supra mo-
dum studebant caterarum rerum omnium cu-
ra omiſſa equos docuerunt saltare ad tibiam
conuiuui tempore, quod intelligentes Cro-
toniatæ bellum Sybaritis intulerunt, tubam qui-
dem

dem canentem classicum non sumpserunt, sed tibias ac tibicines, qui commisso iam prælio ceciderunt cantilenam saltatoriam, quam audientes Sybaritarum equi memores domesticæ disciplinæ excusserunt equites; & exultantes, & saltantes ordinem perturbarunt, & victoriam hostibus dederunt: Diod. lib. 12. Ælian. lib. 16. cap. 23. Plin. lib. 8. c. 42.

55. *Quomodo canum impetus mitigatur?*

Si homo confideat humi. Ouid. hist. Ind. lib. 16. c. 11. probat hoc exemplo.

56. *Cur serpentes & vermes nascuntur ex cadaverè humano?*

Vt indicetur origo & fœditas peccati, author omnium calamitatum & irreconciliabile odium dæmonis seu antiqui serpentis, qui non solum viventibus nobis insidiatur verum etiam mortuos laniare & depascere non cessat.

57. *Cur I. C. volunt vim proprie non inferri brutis.*

Quia nullum ius neq; dominium habent.

CAPVT V.

DE ARBORIBVS.

1. *Quanam ea est planta qua cum inciditur germinat, quaq; cum ferro certare dicitur, qua morte viuit, incisione nascitur, & consumptione augetur?*

Vir

Virpius cui molestia virtutis est materia, rebus in aduersis ornatio redditur, neq; à sinistris flectitur aut deiicitur. Naz. in orat. reuersus ex agro.

2. *Qua arbor est sapientissima?*

Morus, per antiphrasin sic dicta quasi minime stulta quia non nisi exacto frigore germinat, & tamen inter primas parit.

3. *Quanam stultissima?*

Amygdalus, quod primum frondeat & germinat ac proinde frigore correpta corruptaq; fructus perdat.

4. *Quare palma dicitur potest & ei fructus?*

Quia nihil abiicit foliorum, sed perpetuo virentem habet comam. C. Rod. lib. 3. cap. 6.

5. *Quibus arboribus nunquam defluunt folia?*

Picis.

CAPVT VI.

DE ARTIBVS ET STVDIIS.

1. *Quisnam omnium optimus est Arithmeticus?*
Pondere, mensura, numero Deus omnia fecit, idem numerat multitudinem stellarum, lacrymas, capillos capitis. Sap. 11. Ps. 146. Matt. 10.
2. *Quomodo Iobo omnia duplicia restituta sunt cum non nisi 7. filios & tres filias recuperarit per generationem, quos & antea habebat?*

Habuit prius 7. millia ouium, reddita sunt

B 3

ipſi

ipsi 14. millia, habuit ter mille camelos, sex mille possedit postea, atque ita de reliquis facultatibus. Et licet non genuerit nisi 7. filios & 3. filias, tamen dicitur liberorum numerus conduplicatus, quia decem illi priores adhuc manebant apud Deum salui quare habuit 20. Laet hic mysterium resurrectionis. Job. vlt Greg. Mag. in Iobum. *Drey Zeen* (digiti pedum) *vnd siben Zeen / machen zehen.*

3. *Qui homines diuites sunt in numeris, inopes vero plerumque in crumena?*

Arithmetici.

4. *Qui artifices sub se plurimos habent fures?*

Tonfores, quidquid enim vbique furum est ac nebulonum ab his ac sub his tondetur.

5. *Vtrum incus an malleus prior fuit?*

Neutrum commode absque altero esse potuit, malleus tamen prius fuisse videtur.

6. *Quomodo medici, Iureconsulti & Theologi circa purgationes sunt occupati?*

Medici ventres seu corpora hominum purgāt, noxios inde pestiferosque humores educendo. *Iureconsulti* dant operam vt eorundem loculos atque crumenas purgent & euacuent, suas autem quam turgidissimas efficiant. *Theologi* contra eam in curam incumbunt quemadmodum animas hominum perpurgent, hoc est, piis & iustis correptionibus emendent in viāq; reuocent.

7. 240

7. *Quo tempore honores Scholastici qui vulgo promotiones appellantur seu gradus, ceperunt?*

Constat ante Gratiani decretum & Petri Lombardi sententias non fuisse vlturpatos, approbati sunt autoritate Concilii Viennensis quo & leges sumptuariæ latae ne quis promouendus sumptuum magnitudine grauaretur, an. 1311.

8. *Officit ne doctoralis dignitas generis nobilitari?*

Dignitas dignitati coniuncta priorem non abolet, sed auget & illustriorem efficit Ioannes certe cognomento Theologus Henetorum & Mediolanensiu princeps non ob hoc princeps esse desit quod in Parisiensi Academia literas & Theologiam didicit gradumq; Doctoris consecutus est, idem de Hermāno olim Hassiæ Landgrauio magisterii insignibus decorato historiarum monumentis est expressum.

9. *Quæ sunt Doctorum priuilegia?*

Vtuntur Doctores priuilegiis nobilium. Guid. Pap. decis. 88. Hinc Bartolus respondit Doctorem æque vt militem impune gestare arma etiam statuto prohibita nec ab officialibus propterea molestari debere, in l. medicos C. de profess. & med. Doctores etiam pro debito ciuili non debent incarcerari, l. miles ff. de re iud. l. medicos. C. de profess. li. 10. imo dicitur in tract. de

B 4

cas-

carcere, verſu 3. quæro, quod ſi iudex pro debito, civili facit doctorem incarcerari punitur pœna capitæ. Adde quod Cæſares etiam Comititia dignitate donarunt legum Profeſſores qui ſine reprehentione & probati per 20. annos continuos docuerunt. L. vnic. C. de profef. qui in vrbe Conſt. comit. meruer. VVeſenb. conf. 40. numero 50.

10. *Doce veriffimum eſſe illud Plinij in epiftolis: Scholaſtico homine nihil eſſe ſimpli-*
cius?

Lepide hoc docet Hierocles Philoſophus in libello facetiarum: Scholaſticus (inquit) natate volens pene ſuffocatus eſt, iuravit igitur nunquam ſe attacturum aquam priuſquam natate didiciſſet, alius medico obuiam factus ignoſce, inquit, & noli irarſci quod non ægrotauerim, alius domum venditurus, lapidem ab ea auulſum in ſpecimen circumtulit. alius audiens corum vltra ducentos annos viuere, vt periculum faceret coruum emit. alius flumen nolens traicere conſcendit nauem eques, petente quodam cauſam, dixit ſe feſtinare, alius egens pecunia libros vendidit, & ſcripſit patri, lætare nobiſcum, iam enim libri nos alunt,

&c.

CA.

DE AVARITIA.

1. *Cur quidam etiam ex Metaphyſico hominum genere teterrimo vitio auaritia laborant?*

CUm in Academia Coloniienſi me præſente hæc quæſtio aliquando proponeretur Iocoſe inter cætera fuit reſponſum: Quia ſtudioſe legunt & profitentur Petri Lombardi libros 4. Sententiarum; quorum principium eſt: Cupientes aliquid. v. q. 8.

2. *Quis fuit hic Petrus Lombardus?*

Fuerunt tres fratres Gratianus monachus Claſſenſis, Petrus Lombardus Epicoſopus Pariſienſis; & Petrus preſbyter Eccleſiæ Trecentis cognomento comeſtor ſeu manducator quod ſcripturam S. in ſuis libris crebrius citando quaſi in ventre memoriæ mâducarit. Et quoniam Petrus Lomb. rudi illo ſeculo circa annum 1220. ſacros libros grauibus commentarijs illuſtrauit Magiſter ſententiarum; & quia in oppido quod vulgo Lumen omnium dicitur natus eſt, Lumen omnium, eſt appellatus. De hoc Franciſcus Stācarus lib de T finit. & mediatore: *Plus valet vnus Petrus Lombardus quam centum Lutheri, ducenti Melanchthones; 300. Bullingeri, 400. Petri Martyres, & 500. Caluini; qui omneſi in mortario contunderentur non exprimeretur vna vncia vera Theologia, præfertim in articulis de Trinitate, incarnatione, mediatore, & Sacramentis.*

B 5

3. *Quæ-*

3. *Quomodo petendum quid ab avaris?*

Iniquum petendum vt æquum obtineas. Hinc Martial. lib. 4. Epigr. in avarum amicum.

Millia misisti mihi sex, bis sena petenti.

Vi bis sena feram, bis duodena petam.

4. *Cur avari dant senibus & viduis?*

Spe talionis seu maioris beneficii, hoc est, vt sint beneficii fœneratores, dant munera hamata seu fœneratoria. Hinc Martialis lib. 4. Epigr. in Gargilianum.

Munera quod senibus viduisque ingentia mittis.

Vis te munificum Gargiliane vocem.

Sordidius nihil est, nihil est te spurcius vpo,

Qui potes insidias dona vocare tuas,

Sic avidus fallax indulget piscibus hamus,

Callida sic stultas decipit esca feras.

Quid sit largiri, quid sit donare docebo,

Sinescis, dona, Gargiliane, mihi.

Idem lib. 11. ad Sosisb.

Nemo habitat gratis nisi diues & orbis apud te,

Nemo domum pluris, Sosisbiane, locat.

5. *Cur avari sunt pauperes?*

Quia in diuitiis, quas solas sapiunt, capiunt, rapiunt (vnde ille cum ad caelestes diuitias quærendas moneretur respondebat, *was Himmel hetten wir hie Meel*) in terrenarum, inquam, rerum abundantia esuriunt, sitiunt, argent. & nihil minus sunt quam diuites auro onusti, mente exhausti.

6. *Quomodo vile eligunt, preciosum negligunt?*

Accipere eligunt, dare negligunt. At beatius est dare quam accipere, teste S. Paulo Act. 20. v. 35. *Date Dabitur sunt duo fratres, Luc. 6.* Sed adhæc *geighals: alles will ist haben viel.*

7. *Cur Diogenes avaros hydropicis comparabat?*

Quia illi argento pleni, hi aqua referti amplius desiderant, idq; vtrique in sui perniciem. Horat. li. 2. car. Od. 2. & 18. lib. 3. Od. 16. 24. infatigabilis sitis diuitiarum, qua avari fluente Rerump. exsiccant, nunquam extinguitur. Et si avari magnam vim auri & argenti coaceruant, non tamen vllis opibus eorum infinita pecuniæ cupiditas expleri & fatiari potest Esa. 1. v. 8. cum illorum affluentia crescit simul inopia & indigentia insanus medio flumine quærit aquas. Hinc Iustinus lib. 6. Lacedæmonij more ingenii humani quo plura habent eo ampliora cupientes non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas totius Asiæ imperium affectare cœperint. Prud. *Auri namque fames parto fit maior ab auz:*

Fulgent. & Perionius.

Nec bibit inter aquas nec poma patientia carpit

Tantalus infelix quem sua vota premunt.

Dauitis hac magnifacies erit, omnia late

Qui tenet & sicco concoquit ore famem.

8. *Cur quidam eriam cleuici mulieres & senes sunt avari?*

Virtutis habitus ex frequentibus actionibus proficiscitur & quales sunt actus hominis talis enadit. Hinc clericus non nulli, quia vxore & liberis carent, nō cogūt erogare diuitias, cōgregare vero affuescūt, fiunt auari, vtinā ignoraremus auaritiam commissariorum Leonis decimi promulgantium indulgentias &c. nec veri essent illi veri. *Clericus annosus, licet imber sit furiosus, non poscit prunam, dum drachmam suscipit vnā*, id est, nō friget, dum rustici in altari offerunt, *geist/geis*. Mulierum vero, natura quia imperfecta est, retinent, vt suæ indigentiae satisfaciunt, vt & senes quia ætatis & naturæ auxiliis destituuntur. Peruerse autem tum maxime studet rei, cum minime ad vsum lōgi tēporis spes relinquunt. v. q. 1.

9. *Quid est arcula auari?*

Sepulchrum in quo sepelitur vita pauperum.

10. *Quomodo graphice S. Chrysof. hom. 2. 9. ante oculos ponit auaritiam?*

Describit eam effigie hominis tetri horridique, cui caput sit partim canis, partim lupi, oculi ampli, flammæ de se quaqua versum ejaculantes, os antri instar late diductum, in ore prodentibus anticipites & amplissimi gladii, de lingua exerta fons scaturiens veneno lethali infectus, pro brachiis vtrinq; extenduntur dracones qui ore hiante & aduncis vnguibus obuia quæque rapiunt ac dilaniant, manu vero vtraque accensas gestat faces, venter autem & pectus inextinguibilibus

flam-

flammis perpetuo æstuant, denique pedes sunt alati, quibus quam celerrime quouis feratur & penetrat.

11. *Quare cor hominis nunquam potest expleri vel satiari?*

Mundus circularis est, cor vero quadratum, at circulus quadraturam implere non potest, vel, anima est substantia spiritalis & rerum prope infinitarum capax, bona autem mundi corporalia sunt fluxa & finita. Solus ergo Deus implere & satiare humanæ mentis desiderium potest.

12. *Auaro quid mali optandum?*

Vt diu viuat, nam se diutius torquet. Demosthenes cum animaduertisset auarum quendam efferri, inquit, *isecum vitam non vitale vixerit, alijs vitam reliquit*. O egregiam phrenesin egenum, viuere vt diues moriatur.

13. *Quid auarum fatigari non sinit?*

Lucrum. Horat. impiger extremos, &c.

14. *Quid boni habet qui non est auarus.*

Thales hoc interrogatus, respondit, eiusmodi & liber est à cruciatu auaritiæ & amicos sibi parat, auarum enim & cogitationes torquent & homines persequuntur quia non expendit.

CAPVT VIII.
DE AVLA.

I. Quos Huttenus eques putat esse delicias Aula?

Aula eadem est omnino fides, qua mobilis aura,
Blanditur, sed post mordet ceuscorpius Aula.
Consilijs raro melioribus vititur Aula.
Dissimulet, regnare diu qui poscit in Aula.
Exsular integritas, pietas, & candor ab Aula,
Ferre moram, atque iram frenare docemur in Aula.
Grande bonum ridere bonos censetur in Aula,
Horrent Vera loqui, cupiunt qui crescere in Aula.
Inuidiam qui ferre nequit discedat ab Aula,
Kvæ qui senuere canant ἐλέγῳ in Aula.
Languent virtutes, scelus omne & regnat in Aula,
Muneribus mentes hominum capiuntur in Aula,
Nugas aula leues & fumos vendit inanes.
Otia quisquis honesta cupit discedat ab Aula.
Porta erebi in terris Aula & tua Tantale pœna est.
Quæstus adulari & mentiri est primus in Aula.
Rara avis in toto vere pius Aulicus orbe est.
Sincerus & simplicibus vix semper in Aula,
Turpe senex & inops quando incolit Aulicus Aulam
Vita difficilis methodus bene dicitur Aula,
Xanthe retroibis erit quando constantia in Aula,
Hydra aula est capitum multorum horrenda veneni
Zenones, fatui, sunt atque Thraiones in Aula.
Veteres barbare dicebant;

In aula Regis non est multum legis.
Si qui sunt boni coguntur esse vici.
Si qui sunt mali, sunt in gratia regali.
Tutius in caula, blanda quam vititur aula.
Frommer Hoffman nimbi dichs nicht an.

2. Cur principes eorumque affecta quasi per transennam hunc mundum inspicere vitæque bona extremis tantum labijs degustare dicuntur?

Quia ob continuas & grauissimas occupationes cibum non manducant sed truncant; nec vinum bibunt sed infundunt, atque ita fit vt ad integri mensis aut etiam anni finem prius perueniant quam initium senserint.

3. Quomodo ad aulam accedendum & cum potentioribus versandum est?

Alex. Magnus olim respondebat id ita fieri oportere; quasi si quis ad ignem accedat, vt neque propius accedat ne comburatur, neque longius abscedat ne plane frigeat & rigeat.

4. Quo indicio probant aulici se omnium hominum esse stultissimos?

Quod in aula male accepti conditionem non mutant, cum tamen canis semel à canibus aulicis misere exceptus post nunquam eo reuertatur.

5. Cur principes extra aulam interdum aliam induunt personam vel personas plebeiorum ementuntur?

Vt incogniti apud subditos expiscentur quid de se priuatim sentiant. Georgius Sabin. de quodam duce Norico inter cætera ait:

*Quærenti vero causam cur regibus ortus
Princeps, agricolam se simularet? ait:
Me iuuat è rudibus cognoscere vera colonis.
Seruit aduulatrix auribus aula meis.*

6. *Cur vita priuata præferenda aulicæ?*

Ob commoda vitæ priuatæ, & incommoda aulicæ. Hinc Semelis præfectus militum Adriani Cæsaris moriens sepulchro inscribi iussit, cum vix vacationem obtinuisset, & in agro septem annis quod fuit reliquum vitæ priuatus in otio & quiete exegisset. *Semelis hic iacet, cuius atas quidem multorum annorum fuit, septem tamen duntaxat annis vixit.* v. de ambit. q. 11. Virg. 2. Georg. O fortunatos, &c. Claudianus de scne qui villa sua nunquam egressus est:

*Felix qui propriis auum transegit in aruis,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem, &c.*

CAPVT X.

DE BELLO.

1. *Quodnam est bellum sacrum seu σαγρολογικόν
πνευματικόν?*

Quod assidue nobis gerendum est contra infensissimos & infestissimos nostros hostes, mundum, carnem & diabolum, è quibus duo primi

primi si quando intermittunt nunquam tamen penitus dimittunt. Tertius vero tam execrabili odio contra nos conjurauit vt nunquam vel ad momentum intermittat, imo cum non sentitur impugnare acris impugnat neque feriatur donec feriat, vbique laqueos nobis intendit ad capiendum in peccatis.

2. *Qua victoria est pulcherrima?*

Si quis seipsum vincat omnium victoriarum prima tum optima est. Plato 1. de leg. Vincit seipsum qui proficit in melius seu seipso melior euadit, seipso inferior euadit qui deterior redditur. Valentinus imp. moriens se vna gloriari victoria affirmabat, rogatus qua? respondit, inimicorum nequissimum deuici, carnem meam.

3. *In quo pugna genere præstat vinci quam vincere?*

In rixis & contentionibus. Hinc Demosthenes cum conuitiis à quodam incesleretur, inquit, committor in certamen in quo qui superior euaserit inferior est, & qui vicerit victus est. Certe conuitiium conuittio tegere est lutam luto purgare.

*Cum duo contendunt sapientior ille putatur
Qui moderari iram scit ratione suam.*

4. *Quam obrem tantopere pugnatur
in mundo?*

Propter meum & tuum, quæ prima sunt principia discordiæ.

Si duo de nostris tollas pronomina rebus

Prelia cessarent, pax sine lite foret.

Hinc Plato ait, de leg. felicem ac beatam fore ciuitatem in qua non audirentur hæc verba, meum & non meum.

Erat quodam in loco, ait S. Chrysoft. hom. 30 ad pop. thesaurus absconditus, cumq; id loci Dominus nesciret alii locum venum dedit. Emptor eum foderet vt in agrum mutaretur excolereturque, reperit thesaurum, conuenit venditorẽ, offertque ipsi thesaurum, locum enim se dicebat non thesaurum emisse, possessor respuit donum, dicens, vendidi locum, nec ius in eum habeo amplius, pium hocce erat certamen.

5. *Quinam grauissimus est hominis inimicus?*

Qui latet sub pectore diri conscia facti mens, vt ait Iuu. 1. Sat. 13.

6. *Quibus bella sunt dulcia ac grata?*

Inexpertis, ad bellum inexhaustæ opes requiruntur, *Krieg ist ein bodenlos ding.*

7. *Quibus armis in bello pugnandum?*

Respondetur oraculo, Philippo regi Macedon.

Ἀργυρείαις λογχαῖσι μίχθῃ καὶ πάντεσσι κερπιδῆσιν.

Omnia tu vinces, fuerint si argentea tela, seu si lanceis argenteis pugnaueris.

Ideo Philippus corruptione largitionum &

con-

conciliatione proditorum, Græciam fertur compleuisse, & auro Philippi Græcia subuertebatur, idem dicere solebat: *Nullam prorsus arcem videri inexpugnabilem in quam onustus a fellis auro intromitti possit.* Cic. lib. 1. ep. ad Att.

Hinc & Horat. lib. 3. car. Od. 16.

Aurum per medios ire satellites

Et perumpere amat saxa, potentius

Scuto fulmineo.

Et alius quidam dicebat: *hostibus fugientibus portem argenteam exstruendum esse*, siue quod putaret hostes pecunia sollicitandos vt ab acie discederent, siue quod existimaret multo optabilius esse hostes in fugam vertere quam occidere.

8. *Quo pacto potest quis se de inimico suo vlscisci?*

Si seipsum honestum & bonum virum præstitit, & si seipsum nolit vlscisci aut *μνηστικεῖν*. S. Chrysoft: *Si vis vlscisci sile, & funestam dedisti plagã.* Syr. 30. v. 3.

9. *Potestne externo bello intestinum restingui?*

Potest. Nam Dacorum dux Scorio quanquam sciret Romanos intestina discordia laborare, noluit tamen illos lacerare, & lepto hoc commento suorum animos repressit. Canes duobus ipsis inspetantibus commisit iisque mox acrius compugnantibus lupum ingressit. Eum vero ipsi omnia protinus inter se ira vt communem hostem.

Item alacrius inuadentes cōfecerunt. Cæl. Rhod. lib. 9. c. 50.

10. *Estne probanda eorum sententia qui pecuniam belli nervos esse dicunt?*

Bellum non tam pecunia quam virtute conficitur, & virtute pecunia comparatur, non virtus pecunia. Nec enim Darii gaza Alexandri Magni virtutem oppressit, Alexandri porro virtus etiam Darii gaza potita est, ex quo sequitur nullum esse firmum præsidium vbi virtus abest in diuitiarum affluentia constitutum. Diuitiæ quas imbelles homines possident non eorum propriæ sed hostium potius existimandæ sunt, victorum enim manubiæ sunt, non imbecillitatis oppressæ subsidia. Tantum abest vt grandis pecunia sine virtutis auxilio opem ferat vllam, vt maius etiã ruinae periculum moliat. Omnes enim illud bellū libentissime suscipiunt ex quo minima cum periculo maxima sibi belli præmia pollicentur. Ofor. li. 2. de inst. Regis.

11. *Quid faciendum ijs qui tempore belli à magistratu defendi non possunt?*

Cum Landgravius è bello contra Carolum V. Imp. digressus per Fræcfordiam iter haberet eius ciuitatis decuriones & ciues petebant vt quid fieri deberet ostēderet; at is eorum precibus nihil permotus acerbè etiam respondit: *Optimam sibi rationem videri vt vnaquaque vulpecula caudam suam*

suam quam diligentissime tueatur, & neglecta ciuitatis salute domum contendit. Helli consilium Fridericus Saxo secutus est.

12. *Cur ex agris præcipue videtur supplendum robur exercitus?*

Nescio enim, ait Vegetius li. 1. de re mil. cap. 3. quomodo minus timet mortem qui minus deliciarum nouit in vita. Eo pertinet illud Catonis: Ex agricolis viri fortissimi & milites strenuissimi gignuntur, maximeque pius quæstus stabilissimusque consequitur minimeque inuidiosus, minimeque mala cogitantes sunt qui in eo studio occupantur.

13. *Cur turpe admodum est arma abijcere?*

Aristot. 2. Rhet. ait: Turpia & flagitiosa sunt facta omnia quæ oriuntur ab ignauiâ & nequitia, quod genus arma abijcere aut fugere. Hinc Epaminondas victor moriens querit an clypeus suus saluus sit, & apud Cæsarem miles quidam qui in bello Britannico clypeum amiserat, quamuis victor, tamen ab imperatore peccati veniam petit. Spartanae mulieres filios suos in militiam dimittentibus hoc eis mandare ac præcipere solebant: *ἢ σὺς τοῦτου ἢ ἐπὶ τοῦτου*, aut cum hoc aut super hoc, quo significabant se mouere vt aut scutum referrent, aut super clypeum mortui efferretur

14. *Cur veteres Minotauri signum vel effigiem in legionibus habuerunt eum secreto & tacite rem gerendam admonerentur?*

Ut quemadmodum ille in intimo & secretissimo labyrintho abditus perhibetur ita ducis consilium semper esset occultum. Tutissimum enim in expeditionibus creditur facienda nesciri. Veget. lib. 3. de re mil. c. 6. Hinc Metellus Pius interrogatus quid postera die facturus esset, *Tunicam meam si id eloqui posset, inquit, comburerem.*

13. *Cur hostes qui nobiscum viuunt magis metuendi sunt quam externi?*

Quia illorum vim & insidias facile murus interiectus auertit, hi vero citius opprimunt quam intendi nobis insidias suspicari possumus, & illorum insidiae vna duntaxat virtute, fortitudine, saepe reprimuntur. At ciues malefici & fraudulentum non fortitudine solum sed sapientia, & modestia, & aequitate virtutumque omnium comitatu instructa totius dignitatis acie repellendi sunt. Praeterea nulla vnquam potens & imperiosa ciuitas prius armis externis excisa fuit quam intestina peste atque pernicie conuulsa fuisset. Ofor. lib. 8. de instit. Regis.

16. *Quid sibi vult hoc prouerbiu, qui viciit perijr, plorant qui succubere?*

In bellis plerumque vtramque partem magno suo

suo malo discedere. Felle die Krug auff den Stein so zerbricht sie/felle der Stein auff die Krug so zerbricht sie auch. Dicitur etiam in illum cuius est cum inope. Victor interit victus flet.

17. *Cur milites libenter sectantur & exciccant pocula?*

Ein Landstnecht vnd ein Beckers Schwein/
Wollen allzeit voll vnd satt sein.
Dann engentlich sie wissen nicht/
Wann man sie würgt vnd nidersticht.

18. *Cur olim dicebantur euisceratores?*

Obrapinam.

C A P V T X.

DE CAELO.

1. *Cur orbis caelestes à Deo perenni motione in gyrum voluuntur?*

UT astrorum vim & efficientiam per totum orbem differant ac distribuunt & omnia faciant crescere, vegetari, perfici, conseruari. Hic motus totus ad hominum & eorum, quae hominis vibus seruiunt utilitatem est comparatus: motus inquam caelorum est propter naturam rationalem, ad hominum commoda, ad viuentium ortum perpetuandum & copiam suppeditandam. Primum namque ita motus eorum temperatur ut intra 24. horas omnes gentes per totum orbem diffusa (exceptis paucis qui versus polos

polos ultra 66. gradum habitant) semel diem habeant & noctem, ad quietis & laboris gratissimam alternationem. Deinde sol proprio motu sub elliptica medium Æquinoctialem secans & nunc ad Septentrionem, nunc ad austrum 23. gradibus & medio declinans, quatuor anni tempestates hyemem, ver, æstatem & autumnum varia temperie, omnibus quæ tellus profert accommodatissima; inducit. *Hyems* enim suo frigore efficit ut spiritu & calore qui seminibus & stirpibus ineffe introrsum recepto omnia interitus roborentur, humorem & alimenta colligant, radices figant, & omnia turgeant ad erumpendum foras. *Ver* suo blando tepore omnia foras euocat, & in culmos in caules, in gēmas, in frondes, in flores elicit. *Æstas* suo feruore humorem superuacaneum absumit, cruda concoquit, crassa extenuat, meatus aperit, spiritum diffundit, fructus ad maturitatem perducit. Denique *autumnus* suo humore & moderato frigore rursus omnia temperat, siccitatem ac feruorem quem æstas rebus impressit, corrigit, terram simul ad noua semina, nouasque stirpes disponens, & corpora viuentium exhausta ad reparandas vires, represso spiritu & natiuo calore (ne euanescant) afficiens & immutās. Imo totus iste mundus corporeus & cæteræ res quæ eius complexu continentur factæ sunt propter hominem. Sic enim omnia disposita sunt ut cōmodis hominum seruiant, adeo ut ipse mundus nihil videatur esse aliud quam amplissimum domesticum

micilium, omnis generis suppellectili, & annona, & seruitiis instructum, cuius incola, possessor & fructuarius sit homo, 1. Cor. 3. 2. Timot. 2. Omnia propter electos, ut ipsi salutem consequantur.

2. *Quanto spatio temporis orbis planetarum ex occidente in orientem moti periodum suam conficiunt?*

Orbis saturni annis fere 30. Iouis 12. Martis circiter duobus, Solis vno, Veneris vno, Mercurii eodem fere spatio, Lunæ 27. diebus horis 8.

3. *Quoties Sol continet magnitudinem globi terræ & maris?*

Centies sexagesies sexies, seu incomparabiliter est maior vniuerso terræ & maris globo.

4. *Quot milliaria conficit suo cursu spatio vnius horæ?*

Tanta velocitate tamque rapido motu cū toto suo orbe rotatur ut horæ vnius spatio supra centum myriades, seu decies cetera millia milliario- rum (millionem vocant) conficiat. vnde vna hora ambitum terræ æquat quinquagies.

5. *Qua est magnitudo stellarum fixarum?*

Inter illas multæ sunt quæ 50. 70. 90. vel 100. partibus sunt maiores vniuersa terra & nulla est quæ non superet eam saltem 18. partibus, & tamen tanta cum toto orbe suo pernicitate eientur ut illæ quæ circa Æquinoctialem sunt singulis horis supra 40. milliones (seu quater mille myriades) millia-

milliariorum percurrant, ac proinde ambitum terræ conficiant bis millies vna hora.

6. *Quot horis globus tormento excussus semel ambitum terra conficit?*

Vix centum horis. Experientia enim constat vno horæ minuto vix tria milliaria conficere: itaque vna hora percurreret milliaria 180. cētum horis octodecim millia quæ nondum implent ambitum terræ, qui est nouemdecim millium & 80. Quare longe plus Sol vna hora conficit spatii, quam globus tormenti quinque millibus horarum absolueret. Celeritas autem stellarum fixarum circa Æquinoctialem quadragecuplo maior est quam sit celeritas solis.

7. *Cur cælum superne in hoc mundo instar amplissimæ testudinis est extensum?*

Vt pulchrum hoc & pretiosum lacunar huius mundani palatii omnia operiat & intra se coarceat. Hæc P. Lessius de proud. inuinitis.

8. *Quinam ibi sunt ubi nondum sunt, & non sunt ubi sunt?*

Sancti, etsi enim in terra sint, tamen thesaurum suum in cælo in patria sua quærunt. Nescio qua natale solum dulcedine sanctos Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Gregor. Naz. Cui mundus est nouerca, ei cælum est patria. Aug. Si dulcis est patria amara est peregrinatio.

DE CHRISTO.

1. *Quisnam est qui vere dicere potuit:*

Sum quod eram, nec eram quod sum, nunc dicor vtrumque?

CHRISTUS, quia hic est gigas geminæ substantiæ seu naturæ diuinæ, & humanæ, de quo Prudent. in Pſychom. Ille manet quod semper erat, quod non erat esse incipiens, &c.

2. *Quinam vir pessimus vilissimo precio alius vendidit quod ipse in sua potestate non habuit quodq; toto mundo fuit preciosius?*

Iudas proditor Christi.

3. *Hom; quidam probus à prauo petebat munus quod præstantius erat toto mundo, quodnam illud erat?*

Ioseph ab Arimathæa petiit à Pilato corpus Christi. Matt. 27. v. 58.

4. *Dic age quale putes nomen, quod recta colūna I Inchoat, inde tridens fuscina nectit idem E Flex^o vtring, vnc^o secat, hinc binij nota, claudij SV Idem vncus medio qui stetit ante loco? S.*

R. Est nomen quod est supra omne nomen, melos in aure, iubilus in corde. Nil præter Iesum quod sciret Paulus habebat.

5. *Quid Iudicum 14. ca. significabat, quod in ore Leonis occisi apes examen confecissent & fauum mellis?*

Dulcedinem doctrinæ & sapientiæ Christi morituri.

6. *Quibus verbis extollit S. Bern. beneficium Redēptionis per Christum nobis collatum, Si totum (inquit de diligendo Deo) me debeo pro me factō quid addam iam pro me refectō hoc modo? nec enim tam facile refectus quam factus. in primo opere me mihi dedit, in secundo se, & mihi se dedit, meque mihi reddit, datus ergo & redditus me pro me debeo, & mihi debeo. Sed quid Domino pro se retribuam, nam etsi me millies rependere possim quid sum ad dominum meum?*

CAPVT XII.

DE CIBIS.

1. *Cur Pythagoræi abstinēbant à piscibus?*

Quod hos quasi suæ disciplinæ domesticos agnoscerent, propter *expurciā*, id est, silentium quod piscibus est proprium, causam adferunt. Arist. quod his neque pulmo sit, neque arteria, neque guttur. Notum est proverb. magis mutus quàm piscis. Xenocrates eleganti metaphora cibum piscium *lautiorum conuiuiorum ludum* nominat, ut qui oblectationis & condimenti potius gratia (vnde & *ψα* per excellentiam dicuntur) à ditionibus appetantur.

2. *Rectene aper seu porcus syluestris in conuiujs magni estimatur?*

Quanti à veteribus estimatus sit testatur, hic versus Iuuenalis:

QUANTI

— *Quanta est gula, qua sibi est totos Ponit apros, animal propter conuiuia natum?*

Martialis vix ynquam crenas aut nobiles escas memorat, quin inter ipsas apro nobiliorem prope locum tradat. Quem sicut hodie variis iuribus ac delicatis liquoribus condiunt coqui, ut eius syluestrem odorem occultent: ita quoque veteres non minus gulæ studiosos factitasse intelligit qui Apicii illius opifodædali varias apri condituras examinauerit. Apri autem lumbus omnibus aliis partibus eius præponebatur, hunc Plautus & Cato aprugnum vocauerunt.

3. *Cur mediocriter non excellenter dulcia profunt?*

Quia mediocriter dulcia temperate calida & cum sanguinis & carnis natura congruunt, quia dulcis sapor est in quo exuberat aerea humiditas, isque naturæ sanguinis nostri & carnis proxime congruit. Contra excellenter dulcia nocent, quia cum sint valde calida & aerea cito in igneam naturam vertuntur. Sic mel & saccharum celerrime vertuntur in rubram bilem. Quare auidius vsu saccharo sæpe perniciose inflammantur. Accedit quod quia dulces cibi intemperantius eduntur propter humoris copiam sequuntur putrefactiones.

4. *Cur etiam nimis pingua nocent?*

Quia solent supernatare & impedire coactionem & oppilationes efficere.

C. 3.

5. Cur

5. *Cur sacerdotibus vetita erat caro caprina?*

Quia Plutar. in plobematis tradit capras ceteris animalibus magis epilepsia seu comitali morbo tentari ob meatuum angustiam (quam arguit vocis tenuitas) atque eodem morbo facile capi eos qui caprinis carnibus vescuntur. Clemens tamen Alex. li. 7. Strom. tradit hircinas carnes epilepticis auxiliari. est autem hircus mas caprarum non castratus sed caprarum admiffarius.

6. *Cur proverbio: Leporem non edit. significatur aliquem esse deformem?*

Nam antiquitus superstitiose creditum est esse leporenae pulpae conciliari formam, vnde Martialis. lib. 5. in Gelliam:

Si quando leporem mittis mihi, Gellia: dicis,

Formosus septem Marce diebus eris.

Si non derides, si verum, lux mea, narras,

Edisti nunquam Gellia tu leporem.

Et Plin. scribit lib. 27. ca. 9. leporem in cibis sumptum gratiam corporis in 7. dies cōseruare. Lepus à posteriore parte, à lumbis & clunibus præberet de se pulpamentum, eaque corporis parte laudatissimus est. Galenus (li. 5. de alim. facult.) de sanguine leporino tradit eum tanquam omnium suauissimum in magno precio habitum. At caro est talis qualis sanguis, ex quo tota constat, ergo sanguine leporis suauissimo existente, quomodo eius caro magnam suauitatem non contineat?

7. *Cur*

7. *Cur in astate & vehementi calore non expedit comedere amara?*

Quia amaritudo generat calorem.

8. *Cur digiti sunt crassiores ante cibum quam post?*

Quia homo ieiunus repletus est malis humoribus & fumositatibus diuersis, ob eandem causam est grauior quam cibatus. adhuc post cibum calor è membris exterioribus se recipit ad interiora ob digestionem cibi, & ideo membra exteriora gracilia redduntur.

9. *Cur non licet in eadem mensa lac & pisces comedere?*

Quia ambo sunt phlegmaticæ nature & maxime disponunt ad lepram, quod etiam faciunt vinum & lac si in eadem mensa sumantur.

10. *Cur post prandium plus frigemus quam ante?*

Quia calor recipit se ad stomachum pro digestionem faciendam.

11. *Cur iuuenes citius esuriunt quam senes?*

1. Quia indigent cibo propter incrementum, restaurationem, & conseruationem vitæ. 2. quia sunt calidiores senibus.

12. *Cur existente appetitu comedendi debet quis comedere?*

Quia tolerare famem est stomachum malis humoribus & putridis adimplere quos attrahit ad se loco cibi. Hinc cum ieiunamus appetitus

C 4

come-

comedendi paulatim perit, quia stomachus repletur malis humoribus, Hinc sumpto modico cibo appetitus redit, vnde Prou. Os est impostor.

13. *Cur non licet stomachum nimium replere?*

Ne nater in eo cibus, & suffocet calorem naturalem, vt ligna frigida ignem. Hinc vers. *Esse cupis sanus sit tibi parca manus, Pone gula metas vt sic tibi longa sit aetas.*

14. *Cur cibus non debet esse nimis calidus, vt piper, zinziber.*

Quia is adurit sanguinem & disponit ad lepram, vt nimis acetoſus cito inducit senectutem nimis conditus adurit interiora, & nimis dulcis, (dulcedo) constipat venas.

15. *Cur expedit caseum & pira comedere post alia fercula?*

Quia caseus tendit ad fundum stomachi, deprimat carnes, & omnes alios cibos digerit: Caseus est nequam, nam digerit omnia se quam, idem dic de piris.

*Caseus & panis bonus est cibus bene sanis,
Si non sunt sani tunc hunc nox iungito pani.
Caseus, anguilla mortis cibus ille vel illa,
Ni bibas & rebibas & rebibendo bibas.*

16. *Cur post pisces bonum est comedere nuces?*

Post pisces nuces, post carnes caseus adfit, vnica nux prodest, nocet altera, tertia mors est, quia nuces iuuant digestionem, cum sint mediocriter calida. Pisces sint ex aqua clara & petrosa, non frigida, nec lutosa.

Hi

*Hicurrant per aquam mundam claramq, petrosans
Sint cocti vino pisces cum petroselino.*

17. *Expeditne eodem tempore magnis & minutis piscibus vesci?*

Quidam ex genere hominum qui forensia tractant, piscem cetaceum emeratumque laute paratum spectante familia & minutos pisciculos carpente, pene absumperat, cum honoris causa etiam ancillam iam natu grandiore ad maiorem piscem inuitauit. *Caterum ne tibi sim caussa mali, scias velim, inquit, inter pisces maiores & minores aeternam durare inimicitiam, nec minus cetaceorum carnes carnibus pisciculorum in eodem stomacho infestas esse quam vini viuis fuerint, proinde tibi ego uti dominus pro mea liberalitate his simul vesci libenter permiserim, at pro pietate Christiana esu horum tibi interdico, vel meo exemplo, qui maiore degustato ad minores descendere noluerim.*

Erat hoc Pallium auaritia.

18. *Cur Romani olim lactuca esu coenam finiebant.*

Somni conciliando causa & vt insita frigiditate retunderent ebrietatem. Posteriores tamen, appetitus excitandi gratia primo loco seu in coenae prooemio sumplere. Hinc Martialis lib. 13. Epig. 14.

Claudere qua coenas Lactuca solebat auorum,

Dic mihi cur nostras inchoet illa dapes.

Galenus medicus (libr. 2 de alim. fac.) Lactuca frequenter vsus est aetate quidem inuenili,

C. s. cum.

cum ventriculus assidua bile turgeret, refrigerii causa: in senio vero aduersus vigiliās, non cruda tamen sed elixa.

19. *Cur panis triticus est bona digestionis & tardioris egestionis?*

Quia furfures ab eo separati sunt quietiam præbēt viā velocitati egressus. Optimus autē est qui præparatur vt sit similis spongiæ. Panis azymus non facile digeritur.

Panis non calidus, nec sit nimis inueteratus, Sed fermentatusq; oculatus, sit bene coctus, &c.

Non comedas crustam, choleram quia gignit adustam.

20. *Qui intelligis illud rustici cuiusdam: quotidie labore meo quinque lucror panes, vnum capio, vnum projicio, vnum reddo, & duos do muruo?*

Vnum in meum vsum capio, vnum porrigo noceræ, vnum patri, duos liberis.

21. *Vtrum minuti pisciculi sunt meliores an pisces maiores?*

Famelico cuidam in taberna pisciculi, aliis vero non procul inde sedentibus maiores pisces erant appositi, tum ille vnum & alterum quasi percussaturus aliquid, auri, vel, nunc ad os nunc ad aures admouit & quædam secreto loquens fleuit, mirantibus quid hoc sibi veller. *Pater, ait, meus piscator fuit, & olim in flumine perijt. Ex his igitur an vsquam viderint sciscitari volui, ut*

eum sese nouisse negant, cum sint iuniores, & si quid certi scire velim, ex maioribus illis exquirere iubent, hoc cum intelligerent assidentes dederunt ei etiam grandiores deuorandos, hoc enim captabat.

22. *Cur viri studiosi pinguibus parcius (non notabile copia) vtuntur, adhibita sufficienti panis quantitate?*

Quia hæc stomachum relaxant eiusque vires in astrictione sitas dissoluunt, concoctionem reliquorum ciborum impediunt, eosque semiconfectos & semicrudos stomacho excedere faciunt, in caput fumos copiose emittunt, vnde nebulae, rufces, asthmata, aliaque pulmonis mala. Deniq; ipsa nisi probe concoquantur vertuntur in prauos humores, materiamque febilem, dum partim in biliosos, partim in phlegmaticos succos facessunt.

Absurdum autem est tantis incommodis tam vilem ac breuem nundinari gulæ voluptatem. Nam nulla re magis profiteretur quis se gulæ mancipium, quam si vt illi satisfaciat, noxia ingerat.

23. *Cur parcius assumunt, brassicam, cepas, caseum, fabas & pisa?*

Metu humoris melancholici, biliosi, viscosi & inflationis.

24. *Cur inter omnia ciborum genera senibus & debilibus nihil conuenientius panatella?*

Panatellam Itali vocant pultriculā quæ ex pane & aqua

& aqua aut carniū iuscūlo simul coctis constat. Ratio cur hæc sit maxime conueniens est tū quia concoctio est facilima, cum cocta sit instar illius chyli quem stomachus ex cibis cōcoctione efficit, tū quia putredini & corruptioni minime est obnoxia, vt multi alii cibi qui in stomacho putrescunt. Deniq; copiosus & probus sanguis ex ea cōficitur facile etiam aliquid additur quo vel calidior euadat vel magis alimentosa vnde merito dicit Syracides ca. 29. v. 28. *Initium vitæ hominis aqua & panis.* Quibus verbis significat vitam hominis his duob. potissimum fulciri & constare eaque vitæ conseruandæ esse maxime cōuenientia, vt frustra pretiosæ carnes & pisces aliaq; gulæ irritamenta quærantur.

25. *Cur Homerus salem vocat diuinum, alij χείροτος (gratiam?)*

Quia pluribus interitus ea gustui reddit sapida & grata.

26. *Cur viri prudentes quibus bona valetudo cura est maxime cauent ciborum varietatem, & exquisitam condiendi rationem?*

1. Quia illa varietas semper nouo modo gulam pronocat & appetitum excitat vt nunquã videatur satis sumpsisse, quo sit vt iusta mensura cibi & potus enormiter excedatur. 2. quia diuersorum ciborum diuersa est natura, diuersum temperamentum, & sæpe contrarium: quo sit vt alii ci-

tius

tius alii tardius concoquãtur. Hinc mira in ventriculo cruditas & totius concoctionis deprauatio, hinc inflationes, tormina, colicæ, obstructiones, renum dolores & calculi, itaque & ratione quantitaris nimia, & ratione varietatis maxima chyli seu succi ex quo sanguis conficiendus, cruditas & inquinatio. Hinc ciborum varietate & copia in eadem mensa, & productione in longas moras nihil nocentius homini ad salutem omnibus ex æquo medicis visum est, ait Fran. Valeriola medicus lib. 2. loc. com. c. 6. Muscovitæ etiam eum coniuatorem laudant qui ip-sis duntaxat panem eum sale apponit.

Athenæus li. 12. refert ex Theophrasto Phalium quendam nullo alio cibo vel potu totius vitæ decursu vsū quam solo lacte, commemorat ibidem multos alios qui victu simplici sunt vsi. Plin. lib. 11. c. 4. refert Zoroastrem 20. annos in deserto vixisse solo casei esu, qui ita temperatus erat vt vetustatem non sentiret. Xenophon scribit lib. 1. de dictis & factis Socratis eius dixit fuisse simplicissimam ac tenuissimam, vel minimo sumptu opus fuisse Socrati. Breuiter & olim omnibus sæculis & modo apud omnes gentes illi salubrius & diutius viuunt qui simplici, tenui ac vulgariratione victus vtuntur. Ad hæc Plenus ventri non studet libenter, außer sich. vnd feuchte Haut kan man schwerlich schreiben. v. P. Lessium. lib. de vera ratione conseru. valet.

27. *Cur Itali vulgo dicunt, Qui multum vult comedere, comedat parum.*

Quia parum comedendo protrahimus vitam. vitam pone gulæ metas & erit tibi longior ætas, *der beste bijsen / ein rein gewiffen.*

28. *Cur obesus leuior est macilento si caetera sint paria?*

Ossa dēfiora & grauiora sunt carne, & ieiunus grauior est seipso pranso, cibo enim potuque spiritus augentur & ii addunt corpori leuitatē, vnde & hilaris leuior est mœrente, & mortuus viuo longe grauior. (venter) Plenus is est leuior (ob auctos & excitatos spiritus) grauis idem vbi pendet inanis.

29. *Quid apud ethnicos erat genio indulgere?*

Bene corpus curare, vt genium suum fraudare paruo difficilique victu vri. Putabant autem genium esse vniuscuiusque animum rationalem, geniales deos vocabant quatuor elementa duodecim signa, solem & lunam quia hæc sunt semina & secundæ causæ rerum (Festus Pomp . li. 7.)

30. *Quomodo bibendum & edendum?*

*Inter prandendum sit sepe parumque bibendum
Vt minus agrotet non inter fercula potes,
Vt vites pœnam de potibus incipe cœnam.*

Singula

*Singula post oia pocula sume noua.
Post ouum molle bonum haustum tibi tolle.
Post ouum durum bis, si diu viuere cupis,
Si sumas ouum, molle sit atque nouum:*

31. *Cur nouus cibus multum nocet stomacho, vt in festo pascha post ieiunium carnes?*

Quia talis cibus nimis auide comeditur.

32. *Cur nocet diu esse in mensa?*

Quia quando vltimum ferculum apponitur tunc primum incipit digeri & cibus decoctus corrumpitur. Hinc Galli ad summum duo vel tria fercula comedunt. Subtilia autem in digestionem fercula, vt carnes pullorum, hædorum, & vitulorum, oua mollia, &c. præcedant: crassa, vt caro ceruorum, porcorum, vaccarum, oua dura, post comedenda sunt. Nam alias subtilia iam digesta violenter retinerentur & in stomacho corrumpentur. Male ergo Scoti & Angli conuiuia in multas sæpe horas extrahunt.

33. *Cur cœna debet esse breuis?*

Quia post ea non sequitur motus ideoque cibus non intrat profundum stomachi sed manet indigestus. hinc vers.

*Cœna leuis cœnaque breuis tibi sit, quia magna
Cœna nocet, medicina docet, res est manifesta
Ex magna cœna stomacho sit maxima pœna
Vt sis nocte (al. corde) leuis, sit tibi cœna breuis.*

34. *Cur nocet aquam frigidam bibere?*

Quia

Quia aqua est summe frigida ideoque veniens ad stomachum impedit digestionem & calorem digerentem.

34. *Cur statim post prandium non licet laborare?*

Ne per motum lædatur virtus digestiua, & cibus ante digestionem descendat.

Post mensam pausa, nec eas, nec fies sine causa. Et ne membra crudum attrahant cibum.

Post cœnam moderatus motus est bonus, quia per eum cibus intrat profundum stomachi.

Post cœnam stabis aut passus mille meabis.

36. *Estne exercitatio corporis ante cibum admodum salubris?*

Socratem philosophum ferunt cum vsquē ad vesperum contentius ambularet quæsitumque esset ex eo quare id faceret? respondisse, Se quo melius cœnaret obsonare ambulando famem. Cic. 5. Tusc. ante cibum perge, &c.

37. *Quot sunt sapes suilla carnis?*

Ferme quinquaginta teste Plinio, hinc Martialis: Iste tibi faciet bona Saturnalia porcus.

Quasi omnes simul cupedias & gula irritamenta habiturus sit in porco. præpingui.

38. *Qui cibi bene nutriunt, & qui & nutriunt, & impinguant.*

Oua recentia, vinarubentia, pinguis iura.

Cum simula pura, natura sunt valitura.

Nutrit triticum & impinguit, lac, caseus infans,

Testiculi

Testiculi, porcina caro, cerebella, medulla. Dulcia vana, cibus gustu incundior, ora. Sorbilia, & ficus matura, vnaq; recentes, Sunt nutritiua multum carnes vitulina.

CAPVT XIII.

DE CONIVGIO.

1. *Cur maritus est caput & Dominus uxoris?*

1. *Quod Deus omnipotens primo consinxit Adamū, Nonne viro confert maxima iura thori?*
2. *Quod viro placidum misit per membra saporem, Illius ex Costa virginis ora creans?*
3. *Eua viri Causa quod solem ac sydera vidit, Membraque sunt membris assimilata viri?*
4. *Est caput uxoris, quarto, namq; Eua maritum, Ad scelus heu miserum traxit amica suum.*
1. Cor. II. v. 8.

2. *Cur forma in marito vel uxore non magnopere optanda?*

Quia vt sub fordida veste, aliquando magna sapientia, ita sub illiberali specie corporis magna sape vis mentis & virtutis lucet. Non in fronte sed in mente formosæ virtutes sedent. Lacedæmonii olim statuerunt vt claudus in regnum nō admitteretur, at tandem senserunt melius esse regem quam regnum claudicare. Absolon omnes sua forma vicit, at mentem vitiosam habuit. Αεργα ο χαλδαιος εφεϊ, dicebat Antianira, hoc est claudus.

claudus viri officio præclare fungitur, pede enim debilitato genitales vires augetur. Plin. in hist. Lud. Viu. de Christ. fœm. lib. 1.

3. *Quomodo natura Verecundia fœminarum consuluit?*

Virorum corpora proiecta in mare supina feruntur, fœminarum prona.

4. *Cur apud Spartanos virginibus operta facie, nupta conuelata in propatulo visebantur?*

Charilaus reddebat hanc rationem ὅτι τὰς ἡδονὰς ἀνδρῶν ἐπιτείνουσαι, τὰς δὲ γυναῖκας συνείληται τὰς ἔχοντας, quoniam virginibus viros sibi prospicere necessarium est, mulieribus autem quos compararunt custodire.

5. *Cur mulieres multa immorigera sunt maritis?*

Dum quadam cerebrosa diu reprehenditur uxor,
Nec satis officij dicitur esse memor,
Quid de me queritur coniunx? quod vult volo, dixit,
Imperium is sibi vult, id volo & ipsa mihi.

Das heist sich vmb deß Scepters reißen
At. non placet mihi domus in qua gallina cantat,
gallus tacet. *Weiber regimen in mi selten ein gut end.*

6. *Quomodo olim uxor mæcha maritum veneno necare studens eum seruauit?*

Toxica Zelotypo dedit uxor mæcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum,

Miscuit

Miscuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret ut celerem vis geminat a nacem.
Diuidat hæc si quis faciunt discretæ venenum;
Antidotum sumet qui sociata (geminata) bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,
Cessit lethalis noxa salutifera.
Protinus & nocuos (vacuos) alui periere recessus,
Lubrica deiectus qua via nota cibis.
Quam pia cura Deum: prodest crudelior uxor,
Et cum fata volunt bina venena iuuant.

Auson.

7. *Virum habens uxorem morosam potest dicere se duxisse uxorem?*

Ausonius referens infaustum Grammatici coniugium ait.

Arma virumque docens, atq; arma virumq; peritius
Non duxi uxorem, sed magis arma, domum.
Namque dies totos totasque ex ordine noctes
Litibus oppugnat meque meumque lavem,
Atque ut perpetuis dotata à Marte duellis
Arma in me tollit, nec datur, ulla quies.
Iamque repugnanti dedam me ut denique victum
Iurget ob hoc solum, iurgia quod fugiam.

8. *Quæ sunt leges coniugalis amoris?*

Eas Ausonius exprimit in Epigrammatis his versibus:

Uxor vinamus, quod viximus, & teneamus
Nomina qua primo sensimus in thalamo.

Nec

Nec ferat ulla dies ut commutemur in auro.

Quin tibi sim iuuenis, tuque puella mihi:

Nestore sim quamvis prouectior amulaque annis.

Vincas Cumanam tu quoque Deiphoben.

Non ignoremus quid sit natura senectus;

Scire aui meritum, non numerare decet.

9. *Quodnam est optimum litium in matrimonio remedium?*

Alphonfus Aragonia Rex dicebat, Tum demum plerisque molestiis liberum fore matrimonium si maritus surdus, vxor cæca fiat: nam multa dissimulanda sunt.

*Altera luminibus quando caret, auribus alter
Improba coniugium tale querela fugit.*

10. *Quando ducenda est vxor?*

Diogenes ab amico rogatus quodnam tempus esset vxorem ducendi?

*Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam. Tu
Nec feminam nec pannum eme ad candelam.*

11. *Quando secunda nuptia sunt felices?*

Rarissime. Viduus viduam duxerat, inter quos cum contentio in prandio exorta esset, mulier per contemptum semissem carnis quæ apposita erat pauperi cuidam his verbis porrexit: *hanc tibi in gratiam prioris mei mariti do.* Tum maritus eidem alteram semissem dedit, inquit: *Et ego in gratiam prioris meæ vxoris hanc tibi partem do.*

Et siccum duntaxat panem reliquum habuerunt.

12. *Vtrum diuiti & fatuo an pauperi & prudenti nubendum?*

Themistocles cum confuleretur vtrum bono viro, pauperi an minus probato diuiti filiâ collocaret. *Malo,* inquit, *virum pecunia quam pecuniâ viro indigentem,* id est, virtutem sine opibus quam opes male administratas. Cicero de 2. offic. ver. q. 9. 16.

13. *Quid agendum ut deformes parentes formosissimam gignant sobolem?*

Narrat Soranem Regem cum deformis esset & liberos formosos gignere studeret elegantes picturas vxori proponere consueuisse & sic voti compotem esse factum. Procul igitur a grauidis aberunt picturæ monstruæ.

14. *Quid sit ut vir quærat vxorem, & non contra?*

Vir quærit id quod amisit, hoc est, costam in formatione fœminæ sibi ademptam.

15. *Cur non raro doctis paulo acerbiores obtingunt vxores?*

1. Ut domestica cruce exercitati publicas molestias & ærumnas patientius ferre domi addiscant. 2. Quia plerique ducunt elegantes quæ solent esse acerbiores. Quid.

*Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam:
Fœmina culta nimis fœmina casta minus:*

Non solum est oculis ducenda sed auribus vxor, iudicio famæ quæ placet illa placet.

16. *Quali genero collocanda est filia?*

Themistoclem quidam vnicam filiam habens
vtrum eam pauperi sed probato, an locupleti pa-
rum probato collocaret rogauit, respondit The-
mistocles: *Malo virum absque pecunia quam pecu-
niam viro indigentem.* Plut. Val. lib. 7. cap. 2. vers.
qu. 12.

17. *Virgine an vidua vxor ducenda?*

Hesiodus (i. 27 &c.) fratri suo suadet vt virgi-
nem ducat vxorem, ratione adiecta, vt hanc
instituire ad honestatem morum possit. Stob.
serm. 83.

Quasitus iuuenis viduam cur ducere nollet?

In qua quis perijt non bibo dixit, aquam.

18. *Cur Iudæi vitrum ex quo sponsus & sponsa bibe-
runt confringunt?*

Eo monent voluptatem ita esse temperandam
vt interea memores sponsi sint fragilitatis hu-
manæ.

19. *Quare nouis sponsis aureola seu corolla in solen-
ni deductione & copulatione im-
ponuntur?*

Sunt ista victoriæ signa, quod antea libidini
impenetrabiles ita demum impolluti impollu-
tum connubium ingrediantur, quia à voluptate
carnis superati non sunt. Chrysof. hom. 9. in ep.
ad Tim. 1.

20. *Quo ænigmate significatur coniugium?*

SUNT

Sunt duo quæ duo sunt, & sunt duo quæ duo nõ sunt.

Quæ duo si non sunt, sunt duo nulla duo.

*Qui duo erant ante coniugium, facti sunt post
coniugium vna caro.*

21. *Quid est malum ducere vxorem?*

*Qui capit vxorem litem capit atque dolorem
(seu, capit absque quiete laborem.)*

Longum languorem, lacrymas, cum lite dolorem.

U b. f. Weib nemmen zu d r Eh /

Macht vurnu, zu vt: acht / ach vnd weh.

22. *Quid maritus est vxori?*

*Laborum vmbraculum, necessitatum medela
gubernator domus, &c. Horologium principum
lib. 3. c. 39.*

23. *Cur parentes cum primis sunt solliciti
pro filiabus?*

*Quia si filia sint ingeniosæ, ne deprauentur, si
simpliciores; ne decipiantur; si deformes sint elo-
cari nequeunt, si formosæ satis habent in custo-
diendis illis curæ, si bene moratæ nollēt eas à cõ-
suetudine sua segregari, si male moratæ perferre
eas non possunt. Iacobus Patriarcha vnus filia
Dinæ pater erat, & ob ipsam periclitabatur.*

24. *Quid consolabitur eos qui rixosas habent vxores
ne coniuges fiant seinges?*

*Exemplū Socratis, is domi habebat rixosam
vxorē Xantippem nomine, quæ semper iurgia
excitabat, vt illo studente mensam euerteret ali-
quando*

quando post diuturna iurgia ira commota, quod ille taceret, aquæ poculum capiti eius illa superfudit: *Haud ignorabam*, inquit ille, *post tonitrua pluviam* secutura. Ad hunc Alcibiades: *Quomodo*, inquit, *persers hanc rixosam uxorem, nec domo eieci* cui Socrates: *Qui ovis vesci vult, glorientium gallinarum strepitu offendi non debet, Equidem sic domi patientiam disce ut fors melius exereve quæam.* Lact. & Gell. li. i. c. 17. Varro. vitium vxoris qui tollit vxorem commodiorem præstat, qui fert, se se meliorem facit.

25. *Quamdiu perdurat tempus generationis?*

In viris ad 70. in fœminis ad 50. annum. vt docet Arist. 7. polit. c. 16. ac proinde eius ætatis à nuptiis, nisi consolationis causa, vtimumque abstinere iubet. Turpe est curuos, & decrepitos senes quos natura spadones fecit de Helena cogitare & loqui, & cum oculis cæcutiant, dentibus careant, ex naribus & ore pus & spumam ætatis mittant, manibus tremant, pedibus vacillent, & totis naturæ viribus deficient, de sponsa & libidinosa Venere somniare.

26. *Quando licet viris ducere uxores & fœminis nubere?*

Ægyptii non ante 30. Lacedæmonii non ante 35. Romani non ante 37. annos, suos adolescentes uxores ducere voluerunt apud Germanos Sera exitit Venus. Tac. Arist. 7. petit. cap. 16.

Vult

Vult vt fœminæ an. ætatis 22. mares 37. alligentur nuptiis quod in ea ætate vtriusque vires corroborentur. at cum in hoc occasu mundi omnia velocius confenscant, alii volunt viris circiter 30. fœminis circiter 20. ætatis annum matrimonium contrahere liberum & licitum esse.

27. *Quot dies cum uxore sunt iucundi?*

Bini, alter quo ducitur, alter quo mortua effertur, ait Hippocrates apud Stob. Aer. 67. *ἄλυποι ἐξείσι βίον χρόνις γάμος*, molestiis caret vita quæ cœlebs est ibid.

28. *Cur senibus non sunt temere ducenda uxores, nec vetulis nubendum?*

Vetus dictum est: Senex amator extremum infortunium. quia frigida & sicca senum morosorum ætas ad matrimonium est inepra. adhæc vxor Senis, sponsi domina est.

29. *Cur ducens uxorem & comparans sibi nauem dicitur sibi comparare negotium?*

Quia nulla res plus habet negotii. mulier nunquam satis sibi ornata videtur, &c.

30. *Vtrum androgyni seu hermaphroditi (vtriusque sexus homines) matrimonio sunt iungendi?*

Matrimonium quidem ipsis negandum non est, sed non concedenda eis est facultas vtroque sexu vtendi, verum eo duntaxat in quem magis incalescunt. Si æquali potentia in vtrumque incalescant, cogendi sunt ad sexum eligendum quo vti velint, atque electione facta alter viri alter

D

vxoris

vxoris fungetur officio, episcoporum auctoritate adhibita, iuramentoque adhibito ita vsuros matrimonio uti seruum electio facta est. v. Iuristas. aliquando tamen hæ nuptiæ sunt repudiatae, non solum ut incalescendi immutata, sed & ipsi naturæ instrumentis inuerfis. Plin. libr. 7. cap. 4. Gell. lib. 9. cap. 4. Albertus Mag. putat non mutari sexum sed prodire quæ prius latebant virilia. Fulgofus libr. 1. ait: Regnante Ferdinando Ludouici Guarnæ Salernitani filia duæ Francisca & Carola post 15. annum nuptui traditæ sunt, & thori vsu ambabus genitalia membra in marium morem erupere, mutatoque habitu publice pro maribus habiti sunt Franciscus & Carolus nuncupati.

31. *Quas filias progeniuit diabolus in adulterino coniugio ex impietate (coniuge?)*

Septem peccata. natu maximam filiam arrogantiam clocauit potentibus, nobilibus, & diuitibus, auaritiam mercatoribus, fallaciam rusticis, operariis, & mercenariis, inuidiam opificibus, hypocrisim sacerdotibus, superbiam mulieribus, Scortationem in familia sua retinuit ut ea nulli esset propria sed omnibus communis, & volentes illam conuenire cogentur eam apud se quærere. maxima pars hominum his coniugiis irretita ad inferos descendit.

32. *Cur olim noue nuptæ maritorum suorum ades intrantes postes, ut testatur Plin. lib. 28. adipe suillo attingebant & inungebant?*

Vt tam fecundæ essent quam scrophæ quæ denos pariunt.

33. *Cur mamillas fœminarum Deus prope cor posuit?*

Vt fœtus sui qui lac maternum quasi ex corde exsugit memoriam à se nunquam abijciant. v. de mulieribus.

CAPVT XIV.

DE CONSILIIS ET CONSILIARIIS.

1. *Quinam sunt optimi consiliarii?*

Alphonfus Aragoniæ Rex respondit mortuos, innuens liberos ut qui sine vilo affectu verum promunt.

2. *Vtrum præstat Principem esse malum an eius consiliarios?*

Lampr. ait meliorem ac prope tutiorem esse Remp. in qua princeps malus sit quam ea in qua sint principis amici mali. vnus enim malus potest à multis bonis corrigi, multi autem mali non possunt ab vno quantumvis bono vlla ratione superari: at ô felicem Remp. in qua princeps optimus non nisi sui similibus in interiorem amicitiam admittit. vide Psal. 100.

3. Cur tempus antelucanum Musis & consiliis amicum est & opportunum?

Quia mens minus tunc distrahitur iis rebus quibus interdum solet. Nox enim ἐν φρονι veteribus, παρὰ τὸ ἐν φρονεῖν à bene sapiendo dicebatur. Optima certe consilia nocte constituuntur quod tunc animus sic liber & vacuus à curis.

4. Quae est anima consiliorum.

Silentium. Optimum enim ac tutissimum administrandarum rerum vinculum est taciturnitas.

CAPVT XV.

DE CONVIVIIS ET CONUIUATORIBUS.

1. Cur conuiuia liberaliores sunt conuiuatoribus?

Comædi scenam comedones quarite cenam.

Hier. Steph. si cludit in quendam Aulum auarum.

Conuiuia es quoties, grata est tibi prodiga cœna:

Cum conuiuator, parca & auara placet.

Vnde hoc? Actiuus (licet sic dicere) luxus,

Sed non passiuus displicet Aule tibi.

2. Quando auari inuitant alios?

Martial. in auarum Nasicam lib. 2. Epigr.

Inuitas tunc me, cum scis, Nastica, vocatum,

Excusatum habeas me, rogo, cœno domi.

lib. 3. in Gallum. Nunquam me renocas, venias

ἐντ' ἄρα vocatus, &c.

3. Cur docti in temulentis conuiuio pauca loquuntur?

Archidamus cuidam qui vitio vertebat Hecateo rhetori omnium clarissimo quod adhibitus adiporum conuiuium nihil dixisset: *Videris, inquit, mihi nescire quod is qui dicendi nouit artem etiam dicendi norit oportunitatem.* in senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, aliisque Reip. negotiis locus est oratori, in conuiuio temulentis maiore cum laude silet eruditus quam loquitur. periti bellatoris est non minus scire fugiendi artem quam pugnandi. Plur. in Lacom. & in Lycurgo v. q. 55 vt pertinaci vento concussæ arbores confusum tot ramorum frondiumque susurrum edunt: sic in conuiuio quisque etiam indolentus vini aura adflatu garrit. vt autem cum plures lychni lucent umbræ rerum languent atque expallescent: sic exiguus est orationis fructus cum plures loquuntur. cum Bianti in conuiuio tacenti stoliditas obijceretur, *Et quis, inquit, stultus inter pocula tacere potest?* Athenis quidam legatos regios conuiuio excipiens his ita volentibus philosophos simul adhibuit, ibi sermone iam feruente cum quisque è sapientiæ penu aurium velut tragemata proferret differeretque, vnus vero Zeno taceret, legati silentium admirati comiter adfari hominem & propinato poculo αἰεὶ σὲ δὲ πικρὴν λέγειν, inquit, ὃ σίγησιν τῶ βασιλεύς, de te vero ὁ Zeno quid dicemus Regi? at ille, ἄλλο μηδὲν ἢ εἶπε πρὸς βουτῆς εἶναι ἐν Ἀθῆναις

παρὰ πόνον πωπῶν δυνάμενος, aliud nihil, quam senem Athenis esse qui inter pocula tacere sciret.

4. Quid erat apud Athenienses δεκάτην ἐσιδοῦν, decima epulum præbere?

Mos Athen. Ciuium erat decima ab ortu infantis nocte conuocari paternos maternosque cognatos, iisque præsentibus & nomina pueris indi, & immolari diis, & conuiuio cœtum illum excipi. Aristoteles idem die septimo factitatum scribit.

5. Qui possunt conuiuia optime condiri?

Lepidis sermonibus & comitate. Sic Cleomenes Rex Spartanorum computationes condiebat nunc querendo, nunc narrando, neque inerat seruitas orationi eius tristis, sed lepidus & honestus iocus. Plut. Alexander Magnus singulis calicibus prolixum sermonem interponebat semper. Id. Simonidi in conuiuio assidebat hospes, nihil loquens.

Ei Simonides: Si fatuus es, inquit, sapientius opus facis; si sapiens, fatuus. Plut. libr. 3. Symposiacon.

6. Cur prudenter ordinanda sunt conuiuia?

E. Paulus Æmilius: Eiusdem mentis est aciem ordinare recte & conuiuium, hoc ut quam gratissimum sit inuitatis illam ut quam horrendissima sit hostibus. Plut. in Æmilio.

7. Cur

7. Cur littera S. foribus cœnaculorum superponi solebat?

Hac nota discubituris silentium indicebatur ut è conuiuio surgentes, si quid forte licentius obloquutus foret quispiam volentes obliuiscerentur, ibi enim locus pro ioco & datur & recipitur. Hinc tritum illud *μισὸν μὲν μὲν συμποτῆν*, odi memorem compotorem. Cæl. libr. 12. cap. 18. Terent. in Phormione utitur syllaba ST. Nam Sisylenum impetrare cupientes lingua eiusmodi sonum velut sibilum efformamus. apud Lacedæm. qui natu maximus erat stabat ad ostium & ad conuiuium ingredientibus dicebat, ostensis foribus: *Δὲ τῶν ἐξω λόγος σὺν ἐκπορεύεται*, per hæc nullus sermo progreditur foras, vel *πάντη ἐκ ἐξέρχεται λόγος*, hac non egreditur sermo.

8. Cur Plutar. in Symposiacis hanc consuetudinem damnat?

Quia vult in conuiujs sermonibus vtrendum esse non inæptis sed eruditis ac frugiferis quos effertur sit honestum ac conducibile.

9. Cur olim parum urbanum habebatur si quis ad conuiuium rogatus tardius aduenisset?

Battus quidam scurra consuevit eos qui tardius venient ad conuiuium *ἐπιθυροδείπνους* appellare, quasi dicas conuiuiorum appetentes, quod cum essent occupati negotiis ob cœnarum tamē cupiditatem non excusarent se ijs à quibus rogarentur.

rentur. Plut. in Symposiacis ostendit cognomina quædam in eos fuisse iactata qui serius ac cunctantius ad conuiuium accederent. dictos enim *κωλυσιδείπνους*, *ζωφοροδορπίδας*, & *τρεχιδείπνους* quod cum aliis essent in mora, impedimento esse videbantur quo minus illis cœnare liceret, & quod lentitudine sua efficerent vt conuiuium ad noctem vsque proferretur, tertium nomen per antiphrasin attributum apparet. Lautioris alimonie gratia ad alienæ culinæ nidorem decurrere parasitorum est.

10. *Quæ Regula conuersationis in conuiuio obseruanda est?*

Epicteti: In conuersatione maiori cede, minori cum modestia persuade, æquali assentire.

11. *Cur non expedit conuiuias esse multos?*

Quia turba plerumque est turbulenta, ne id eueniat, Septem, conuiuium; nouem, conuitium.

12. *Quid maxime ornat conuiuium?*

Vultus placidus & sermones admodum familiares. Recte ille ad conuiuias:

Protinus ante meum quidquid dolet exue limen.

Ein freundlich gesicht ist das best Bericht.

Hospitis in mensa vultum non sercula pensa,

Dat bene dat multum qui dat cum munere vultu.

13. *Quale conuiuium instituit Heliogabalus*
(Hellschabel.)

Conuocari iussit octo luscos, octo caluos,
octo

octo podagrosos, octo furdos, octo insigniter nigros, octo notabiliter obesos, & octo nascutos iidem etiam mandauit proposito præmio vt ad se deferrent millena pondo araneorum. Et dicuntur collecta decem millia pondo araneorum. admirantibus id factum respondebat, *ex his colligi magnitudinem urbis Romæ.*

14. *Cur Ethnici in suis conuiuio imaginem mortis intulerunt & singulis ostenderunt?*

Vt hospites intra *σωφροσύνης* seu temperantiae metas se continerent, & memoriã mortis etiam inter epulas non deponerent. Non pudeat ostendere tuam frugalitatem, quia nemo nisi intemperans ea offendi potest. Sic dimittendus est conuiua vt qualis venerat redire postredie queat. Maximo damno cœnat quisquis valetudinem impendit, sed nimium quoque pro sumptu præmium exigit qui imperio vitur, & cibo potuque ad morbum compellit.

15. *Quid in conuiuio discendum, vel quis fructus inde reportandus?*

Viues lib. 4. de tradendis disciplinis de Carolo Virulo, *Leuanii*, inquit, *gymnasio Liliano* præerat, & quia sub cura sua pueros habebat complures, ad visendos vel filios vel propinquos cum venirent varii generis homines, colloqui illos cum eo erat necesse, & vt est consuetudo regionis, conuiuari etiam. inquirebat horas aliquot ante conuiuii tempus quibus in rebus plurimum

& dextre esset conuiuia suus versatus. Eratalius nauata, alius miles, alius agricola, alius faber, alius furor, alius pistor. de eodem ipse artificio aliquid interea legebat & meditabatur. Tum veniebat ad mensam paratus, vt & oblectaret conuiuam sermone de rebus ipsi notis, & ab illo ita prouocato intima & secretissima artis facile cognosceret, audiretque breuissima hora quæ ille vsus multorum annorum vix esset assuetus. ita discedebat de colloquio & conuiuia lætior, & conuiuator prudentior ac peritior. De fructuosis conuiuio nota hos versus:

Hic datur absumptas reparare in corpore vires.

Hic locus est animum qui recreare queat.

Urbanis mulcent conuiuia splendida dictis

Multus adest dignus cognitione lepos.

Historias cupio referuntur: quara disertam

Doctrinam? erudior. fit Schola mensa mihi.

16. *Restene faciunt an secus qui tibicinos aut ci-
tharcodos aut alia id genus acroamata
in conuiuio adhibent?*

Muretus libr. 6. Var. lect. cap. 15. ait: Apud Platonem in Protagora Socrates abiectos modo & imperitos, & circumforaneos homines id facere solitos dicit, qui cum eam vim non habeant vt urbana aliqua & eleganti colloctione tempus illud epularis accubationis traducere, & mutuis sermõibus animos suos hilarare possint, eius rei remedium à mimis & ab histrionibus & à

uocum

uocum fidiumve cantibus petunt. at quas ad epulas boni & eruditi conuiuæ conuenerint, in eis neque tibicinam, neque psaltriam audiri, neque saltatricem spectari vllam. ab legatis eiusmodi nugis atq; ineptiis eos modeste inter se & hilare colloqui, neque vnquam deesse ipsis de quo sermones iucundissimos conferant, etiam si multam in noctem conuiuium producat: itaque ex illo nobili apud Agathonem conuiuio eijcitur tibicina & aut sibi aut mulieribus canere iubetur. At alumnus eiusdem disciplina Xenophon in id conuiuium in quo & Socrates esset, & Antisthenes, & alii sapientia præstantes viri non modo Philippum excitandi risus artificem induxit, venize etiam sublatis epulis Syracusanum illum comessatorem cum tibicina & saltatrice, & formoso puero, qui & ipse tum saltando, tum fidibus canendo summa eos qui aderant voluptate perfunderet, epulantibus diis canere Apollinem & Musas fingunt Pœtæ. Euripides non in conuiuio sed in lectu potius musicam adhibendâ esse censet, quod conuiuia satis ipsa per se læta sint, in lectu autem quarendum sit aliquid quo minuatur dolor. Ego vero si vsquam, inter pocula maxime talibus blandimentis & relaxationibus animi locum esse duco, neq; (dum ea moderatio retineatur, vt turpitudine omnis & obscœuitas absit) causam video vllam, cur in mensa aut comœdum auersari, aut aulœdum tibicinemque refugere sapiens debeat. Nam si semper tam facundi ac

D 6

diserti

diserti conuiuæ contingerent, quam illi sunt Platonici, tum fortasse non immerito talia omnia excluderentur. Quod enim esse potest tam mirabile acroama quod non collatum cum illorum sermonibus fordeat? quos equidem arbitrator, si Apollinem vidissent ipsum cum lyra & plectro ingredierem, vno ore omnes oraturos fuisse, vt aut abscederet, aut ne cantu suo sermones abrumperet institutos. Et tamen, nisi valde fallor, non multo turpius fuisset tibicinæ alicuius tantum audire, quam vel orationem Aristophanis, vel ea quæ de Socratis temperantia ebrius Alcibiades intemperantissime narrat. libr. 7. cap. 2.

17. *Cur Græci non adhibebant honestas mulieres ad conuiuia virorum?*

In conuiuio liberius & Hilarius fere homines loqui solent. Neque quisquam ita seuerus est qui non inter vinum & Epulas tum iocetur interdum ipse, tum libenter iocantes alios audiat. fieri autem vix potest, quin vacuo & soluto animo iocantibus nonnunquam parum recundum aliquid excidat, quodque si alibi diceretur reprehensione merita non careret. Quocirca pudenter olim Græcorum consuetudo muliebrem sexum à conuiuio amouerat. neq; vlla in virorum symposiis accumbebat mulier nisi quæ quiduis non audire modo verum etiam perpeti posset. Videbant enim alioqui fore vt aut matronalem virginalem ve pudorem libertas iocantium

rium offenderet, aut iocandi libertatem illius habita ratio retardaret. Romani autem inuuptas modo virgines à conuiuio amouebant. Varro: virgo de conuiuio abdicatur ideo quod maiores nostri virginis aures Veneris vocabulis imbui noluerunt. apud Terent. Pamphil.

18. *Cur Germani in conuiuio de reconciliandis inuicem inimicis, iungendis affinitatibus, & asciscendis principibus, de pace deniq; ac bello plerumq; consultant?*

Quod animus ibi magis aut ad simplices cogitationes pateat, aut ad magnas incalescat.

19. *Quanam diei hora prandendum est?*

Diogenes hoc interrogatus, *Diuiti*, inquit, *vbi vult, pauperi cum potest.*

20. *Quis esse debet finis Christiani conuiuii?*

Amicitia & concordia conseruatio. Tacitus scribit Germanos veteres solitos fuisse in conuiuio inimicos sibi inuicem reconciliare, atque in gratiam reducere, amicitias affinitatesque contrahere. Dicitur conuiuium Latinis à conuiuendo, quia vitæ habet coniunctionem & quasi conuictum epularis illa amicorum accubatio, (Cic. de senect.) Plutar. vult cœnam dictam quasi *ἄγνητον*, id est, communem, à communionem, cuius cœna est conciliatrix & custos. Eandem ob causam quantum conuiuia veteres Ethici (teste Clem. Alex.) *ἀγάπη*, id est, charita-

res appellarunt, multa graues & diurnæ priuatorum hominum similitates & inimicitia conuiuio olim sunt extinctæ & sublata.

M. Crassus ad bellum Parthicum profecturus maluit Ciceronem amicum quam inimicum relinquere, quare eum amice compellans apud eum se dixit velle cœnare, quem Cicero comiter inuitauit. Paucis interpositis diebus adierunt Ciceronem amici aliquot rogatu Vatiniū vt illum quoque Ciceroni (nam erat inter illos grauissima similitas) reconciliarent. Quibus Cicero: Num & Vatinius apud me vult cœnare? (Pluta. in Cic.)

Syphax rex Scipionem & Asdrubalem (vt refert Liu. lib. 8. belli 2. punici) ad se vno tempore casu venientes ac pacem amicitiamque suam petentes etsi populorum duorum sibi inuicem infestissimorum legatos, tamen vtrumque in hospitium inuitauit, quos ad colloquium simularum dirimendarum causa contrahere conatus est. Verum Scipio id renuit, dicens, haud priuatum sibi cum Pœno odium esse quod colloquendo finiret, nec de Republ. se cum hoste agere quicquam iniussu senatus posse. Verum, ita Rege contendente, ad easdem epulas venerunt, simulque apud Regem cœnauerunt, vt eodem lecto Scipio atque Asdrubal (quia regi ita cordi erat) accubuerunt. Scipio in eo conuiuio tam comem se præstitit vt non Syphacem modo barbarum,

barum, sed hostem etiam infestissimum facunde alloquendo sibi conciliarit.

Rodolphus Habsburgensis (teste Cuspiniano) cum Abbate S. Galli grauissimum bellum gerens, paucis comitatus & inermis in monasterium S. Galli sponte (dum Abbas cœnaret) venit, mensæque affedit atque ira inter cœnandum secum inuicem in gratiam redierunt, adeo vt mutua quoque auxilia aduersus alios quosdam suos hostes sibi inuicem polliciti fuerint. Iustinus lib. 2. refert de Arthemeno & Xerxe fratribus quod cum de regno grauiter contenderent certamine concordiam animo ad Anapharnem patrum suum veluti ad domesticum iudicem dilato in ipso litis tempore & munera inuicem miserint, & iucunda inter se conuiuia habuerint. Huc pertinet sententia Bensyræ Rabbi. Mensa parata seu posita contentio tollitur, v. in loco de iustitia q. 2.

21. Quid sentis de excessu conuiuiorum, seu immoderata eorum cupiditate, promanante non ex studio charitatis sed ex superbia & inexplebili cupiditate voluptatum?

Seneca ait: Conuiuiorum & vestium luxuria sunt indicia egræ imo moritura ciuitatis.

22. Cur antiqui in symposiis caput fertis redimiti discubuerunt?

Vt capitis doloribus, quod merum largius præsertim haustum perspicue petere solet, salutariter occurrerent fasciis id & quolibet figamentorum genere circum ligare consueverunt.

Athenæus.

Athenæus in cœnis sophistarum. Postea autem necessitati huiusmodi & utilitati ornatus est additus. Corollæ igitur in symposiorum licentia introductæ fuerunt, ne cœbant autem serua ex omnibus partim herbis floribusque præterquam ex apio, quia hoc luctui magis quam hilaritati conuenit.

23. *Cur apud antiquos non licebat de mensa decidentia tollere?*

Vt modeste in symposiis minimeque petulanter conuiuæ discumbere discerent.

24. *Cur nocturna conuiuia sunt salubriora?*

Quia luna ad esculentorum concoctiones maxime facit, cum humida faciat putrescere, hinc ligna quæ ad lumen cæduntur facilius putrescunt.

25. *Quid lucrantur ij qui inani ducti seu potius seducti gloria seu opulentia sua ostentanda causa splendida instituunt conuiuia?*

Dum nimis stulte opes suas ostentant, illas simul profundunt & dissipant, quibus amissis omnium ludibrio & risui exponuntur. Tantum in conuiuiorum festis decoquunt ac prodigunt ut diebus deinde profesti esuriales, ut Plauti uerbis utar, ferias agere cogantur, & ad æris alieni ac paupertatis scopulos detrudantur. Ad hæc in luxuriosis profligatisque istis conuiuio homines uino ciboque nimium onerati ac proinde mentis impotes mutuis se plerumque conuiuio mordent atque comedunt (Gal. 5.) imo sæpe Baccho & cerere,

& cerere, seu pessimis consultoribus, impulsu, in mutua uerbera, corporis mutilationes, uulnera & cædes proficiunt atque præsumunt.

26. *Cur veteres prandebant & cœnabant patentibus ianuis?*

Vt oculis ciuium testibus factis, luxuriæ modus fieret.

27. *Quomodo poeta reddidit illud Salomonis Prou.*

15. *Melius est conuiuium oleris ubi est dilectio, quam bonis saginati in quo est odium.*

*Si dat holuscula Mensa minuscula Pace repleta
Neu pete grandia Lantag, prandia Lite referta.*

28. *Cur de iis qui nulla adhibita precatione ad epulas accedunt dicunt Germani, zum Tissh wïe die Saw zum Trog?*

Quia porcus Deo non supplicat nec gratias agit etsi auidissime escam quærat. Chrysippus ait ei animam datam pro sale ne putrescat.

29. *Estne decorum in conuiuio mæstum sedere?*

Est subrusticum & præter decorum, quia enim ingenuæ uoluptatis & lætitiæ causa inuentur conuiuia, decet nos quando manus lotas mantili abstergimus simul quoque omnem abstergere & excludere ex animis ægritudinem, & tradere curas in mare Creticum portare uentis. Iacob. Pontanus vol. 2. progymnas. 28.

30. *Quomodo reficienda sunt nostra corpora?*

Citra satietatem. nunquam enim prodest ualitudini, aiunt medici, appetitum explere penitus. Plut. monet cauendum, ne, sicut mali naucleri posteaquam ob auiditatem multum oneris in nauim coniecerunt deinde perpetuo labore festinam exhauriunt aquamque marinam eijciunt: ita nos quoque simul atque corpus expleuerimus & onerauimus tum rursus repurgemus & clysteribus exoneremus, sed leue & expeditum seuare conueniet, &c.

31. *Quot ex rebus constat honestum absolutumq; conuiuium?*

Ex quatuor, Si belli homunculi collecti sunt, si lectus locus, si tempus lectum, si apparatus non neglectus. Plato 1. & 2. de leg.

32. *Cur non conuenit esse multos conuiuias?*

Quia turba est plerumque turbulenta. uel ubi multitudo ibi tumultum ac turbas existere claret.

33. *Quid sentis de iis qui alienis uiuunt mensis?*

Queis uel nuda domi rodere crusta licet.

*Hi bona summa putant aliena uiuere quadra,
Scire uolunt secreta domus, atq; inde timeri.*

34. *Potestne ex auriculis & caudis suillarum epulum fieri?*

Monachus de ordine Cisterciensium nomine Theodoricus, cui Carolus IV. Imp. præfectu-

ram

tam commiserat, ipsum imperatorem auricularum ac caudarum suillarum appositione excepit non absque singulari ipsius imp. applausu. Rex hominem arci (ait Crantz. in metrop.) præfecit, & transiens experiri constituit quid faceret ille arcis suæ præfectus & si ex tempore consulere posset necessitati. Nihil ante præmonito superuenit, cum regio comitatu, iubet apparatus mensam ille subitum accepit consilium. Mituit qui ad proximam villam cogant omnes suos, quarum aures caudasque præcisas iubebat introferri. paruum erat detrimentum villanis. acceptas aures cum caudis mox iubet coquum vario genere impiperare, & quanto potuit celerius ac promptius Regi ad mensam importari. Delectatus Rex hominis ingenio cum urbanitate (nam ex ridiculare pauit tum regem tum familiam) eum deinde maioribus rebus præfecit. ubi iam aliquot annos rem omnem ex dignitate gesserat suum peculium non mediocriter adauxit. Non potuit inuidiam euadere uirtus, inuenti sunt qui calumniarentur apud Regem quod administrationem regiam non satis ex fide ageret. Rex hominem iubet adesse, cunctis eius calumniatoribus in conspectu Regis astantibus. Præfinit illi diem Rex quo de sua administratione calculum ponat. ille respondit: *Quod serenissime Rex præcipis in diem fieri, possum etiam hoc momento expedire.* Expectabat Rex quid faceret, iussitque quando uellet poneret rationem. Nihil moratus

Theodo-

Theodoricus, ait, *En breuis est calculus ad te ueni, Rex, simplici religionis habitu & pauculis in loco denariis, que si mihi permiseris omnia reliqua que teneo tua sunt, tibi Rex habeo.* Exhilaratus Carolus, hominisque faceria simul & facilitate delectatus ait circumstantibus: *Quis ex uobis est qui talem mihi suarum administrationum faciet rationem? illi uerecundati deiectis in terram uultibus siluerunt.* Ea de re charior cœpit esse Regi, primum ad Episcopatum Mindensem, deinde etiam Magdeburgensem prouectus.

35. *Cur mulier que contra uiri uoluntatem uel eo ignorante extraneorum conuiuia petit repudiari potest?*

Quia conuiuia sunt Veneris præludia. Accurrit in I. quod ait lex, ff. ad l. Iul. I. consensu C. de repud.

36. *Cur apud Lacedæmonios & Romanos prandia & cœna in propatulo fiebant?*

Ne quis splendidius altero uesceretur. Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 17. scribit legibus Romanorum præceptum fuisse ut patentibus ianuis pransitaretur & cœniraretur, sic ut oculis ciuium testibus factis luxuriæ modus fieret.

37. *Quomodo hyberno tempore etiam rustici & opifices semel dumtaxat singulis diebus comedunt?*

Hyeme ante & post lucem uescuntur ad candleam, uescuntur & meridie.

38. *Decet ne in conuiuia esse tristem?*

Oportet in mensa omnia esse lata, neque iniuria est uino, lætitiæ honesto incentiuo, facienda. Seueritas est retinenda in foro, tristitia in funere, cunctatio in capiendo consilio, supercilium in Senatu.

39. *Qua est anima conuiuiorum? Vinum.*

40. *Cur lauantur manus post mensam?*

Lotio post mensam tibi confert munera bina, Mundificat palmas & lumina reddit acuta, Si fore vis sanus abluere sepe manus.

Expedit etiam (ex causis diuersis) ualde, os post mensam abluere. & dentes fricare.

41. *Quid faciendum ante cibi sumptionem.*

Tu nunquam comedas stomachum ni noueris esse Purgatum, vacuumq; cibo, quem sumpseris, esse.

Ex desiderio id poteris cognoscere certo.

Hac sunt signa tibi subtilis in ore salina, &c.

42. *Qua ratio comedendi seruanda in singulis quatuor anni temporibus?*

Temporibus ueris modicum prandere iuberis,

Sed calor æstatis dapibus nocet immoderatis

Autumni fructus caueas, ne sint tibi luctus

De mensa sume quantum uis tempore brumæ.

43. *Qua dicitur apud Terentium in Phorm. cœna dubia?*

Quæ ita erat opipara ac omni epularum genere referta ut conuiuia merito dubitaret cuius rei primum ad mouere manum deberet.

44. *Cur nemini licet inuocatum se in conuiuium ingerere?*

Nihil enim magis est sordidum quam alienos cibos instar canum aut muscarum sectari, seu canipetam & menfarum assecclam esse quo morbo laborabant Miconii. Deinde tales sunt ingrati quia sæpe colloquia impediunt, faciunt ut familia præter obsoniorum fumum nihil habeat, interdum tamen licet non uocatum venire, & hunc quasi honorem habere conuiuatori, modo cogitetur à qua quis umbra ducatur, qua occasione ducatur, solus ne an cum paucis ducatur, ad quem ducatur, & utrum pari par referre queat. (Athen. libr. 1. Plut. libr. 7. qq. conuiu. probl. 6. & 7.) Romanis probrosum censebatur alienis uesci cibis, proinde ferebant singuli quod essent ac biberent, ne dicerentur *ἀποτρυσφῶν*.

45. *Cur inuitatus ad conuiuium neq; nimis celeriter neq; tardius quam decet accedere debet?*

Nimis enim celeriter qui veniunt molestia conuiuatore afficiunt, & ostendunt tristi domesticæ sese laborare. Qui vero tardius accedunt indicant suam cupiditatem, quod licet domi sint occupati, tamen foris cœnare non dubitent, & sunt conuiuio aliis molesti qui coguntur expectare, & conuiuia producere in concubiam noctem. Tandem sibiipsis quoque nocent, cum minus commode sedere coguntur. Polychar-

mus

mus Atheniensis dicebat se nunquam uocatum ad conuiuium sero uenisse. Plur. ib.

46. *Cur ad conuiuium accedens non debet uoculiter ianuam pulsare?*

Hoc enim subrusticum & inciuile est, & famelicum indicat ventrem.

47. *Quid cogitabit postremo loco collocatus?*

Non hominem loco sed locum homine cohonestari, & puluinum honestiorem ac turpiorem neminem reddere. Plut. in conu. sap. & lib. 1. conu. prob. 2. & 3.

48. *Cur colloquia in conuiuio debent esse epitrapezia, conuiuio accommodata?*

Propter sermonis enim oblectationem conuiuio maxime homines delectantur & ut cibo corpora, ita animi colloquiis pascuntur. Atque hinc libri sunt scripti Sermonum conuiuialium à Plurarcho, à Platone, à Macrobio, à Xenophone, ab Athenæo, à Francisco Philelpho, à Craftero. Stulte autem faciunt qui de fidei Christianæ mysteriis contentiosissime & clamosissime disputant cum se cibo & potu refererunt. v. Gell. libr. 18. cap. 2.

49. *Cur peccant qui in conuiuio pisce magis muti, aut statim tacitur niores sedent?*

Quia aliis inter se colloquentibus utraque maxilla laborare est signum voracitatis, aut odii, aut superbiæ, aut inficiæ.

Macrob. Verba non minus hilarant conuiuium quam dulcedo uini.

50. *Cur delinquent & admodum garruli, & lit-
tore loquaciores qui à Græcis τῶν πρὸς τὸν ἄλκον
ad mensam oratores dicuntur?*

Quia tales sunt ingrati (cum nullus cibus aut potus tam fit insauuus quam sermo intempestiuus) & ipsis fides derogatur, quia plerumque multa qui loquuntur multa mentiuntur. Chrysostomus homil. 52. in Matth. ait: lingua nostra regius equus est, si ei frenum immiseris & gradarium feceris tua doctrina ascendet in eum Rex & quiescet in eo, sin vero nullo freno domueris, ueliculum diaboli efficies.

51. *De quibusnam rebus in conuiujs sermones
sunt instituendi?*

Non de iis quæ rixas & contentiones possunt mouere, & pomum *ἔριδος* fiunt, aut de iis quæ aliorum nocent famæ & existimationi. muliercularum non uirorum est aliorum uitia in conuiujs perstringere. Sermones habendi non de tortuosis materijs & anxijs, sed de rebus iucundis & cum voluptate uilibus, ex quibus ingenium nostrum uenustius & amœnius redditur. Cauendum est ne nimis magnum studium multamque operam in res obscuras atque difficiles eademque non necessarias conferamus: Cic. 1. de off.

52. *Cur non licet in conuiujs vsq; ad plaudire hæreret?*

Ne dum conuiuator dicit Sedete,) (putet, sed ite, & obijciatur illud prouerbiū: Hercules hospita-

hospitator, qui enim Herculem exceperunt conuiuio, diu fuerunt expectare coacti donec ille satur fieret, quia vno sape in conuiuio integros boues comedit. Athen. 10. Var. Certe nimis diu qui hærent, temulentiam & voracitatem suam produnt, & ingrati conuiuatoribus fiunt.

53. *Quid significat ab ouo vsq; ad mala?*

Ab initio conuiujs vsque ad finem, antiquitus enim cœnam auspicabatur ab ouis, finiebant pomis. Horat. lib. 1. ser. sat. 3.

54. *Quomodo & canes conuiujs possunt in-
seruire?*

Alb. Magnus li. 8. de animal. tract. 6. c. 1. scribit canem edoctum in mensa conuiujs lumen brachijs stabili uestigio tenuisse donec perdurarent epulæ.

55. *Quo loco habendi sunt in conuiujs nil nisi in-
sulas facietas proponentes?*

Docet id Simon Maiolus in parte 2. dierum canic. colloquio de Sagis pag. mea 582. cum ait: Rotenburgi ad Tuberum honesti viri ædes frequentare solebat quidam, & uestium splendore & diuitiarum iactatione, nobilitate illustrem sese virum professus, duos sibi iunctos habebat comites uestitu non minus precioso indutos. Adducebat tibicinem vna cum fidicine, conuiuia choreasque instruebat, sub prætextu illius patris familias ducendi honestam filiam. Se nobili

E stirpe

stirpe natum esse affirmabat, diuitias immensas, arces, prædia, oppidula in longinquis terris sibi esse plurima, nec quicquam eorum quæ in hoc mundo optari aut desiderari possint sibi deesse præter vxorem decoris ornatam moribus. Displacuit patrifamilias hospitis eiusque sociorum importunitas. Quæ res eum mouit vt hospitibus istis aduentantibus illius loci verbi diuini ministrum quoq; ad cœnam vocaret, vt pia cum eo ex verbo Dei inter cœnandum misceret colloquia, vehementer hospitem eiusque socios ista colloquia offenderunt. Quare aliam dicēdi materiam, quærentes, multas, inquirunt, facietias esse quæ pectus coniuuiis exhilarandis inseruiant quam diuini verbi interpretationē, se rogare ne eis ulterius, sacra scriptura tædium & molestias creare velint. Ex quibus facile cognouit pater familias diabolicum conuiuiarum istorum ingenium, & iam satis aduersus diaboli insidias cōfirmatus, *Apagite, inquit, vos scelerati nebulones, nihil vobis commercij est mecum & cum meis, baptizati nos sumus & pretioso Christi sanguine redempti, is quoque nos aduersus diabolicas vestras insidias tutabitur.* His dictis magno protinus cum strepitu impōstor ille tartare^o cum suis sociis euauit, relicto post se fœtore teternimo, triumque suspenforum hominum cadaueribus.

55. *Cur in conuiujs lingua prudenter est re-
genda?*

IN

In conuiuio *lingua*, ne lubrico libertatis peccet aut continenda est aut prudenter admodum regenda, ideoque Chilon Lacedæmonius (Lacrt. l. c. 4.) cum alias semper tum præcipue in conuiuio linguam præcipiebat continendam, quod illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Recte enim ait Sen. ep. 84. *Onerati mero quemadmodum non continent cibum, vino redundante, ita ne seuerum quidem, quod suum alienumque est pariter effundunt.*

Vt merito Archidamus accusanti Rhetorem quendam quod admissus ad conuiuium nihil dixerat, responderit, *An ignoras eum qui dicendi peritus sit dicendi quoque tempus cognoscere?* Scit enim ille in conuiuio dicendi tempus non esse. Nam teste S. Ambr. de Elia & Ieiun. c. 17. *Plerique vino vritur vt equuleo, & quibus tormentis nō eliciunt vocē proditiōnis, eos tentant bibendū, vt patriæ statum, salutem ciuium, defensionis suæ prodant consilia. Quis inter cyathos texit quod latere cupiebat?*

M. Crassus bello contra Dacos & Bastarnas, admissis eorum legatis eos retinuit posttridie responfurus, liberaliterque admodum tractauit, vinoque inebriauit, quo factum est vt omnia eorum consilia detexerit. Dio. li. 51. *Bonosus* etiam imp. quoties Barbarorum legati vadecumque gentium ad eum venissent propinato vino eorū eos reddebat, itaque ab his per vinum quæ vellet cognoscebat, Vopiscus. ideo Zeno Atheniensis

E 2

ad cœ-

ad cœnam à quibusdam legatis inuitatus non tã-
zum à nimio vsu vini abstinuit, verũ etiam ipso
tempore cœnæ conticuit, quibus mirantibus at-
que sciscitantibus ecquid Principi suo de ipso re-
ferrent, respondisse fertur, *Vidisse Athenis* senem
qui inter pocula nosset tacere, indicans necessa-
rium esse in fœcundis calicibus taciturnitatem,
qui, vt Horat, inquit, neminem non fecere diser-
tum. Liber seu Bacchus dicitur à labendo quod
lubrica mens ebrii quo lubet prolabatur, inquit
Varro v. q. 3.

57. *Qui ergo sermones in conuiujs adhibendi
sunt?*

Cyrus Rex teste Xenoph, eam semper diligentia
adhibebat vt in mensa ij sermones vsurparentur
qui iucundissimi essent quique ad bonas lauda-
bilesque actiones incitarent. Non ergo turpes
mimorum & histrionum sermones admittebat.
Et vero audiuisse in cœna quos excludebat à
scena? in conuiujs *Sertorij Romani* nec videri
quidquã turpe nec audiri poterat, mandarat enim
suis vt ab omni maledicto & scurrilitate abstine-
rent, & certarent inter se placidis salibus faceti-
sue iocis. Plut.

Tiberius Cæsar cum è turba hominum laxamẽ-
ti causa se amoueret, liberalibus studiis præditos
adsciscēbat quorum sermonibus leuaretur. Tac.
4. ann. *Alexander Seuerus* cum inter suos conuiua-
retur aut *Vlpianum* aut alios doctos adhibebat,

vt haberet fabulas litteratas (litterata colloquia)
quibus se recreari dicebat & pasci. *Lampyr.*

Alphonsus Aragonum Rex aperte fatetur T. Li-
uii historiam longe sibi esse iucundiorẽ suauio-
remque, atque eruditorum virorum sermones
magis placere quam peritissimorum musicorum
harmoniam. Panorum. lib. i. c. 16.

Paulus III. Pont. Curarum leuationem non ex
blatorum & morionum nœniis tempore pran-
dij capiebat, sed ex honestis sermonibus atque
facetiis virorum eruditorum quibus apprime de-
lectabatur. *A. Scotus* in 4. ann. Tac. Dapes honestis
iucundisque sermonibus sunt condiendæ, seu au-
res insigni aliqua facetaque historia demulcendæ.
Hoc enim suadebat *M. Varro* apud Gell. li. 13. c. 11.
Nec loquaces, inquit, conuiuas, nec mutos lege-
re oportet, quia eloquẽtia in foro & apud suble-
liti silentium vero non in conuiuio sed in cubicu-
lo esse debet. Sermones igitur id temporis habẽ-
dos censeo non super rebus anxiiis, sed iucundos
atque inuitabiles, & cum quadã millecebra & vo-
luptate viles, ex quibus ingenium nostrum
venustius fiat & amœnius. v. Cic. ep. 22. illuferas,
& c. li. 7.

Et si *Dionysius Syracusanus* ad sequitiam natus vi-
deretur, apprime tamen consortio Aristippi affi-
ciebatur, quod vir ille & facetus esset, & loco ac
tempori optime inferuire sciret, iocisque atque
salibus animum eius oblectaret. Plut.

Augustus cæsar cœnam præbebat vt non nimio sumptu ita summa cômmitate. Nam & ad communionem sermonis tacentes vel submissum fabulantes prouocabat, &c. Suet. Etiam Nero consuevit sapientiæ doctoribus post epulas tempus impertire. Tac. annal. 14. Litteratæ ergo epulæ potius quam adipatæ saliare sq; sunt sectandæ.

58. Licet ne inter pocula philosophari?

Habet in conuiujs locum philosophia, si cõuiuuarum ratio habeatur, nec vulpis: & gruis fiat conuiuium deinde si deligatur materia non profunda, nodosa, difficilis sed simul & facilis & iucunda. Nam inter edendum intensa cogitatio non est adhibenda. Potest honesta hæc matrona philosophia, se immiscere Libero vt adsint quæque eius alumnae, honestas, modestia, sobrietas, timo veluti lumen tollit è conuiujs philosophiam qui tollit. Nullus locus, nullum tempus timidoneum est ad conferendum de rebus utilibus. Et cur Musæ non possent interesse conuiujs?

Plurimum vero delectantioci & facetiæ parce & caute adhibita. Cresibius quidam interrogatus quid ex philosophia illi superesset? respondit vt possit sine symbolo & gratis cœnare propter facetias. Eruditam cœnam deseribit Horat. sat. 6. lib. 2.

59. Cur Spartani sua conuiuia appellabant Phiditia?

A Par-

A Parsimonia, ὅτι φιδομεν, à parco, seu ἀπὸ τῆς φιλίας ab amicitia, cuius conciliandæ confirmandæque causa videbantur instituta, quasi φιλιπα.

60. Cur Philoxenum & Gnathonem (gula proceres) infamant littera?

Quia hi extremi ac perditii gulones conuiujs adhibiti emungere se in pultarijs soliti sunt, vt abstinentibus cæteris solum epulis ampliter fruentur.

61. Rectene in Persarum conuiujs femina viris assidebant?

Rectius apud Mædones à viris seiungebantur.

62. Qua est necessaria materia conuiujs?

Bacchi cererisq; fructus. Epulas autem decet magis iucundo sermone quam coquorum artificijs condire. Nam

Splendida non faciunt conuiuia, pocula plena,

Prandia nec variis luxuriosa cibis,

Sed qua sunt doctis sermonibus aucta, facetis

Hospitibus, dignis condecorata iocis. v. de ebrietate, & de vino.

63. Quis ordo obseruatur in conuiuio quod vocant Neli?

Quia in principio altum est silentium, licet recordari horum verborum S. scripturæ:

Non sunt sermones neque loquela

E 4

Post

Post illorum: Exiuit sermo inter fratres.

Loquebantur variis linguis.

Ad extremum horum. In omnem terram, exiuit sonus eorum.

64. *Qua dicitur cœna aduentitia & exceptitia?*

Quæ aduentanti Principi aut amico apparari solebat.

65. *Qua cœna sine sanguine?*

Tenuis ac vilibus dapibus instructa, ob quam ornandam nullæ cæsæ sunt animantes. Plautus vocat cœnam terrestrem. Victorius var. lect. lib. 7. c. 16.

CAPVT XVI.

DE DEO EIVSQUE CVLTV.

1. *Quid hoc est quod ciuis in urbibus, quod Coloni in pacis omni tempore? quod nobiles, comites, principes in aula raro? quomodo Deum nunquam vllibi cernere potest?*

Ciues ac rustici quotidie inuentur, magnates raro cernunt, sui similes, at solus Deus vt sui similem non habet, sic alium sui similem, nullo vsquam loco aut tempore cernere potest, Exo. 15. v. 11. Quis similis tui? Psal. 112. v. 5. Quis, sicut Dominus Deus noster?

2. *Quod est omnium antiquissimum?*

Thales Milesius respondet, Deus, quia nunquam esse cœpit. Laert. lib. 1. De Dei nomine nota illud.

Quinque.

Quinque simul iunctis constat vocalibus vna Dittio, & est magno maius in orbe nihil. Iehouah i e o u a pentagrammaton.

3. *Qua urbe ipse Deus habitauit & quasi ciuis inquilinus fuit?*

In S. ciuitate Hierosolyma, vbi ignem & caminum habuit, vt ex Esaia: 31. v. 9. & quotidie ipsi sacrificia offerebantur, vnde etiam ciuitati nomen datur Ezech. 48. vult. Dominus ibidem.

4. *Cur hoc tempore tam multi sunt Athei, hoc est, eorum qui numinis prouidentiam & animorum immortalitatem tollunt?*

Tendit sensim mundus ad terminum & quo longius procedit eo fit sceleratior, Nam sicut fraude diaboli in exordio mundi (præsertim post diluuium) genus humanum ex cultu vnius Dei in πολυθεϊαν sensim est deductum: ita eiusdem magistri opera sub finem in alterum extremum, in ἀθεϊαν flectitur. Ante Christum per tria fere annorum millia mundus admirabili superstitione & plurimorum numinum metu tenebatur contractus: verum Christus Dominus suo aduentu discussis hisce tenebris mundum superstitionibus & vanorum numinum metu liberauit, idololatria sublata & cultu vnius Dei restituito, itaque cum diabolus videret difficile fore in tanta luce veritatis idololatriam pessumdatam restituere, omni ope sibi conandum existimauit, vt eum in alterius extremi barathrum (atheismum dico)

E 5,

præci-

præcipitaret. P. Lessius in præf. lib. de prouidentia numinis.

5. *Quomodo Deus est omnibus superior & inferior, interior & exterior?*

Superior per gubernationem, inferior per sustentationem, interior per penetrationem, exterior per circumdationem, in te, ex te, per te, ad te sunt omnia, & tu supra omnia Deus.

Quid est Deus?

Cum A Simonide poeta tyrannus Hiero quaesisset; Quis aut qualis esset Deus, deliberandi causa sibi unum diem postulabat, cum idem ex eo postridie quaereret, biduum petiuit, cum sæpius duplicaret numerum dierum, admiransq; Hiero quaereret cur ita faceret: *Quia quanto, inquit, diutius considero tanto mihi videtur res obscurior?*

7. *Quos fugit & ad quos venit Deus?*

Fugite eos qui se erigunt, venit ad eos qui se deprimunt, ascendere ad altum Deum non possumus nisi per humilitatem descendendo. Esa. vlt. ad quem respiciam, &c. Certe Sol quo magis est in alto hoc minores iacit umbras, quo terræ propinquior eo maiores: sic virtus quo est excelsior eo minus cupit videri minusque se ostentat. Plu.

8. *Qua non potest Deus facere perfectiora?*

1. Beatitudinem sanctorum, quia illa est possessio Dei. 2. Christum hominem, quia est in persona diuina. 3. Virginem Mariam in ratione matris quia

quia est mater filii Dei, Ofor. die Assump. Mariæ.

9. *Quis nouit Deum, Deo fit similis, & dignus fit Deo?*

S. August. Diuinum hoc, ait, & primum discamus præceptus, ut noscat quisque seipsum, seipsum quippe qui nouit Deum noscet: qui Deum nouit, Deo fiet similis. Sed Deo fit similis qui Deo dignum fuerit, fit autem dignus Deo, qui nihil committit indignum Deo, sed & cogitat res diuinas, & quæ cogitat loquitur, & quæ loquitur, pie facit.

10. *Quid seu qualem cultum Deus à nobis exigit.*

Dimidium sphaeræ, sphaeram cum Principe Romæ, hoc est, Cor exigit à nobis Deus &c. seu: Da mediam lunam (C) Solem (O) simul & canis iram (R) Pro. 23. v. 26. Esa. 29. v. 24. Deo seruendum toto corde, hoc est, amore summo, more vero, ore fideli, te omni.

11. *Quodnam est discrimen inter Abelis & Caini, id est, piorum & hypocritarum cultum & sacrificium?*

Abel ait: *Sacrum pingue dabo, nec macrum sacrificabo.*

Cain respondet: *Sacrificabo macrum, nec dabo pingue sacrum.*

12. *Cur Ægyptij dicebant Deum esse veste carulea indutum, & manu una tenere zonam, altera sceptrum, & in capite pennam.*

Per vestem cæruleam cuius coloris cælum esse videtur significabant Deum cœli esse habitantorem eiusdemque naturam à nostra vt cælum à terra distare: scepro significabant summam potentiam & regiam dignitatem, zona vel cingulo admirabilem eius prouidentiam qua cælum colligat, & cuncta continet ac regit. Penna in capite significabat Dei celsitatem, sensuum & intelligentiæ nostræ capacitatem superantem: in ore eius pingebant ouum ab eo productum, vt significarent mundum oualem figuram habentem fuisse ore eius creatum.

13. *Quomodo Sigismundus 35. German. Imp. lepide docuit felicem successum rerum à Deo contingere?*

Habuit is ministrum familiarem multis annis in quem parum fuerat liberalis, accidit vt cum annem esset ingressus equus Imperatoris meiret, quod vbi vidisset minister qui prope accessit Cæsarem per iocum inquit, equi eandem esse naturam quam & Dominus haberet. Audiens hoc ipsum per occasionem Cæsar, mirabatur iubebatque indicari sibi hoc dictum. Respondit minister, in annem urinam spargere, equum vbi iam antea aqua abundarent: sic & erga illos beneficium esse Cæsarem quibus iam antea opes affluerent, satis nec haberent illis admodum opus animaduertit imper. perstringi se modeste quod in ministrum iam veteranum nihil beneficii peculiaris aut eximii contulisset, & subiecit, nunquam

nunquam quidem sibi bene meredi voluntatem defuisse sed Principum dona non illorum esse proprie qui ea merentur sed quibus sunt destinata fato. Et id re comprobaturum se dixit quamprimum otii & quietis occasio tantisper daretur. Postea orium nactus Cæsar pixides duas parari iussit magnitudinis & formæ eiusdem: in vnâ aurum, in alteram plumbum ponit, pondere eodem, & ministro aduocato præcepit vt alteram pixidem eligeret. Consternatus minister librando modo hanc, modo alteram pixidem tollit, nesciens vtream debeat potissimum eligere, tandem eam auferit pixidem quæ plumbum continebat, quod vbi conspexit Cæsar reclusa pixide aiebat, videri palam non suam voluntatem sed ipsius infortunium obstitisse hætenus quo minus beneficium sit consecutus.

14. *Quo exemplo potest doceri magnam diuini consilii abyssum humano consilio non esse metendum, seu occulta esse Dei iudicia?*

Procopius lib. 1. belli Gothicæ ait: Samnites pueri cum pastum pecus educerent per lusum, vt assolent, duos inter se deligunt corporis habitudine præstantiores ac specie, quorum alterum Bellisarium vocitant (tum enim is Iustiniæ nomine in Italia bello præerat) Vitigem alterum, qui aduersarius erat: Hos igitur colluctari iuicem iubent: in ea colluctatione qui Vitigis

nomen fuerat fortitus, in terram victus prolabitur hunc statim puerilis illa, & inconsiderator turba illudendo simul & increpando in proximam arborem suspenderunt. Lupo deinde interueniente conspecto exterriti omnes fugam capessunt, qui vero suspensus pendeat à cæteris destitutus in eo cruciatus interiit. Quibus de rebus certiores facti, Samnites, ex his quæ acciderant coniectando asseuerarunt, victorem omnino Bellisarium fore, quod reuera postea sequutum est. Non enim sine numine seu Dei prouidentia fiunt huiusmodi.

CAPVT XVII.

DE DIVITIIS, VOMITIBVS
fortunæ.

1. *Vtrum diuitia magis fide sunt an paupertas?*
Res bona paupertas, dominum cum cætera mutant,
Perraro dominum deserit illa suum.
Semper eris pauper, si pauper es Æmiliæ &c.
Mart. Aufon. *Quis diues? qui nihil cupiat, quis pauper?*
auarus.
2. *Quis est diues?*
Epictetus hoc quaesitus, respondit, Cui satis est quod habet.
- Socrates autem quaerenti quisnam ditissimus? respondit, qui paucissimis contentus est. Et Democritus rogatus, quomodo quis diues fieri posset

posset, respondit, Si cupiditatum pauper fuerit, idem Cleanthi tribuit Strobæus. Seneca: Qui desiderium claudit cum ipso Ioue de fecilitate contendat. Et: Diues est non qui plus habet, sed qui minus cupit. Recte Chrysol. *Si vis fieri diues non augeas diuitias sed tolle cupiditatem* vera enim est inopia cupiditatum copia. Quintil. *Satis est diuitiarum nihil amplius velle*, v. Parad. i. Cic.

3. *Quæ vitanda sunt diuitias quaerenti?*

Fœminæ, conuiuia, securitas, lusus, inertia, vulgatum est:

οὐ μόνον πολλὰ τρέφειν καὶ δαμάσσειν πολλὰ ἀνεύρειν ἀτροπὸς ἐς πένην ἐστὶ ἐπιμοιότης

Ædificare domos & pecora (al. corpora) pascere multa.

Ad paupertatem lato dabit ore fenestram (proximus est aditus.)

4. *Quid sibi vult illud: Timidus semper Plusus, timida diuitia?*

Diuites agere vitam plenam timore & anxietate.

5. *Qui facile acquirunt amicos?*

Largi, mites, potentes, seu diuites, & affabiles.

6. *Quomodo potest quis celerrime fieri diues?*

1. *Si paucis sit contentus & imminuat immensam cupiditatem.*

2. *Diuitia grandes homini sunt viuere parce.*

Sparmund vnd vbelleb kauffen dem Wolleb sein Haus ab.

Cic.

Cic. in Parad. Nesciunt homines quam magnum vectigal sit parsimonia.

Clemens Alexan. ὁ σπουδαῖος ἀλιγροδὴς, honestus paucis indiget.

Diogenes Cynicus conspicatus in prodigi cuiusdam ædibus inscriptum, venales, seu videns domum epulonis inscriptā pretio venalem. *Sciebam*, inquit, fore ut præ immodica crapula domum euomeret.

7. *Quare pallet aurum?*

Resp. Diogenes quia nusquam non habet infidiatores.

8. *Cur nummi habent formam rotundam?*

Quia vagi sunt & odisse solent vnius arcule feras, variis possessoribus delectantur, hinc græce dicuntur *χρήματα ἀχειρομυ*, vtor. Diuitias reputo veras quas exigit vsus.

9. *Quid est quo si careas doles, si habeas angeris, si amittas cruciaris?*

Pecunia non possessa torquet, possessa curis affligit, amissa doloribus afficit.

10. *Quomodo distant à diuitibus pauperes?*

Tranquillitate animi. S. Chrylost. hom. 74. ad pop. demonstrat paupertatem maiorem habere quam diuitias voluptatem securitatemque.

11. *Quomodo habenda sunt diuitia?*

Vt virtutis non luxuriæ administræ sint. Muret. orat. 4.

DE DOCTIS ET DOCTRINA.

1. *Quando vir doctus est solus?*

Cum inter ignorantes versatur, hinc cum rusticus quidam rogaret ex viro docto qui ita solus viuere posset, respondit, *Solus esse corpi eo temporis momento quo tu ad me venisti*. Notum est illud Scipionis: *nunquam se minus solum esse quam cum esset solus*. Ci. 3. de off.

2. *Cur docti non debent considerare propria scientia, ne se magnopere iactent?*

Quia quo quis est doctior eo plura ei restant discenda. Zeuxis pictor excellens puerum uas ferentem pinxit ad quas aduolabant aues. Cumque de hoc artificio se iactaret alius pictor egregius Parrhasius nomine recte depictum esse negauit; alioqui non aduolissent aues & uas (ob puerum) attingere minime ausæ fuissent. Pinxit ergo iste cortinam aut velum quasi alteri picturæ prætextum ne pultis noceret, tanto artificio ut verum videretur. Cum itaque alter pictor Zeuxis aduentaret imaginem videndi gratia velum remouere iussit ut picturam posset videre. Sic magnus ille artifex deceptus est, qui aues se fefellit se iactaret. Plin. li. 35. ca. 10. & Sen.

in controu. 34.

3. Unde Calamisy, & Calameuser / μήνες κλαμοτρόγαι
habent nomen?

Quod instar murium in antris suarum scholarum calamis arrodant.

4. Quomodo verum est illud Platonis : Semper inter se consentiunt qui aliquid sciunt?

Nam neque sciri, potest nisi quod verum est, neque in qua; re verum esse amplius vno potest.

5. Quid interest inter doctum & indoctum?

Plato resp. Quod inter bene valentem & egrotum.

Aristippus: Quod inter equum domitum & indomitum, & Sarius est fieri mendicum quam indoctum, quia ille tantum eget pecunia, hic humanitate.

6. Cur littera ditioribus magis colenda sunt quam pauperibus.

Ne si id facere neglexerint instrumentis sibi à Deo ad virtutem datis per inertiam abusi esse dicantur, maxime cum nullo maiori aut illustriori ornamento nobilitatem à maioribus acceptam possint condecorare, &, vt Homeri verbo vtat, coronare.

7. Quae scientia inflat?

Quae destituta est charitate quae ædificat, nec scientiam inflare permittit. August. Amate scientiam, sed anteponite charitatem. Maximus : Simus spirituales œconomi cum nosmetipsos tum omnes qui nobis appropinquant ædificantes.

8. Quo-

8. Quomodo Thales Milesius re ipsa docuit non esse sterilem litterarum culturam?

Cum à propinquis obiurgaretur quod omne tempus in sapientiæ studio poneret quod ad faciendam pecuniam (in qua illi posita putabant omnia) nulli vsui esset: *vultis*, inquit, ostendam vobis posse hominem huic studio deditum, si ei commodum sit, diuitem fieri, & hanc esse si quis velit ad quantum ac compendium vel maxime compendiarium viam, cum illi se velle dixissent, homo qui ex astrorum scientia magnam eo anno olearum vbertatem præuideret fore, multo ante, exiguo pretio, cū contra licitaretur nemo, omnia Chiorum ac Milesiorum præla ac trapeta cōduxit quæ cum postea suo tempore quanti voluit elocasset; magnamque ex eo vim pecuniæ collegisset, ostendit philosophos non tam rem facere nō posse quam maioribus ac præstantioribus cogitationibus occupatos de ea facienda nō laborare.

9. Qui sunt delicati martyres?

Studiosi. Ein Student arbeitet nicht gern was schwarz ist!

Er redet nicht gern was wahr ist!

Er trinkt gern was klar ist!

Er ist gern was gar ist.

CAPVT XIX.

DE EBRIETATE.

1. Licetne inter pocula alterum cogere ad bibendum?

Prisca

PRisca cōiuiorum lege apud Persas sanctum fuit, ne quis inter pocula alterum cogeret ad bibendum. Non amplius quam quisque appetebat præbebatur & præbibeatur, siquidem ἀνσπι- λῆς ἰδίῃ. ① αἰεὶ πότε. ②. vi. Est. i. v. 8. Afferui conu. moderatissimum.

Atque etiam Sparta mos est laudabilis ille,

Vt bibat arbitrio pocula quisque suo. Athen. lib. 10. Deip. Antiquus mēsis restituatur honos, Martial. lib. 10.

Carolus Magnus lege olim vetuit ne quis aliū ad bibendum prouocaret. Auent.

Affueri lege cauebatur seuerē, ne quis poculo- rum certamen vrgeret.

2. *Quid nos ab eiusmodi turpitudine deter- rebit?*

Moderate nobis vtendum est vino & venereſi nolimus nobis tandem generare filiam podagrā, quam semel susceptam nulli vnquam genero clo- care poterimus etiam amplissimis diuitiis dotan- tam, sed nobis domi perpetuo erit alenda.

*Membrifragus Bacchus cum membrifraga cytheraa
Progenerant natam membrifragam podagram.*

Αυσιμελής Βάκχος ἢ λυσιμελής ΑΦροδίτης
Γεννάται θυγάτηρ λυσιμελής ποδάρρα. Epigr.
gr.

Adhæc plures poculis occumbunt quam gla- dio, lancibus quā lanceis, quib. cœna pœna, pulpa culpa,

culpa, spicula pocula, vagina lagena, prælia pran- dia, stratagemata tragemata.

3. *Quo medio vteres compeſcebant ebrietatem?*

Præſquam Coronæ ex floribus, herbis, & auro in vſum venirent, cœnaturi cum ad dolores, capitis ex cibo & potu auerruncādos tum ad ebri- tatem compeſcendam laneis & lineis vinculis tē- pora & frontem vincire ſolebant, quia venæ, ar- teriæ, cæteriſque capitis meatus quo magis coacti atque attricti ſunt, eo minus vapores a vino & cibis ſurſum elatos ſimulque moleſtias varias in- ducentes recipiunt.

4. *Quot cyathos hauſtibus ſingulis ebibebant cum hi- lariori conuiuio ſeſe ad potus ſolutiores inui- tabant?*

Quot erant litteræ nominum amicarum : Bu- dæus 5. De aſc. Hinc Martial. lib. 1.

*Nauia ſex cyathis, ſeptem Iuſtina bibatur,
Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus
Omnis ab inſuſo numeretur amica falerno.*

5. *Poſſuntne homines ab omni potu abſtinere?*

Romanus eques Iulius viator cum intercuta- nco morbo diu laboraſſet in pupillaribus annis medicorum parens mandatis à potu abſtinuit, nat- uram igitur faciens è cōſuetudine etiam in ſene- ſta caruit potu. Plin. lib. 7. cap. 18. Pontanus li. de rebus cæleſtib. teſtatur fuiſſe hominem qui nul- lo vnquam tempore biberit vinum aut aquam. Quin cum aliquādo Ladislai Neapolitani Regis horta-

hortatu seu mauiſ mandato tantillum bibiſſet a-
gre id tulit, noxiuſque potuſ illi fuit. Eadem Pe-
trus Hiſpal. Sylu. p. I. c. 26.

Loto herba qui vtuntur Æthiopes nunquam ſiti-
unt. Strabo lib. 3. & 17.

6. *Quæ res maxime accelerant mortem?*

*Quisquis ad infernas properas accedere ſedes,
Huc iter accelerant balnea, vina, Venus.*

7. *Cur ijs qui alijs ſunt à ſecretis à compotationi-
bus eſt abſtinendum?*

Quia, vt ait Virg. Arcanum demens detegit ebrie-
tas, & vt ait Horat. Opera recludit Et Salomon
Prou. 31. ait: Nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas.

Ferdinandus Imp. Caroli V. frater cum Legati
Electorum & Principum cauſſas imperii negli-
gentius tractaſſent aliquando in comitijs pro-
pter erapulam & ebrietatem eos obiurgaffe dici-
tur hiſ verbis: *Mementote quod huc miſſi ſitis non ad
inebriandum vos, ſed ad conſultandum & deliberan-
dum regni Romani cauſſas. Abſtinetote à maledicta e-
brietate, qua neque corpus neque animam beat, &
quod officij veſtri eſt, conſulite.* Sen. Vnius horæ
hilaris infania longiſſimi temporis ſæpe tædium
adfert.

8. *Quoties conſeſſum eſt bibere Sacerdoti?*

Ex Concilio Laodiceuſi Sacerdoti non licet
niſi ter poculum contingere: Can. quando 44.
diſtinct.

9. *Bibaculi quo premio digni?*

Germaniæ quidam princeps gloriantem
quod

quod vno die integro cereuiſiæ ohmam integram
exhaurire poſſet, ſidemque dicti ſpectante Prin-
cipe eiſque miniſtris facientem, fracta gula la-
queo è patibulo iuſſit ſuſpèdi, indignum viuere
aſſerens eum qui (tantundem exhauriendo quan-
tum vix alii 20. etiam famelici) potulentorum
penuriæ auctor facile foret. Maiolus in diebus
Canicul. pag. 753. vlt. edit.

10. *Qui raro ſolem vident orientem?*

Ebrii: Plin.

11. *Quid ſignificat prouerbiuſ, ex Amphitheto
bibit?*

Meracius ac largius potaſti, *du haſt am end ge-
ſſen.* amphithetum erat poculi genus, ita factum
vt quauis ex parte poſitum ſtaret, nullumque cer-
tum fundum haberet.

12. *Cur mulieres raro inebriantur, crebro
ſeneſ?*

Macrob. 7. Satur. c. 6. quia habent contraria
corpora, mulier humectiſſimum quod docent
lenitas cutis, ſplendor & aſſiduæ purgationes,
cum ergo vinum in tam largum cadit humorem,
vim ſuam perdit nec facile cerebri ſedem ferit.
Eſt etiam ob crebras purgationes pluribus con-
fertum for. minib. per quæ vapor vini euaneſcit.
Senex vero habet corpus ſiccum, in quo vinum
non patitur contrarietatem repugnantis humo-
ris, & integra vi ſua adhæret corpori.

13. *Quomodo ebrius quater est latro?
Is quater est latro dum se sociumque trucidat
Veriusque animam corpus virumq; necat.*

14. *Licet ne nimium bibere ob aliorum
sanitatem?*

Fauere alienæ valetudini poculo non licet, vt tuam mergas.

15. *Quid sentis de iis qui nocturno tempore
potitant?*

Stultos esse quibus Iuanius est lucis vsura in tenebris frui, qui facere quam habere diem malunt, qui que præ sole faces æstimant. Adhæc qui nocte fruuntur vt diem perdant, somni tempora vigiliis destinant, & diurnas horas somno perdunt.

16. *Quæ symposia & conuiuia sunt vitanda?*

In quibus inuita viscera ciborum onus reculant, mille deliciis sobrietas expugnatur, & longo ad luxum & pompam ordine lenocinia mentis cumulantur, non gustanda solum sed spectanda, in quibus quasi totam crapulam gula non capiat, etiam oculis comedimus: in quibus penis & alis altitia inferuntur nõ minus aromate quam igni excocta: in quibus sanus corporis obscænos meatus exonerat, alius sanctissimam partem, qua admiserat epulas, regerendo obscænam facit, seu reddit quidquid sumperat: & in quibus fedetrudis cum docto, diues cum egeno &c. Nam vt a-
quam

quam igni sine strepitu non misceas sic nec istos sine garrulitatis pugna ius dicendi etiam vilissimus sumit, & pulsa verecundia petulantium verborum scaturiginem eructat.

Seneca ep. 19. *Ante circumspiciendum est cum quibus edas & bibas quam quid edas & bibas.* Bonũ & prudentem censemus qui vel irriatus filet nec in leui aliqua offensa responsum ad vindictam accuit: melior & prudentior est qui conuiuuii abstinet, in quibus cū ebriosis, multis, inæqualibus & non amicis epulandum, amici pares sunt, pauci sunt, virtute & sobrietate iuncti sunt, cum venter merito efferuescit, illa & inguina æstuant facile in obscœnitatem lingua ebullit, vt autem amœniores sunt aquæ quæ cum murmure fluunt sed leni, facili, temperato; sic epulæ quæ sermonem habent, sed honestum, lepidum, tempestiuum, contra vt ieiunus & grauis odore spiritus offendit, ita sermo spurcitiæ ebriorũ veneno infectus.

*Sint procul à nostris Lapitharum iurgia mensis
Dementans animos Bacchus abest procul.
Mellistius Sophia salibus conuiuia cibetur
Noster, & has epulas Mars fugiatque Venus.*

17. *Quid respondendum glorianti se potus omnis capacissimum esse neque tamen ebrium fieri?*

Aristippus hoc in conuiuio glorianti respõdebat, egregia vero laudem reportas si id facis quod & melius te facit mulus.

18. *Quod genus hominum est iustissimum & alijs pe-
ne plus quam sibi tributum cupit?*
Potatores.

CAPVT XX.
DE ELEMENTIS.

I. *Quodnam est nobilissimum elementum?*

Ignis, quia actuosiore & ad res efficiendas v-
niuersaliore cæteris habet proprietatem, ca-
lorem. Nota lepidam hanc historiam, Persicus
quidam sacrificulus gloriabatur suum Deum (e-
rat autem ignis Deus Persicus) cuius ipse esset
minister esse verum Deum, quippe qui omnes a-
liarum gentium Deos (idola aurea, argentea, lig-
nea aut alterius materiæ) superaret, imo & con-
sumeret. Hic tandem peruenit in Ægyptum, &
cum incidisset in Canopi sacerdotem, vterque
suum laudat Deum, venit ad certamen, præ-
mium proponitur. Interim Canopi sacerdos hy-
driam pluribus foraminibus perfluentem ad-
ornat, & cera obstructis foraminibus omnibus, im-
plet aqua. Persicus cum suo Deo aduenit, simul
& alter, qui hydriam igni supponit, qua calefa-
cta liquefcit cera, & aqua effluens ignem extin-
guunt. Sic Ægyptius Deus vicit. Suidas in dict.
Canopus. v. hist. Ecclesiast. & Conimbri-
censes in lib. 3. Arist. de cælo

c. 5. q. 2.

2. *Quæ res mortua viuam sepelit, vt in ipso etiam se-
pulchro maneat viuua, & viuus mortuos cibos mol-
liat esuiq; aptos reddat vnde vita con-
seruetur?*

Ignem cinis operit, &c.

3. *Cur poeta Vulcanum fingunt claudum?*

Quia non magis ignis sine ligno quam clau-
dus sine baculo procedit.

4. *Quidnam fit fortius cum exstinguitur quam cum
conseruatur incolume?*

Carbonum vis non ab incensione est, sed ab
extinctione, & cum interiisse creduntur maio-
ris fiunt virtutis. Plin. lib. 36. c. 14. 27.

5. *Quomodo bos absque lignorum adminiculo
seipsum coquit?*

Cum Scytharum regio lignorum sit admodū
inops, hæc ratio ab illis ad eoquendam carnem
excogitata est, vbi bouem pelle denudarunt, de-
nudant quoque ossa carnibus, deinde illas in le-
betes iniiciunt, subiectis atque succensis ossibus
bonum, coquunt.

6. *Quo anigmate fumus significatur?*
Herod. lib. 4.

*Sunt mihi, sunt lacrymæ, sed non est caussa doloris,
Est iter ad calum, sed me grauis impedit aer,
Et qui me genuit, sine me non nascitur ipse summum
ignis generat &c.*

7. *Quæ res tetra promanat ab omnium
optima?*

F 2

Fumus

Fumus ex igne procedit, qui cum videatur nõ potest accipi, si accipitur non potest retineri, cum esse aliquid putetur mox in nihilum resoluitur. Similis ei est superbia hinc Lips. *Ita se attolle ab humo ut absis à fumo.*

8. *Quæ abstondi non possunt?*

Amor, tussis, ignis, & dolor.

9. *Quid est, currens consistit, molle indurescit, imbecillum corroboratur, & quod multiplex erat fit vnum.*

Resp. Virg. in Epigr.

*Quarvatis egit iter, iuncto bone plaustra trahuntur,
Postquam tristis hiems frigore vinxit aquas.*

Est ergo aqua concreta, seu glacies.

10. *Quæ vrbs in aquis fundata aquarum ambitu circumseptâ aquis pro muro munitur?*

Vrbs Veneta in sinu maris Adriatici adhuc est virgo, quia ab ipso suo primordio semper ab hoste inuiolata mansit, seu nunquam in externi hostis potestatem venit, licet steterit vsque ad ann. Chr. 1614. mille, centum & quinquaginta tres annos.

11. *Quodnam in rebus ex aqua nascentibus culmen precii tener, omniumque maximi aestimatur?*

Vniones seu margaritæ quæ in concha nascuntur marina, quarum vel vna multis millibus coronatis aestimatur. Plin.

lib. 9. ca. 35.

12. *Quæ aqua est quæstuosissima?*
Lotium, inde enim medici viuunt.

13. *Quæ aqua non exstinguunt incendium?*

Marinæ, idque propter falsedinem & pinguedinem quæ igni quasi vires subministrant. Omnium autem maxime ignem exstinguit acetum: ob tenuitatem substantiæ, propter quam sese altius insinuat & frigiditatem quamuis moderatâ in intimas rerum solidarum partes deducit, quarum tantum superficiem aqua propter crassitudinem suam lambit.

14. *Quæ aqua è terra in calum ascendit?*
Lacrymæ piorum.

15. *Quo anigmate significatur nauis ex quercu fabricata?*

Vina sui, viuos (porcos) pauu, nunc mortua viuos (homines)

Ipse fero, & viuos (pisces) celeri super ambulo gressu.

16. *Quæ aqua fallacissima?*

Mulierum lacrymæ: vt plurimum, vt flerent oculos erudiere suos.

17. *Cur aqua paulatim sumpta magis sitim restinguit quam celeriter hausta?*

Quia aqua præcepta tota deorsum ruit, lente progrediens insinuat sese in partes corporis, irrorat, madefacit, non secus atque in agrorum irrigatione aqua raptim demissa perfluit, sensim deducta à terra altius ebibitur.

18. *Cur aqua frigida epota nonnunquam
aſtuantem interficit?*

Quia in præcordia apertis poris hiantia ſe recipiens natium calorem nimio ſubitoque frigore perimit.

19. *Cur aqua mota minus putrefcunt?*

Quia putrefactio oritur in humido ab externo calore (Ariſt. 4. Meteor. ca. 1.) appulſum vero externi caloris inhibet alia atq; alia aeris mutatio. Hinc eſt quod ea quæ cõcluſa ſunt magis putrefcunt, & humorum putrefactio in animantium corpore oritur reſpiratione impedita, & æſtate plures morbi putridi oriuntur, ac calida humidaque corpora, ſi neq; perflata, neq; ventilata, in calido & humido maneat loco, putredinem contrahunt.

20. *Cur quadam aeri expoſita ad Solem magis
refrigerantur quam in umbra?*

Quia in Sole nulla vi obſiſtente calor diſſipatur & conſumitur: in umbra frigus circumiecti aeris calorem reſſumit & intus concludit, unde calor ventriculi hyeme quam æſtate vberior eſt, quia tunc cutis ambiente frigore vitales ſpiritus, in quibus calor inſidet, egredi foras & euaneſcere non ſinit.

21. *Cur aer ſubterraneus qui longo tempore in-
cluſus ſtetit reſpiratione attractus
nocet?*

Quia vt aqua cauernis detenta, & influendi effluen-

effluendi que viciffitudine carens, ita & aer recẽtis auræ perflatu deſtitutus, corrumpitur ac peſtilens fit. Hinc multis in locis ſcrobẽs & ſpecus ſpiritum exhalant adeo tetricum grauẽque vt eius hauſtu pecora, aues, feræ interimantur.

22. *Quam ob cauſſam qui frigido ſudant aere
deterius habent?*

Quia laxatis poris aduentitium frigus recipiunt valetudinis vitæque capitalem hoſtem. Hinc monent Medici per hyemem minus ſudandum, quia intimus calor maxime tunc neceſſarius ſudore minuitur, cui externus humor frigiditate ſuccedunt & habitudinem corporis labefactant. Neq; vero hyeme putrefactio (cuius inhibenda gratia ſudatio quæritur) tantopere timenda vt æſtate, qua præualeat aduentitius calor, qui putrefactionis opifex habetur, ſiquidem vnumquodque in teſtino calore concoquitur extraneo com-putrefcit, adhæc algente aere de materia ſudoris plerumque minus ſupperit, quia tunc domeſticus calor vt cibum ita & humores melius digerit ac magna ex parte conſumit.

23. *Cur igni aer neceſſarius?*

Quia aer igni in paſtum cedit, vel ignis pabulum eſt.

24. *Cur ignis diutius in umbra quam ad
ſolem conſeruatur?*

In umbra frigus circumſtãſ calorẽ ignis reſſumit

mit nec effluere finit, solis autem calor eundem dissipat ac dispergit.

25. *Cur ignis cum puluerem sulphureum intra vasa tormentaria corripit tanta & tam subita vi & tam ingenti strepitu foras erumpit?*

Quia puluis igni correptus proindeque rarefactus & in ampliorem molem fusus capaciosem requirit locum, quem ut inueniat quanto maximo potest impetu ruit qua data porta, & quia in eo egressu aerem vehemēter dissipat & defringit, tam late perfonat.

26. *Quamobrem multus ignis sudorem minus euocat, cum sudor calore excitetur?*

Quia nimius calor humore in spiritum dissoluto corpus exiccat, atque adeo sudoris materiam consumit. Eandem obcausam nudi ad ardentem solem parum sudant.

27. *Cur ij qui vehementer frigent si ad copiosum ignem propius accedant dolorem sentiunt, non vero ij qui paulatim calefiunt?*

Quia calor subita vi ingruens & repentinus illa transitus ab vno contrario ad aliud præproperam efficit in sensu tactus mutationem quæ doloris causa est. Dolet etiã magis caro frigore astricta, quam laxa, tum quia iniustum calorem tenacius suscipit, ut & plumbum impensius calet quam lignum, tum quia calor per meatus algore concretos vi penetrat.

28. *Cur Sal in igne crepitat?*

Quia continens in se aquam & ignem, humor quæ ignis calori resistit. vide locum de Terra.

C A P V T XXI.

DE EPISTOLIS.

1. *Quo enigmate indicatur epistola?*

*Fœmina natura est, sinibus sua pignora seruat
Qua sunt muta, tamen mittunt trans aquora vocem
Ventosa, & vastas terras, mortalibus, illa
Vult quibus, his audire licetque absentibus, aures
Obtusas habeant quamuis, audire nec aptas.*

Filii, epistolæ, sunt litteræ quæ mutæ sunt, &c. Athen. lib. 10. cap. 17. Legimus de quodam Indo seruo hominis Hispani missio ad alterum Hispanum cum aliquot auibus & simul cum litteris, quibus illi numerus auium indicabatur. Seruus autem in itinere vnam & alteram auem fame correptus comedit, putans id neminem sciturum. Sed cum is cui aues fuerant allatæ de numero illarum minore amicum suum certiosem per litteras faceret, & seruus hoc nomine ab hero obiurgaretur & vapulare monuit alios ut sibi cauere à charis illis albis in quibus nigræ notæ scriptæ essent, illas enim loqui posse. De penna scriptoria (vel eadem epistola) ita Stig.

*Tu regis & gladios, & Regum sceptrâ potentum
Fida simul bello nuncia, pace simul.*

Mithridates Rex vna epistola & vno puncto temporis octoginta millia ciuium Rom. in Asia interemit per vrbes negotiandi gratia dispensa, verum mortem tandem suam ipse bibere fuit coactus. Val. li. 9. c. 2. Cic. pro Flac.

2. *Qua res absentes facit presentes?*

Epistola, quid, enim est tam praesens inter absentes quam per eam & alloqui & audire amicos, Sen. ep. 40. Hieron. ad Chromat. & c.

3. *Qua cauenda sunt praeter peccatum?*

1. Aliorum litteras legere. 2. in officina fabri ferrarii quid tagere, quia possit quis in rem ignitam incidere. 3. in pharmacotheca quid degustare, possit enim in venenum incidere.

CAPVT XXII.

DE HAERETICIS.

1. *Estne Concordia inter Lutheranos & Calvinistas?*

Etsi iactent omnes omnino lites quotquot in Ecclesia excitantur ex solo Dei verbo decidi ac finiri posse, tamen Lutherus in colloq. mensal. cum de concordia inter Lutheranos & Calvinistas sermo incidisset ingenue confessus est, non aliam quam quae inter Christum & Iudam intercessit sperari posse. Et si quae tandem ineunda esset non in Dei sed omnium diabolorum nomine iniuri oportere. Postea in concuuentu Maulbrunensi anno. 1564. Actus sunt inimicitiae. Claudiopoli anno 1586.

in mutua odia iuratum est, in colloquio Mompelgardensi cui principes sectarum, Iacobus Andreae Lutheranus, & Theodorus Beza Calvinista interfuerunt penitus de concordia desperatum. Finis colloquii fuit: *Quia*, inquit Beza, *dexteram fraternitatis nobis porrigere recusatis & nos pro fratribus agnoscere non vultis, amicitia dexteras etiam nolo.* cui Iacobus: *Ergo intermittatur.* Post Philippus Nicolai, Tilmann Heshufius, Conrad Schlusfeldburg, & multi alii Lutherani praesertim Giesenses & Tubingenses palam scriptis suis testati sunt Calvinistas esse haereticos & illorum doctrinam tanquam sacrilegam, execrandam, abominandam, & diabolicam oppugnarunt. Nota hoc pertinax odium haereticorum.

2. *Cur recte vocantur decoctores Evangelij?*

Qua integrum quidem Euangelium a Catholicis acceperunt, sed multas inde partes exemerunt, & decoxerunt. vide R. P. Becanum in primo titulo Calvinistarum.

3. *Cur Lutherus, Henricus VIII. Rex Anglia & alii a raptu Virginum & generationibus exorsi sunt suum Euangelium?*

Respondent ipsi, quia scriptum est: Initium Euangelii Iesu Christi, Abraham genuit Isaac, & c. De hac subtilitate haereticorum lege, lib. qui inscribitur, Pruritanus, Respondemus nos quia non aguntur spiritu Christi, sed reguntur a

spiritu immundo. vt docent colloquia mensalia Lutheri, versiculi Bezae, Apologia pro Christiano Batauo, Flores Calvinistici. Recte Erasmus in ep. ad fratres inferioris Germaniæ de ipsis scribit: *Quis non iure miretur hos novos Euangelistas non posse viuere sine vxoribus?*

4. *Quomodo apostata reformarunt Christi Ecclesiam?*

Calu. in libro de necessitate reformandæ Ecclesiæ quem anno 1544. obrulit Carolo V. Imp. in comitijs Spirensibus, asserit Ecclesiam Romanâ esse Christi Ecclesiam. v. tit. 2. Calu. Quomodo autem illam Christi Ecclesiam reformarunt? 1. Quia cum ipsi fuerint aliquando in nostra Ecclesia tanquam paleæ inter triticum aut lolia inter herbas & postea eandem egressi sunt, suo egressu à multis paleis & loliis eam liberarunt. 2. Quia nobis dederunt occasionem reformandi nos ipsos in bonis moribus, & tollendi omnes abusus ac scandala quantū in nobis est. Hinc in Concilio Tridentino tot canones, tot decreta, tot reformationes.

5. *Cur Caluinus agens de ritibus quibus sacramenta administrantur, etiam agit de ritu quo matrimonium celebrari debet, cum id ipsi sacramentum non sit sed ciuilib contractus?*

Etsi cōtractus ciuiles ad curiam potius quam ad

ad Ecclesiam pertineant & à sæculari magistratu non à ministro verbi Dei promulgandi & confirmandi sunt, tamen Caluinus vult 1. vt palā in Ecclesia tribus diebus dominicis continuis publicetur matrimonium, antequam contrahatur. 2. vt post trinam publicationem in exorfu concionis sponsus ac sponsa sistant se in Ecclesia, &c. Quia ad ministros verbi spectat Euangelium Christi prædicare, Euangelium autē Christi incipit à matrimonio & generatione, nota latens hoc mysterium.

6. *Quando ministri verbi ceperunt esse Sponsi, mariti, & patres?*

Post Lutheri nuptias de quibus scribit Erasms. ep. ad Danielem Mauchium Vimarum: Lutherus deposito pallio duxit vxorem, pauculis diebus post decantatum hymenæum noua nupta peperit. Et alibi: Duo quærunť Lutherani censum & vxores, reliqua omnia præstat illis Euangelium, Et iustus Baron. de præscript. *Lutherus*; inquit, *heri monachus hodie sponsus, cras maritus, perendie Pater.*

7. *Qua occasione in palatinatu apud Calu. feria quarta cuiusq; hebdomadis iam pridem cepit esse sacra?*

Querebantur famuli & ancilla: deteriori conditioni se esse apud Calvinistas quā apud catholicos, hic multa esse festa quibus respirare liceat, ibi assiduo labore se opprimi, neque tantillum

temporis permitti quo vellaceras vestes reficere par sit. Visa est legitima querela, igitur à magistratu feria quarta assignata ipsis est qua ab huiusmodi opere aliquantulum cessare possint, & consuendis aut reficiendis vestibus operam dare. Quo etiam factum est vt hoc festum patrio sermone à quibusdam vocetur, **Das sicut fest.**

8. *Qua occasione Calvinista dicti sunt Gensij, id est, mendicij*

Philippus Rex cum aduerteret nouas hæreses paulatim in Belgio pullulare, scripsit literas ad illustrissimam Belgij Gubernatricem Margaretam, Principem Parnensem quibus ad fidei Catholicæ conseruationem promouendam serio mandabat vt Edicta Caroli V. Imp. & Decreta Concilij Tridentini exacte seruariantur. Hoc aliqui sinistre interpretati sunt quasi Rex sub hoc prætextu inquisitionem Hispanicam vellet in Belgium introducere. Itaque anno 1566. die 5. April. Brederodius & quidam alij ex Nobilibus fœderatis illustrissimæ Gubernatrici quæ tunc Bruxellæ erat libellum supplicem exhibuerunt; quo postulabant Edictorum executionem prorogari mirabatur Gubernatrix. Cui Barlemotius, eques aurei velleris, *Mæa Domina, ne timeas ab istis hominibus, non enim sunt nisi Gensij, seu mendicij.* volebat per contemptum dicere non esse magni momenti homines. Hinc factum est, vt primum Brederodius cum suis asseclis, postea omnes Caluinista ap-

stæ appellarent se Geux seu Geufios. Quin etiam vt aliquam speciem mendicorum præ se ferrent vsi sunt veste cinericio, & ad latus appenderunt lignea vascula qualibus mendici vt solent. Petrus Opmerus Amstelrod. in opere Chronolog. Sur. in comm. Aubertus Miræus in Chronico & alij.

9. *Cure etiam obsequia hæreticorum sunt declinanda:*

Quia malus, vt est in proverbio, vbi se bonum simulat, tunc est pessimus. Nullæque sunt occultiores insidie quam quæ latent in simulatione officij. Se. ad Lucilium ep. 42. ait: Multorum quæ in abecilla sunt latent vitia, instrumenta illis explicandæ nequitia: desunt. Sic tuto serpens etiam pestifera tractatur dum riget frigore, non desunt tunc illi venena, sed torpent. v. etiam ep. 87.

10. *Quomodo Lutherus suum Euangelium plantauit:*

Vorando, vt bibendo irrigauit.

11. *Quomodo vincuntur hæretici:*

Lutherus in Pl. 5. Nulli hæretici victi sunt vi aut astu, sed mutua dissensione, nec aliter cum eis pugnat Christus quàm missio inter eos spiritu vertiginis & dissensionis, sicut inter Sichimitas Iud.

9. & inter Babylonica: turris operarios Gen.

11. & in noua lege inter Arianos, Donatistas, & Pelagia-

nos.

12. *A quo reguntur hæretici?*

Malorum dæmonum furis agitantur. Quomodo enim Anabaptistæ Monasterienses tam firmiter in animum inducere potuissent vilissimum illum sartorem Ioannem Leydensem à Deo esse missum, ut regnum Israel instauraret? Amsterodamenses quo pacto combustis vestibus tam fœminæ quam mares per plateas contra naturalem pudorem nudi discurrissent nisi fanatico spiritu in omne nefas præcipites acti fuissent?

CAPVT XXIII.

DE HOMINE.

1. *Quod animal est bipes, tripes, ac quadrupes?*

Hoc ænigma Oedipus soluit, cum respondit. *Id animal hominem esse is enim infans quatuor seu quaternis it pedibus (seu manibus ac pedibus repit) auctus ætate duobus (erectus incedit) iam senior factus tribus, cum baculo tãquam tertio pede sustentetur (seu pro tertio pede adhibet scipionem) decrepita senectæ duobus scipionibus, quasi quatuor pedibus gradum facit.*

2. *Potestne homo etiam pedibus scribere?*

Anno Chr. 72. natus est in suburbanis Combergi oppidi puer masculus absque vllis brachiis qui prouectior factus omnia manuum officia pedum subsidio obibat, erant enim digiti illorum oblon-

glongiores, & ad res quasuis apprehendendum apti, ut procul intuentibus manus viderentur, ita natura defectus suos aliis muneribus compensat. Ioan. Posthius Medicus & Poeta eum hoc Epigrammate celebrauit:

*Mira fides, pedibus dextre facit omnia Thomas,
Cui natura parens brachia nulla dedit
Namque bibit pedibus, pedibus sua fercula sumit,
Voluit & his libros, preparat his calamos.
Quin & litterulas pede tam bene pingere nouit,
Artificis superet grammata ducta manu,
Omnia nempe potest vigilans industria, quodque
Natura ipsa negat, perficit ingenium.*

3. *Quibus rebus hominum natura & mores mutantur?*

Honoribus (honores mutant mores, sed raro in meliores) vino & fœminis, honos multis adimit visum & auditum, ita ut non solum pristinos amicos sed etiam seipsum non agnoscant.

4. *Cur capilli citius quam barba canescunt?*

Quia barba 20. annis est iunior capillis.

5. *Cur homines multi proceræ staturæ parua sunt sapientia?*

An nescitis, responder mulier quædam superiores celsarum adium partes non habitari? significans eos caput cerebro vacuum habere. Fit plerumque natura ut innati spiritus vis collectior parua compaginis membra aptissime regens, menti reliquum robur addat.

6. *Cur animus hominis nunquam potest
quiescere?*

Alphonfus Rex respondet, anima suam originem à Deo habet, nec prius potest quiescere quàm eo vnde orta est redierit, nec vero caducis his & fluxis rebus vnquam satiari potest, sed Deum & cælum tanquam proprium & naturalem suum locum petit & desiderat.

7. *Quidnam illud est quod quo plures habet pedes eo
tardius, quo pauciores eo rectius & velocius in-
cedit, orbem perambulat, & bis decem
habet cornua?*

Homo, qui tripes & quadrupes incommode, bipes feliciter incedit, habet in digitis manuum ac pedum cornua, id est vngues, viginti.

8. *Qua præcipue proportio in corpore humano
est consideranda?*

Vt longitudo ad latitudinem sit sextupla, ad crassitiem (quæ spectatur à superficie dorsi secundum lineam rectam ad superficiem pectoris) decupla, ad cubitum quadrupla, ad extensionem vtriusque brachii æqualis, ad pedem exporrectum sextupla, ad palmum vigecupla quadrupla, ad pollicis latitudinem septuagecupla dupla, ad latitudinem digiti nonagecupla sextupla.

9. *Qui homines sunt stultissimi?*

Qui cum credant pœnas æternas & præmia æterna, tamen in peccatis perseverant.

10. *Quan-*

10. *Quando ex homine fit asinus?*

Cum vino dementatus nihil ab asino differt.

11. *Cuius cor post mortem inuentum est hispidum, &
magnitudine visenda?*

Hermogenis.

12. *Quot membris hominis structura seu cor-
pus constat?*

Totidem quot in anno sunt dies, 365. Ergo singulis diebus, pro singulis membris Deo gratias agas.

13. *Cur quidam faciem septiforem vocauit?*

A septem foribus, Binæ enim sunt fores oculorum, bini meatus aurium, totidem narium, vñus hiatus oris.

14. *Quodnam in homine membrum tum optimum
tum pessimum est?*

Æsopus hoc interrogatus respondebat linguam, das keine stücklein fleisches so hinder dem zähnen steckt. Itaque
*Sic linguam freno veterationis habena
Ne te confundat si verba superflua fundat.*

15. *Quo anigmate significatur lingua?*

Quænam ea quasi bestia est quæ cæcis latet caueus, vallis atque muris munita, nunquam septa egrediens multis vinculis coercita, ferens inimicitias, iurgia, cædes, cælum terræ miscens & ignibus vndas, contra verò fœdera pangens, animos coniungens nihilque non bene efficiens?

Osse caret glossa per quam franguntur & ossa. Iac. 3.
 16. Cur nullum organum in homine retrorsum sed
 omnia antrorsum posuit natura sagax?
 Ista corporis figura vult vt in virtutibus semper
 procedamus, non retrogrediamur.

17. Quodnam omnium terribilissimum est
 membrum?

Oculi pupilla hinc quando Deus teneram suam
 dilectionem vult exprimere singulos è fidelibus
 huic membro comparat: *Qui tangit vult tangit
 pupillam oculi mei.* Zach. 2. v. 8.

18. Quodnam pretiosissimum & gratissimum
 est membrum?

Oculus, lucernæ omnium membrorum & in
 altiore corporis parte sedem sortitus hinc Lipsi.
 in ep. conqueritur: *Gemina sidera mea caligare incipiunt,
 & ad vitrea auxilia deuoluor.*

19. Cur Oculi tanquam speculariores altissimum
 in corpore obtinent locum?

Vt ex eo plurima conscienties fungantur suo
 munere. Cicer. 2. de nat. Deor.

Vigiles sub fronte ministri

Excubias oculi limen ad arcis agunt.

20. Cur aures in altis corporum partibus
 collocatae sunt?

Quia sonum percipere debent qui natura in
 sublimi ferrur. Cic. ib.

21. Cur nares sursum sunt.

Quia omnis odor ad superiora fertur, & quia
 cibi

cibi & portionis iudicium, magnum earum est non
 sine causa vicinitatem oris secutæ sunt. ib.

22. Vbi in Genesi distinctim quinque sensus de-
 scribuntur?

In capite 27. visus verl. 1. auditus 18. tactus 21.
 gustus 25. odor 27.

23. Quas litteras primum sonant infantes?
Clamabunt E & A quotquot nascuntur ab Eua.
Nā plorat adhuc proles quod cōmiserunt parentes. Sap. 7.
Masculus A nascens omnisque E femina profert,
A genitor dat Adam, E, dedit Eua prior.

24. Cur homo à Platone & Aristotele dicitur ar-
 bor inuersa?

Quia sicut arbor radices in terram ramos vero
 in sublimi iacit, sic contra hominis aspectus sur-
 sum versus in cælum tendit, vnde originem tra-
 hit, crura, & brachia, manusque ramorum instar,
 sunt, in terramque vergunt, & terrenis in rebus
 occupantur. Marc. 8. ait cæcus video homines ve-
 lut arbores ambulantes. Sic Pers. de homine Stat.
 5. cum lapidosa chiragra.

Frægerit articulos veteris ramalia fagi. Ezech. 8.
 17. dicitur de adorantibus manuum osculo ido-
 la: *Applicant ramum ad nares suas,* quod Iob. c. 31.
 27. de eadem re dixit. *Si osculatus sum manum
 meam.*

25. Quare inter omnia animalia homo habet faciem
 sursum seu versus cælum
 eleuatam?

1. Quia

1. Quia inter omnia animalia solus homo est ordinatus ad regnum cælorum, habet figuram eleuatam ad cælum. 2. Quia contemptis terrenis contemplari debet cælestia.

26. *Cur pili in alijs animalibus variantur ad variationem cutis, non in hominibus nisi aliquando in cicatrice?*

Quia in hominem profundius radicantur in cute, cum in eo plus habeant nutrimenti, & quia homo cerebrum habet humidissimum & humores pingues longiores habet crines quam cætera animalia, atque hinc mulieres longiores habent crines quam viri, quia sunt humidiores & magis phlegmaticæ; & quia materia barbæ ipsis transit in materiam pilorum.

27. *Cur per actum venereum homo ob siccitatem caluescit?*

Quia luxuria est emissio naturalis humiditatis & caliditatis, per eam consumitur humidum quod est nutrimentum pilorum. Hinc Eunuchi & mulieres non caluescunt quia tale humidum ab eis non separatur, nec Eunuchi laborant podagra, teste Hippocrate ut nec cæci naturaliter caluescunt.

28. *Cur homo imaginando erigit caput sursum, cogitans vero de præteritis illud inclinat ad terram?*

Quia imaginatio seu plantasia habet sedem in anteriori parte capitis seu cerebri, erigendum est caput

caput versus cælum ut cællula eius aperiatur & spiritus animalis concurrendo facere possit imaginationem cellula autem memoriæ quæ est in posteriori parte capitis erigitur & aperitur cum caput inclinatur ad terram, tunc enim spiritus animales intrant & memoriam perficiunt.

29. *Cur homines luscii & unoculi sunt boni sagittarij? & cur sagittarij communiter claudunt unum oculum? & cur speculantes astra vident oculo per cannas?*

Quia omnis virtus vnita fortior est seipfa dispersa, at tota virtus visiva in duob. oculis dispersa vno clauo congregatur, & sic visus in ipso fortificatur, sic & animalia parui cordis sunt audaciora ut leo, quia in paruo corde calor est bene adunatus & vehemens.

30. *Cur visus recreatur per viridem colorem?*

Fons, speculum, gramen oculis sunt alleuiamen. Quia viridis color mediocriter mouet organum visus & ideo confortat visum: albus autem & niger fortiter mouent & mutant organum visus, quia magis tendunt ad excellentiam seu violentiam, at quanto sensibile est magis excellens tanto magis destruit & debilitat sensum. Arist. 2. de anima.

31. *Cur morte violenta consumptus seu interfectus præsentente homicida sanguinem effundit?*

Quia hoc indicio Deus & natura homicidium produnt, hinc homicidæ naturæ digitum & indi-

indiciū metuunt. Sic execrantur oves lupum, quadrupedes leonem, aues aquilam, vitica marina securim, tota denique natura odiosam tyrannidem & crudelitatem vt sibi maxime perniciosam & inimicam fugit, certum est homicidia non manere inulta, & quantumuis studiose tegantur proferuntur in lucem: quia sanguis occisorum vltionem expetit, & vindictam contra interfectorem clamat. Noli ergo mirari quod sanguis ex interfecti vel etiam aquis suffocati cadauere vel membris inde abscissis homicida presentem etiam diu post factam cadem fluat, vel ex vulnere interrenti profluat presentem illo qui id infixit eiusque facinoris est conscius.

Maiolus in diebus canicularibus tom. 1. pag. mihi 18. asserit id causari ex aeris attractione simul atque spiritus infectione. Licet enim ait cadauer sit spiritu omni destitutum, neque sentiat quidquam, horrore tamen tunc concutitur transeunte occisore, quia spiritus ibi in vulnere sunt quadantenus infecti à spiritibus interficiētis quo transeunte vsque ad ipsum vulnus aer infectus trahitur, quo intercepto sanguis ebullit, propter infectionis conformitatem tam in vulnere manentem, quam ab interfecto remanentem. Leuin. Lēnius lib. de mir. naturæ. Post idem Maiolus hæc addit: Gilbertus de clara Comes Glouerniæ maximis affecterat iniuriis B. Thomam Herefordiensem in Anglia Episcopum, quod Ecclesiæ iura ipse

ipse tueretur ille inuaderet. Obiit interim diem suum Episcopus absens, necessarii autem eius ad eius Ecclesiā deferenda ossa prorsus carne ablata curauerunt, mox vbi obuius factus est comes à puris nudatisque omni carne ac sanguine ossibus, plurimus manauit sanguis, id conspicatus Comes terrore concussus pœnitentiæ ductus Ecclesiastica iura omnia à se inuasa restituit. (Sur. 5. Octob.) cum igitur is sanguis à siccis ossibus manarit, ad cœcutiendum secessit hominis & impœnitentis cor, & nulla spirituum aut infectionis sanguinis ebullitio considerari hoc casu potuerit, quia S. Thomas absque vllō vulnere diem suum obierat, consequens est, sentiendum esse in occiso corpore Deum id miraculo agere, quod homicidæ culpa grauior agnoscat, & se pœnitentiæ dolore conficiat. Non inest cadaueribus sensus, vt putat Leuinus Lemnius, quo suæ cædis auctores ab aliis hominibus discernant, occulta Dei potestate res à legibus naturæ tam aliena fit, partim vt quanti sanguinis vinculum sit faciendum intelligamus, partim vt homicidii auctores hoc modo prodantur.

32. Cur homo post alias omnes creaturas creatus est?

1. Quia est perfectissimus omnium, cum corporis & animi dignitate omnia animalia antecellat, considerat enim prius inanima, post plantas, deinde pisces, porro volatilia, post terrestria &c.
2. Quia voluit vt homo esset *μικρότερον*, in quo

summarim & caelestia & terrestria omnia con-
 tenerentur, oportuit igitur prius Macrocosmū seu
 maiorem mūdum fabricari, antequam eius sum-
 ma in homine describeretur. 3. Voluit homini
 prius pręparare quę ad animi & corporis felici-
 tatem pertinebant, ad animę felicitatem perti-
 nebant cęli eorumq; ornatus quem contempla-
 retur. Rerum enim caelestium contempla-
 tione mirifice afficitur mens humana & in cog-
 nitionem opificis inq; eius amorem inducitur,
 quę infra cęlos sunt ad corporis beatitatem per-
 tinebant. 4. Prius oportuit domum totam ædifi-
 cari rebusque necessarijs instrui, ac tum demum
 habitorem induci, voluit igitur hominem tan-
 quam dominum cęterarum creaturarum in do-
 micilium non vacuum sed vndiquaque instru-
 ctissimum introducere. Hinc Christus ad prædi-
 cationem Euangelij emissurus suos Apostolos
 genus humanum omnes creatura nomine insigni-
 uit, cum Mar. 16. dixit: *predicite Euangelium, &c.*

S. Greg. hæc verba exponens ho. 2. 9. ait:

*Omnis creatura nominis signatur homo. Omnis enim
 creatura aliquid habet homo. Nam habes commu-
 ne esse cum lapidibus sentire cum animalibus, intelli-
 gere cum angelis, &c.*

33. *Quomodo creauit Deus hominem ad imagi-
 nem suam?*

Quia erat in intellectu eius lux agnitionis di-
 uinæ, in voluntate conformitas cum lege Dei, &

in

in omnibus viribus cum Deo *ἀεὶ ἕνωμα* congru-
 entia, & summa perfectio Eph. 4. in hac ergo ima-
 gine vel hoc obiecto conspici poterant Dei boni-
 tas, sapientia, castitas, iustitia, alięq; virtutes.
 hinc iussit nos Deus sanctos esse quia ipse san-
 ctus, misericordes sicut ipse, bonos ad exemplar
 ipse, in luce ambulare in spiritu & veritate esse
 ad imitationem ipsius, cuius filij sumus, 2. Cor. 3.

34. *Cur homo quantumuis impius priuatim & in-
 iuste perhibetur occidi?*

Quia ad Dei imaginem est factus quam dicitur
 percussor talis destruere.

35. *Quanto desiderio tenetur Deus salutis
 humana?*

Cypr. *Maiori tenetur desiderio salutis nostrę
 quam mulier desiderio partus. O igitur anima (licet
 mihi exclamare atq; gloriari cum S. Bernhardo)
 insignita Dei imagine, decorata similitudine, despon-
 sata fide, dotata spiritu, redempta Christi sanguine,
 deputata cum angelis, capax beatitudinis, haeres salu-
 tis, particeps rationis, quid tibi cum carne?*

36. *Quomodo homo habet aliquid quod continet
 cum summo, & aliquid quod conuenit
 cum infimo?*

Habet, inquit S. Greg. *immortalitatem spiritus
 cum angelo, mortalitatem corporis cum iumento: anima
 igitur si ad Deū per rationē conuertitur, illuminatur;*

G 2

malio-

melioratur, & perficitur. Si vero per affectiones ad creaturas cōuertitur, obscuratur, corrumpitur, & deterioratur. Quamuis enim anima in se considerata immortalis sit & perpetua, passibilis tamen est ex colligatione corporis cui est coniuncta.

37. *Cur forma seu figura corporis humani est erecta cum tamen cetera omnia animantia ad terram proclinent?*

Cic. i. de leg. ait: *Cum ceteras animantes abieciisset (natura) ad partem, solum hominem erexit, & ad cali quasi cognitionis domicilijque pristini conspectum excitauit. Laetāt. Firm. lib. de officio Dei vel formatione hominis c. 8. ait: Cum statuisset Deus ex omnibus animalibus solum hominem facere caelestem cetera uniuersa terrena, hunc ad cali contemplationem rigidum erexit, bipedemq; constituit, scilicet ut eadem spectaret unde illi & origo est illa vero depressit ad terrā, ut quia nulla his immortalitatis expectatio est totū corpore in humum proiecto ventri pabuloq; seruirem. Ouid. Pronaq;, & c. S. Bern. ait: Quid indecētius quā curuum in recto corpore animū gerere? Erubescō anima mea volutari in cæno, quia in calo tuum habes πολιτεύω, & ad caelestia facta es.*

Hæc erecta corporis nostri forma est symbolum rectitudinis animæ imo totius hominis, quia corpus subiectum erat animæ, anima spiritui, & spiritus Deo. Hinc Ecclesiastes cap. 7. *Deus creauit hominem rectum*, rectura ad Deum, non curuum ad creaturas.

38. *Qui-*

38. *Quibus in rebus elucet hominis ingenium?*

In oculis, loculis & poculis, in poculis qui uinum abunde pectora nostra recludit.

Hinc Horat.

*Reges dicuntur multis urgere culullis
Et torquere mero quem perspexisse laborant,
An sit amicitia dignus.*

39. *Cur tanta in hominibus seu in tanta hominum copia uultuum diuersas inuenitur.*

Nemesius lib. de homine ait: *Quis videas formas in tot mirabilibus hominum discrepantes & nusquam per omnia cōuenientes non hoc opus admiretur? Et caussam secum reputans comperiet Dei prouidentia imputandum quod tanta formarum in hominibus diuersitas sit. Considera enim si eundem perpetuo characterem seruarent, quanta omnium rerum confusio sequeretur, quanta ignorantia homines occuparet, dū neq; domesticū, neq; alienū cognoscerent, neque hostem & malum ab amico & bono discernere? Haud dubium quin, ut Anaxag. dicebat, omnia in vnum permista essent, Si enim seres ita haberet, nihil obstaret, quo minus quis sororibus aut matribus confuere, aut prædaretur, aut in propatulo iniuriam irrogaret si tantum in præsens effugeret. Etenim postea conspectus non agnosceretur.*

G 3

CAPVT

CAPVT XXIV.

DE INVIDIA.

1. *Quid præcipue confert oculorum per-
spicacitati?*

Cum in conspectu Friderici Regis esset inter Physicos quæstio quid præcipue conferret oculorum perspicacitati, aliique fœniculi afflatum diceret, alii Vini usum, alii aliud, *Aëtius Synerus* rari vir ingenii, & magnæ nobilitatis at ego inquit, *inuidiam aio*, obstupuerunt hoc dicto ad eo medici ut ab auditoribus derisui haberentur. cum ipse: *an non inuidia maiora & pleniora omnia videri facit?* quid autem oculis magis presentaneum quam ut vis ipsa aspiciendi maior reddatur atque vegetior? protulitque statim *Quidiam* nos istos *Verfus* ex lib. 2. de arte.

*Fertilior seges est alienis semper in agris
Vicinumque pecus grandius uber habet.*

2. *Quomodo inuidia iniustissima simul &
iustiss. est?*

Iniustiss. est quia bonis omnibus molesta est, iustiss. quia eos lædit à quibus fouetur, iustius inuidia nihil est, quæ primitiuis ipsum.

*Authorem rodit scrutiatque suum.
Inuidia est fera qua seipsum comedit.*

Greg. Gladius inuidiæ cor iuidentis perforat & incessanter excruciat.

Horat.

Horat. lib. 1. ep. 2. Inuidus alterius rebus ma-
crefcit opimis. Et alius:

*Nil aliud nisi se valet ardens Æthna cremare,
Sic se non alios inuidus ipse cremat.*

Inuidus inuidia comburitur intus & extra.

3. *Qua res omnium pessima rem omnium optimam
comitatur?*

*Inuidia ut umbra corpus sequitur lucem virtutis
Ut rosa suauis olens spinus miscetur acutis
Sic virtutis honos pungitur inuidia.*

4. *Quomodo inuidia potest vitari?*

Sic inuidiam fugies, si te non ingesseris oculis, si bona tua non iactaueris. *Sen.* ep. 105. Magni interdum viri ut securi viuerent, virtutem ad tempus & ingenium occultarunt. *Francis. Petrarch.* de rem. for. lib. 1. Dial. 92.

*Si velis inuidia morsus vitare furentes,
Infelix fias, non petet inuidia.*

5. *Quid innuit inuidus dum inuidet?*

Se inferiorem esse offendit, quia apud humiles duntaxat animos habitat & in altos dirigitur liuida illa Dea, v. de medicina q. 12.

CAPVT XXV.

DE IRA:

1. *Quid vult Seneca, cum dicit, aut Regem aut fatium nasci oportere?*

Aut domandos esse ratione affectus, aut stultitiam nos prodere nostrâ, vel Regem nasci oportere.

oportere vt iniurias possis vlcisci aut futurum vt omnium rerum quasi sensum abijciat & sine vlla cura viuat.

2. *Qui homines praeter ceteris sunt irritabiles?*

Verus est Prou. à lassorixa quaritur, addo esurientem, sitientem, & omnem hominem quem aliqua res vrit, facile ad iram prouocari. Plaut. in amphit. *Fames & mora bilem in nares conciuunt.* hinc apud eundem aliquis iracundius loquentem rogat, quam pridem edisset?

3. *Quod est optimum iniuriarum remedium?*

Obluio. hinc Themistocles, teste Cic. 4. de fin. & 4. Acad. cum ei Simonides Philosophus aut quis alius artem memoriae polliceretur, *Obluiones,* inquit, *malem, nam memini eorum quae nolo obliuisci non possunt quae volo.*

CAPVT XXVI.

DE IUSTITIA.

1. *Cur iustitia pingitur cum bilance, gladio, &c. cossam reddit hic dialogismus:*

Quae Dea: iustitia, at cur toruo lumine spectas?

Nescia sum flecti, nec moueor precio.

Vnde genusicalo, qui te genere parentes?

Mi modus est genitor, clara fides genitrix.

Cur gladium tua dextra gerit, cur laua bilancem?

Ponderat haec causas, percutit illa reos.

Aurium aperta tibi cur altera, & altera clausa est?

Vna patet iustis, altera surda malis.

Cur

Cur sola incendis? quia copia rara bonorum est

Hac referunt paucos sacula Fabricios

Faupere cur cultu, semper iustissimus esse

Qui cupit, immensos nemo parabit opes.

2. *Quomodo litigantium in foro simultas potest tolli?*

2. Tigurini duo (ait Io. Paulus in Ioco ferijs) fortunas suas litigando inuicem attriuerant, alter eorum suam & aduersarij dementia sero tandem perspiciens, armatus cum filio ad aedes aduersarij descendit. Is ad vim repellendam accurrens cum seruo, causam aduersus rogat. Tu ille: *Ex religione sacrosancta & priuatis incommodis adductus contentionem tanto iam tempore magno utriusque nostrum cum discrimine alitam & conseruatam depositurus adsum, filium habeo animo probum, manu streuum, ei filiam tuam bene moratam virginem in conubium depono, ut his veluti obsidibus beneuolentia mutua sanciatur.* in exspectata hac aduersarij mansuetudine obstupescens alter, amicis conuocatis, filiam suam aduersarij filio despondit. 2. Parum conueniebat teste Gilb. Cog. lib. 1. Narrat, inter duos quosdam cognatos de re diuidenda 1. Cumque neuter alteri vellent concedere; re seo spectabat, vt iretur in ius, & iudicum sententijs controuersia finiretur. Adibantur aduocati, parabantur dice, res erat cum iureconsultis. Aditi iudices, cōstituta lis, coepit agi causa, hoc est bellū susceptum est, ibi alter mature respiciens aduersarium.

G S

rium.

rium priuatum accersitum his verbis alloquitur: Principio parum decorum est ut quos natura copulauit, pecunia dissociet. Deinde est incertus litis euentus haud minus quam belli, Suscipere nobis in manu est, finire non est, De centum aureis tota lis est. Eius summa duplum in notarios, in promotores, in aduocatos, in iureconsultos, in iudices, in iudicum amicos expendetur, si legibus experiamur. Hic erit in seruandis, adulandum, dandum, interim taceo curas ambiendi cursitandique labores. Denique ut maxime vincam, plus est tamen incōmodi quam commodi. Quin potius ipsi nobis sapimus quam istis pradonibus, & in hos male collocandam pecuniam inter nos partimur? Conceda dimidium de tuo, ego tantundem de meo concedam, isa & amicitiam nostram alioqui perituram lucrifacimus, & tantam molestiam effugiemus.

Quod si recusas quicquā concedere, ego vel uniuersum negotium tuo permitto arbitratiui, malo penes amicum sit hac pecunia, quam penes insatiabiles illos pradones. Abunde magis amfecero lucrum, si & fama peperero & amicum seruauero, & tantum effugero molestiarum. Mouit aduersarium tum rei veritas, tum cognati festiuitas. Rem transegerunt iratis aduocatis, & iudicibus, quos coruos, deludere hiantes. v. in Loco de conuiuio q. 20.

3. Quomodo iudicis manus unguuntur à corruptoribus?

Non oleo sed auro & argento, hinc illud colloquium iudicis corrupti cum suo corruptore:

Hic

Hic aperit. Tu quis? Tuus est. quid quæris? ut intrem.

Fers aliquid? non. esto foris. fero. quid? satis. intra.

Quid fers? oua, quid ille? capos. quid tertius? agnum.

Nemo magis? Sunt qui adducunt. quid? cum boue porcum

Vos laudo. tamen hi forsan plus iuris habebunt. Dic quare? oua, capos, sus bos male perdit, & agnum.

Sic & Iur. C. quidam oblatum cuiusdam caussæ haud ita bonæ patrociniū recusauit, nec precibus ad eius defensionem adduci potuit. Verum cum sollicitator non mediocre summam aureorum Hungaricorum quibus impressæ erant cataphractæ bellatoris imagines ipsi proiecisset, exclamasse dicitur: Captiuum me tenes, quis enim tot armatis resisteret? Qui hoc pacto argentangina & rapacitatis morbo laborabant, isti olim Muldores Reip. vocabantur quod populi pecunias emulgerent. opus esset ipsi aliquo Cambyse.

4. Vnde iustitia habet nomen?

Iustitia dicitur quasi Iusticia, ius enim obruitur vi. hinc

Dic mihi quid quæso toto iam regnat in orbe
Dic tibus hoc verbis, litteris si que tibus?

G 6

Nas

Non verbis tribus, *ast una respondeo voce*
Ius, vel transpositis, Vis, male litterulis.

Ius & Vis apices paruo discrimine distant.

Ius nunc mundus habet, *vim quia semper habet.*
 Iustitiam enim non aqua lance sed sæualan-
 cea exhibet, *sähret das recht in der faust vnd in*
der Scheiden.

5. *Cur Chryseus apud Gell. li. 14. c. 4. iustitiam faci-*
cit formæ ac filo virginali, aspectu uehementi &
formidabili, luminibus oculorum acerbis,
reuerenda cuiusdam tristitia
dignitate?

Vt significet iustitiæ antistitem debere esse
 grauem, sanctum seuerum, in corruptum, cõtra-
 que nocentes inexorabilem.

6. *Quod est iustitiæ fundamentum?*

Vt non facias vlli quod pati nolis. Hierocles
 Ethnicus dixit: Cum vnoquoque sic agas tanquã
 tu illius indueris personam, ille tuam. Matth. 7.

7. *Quid sibi volebant leones Salomonis throno seu*
tribunali adhibiti?

Ad umbrabant iudicem populi seu Regem cõ-
 fidentem esse debere sicut leonem & præsentis
 animi 1. Reg. 10. 2. Par. 9. Pro. 28.

8. *Cur balneatores sunt homines aequissimi?*

Quia pauperi vt diuiri æquis portionibus ca-
 lore in balneo administrant.

9. *Cur iuuenes ad res iudicandas non ad-*
mittuntur.

1. Quia

1. Quia in iuuenibus magnæ & vehementes sunt
 animi commotiones quas illi sæpius quam ratio-
 nem sequuntur. 2. quia de moribus adolescentiũ
 nihil adhuc certo sciri potest, mutantur enim, vt
 ait Horat. in horas & improbum quidem esse ali-
 quem vt cognoscas vel vnus dies sufficit, vt ait
 Theognis, at diu vixerit oportet de cuius probitate
 certum iudicium fiat 3. in iudice requiritur
 longus rerum vsus qui cadere in adolescentem
 non potest, & vobis, ait Plato lib. 3. de Rep. *ὁ δὲ
 γέγοντα δὲ τὸν ἀγαθὸν κριτὸν εἶναι.*

10. *Cur antiquitus egeni & exhausti homines non*
facile ad iudicandum admittebantur.

Quia, cum plerique paupertatem omni ratio-
 ne fugiendam putet, verendum videbatur ne sæ-
 pe tales iudices non tam rationem muneris sui quã
 magnitudinem munerum aliorum considerarent
 neue libentius in nummorũ quam in argumen-
 torum quæ vtrinque adferrentur ponderibus ex-
 pendendis occuparentur, & vtrius grauior esset
 manus eius causam quoque meliorem videri
 pronunciarent.

11. *Cur Areopagita litium controuersias noctu &*
obscura luce, nunquam die, iudi-
cabant.

Vt procul ab omni affectu qui animos in di-
 uersum agit facta solum cognoscerent, personas
 non viderent. Thebani vt in corruptam iustitiam

G 7

signi-

significarent nec variari gratia, iudicum imagines sine manibus, principis vero sine oculis in foro propofuere, vt signis ostenderent iudices affectibus capi non oportere, apud Areopagitas etiam fuit lege cautum vt qui causam dicit nec proœmio vtatur, nec ad misericordiam aut inuidiam adducat, quippe mouere affectus per præconem prohibebatur orator ne cuius in misericordia quam in causa spei esset. Alex. ab Alex. li. 3. generum, c. 3. Ant. Mur. ait Orat. 2. Quo iudicia integriora & incorruptiora essent nomina eorum de quibus ageretur in Areopago reticere solita quidam tradiderunt. vt nulla prorsus personarum ratione habita de rebus tantum ipsis iudicaretur apud Areopagitas etiam Oratores præconis voce nihil verborum extrarem facere & neque proœmij vti neque epilogis iubebantur. Multum enim in iudicijs peruertendis potest eloquentia.

CAPVT XXVII.

DE LABORE ET OTIO.

1. Vbi habitat eruditio?

Aristoteles interrogatus vbi habitarent Muses, respondit *ἐν ταῖς ῥητορικῶν φιλοπόνων ψυχαῖς*, in laborum studiosis animis. S. Hieron. ait in ep. Littera matris non sequatur, sudoris comites sunt & laboris, sociæ ieiuniorum non satietatis, continentia non luxuria.

2. Qui-

2. *Quinam labores omnium sunt grauissimi.*
Docentis, imperantis in bello, precantis, parturientis, atterunt enim corpus, & tanquam ex imis medullis succum exhauriunt, senium mortemque accelerant.

3. *Quodam inter omnia manuum opera est præstantissimum?*

Greg. Naz. Optimum opus manu esse censeo in celos eas extendere ad precesque pandere. *Optimum opus manuum, has in celum extendere. Atque suo castas fundere ab ore preces.* puras.

4. *Qui incidunt in paupertatem?*

Prodigus, gulosus, piger, & rixosus.

5. *Qui parui aestimant alienum laborem?*
Qui parum curant laborem.

CAPVT XXVIII.

DE LAPIDIBVS.

1. *Quis lapis est preciosissimus?*

Molaris, cum eo ad vitæ humanæ vsum careere neutriquam possimus.

2. *In quo conueniunt Magnetes, (lapides) & magnates?*

Cuncta trahunt ad se Magnetes aurea, sicut ad se Magnetes ferrea cuncta trahunt.

3. *Cur pumex si conteratur seipso grauior est? Quia exprimitur aer qui erat causa leuitatis.*

CAPVT XXIX.
DE LIBIDINE.

1. Cur Terentius (in Eun. act. I. Sc. I.) meretricem vocat fundi calamitatem?

Q D. grandinem crassiolem quæ calamos comminuat. Nam quod nos capere oportet, ait feruus, hæc intercipit, certe vix vnquam sese attollit ista seges quam semel illa calamitas depressit, Theocr. (in messorib.) puellam depastricem alieni patrimonii locustam appellat quæ messem destinatam agricolis intercipere consuevit, multis minus nocuit iratus & armatus Mars quam nuda & placabilis Venus.

2. Inter grauissimos labores Hercules æquis fuit omnium maximus & difficilimus?

*Lenam non potuit, potuit superare leanam,
Quem fera non potuit vincere, vicit hera (impudicus amor.)*

CAPVT XXX.
DE LIBRIS.

1. Vtrum melius est viua voce an scripto docere?

*Sit vox viua licet verbum, vox mortua scriptum
Scripta diu viuunt, non ita verba diu.*

Plin. Beatos puto quibus Deorum munere datum est aut facere scribenda, aut scribere legenda, beatissimos vero quibus vtrunque.

2. Quo

2. Quo anigmate significatur liber?

*Quanquam non ferulas didici tolerare magistri,
Me schola discipulum non odiosa tulit,
Diuersis non solum linguis excultus & arte,
Non studiis operam nocte dieque dedi.
Me tamen viuuntur sæui Doctore magistri
Et quoscung, animo discere multa iuuat.
Diuersas doceo solertes ordine linguas,
Hinc artes magna dexteritate bonas
In terris quicquid vulgauit turba Sophorum
Mors rapuit multos quos grauis ante dies,
Quidquid & hoc vsquã conscribunt tempore docti.
Indicio discis sedulus omne meo.
Non Regum vereor nec vos taxare potentum
Non scelus, ut metuant e conciliare malum.*

3. Quomodo mens patet in libro?

Vt vultus in speculo, Sidon.

4. Cur periculosum est hoc auo scribere libros?

Quia multi inueniuntur adeo peruerso, vel, vt verius dicam, liuido ingenio, vt, quanquam ipsi interim dum auctores librorum labori incumbunt, deambulatam abierint; dum illi vigilarunt ipsi dormierint; dum illi ieiuni fuerunt, ipsi epulati sint; dum illi libros voluerunt, ipsi in flagitiis se volutarint; hoc tamen posthabito potestatem sibi sumant alienum opus censendi, approbandi, ac damnandi, perinde ac si autoritate Platonem

apud

apud Græcos aut eloquentia Ciceronem inter Romanos æquarent.

5. *Quare libri liberis erunt chariores?*

Quia mentis filii præstantiores sunt filiis corporis. Plato.

CAPVT XXXI.

DE LINGVA.

1. *Cur plerique podagrici sunt loquaces?*

Quia pedes habent in lingua, respondebat ille. Alphonfus interrogatus cur podagrici cæteris sint loquaciores, respondit, eos pedum vicio affictos ambulare non posse, ideoque lingua velut ambulatione quadam eos crebrius uti solere. Panor. lib. 3. de gestis Alphonfi.

2. *Quomodo comparari inter se commode possunt tres lingua matricis?*

Hebræi bibunt fontes, Græci riuos, Latini paludes. Cicero linguam Græcorum, ambitiosa confert meretrici quæ multo luxu superfluit, Latinorum honestæ ac pudicæ matronæ, cui nihil deest quod ad honestam pertinet munditiem.

3. *Quanam lingua est omnium antiquissima, sanctissima, potentissima?*

Hebræa est omnium antiquissima, & sanctissima; Græca omnium ditissima, Latina omnium potentissima & patentissima, postquam homines cœperunt *θεομνησεν*, coacti quoque sunt *λαομνησεν*, seu variis inter se linguis discordare. Gen. 10. 11.

4. *Quid*

4. *Quid hoc, quod ipsum loqui nescit, vocem non intelligit, & tamen loquentis vocem reticere non potest?*

Echo, quam aeris & linguæ filiam vocat Amfionius.

5. *Cur lingua Regum sunt longiores ipsorum manibus?*

Cum Ouid. in ep. Heroid. dicat, *An nescis longas regibus esse manus?*

Quia multa dicunt qua re ipsa exequi non valent.

CAPVT XXXII.

DE LITTERIS.

1. *Qua littera sunt fortissima & robustissima?*

O & E, illa si ad equos proferatur illorū cursum inhibet & in medio cursu plaustra volantia sistit, hæc in lingua Germanica coniungit sponfam & maritum ut nunquam nisi per mortem diuelli possint.

2. *Qui conuiuia qui litteras referre debent?*

Senes, docti, prudentes, & superiti erunt *Voluntas*, earumque vox erit plurima, fœminæ & iuuenes erunt *femiuocales*, possunt interdum interfari & interrogati breuiter modestèque, respondere, pueri & virgines erunt *mutæ*, audiant ceteros, discant nō temere quidquid in buccam venie effatire. Sic Thomas Aquinas inter æquales pueros ob taciturnitatem Bos mutus per iocundam

cum appellabatur sed magister perspecto ingenii
 ipsius acumine, Bos hic, inquit, si mugire cœperit
 totum orbem boatu suo replebit.

CAPVT XXXIII.

DE MAGIA MALEFICA.

8. *Cur malefici maleficia sua execranda sacratori-
 bus plerumque temporibus parant, exercent,
 promouent?*

Respondet D. Thom. p. 2. q. 1. art. 4. his ver-
 bis: 1. Ut sic malefici non solum perſidi per
 apoſtaſiam à fide, verum etiam ſacrilegi vitium
 incurrant atque ita ipſe creator amplius offenda-
 tur, & grauius in propriis animabus malefica cõ-
 demnentur. 1. Quia cum Deus ſic grauius offen-
 datur, maiorem poteſtatem ſæuendi in homi-
 nes & puniendi illos habent. 3. Ut maiori oppor-
 tunitate plures ruere faciant, præſertim iuuen-
 eulas quæ feſtiuis diebus otio, & curioſitatibus,
 dum amplius inſiſtunt eo facilius à maleficis ve-
 tulis ſeducuntur, &c.

2. *Licetne auxilium petere à maleficis?*

M. Ioannes Hœchſtraſſen S. Theol. Profeſſor
 Col. docuit an. 1512. edito de hac quaſtione li-
 bro, quam grauius quærentes auxilium à male-
 ficis peccent. Scripſit de hac re F. Iacobus Gan-
 denſis hoc epigramma:

*Si qua valetudo fato graſſante ſiniſtro
 Corpora curari neſcia triſtis agat*

[Herba

*Herba licet pariat nihil anticyprea ſalutis
 Nilque Machaonico potio mixta viris.
 Iuppiter è rapido poſt vota preceſque dolori
 Nec ſuccurſuram miſerit axe manum,
 Nulla fides vnquam tamen eſt adhibenda magijs
 Et temere inſandam hanc nemo requireret opem.
 Elige Deo dilecto emori, quam Deo offenſo
 viuere. L. eu. 19. v. 31. Non declineris ad magos c.
 2. 1. v. 6. anima &c. Deut. 18. v. 10. Deut. 31. v. 1.
 S. Chryſoſt. lib. contra Iudæos: Medicinam,
 inquit, à dæmonibus expetis. Cum abirent in
 porcos Chriſti permiſſu dæmones in mare ſta-
 tim illos præcipitarunt. (Matth. 8. v. 31.) & homi-
 num corporibus parcant? eiecerunt ex paradifo,
 honore cæleſti orbarunt, & corpus curabunt?
 &c. De hac q. fuſe Maiolus in diebus canic. pag.
 648. &c.*

3. *Licetne à dæmone inquirere veritatem de rebus
 furto ablatus vel amiſſis?*

Semper eſt peccatum à dæmonibus inquire-
 re, & apoſtaſia, Dæmon etiam facile ſuo menda-
 cio hominem inducere poteſt ad credendum
 peſſima de innocentibus. Et ſi forte verum dicat,
 hoc tamen ideo facit vt miſeros homines ipſum
 conſulentes ad ſuam ſocietatem alliciat, & ali-
 quod pactum ſalem tacitum ſecum habeat. S.
 Tho. 2. 2. q. 95. art. 4. *Nulla utilitas temporalis
 comparari poteſt detrimento ſalutis ſpiritalis, quod
 imminet ex inquiſitione per dæmonum inuocationem.*

Qui

Qui ergo pro recuperatione rerum perditarum maleficos vel diuinos consulunt ii execrabile sacrilegium committunt, quia propter rei vilis recuperationem tradunt animam suam Satanæ in æternam perditionem:

CAPVT. XXXIV.

DE MANSVETVDINE.

1. *Qua virtus Ecclesiasticorum maxime conuertit peccatores?*

Mansuetudo. Sic Ioannis Euangelistæ mansuetudo statim latronem furẽtem fecit miserere. Euseb. li. 2. c. 17. Erat (vt habent vitæ SS. Patrum, p. 2. c. 141.) Paphnutius abbas egregius Christi athleta, nunquam vinum gustans, incidit ille aliquãdo in latrones qui eum nouerant etiam à vino abstinere. Dux igitur huiusmodi latronum amplissimo completo vini calice strictoque ense fic ad Paphnutium: *Nisi hunc calicem ebiberis occidam te.* Paphnutius absque mora ebibit. Tunc latro sibi ignosci à Paphnutio postulauit, quod eum de re huiusmodi tentasset. Respondit perbenigne Paphnutius: *Deus retribuet isto atque altero seculo tibi, ob oblatum vini calicem,* quo responso statim & dux & reliqui latrones omnes deinceps ab impio genere vitæ sponte abstinuerunt. Phil. 3. Omnibus omnia factus sum vt omnes lucrificerem. v. q. 15. de ambit.

CAPVT XXXV.
DE MEDICINA.

1. *Cur Iurisconsulti ferentes opem litibus agrorum debent præcedere medicos ferentes opem morbis agrorum?*

Quia cum Magistratus de facinorosis sumit supplicium fur præcedit, carnifex sequitur. Sed hæc causa duntaxat pertinet ad malos. I. C. & Medicos qui vulturum instar tantum ad prædas & cadauera inhiant.

2. *Medicus quos habet facies?*

Tres Medicus facies habet, vnã, quando rogatur. Angelicã, mox est, cum iuuat, ipse Deus, Ast ubi curato poscit sua munera morbo, Horridus apparet terribilisque Satan. Ergo Medice accipe dum dolet.

3. *Cur Nicocles medicos imperitos & ab arte medendi imparatos felices affirmabat?*

Quoniam successus eorum sol intueretur, errores vero eorum tellus operiret.

4. *Quando Medici omnium pessime habent?*

Cum reliqui omnium optime. Stob. ser. 102.

5. *Quanam supplent medicorum vices?*

Hippocrates quarenti consilium de sanitate tuenda respondet, *στια, ποτα, ύπνοι, ἀφροδίσια, πύρε μέτρα,* cibi, porus, somni, venus, omnia moderata sint Medicorum Scholæ dicunt:

*Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant,
 Hæc tria, mens hilaris, Requies, moderata a diætâ
 Si vis incolumem, si vis te reddere sanum
 Curas tolle graues, irasci crede profanum,
 Parce mero, cœnatoparum, non sit tibi vanum
 Surgere post epulas, somnum fuge meridianum.
 Nec mictum retine, nec comprime fortiter anum,
 Hæc bene si serues tu longo tempore viues.*

6. *Cur homo alijs non potest esse perfectus Medicus sed tantum sibi soli?*

Homo non habet meliorem seipso medicum, nec melius medicamentum quam sobriam vitam. Nam quiuis diuersis experiencijs potest cognoscere naturæ suæ conditionem suasque occultas proprietates, qualis cibus ac potus & quæ mensura naturæ suæ congruat. Hæc tamen non ita possunt cognosci in alijs, squia opus longa experientia & obseruatione exactissima, quam circa alios nō facile habere possumus præsertim cum maior sit diuersitas temperamentorum quam vultuum.

7. *Cur is qui sobriam vitam sectatur nō potest in morbum incidere, imo raro & exiguo tempore se sentit indispositum?*

Quia ratio illa viuēdi sustulit mali causam (repletionem) quæ sublata tollit effectus (morbus).

8. *Quisnam est medicus omnium præstantissimus?*

Christus anima medicus de quo S. August. super

super Ioan. ait: Magnus per totum mundum iacebat ægrotus (genus humanum) ideo magnus venit medicus cuius liuore sanati sumus, Bernar. Vulncribus Christi fit medicina meis.

9. *Quid est Cuius nos nulla unquam capit satietas?*

Sanitas.

10. *Cuius artis plurimi sunt Professores?*

Medicinæ, sicut is expertus est cui præ foribus templi stanti & simulanti se dentium dolore laborare admodum multi remedium præscribebant.

11. *Quomodo Cæcus potest esse oculatior vidente?*

Alphonſi Aragonij temporibus Agrigenti (quæ Siciliae ciuitas est) vir cæcus fuit asturissimus qui cum quingentos aureos haberet nummos veritus ne sibi furto adimerentur, in agro eos defodit. Quod cum forte quidam non longe ab eo loco habitans vidisset, sequenti die effossam inde pecuniam abstulit. Cæcus post aliquot dies ad locum rediit, vt pecuniam quæreret. Quam cum non inuenisset, coniectura assecutus est, nullum alium quam dictum vicinum abstulisse. itaque rem dissimulat, itque post aliquot dies vicinum conueniens, sub iurifurandi fide vt melius tegeretur astus, ceu amico communicat, se alias pecuniam defodisse, & cum tantundem nunc etiam haberet, petere se ab amico consilium, deberetne simul cum alia de-

H

fodere

fodere aut seorsim eam apud se retinere, amicus qui hanc quoque cæci pecuniam vt aliam auferre cuperet, suavit vt cum alia defoderet, & ne cæcus si primam abesse pecuniam inuenisset, hanc quam se habere nunc dicebat illic deponere abstineret, primam illic vt ante erat reposuit. Cæcus illuc profectus cum pecuniam inuenisset, arbitrareturque id quod erat, amicum haud longe ab eo loco abesse, exclamauit. Hac in re amice, oculator vidente cæcus fuit. Fulgof. lib. 7. cap. 3. Panorm. lib. 3. de dictis & factis Alph.

12. *Quodnam est optimum collyrium?*

Cum inter doctos quosdam præsentè Fridrico Aragoniæ Rege sermo de ijs rebus quibus visus acuitur incidisset & alius hoc, alius aliud adferret, Sannazarius optimum oculorum remedium inuidiam sibi videri dixit cum inuidis aliena omnia maiora appareant, subiecitque hos Vers. Ouidij. *Fertilior seges est. v. quæst. 1. de inuidia.*

13. *Qui medici offendunt agros?*

Garruli. Menander dicit eiusmodi medicos esse alterum languentium morbum hoc Senario:

ἰα τὸς ἀδδλίσχ. & νοσῆτι πάλιν νόσ.
Medicus loquax alter languenti morbus est.

14. *Quinam homines sunt liberrimi?*

Medici qui homines impune occidunt, & quibus

bus etiam homicidium adfert mercedem. Plin. Plin. lib. 29. c. 1.

14. *Quid significat non oportet collyrio vno omnibus oculorum morbis mederi?*

Non oportere easdem leges, admonitiones, & obiurgationes omnibus admouere, sed sermonem attemperandum esse pro temporum & ingeniorum varietate. Non enim est eruditi medici vno ad omnes oculorum morbos vti medicamine, apud Sozom. lib. 2. cap. 2. febris ex flauabile orta purgatione alui curatur, &c.

16. *Quod est signum populi recte valentis?*

Pauper medicus.

17. *Quid recreat visum?*

Fons, speculum, gramen oculis hæc dant releuamen. mane igitur montes sub serum inquirito fontes.

18. *Qua seruanda est diæta & quomodo administranda medicina?*

Omniibus aduetam iubeo seruare diætam, &c.

Quale, quid, & quando, quantum, quoties, ubi dandum

Ista notare cibo debet medicus bene doctus.

CAPVT XXXVI.

DE MENDACIO.

1. *Quos comites & assecclas habet Mendacium?*

Tenebras, 1. quia tandem obscuratur. 2. quia tenebras amat quibus se inuoluat ac tueatur. è contrario veritatis comes Lux est.

2. *Vtrum difficilius est veritatem dicere
an mentiri?*

Mentiri, Laboriosa sunt signimenta mendacij.

3. *Veritas quid reformidat?*

Abcondi erubescit, ait Tertull. adu. Valent. c. 3. Nihil enim magis metuit quam non proferri in publicum, vult se in luce ac conscientia omnium mortalium collocari. *Veritatem tacere est aurum sepelire*, ait Euagrius.

4. *Estne probrosum à veritate vinci?*

Clemens 2. lib. Recog. Si quis à veritate vincatur non ipse vincitur, sed ignorantia in ipso est quæ est demon pessimus, & sic victus cum victore coronatur.

5. *A quibus in primis auditur verum?*

*Si secretarum seriem vis noscere rerum,
Ebrius, insipiens, pueri, dicent tibi verum.*

CAPVT XXXVII.
DE METEORIS.

1. *Quid prosunt nobis venti?*

Ventilant & salubrem reddunt aerem, qui si immotus staret, putresceret & pestilenti qualitate concepta homines & animantia extingueret. Loca enim conclusa quæ multo tempore perfata non fuere, pestifera redduntur.

2. Deferunt nubes per aerem, ac regionibus dispersiunt, ne omni rigatione cælesti priuata profus reddantur retortidæ, steriles, & animantium

tium habitationi ineptæ. Mare enim potissimum est quod nubibus materiam subministrat, è cuius vasto sinu directe & assidue soli oppanso magna vaporum copia vi solis sursum attrahitur quæ in nubes coacta vi frigoris postea refunditur. itaque nisi venti has nubes alio deferrent omnis pluuia directe in mare, vnde eius hausta est materia relaberetur, & vniuersa terra sterilis ac inutilis relinqueretur, atque adeo omnes fontes & omnia flumina breui exhausta cessarent. 3. Necessarij sunt venti ad inuilem terræ humorem absorbendum, ad corpora viuientium recreanda, ad fructus maturandos, ad molas ad haustra, & similes machinas, ad vsum nauigationis.

2. *Quam utilitatem habent niues?*

Præterquam quod maxima flumina & fontes qui ex altissimis montibus ortum habent perennant, terram quoque instar velleris instrati fouent, eius calore intus cohibito, & ne gelu profundius penetrans vim seminalem extinguat prohibent. Hinc maximam fertilitatem & legitimum copiam adferunt.

3. *Quam montes.*

Hi seruiunt ad vim ventorum frangendam, qui, si omnia plana essent, nec quicquam inuenirent quod eorum retardaret impetum longe magis læuirent & grauia mortalibus damna inferrent. Hinc fit vt multo magis inuasto mari vbi nulla sunt obstacula & omnia æqualia,

bilia, quam in mediis terræ locis dominantur & vigeant. Deinde ad regiones & regna disternanda. Sunt enim veluti magnarum regionum limites quibus ambitio mortalium & dominandilibido coercetur ne sine fine ad vexandos subiugandosque finitimos se effundat. Itaque per montes singulorum regnorum consulitur securitatis & infinitæ bellorum clades per montium difficiles & inaccessos transitus impediuntur.

Suppeditant etiam materiam structuris, & omnia fere metalla & varia gemmarum genera ex ipsorum visceribus & venis eruuntur, vel ad eorum radices effodiuntur. Suggestunt quoque ad usus medicos pretiosas radices, & infinitam herbarum varietatem, nec non præstantissima vina & oliuæ in montibus proueniunt. Postremo continent origines fontium ac fluminum, illisque alimenta subministrant ad perpetuitatem.

4. *Dic rogo cur toties descendit ab aethere nimbus, Grandæq; de calis sic sine fine cadit?*

Mortales quoniam nolunt sua crimina flere, Cælum pro nobis soluitur in lacrymas.

5. *Was ist's: Es flog ein Vogel Federlos, auff einen Baume blätterlos!*

Da kam die Fräwe Mundelos, vnd sprach den Vogel Federlos.

Significatur hoc ænigmate nix sole consumpta quæ in arborem deciderat. tum autem cum nix cadit arbores folijs viduatae sunt seu carent. Hadr. Jun. de eadem niue.

*Candidior cygni plumis sum filia Bruma,
Dura minus glacie, sed nec nimis algida, fungo.
Nix. Rarior, ac fluidum in laticom tabesco tepore.*

*Ex Signosi fuerit n littera prima recisa,
Cornix Cor mihi si iungas vix est auis atrior vlla.*

6. *Quo ænigmate significatur Iris?*

Si fugio sequitur, sed me fugit illa sequentem?

Res mira & varia est, dic mihi quaeso quid est?

7. *Vbi locorum non cadunt niues?*

In mari, quia calidos emittit vapores qui niuem statim solunt, nec in monte olympo nix est neque ventus, neque pluuia; quia vertice suo mediam aeris regionem transcendit.

8. *Vbi interdum rubent niues?*

Apud Armenios, quia loca illa scatent minio.

9. *Quodnam frigidissimum rebus calidissimis conseruatur?*

Nix paleis & acere velut fasciis communita diutissime conseruatur illæsa. & eadem palea postquam immatura, vt loquitur S. Ang. de civ. Dei lib. 21. c. 4. maturat.

Cur aspectus fulguris antecedit perceptionem tonitruu, seu cur fulgur prius conspicitur quam tonitruum audiatur cum tamen tonitrua

priora sint tempore quam fulgura?

Quia aspectus auditum anteuertit, vt patet in remigacione, in qua dum remi aquam feriunt & ex ea tolluntur posteriori remigacione

cernitur, antequam prioris sonus ad auditum perueniat. cum enim imaginum visibilium traectio momentanea sit, proposita re spectabili non eget oculus mora temporis ad rem conspiciendam, audibiles vero species non nisi tempore ad aures perferuntur, proindeque necessario aliqua mora interiici debet antequam sonus percipiatur. Accidit tamen nonnunquam ut inspectio fulguris non antecedit tonitruum auditum, quia exhalatio antequam flammam corripit nubem diu concutit & tonitruum edit.

11. *Cur fulmina feriunt sæpius summos montes & præaltas turres?*

Quia cum plerumque oblique ferantur cellissima quæque eis obuiam fiunt, ideoque in ea frequenter impingunt. Sen. lib. 2. nat. qq. cap. 18. Oblique autem feruntur, quia natura ignis sursum vocat, vis vero qua è nube deiectus fuit deorsum premit, atque ita dum neutra vis alteri cedit nec in supera nec in infima com meat, sed media fertur via, donec victo ignis conatu ad terras descendat.

12. *Cur fulmen alia comminuit, alia non?*

Sacculis nullo modo combustis aurum, æs, & argentum conflat intus, manente vaginata ensē liquat, inuiolato ligno circa pila ferrum dissoluit, integra carne, & interdum nulla ignis aut ictus nota exterius apparente ossa comminuit, & vniuersim firmiora vehementius dissipat obte-

obtetitque cum lapide, ferro ac durissimis quibusque configit, teneris & rarioribus licet flammis opportuna videantur, parcit: Causa est, quia in iis quæ ignis traectui obsistunt, qualia sunt dura & densa, necesse est fulmen dum eorum contumaciam vincit moram trahere, atque adeo in ea vim suam imprimere; cui tamen imprimendæ motus celeritas locum non dat, in aliis vero quæ tenuia & rara sunt, ybi fulmen vim suam resistentem non inuenit, per poros, & occulta foramina celerrime atque adeo sine iniuria transcurrit.

13. *Cur cum fulgura vulnus intulerunt vulnerata pars longe frigidior est reliquis corporis partibus, cum tamen fulgur ignitum sit?*

Quia ignita omnia cum refrigerantur frigidiora solito fiunt. Plin. lib. 2. c. 54.

CAPVT XXXV III.

DE MORTE.

1. *Quomodo verum est quod dicebat ille, pauperes in gluuie, diuites fame, clericos frigore perire?*

Quando pauper aliquis in morbum incidit statim omnes cognati & propinqui alius hunc alius alium cibum congerunt, vnde ille inuitatarum deliciarum avidus ita sese implet ut stomacho nimium grauato cruditate tandem moriatur. Diuites ad euacuandas super-

fluorum ciborum reliquias tam tenui ac rigida diæta à medicis constringuntur vt debilitatem inde contractam vix vnquam restaurare possint. Clerici qui nec coniuges nec liberos habent quam primum ægrotare incipiunt famuli, domestici, vicini, cognati, & vestem qua se tegunt, & lectum in quo cubant viuis etiam ac videntibus auferunt, vt frigore mori cogantur.

2. *Quotuplicem mortem agnoscis?*

Triplicem quæ hoc dicto insinuat: Qui moritur (vitiis) antequam moritur (corpore) non moritur (morte æterna) quando moritur (morte corporis.)

M *ordens:*

o *omnia*

κ *ostro*

s. *no.*

3. *Qui sunt qui orant pro omnibus, defendunt omnes, pascunt omnes & tamen omnes tandem pessum eunt?*

In veteri quadam pictura Pontifex cum toto clero ait: Ego oro pro vobis omnibus, Cæsar eum Electoribus: Ego defendo vos omnes, Rusticus cum sacco farinæ: Ego alo vos omnes. Tandem mors ait: Ego deuoro vos omnes. *ἄρω τῶν αἰώνων* mortis & vitæ. v. 12. Ecclesiastes.

4. *Quot modis homo moritur:*

Eccesumus puluis sumus ecce miserrima tellus.

Et nostri fugiunt, vt leuis astra, dies.

Mille

*Mille modis morimur mortales, nascimur vno,
Sunt hominum morbi mille, sed vna salus.*

5. *Quorum mors est melior quam imago mortis?*

Piorum qui per angusta ad augusta penetrant, & mortem non tam funus quam fœnus esse ducunt: Eos cum mors rodit ipsorum cor redit, & læti lethum vincunt non plangunt nec se angunt sed plaudunt quando vitam claudunt. ad hæc properemus, & nos præparemus.

6. *Quomodo ad mortem nos preparare debemus?*

Agaperus in admonit. ad Iustin. ait: *Mors omnibus voraces suos dentes infligit.* Ergo ante illius ineluctabilem aduentum opum copiam transportemus in cælum. Nemo enim quæ collegit in mundo illuc profectus abducat, sed omnibus in terra derelictis nudus de vita sua reddet rationem.

7. *Quot sunt nuntii mortis?*

Hugo (de animæ clastro lib. 2.) tres recenset, casum, infirmitatem, senectutem, casus dubia (mortem latentem) infirmitas graua (mortem apparentem) senectus certa (præsentem) denunciat.

Iuuenal. Sat. 9. Obrepat non intellecta senectus. Sursum ergo cursum nostrum dirigamus, & minantem, imminentem, & exterminantem

H 6

mortem

morrem attendamus ne simul cum corporis fractura animæ intacturam faciamus.

*Si despicit qui despiciit
Caducus immortalia
Sane sapit qui despiciit
Æternus hæc mortalia.*

8. *Cur omnes mortui (tres, filius vidua, filia lairi,
& Lazarus) quos Christus excitauit
iuuenes fuerunt?*

Vt coereret iuuenem ferociam. ideo & Abel ante Adamum, qui mortem intulit in mundum mortuus est.

9. *Qua occidunt hominem ante tempus?*

Vxor formosa, tristis familia, immoderatus cibus ac potus, aer corruptus.

10. *Quid morte beata est beatius?*

Nihil. Apoc. 14. *Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Fridericus Pulcher Imp. dicere solebat, *Summū hominis bonū esse bonū ex hac vita exitum.* quia mors beata non solum quies ærumnarum est (vt Salustio placet) & (vt ait Eurip. malorum remedium maximum, aut (vt Sophocles ait) morborum medicus vltimus, sed & via velianua vitæ (immortalis) Psal. 115. *Preciosa mors sanctorum in facie Domini.* Cæl. Calcagninus:

Vt tibi mors felix contingat, viuere discet.

Vt felix possis viuere, discet mori. Wolf.

Vna est viuendi ac moriendi regula recte,

Vt moriari pie viuere discet pie.

Ouid.

Ouid. *Viuere pie, mori pie.*

11. *Quid rerum futurarum homini Delphico
tripode certius est?*

Semel calcandam viam lethi.

12. *Quid obscurissimum est incertissimumque quodq;
hominem maxime latet?*

Quo temporis puncto sit mortem obiturus.

13. *Quare mortui coronis insigniuntur?*

Epictetus Philosophus ab Adriano Cæsare, qui videbar cadauer ferro redimitum ad sepulchrum ferri, hoc rogatus respondit, sic indicari quod labores & ærumnas seu molestiarum immensum pondus huius vitæ morte superarint, & ad meliorem vitam transcentes quasi triumphent.

14. *Quinam etiam post mortem minas spirant?*

Quorum sepulchra sumptuose ædificantur, insignibus & armis ornantur. v. Esa. 22. v. 16.

15. *Quando homo se ipso longior est?*

Post mortem, Das machet strecke beyh. hinc ille ad suam vxorem dicebat: O mea tu, quam libenter te paulo longiorem (mortuam) viderem.

15. *Cur ex medulla (spina) hominis mortui putrescentis gignuntur vermes & serpentes, & serpit animans immanissimum ex mansuetissimo?*

Eo monstratur fœditas peccati, author calamitatum omnium & corruptionis nostræ, vt

H 7

& irre-

& irreconciliabile odium, antiquum serpentem non solum viuentibus nobis insidiari, verum etiam mortuos laniare & depascere non cessare. Aug. ser. 48. ad frat. in Erema. apertis sepulchris in capitibus inuenietis bufones saltantes &c.

17. Describe choream mortalium, & deis

Todtentanz?

Olim Senes decrepiti qui iam alterum pedem in sepulchro habebant eam sic representabant canentes, *Videte quid sumus, aris quod sumus, sumus quod estis*, Ergo

Quid sis, quid fueris, quid eris, semper mediteris.

18. Cur Catholici funera suorum ducunt cum cereis, seu facibus & lampadibus?

Vt testentur emortuos vt filios lucis ambulasse, vt filios lucis hinc excessisse opera lucis operatos esse, & tandem spe lucis æternæ obtinendæ vitam hanc mortalem finiuisse. Chrysoft. hom. 4. in ep. ad Heb.

19. Cur heretici hanc cereorum ceremoniam non ferunt & suos sine vlla lampadum aut facium luce sepeliunt?

An quia non sunt filii lucis? an quia male agunt, eamque ob causam lucem oderunt?

An quia ad tenebras exteriores suos ire præsentant?

DE MULIERIBVS.

1. Cur Pythagoras dicebat (aurum igni) auro feminas (viros feminis) probari?

Ob earum fragilitatem.

2. Cur mulieres libenter aspiciunt viros?

Quia ex eorum costis factæ sunt. cum mulier quædam virum grauem, lasciuo obrutu adspexit ille indignatus, *Quintu*, inquit, *terram potius inueneris. at illa; Hoc magis, ait. te facere par est, cum ex ea viri efformati sint, at quis nobis viros aspiciere prohibeat, è quorum costis facta sumus?*

3. Cur pudor femina cum lasciuo amatore colloquens magno in periculo versatur?

Quia præfidiarii ad colloquium vel conditiones ferendas redacti ab expugnatione parum absumunt. hinc casta mulier valde molesto amatori respondit: *Virgo patris, nunc uxor mariti subiecta sum imperio, ideoq; si placet ex ipsa intelligere poteris, quid à me fieri velit.*

4. Qua mulier est mala, qua peior, qua pessima? & contra qua bona, qua melior, qua optima?

Vxor, amice, tibi est semper mala, cum male tractas. Fit peior, sed fit pessima, quando bene.

Sed bona si moriatur eris, melior tamen, id si Te faciat vino, ast optima, propeere, Morus.

5. *Qui sit ut fœminarum numerus mares vs plurimum superet?*

Quia in natura vniuersitate semper deteriorum maior est affluentia quam rerum pretiosarum.

6. *Quot genera lacrymarum sunt in oculis mulierum?*

Duo; vnum veri doloris, alterum insidiarum. Ouid. de rem. amor. lib. 2.

Vi flerent oculos erudiere suos.

Ha Spuria lacryma sunt aqua omnium fallacissima.

7. *Cur oculis plorandi facultas indita est?*

Quia oculi fuerunt fons, fomes ac origo peccandi. Gen. 3. 8.

8. *Qua supellex qua maxime mulieres vtuntur?*

Vniuersam armaturam in lingua habent.

9. *Quanam mala domum vehementer infestant?*

Sunt mala terna domus, imber, mala fœmina, furtum. Quartum cum mane surgunt pueri sine pane. (mus, Dren seindt eim Hauff vberlegen)

Der Rauch/ein böß Weib/vnd der Regen/

Das vierdt beschweris auch vberauff/

Viel Kinder vnd kein Brot im Hauff.

10. *Quot mulieres faciunt nundinas?*

Quatuor, mulieri enim verba desunt vt lasciuia cantio;

11. *Suntne Eunuchi viris concenturiandi an vero mulieribus?*

Theobaldus Camerinorum princeps cum Be-
neucen-

neuentanis suppetias mitteret, & cum Græcis manus confereret, fugauit eos, & quotquot cepit euiratos remisit, addens ignominia risum?

Quandoquidem, inquit, imperator vester Constantinus Eunuchis gaudet, quotquot emisit gallos, capos remittam. Erat autem in castris mulier quæ virum captum sequebatur magnis ciuitatibus. Nouitate rei motus princeps iussit adesse fœminam propius, & quid peteret quæsiuit.

Tum illa fidentius: Quid est, inquit, quod viri fortissimi bellum fœminis indixistis? quid in vos deliquit sexus infirmior? Ad quam Camerinus: Et quis, malum fœminis nisi Amazonibus bellum inferat? Tum mulier, Quando, inquit, ideo pugnatis vt victos emasculatis, non cum alijs quam cum fœminis bellum geritis. Omnis substantia & quidquid etiam possident auferatur, dummodo viros relinquatis? habent vnde consolationem accipiant fœminæ. Hac vero parte truncatos si remittitis non viros sed fœminas spoliatis. Promerit libertas dicacis fœminæ vt virum cum omni præda reciperet. Tum Camerinus ad eam: Quid, inquit, vis vt faciam viro tuo si posthac pugnans contra me capiatur? at illa: oculos & aures cum naso amittat modo vir ad me redeat. Hac dicti festiuitate & sibi & viro profuit. Crantzius li. 3. Cap. 9. Metropoleos. Luitprandus lib. 4. cap. 4. rerum in Europa gestarum.

12. *Cur mulieres comburunt pilos suos?*

Quia tempore menstrui materia pilorum ascen-

ascendit, recte asserere videtur Alb: Si pilus mulieris menstruosæ ponatur sub fimo ex illo generari serpentem venenosum.

13. *Cur mulieris materia paulo nobilior est quam viri?*

Quia vir ex Luto informi compactus extra paradysi locum, mulier in ipso paradiso & ex nobilissima viuenteque Adami substantia efformata est (ex costa dormientis.)

14. *Vnde partus & parentum est dissimilitudo?*

Ob imaginationem mulieris in conceptu vt docet exemplum Ouium Iacob (Genes. 30.) quæ coeuntes conspectis varii coloris virgis maculosos quoque fœtus concipiebant. S. August. Aduersus Iulian. lib. 5. c. 9 ait: Soranus medicus narrat Cyprium Regem eo quod ipse deformis esset nec tales habere filios vellet, vxori suæ in concubitu formosam proponere solere picturam, cuius pulchritudinem concupiscendo quodam modo raperet & in prolem quam concipiebat, afficiendo transmitteret. v. lib. 2. retract. cap. 62. v. de coniugio.

15. *Vnde orta est fabula de Ioanne VIII. Moguntino simul & Anglo pontifice, scemina in senectute concipientes?*

Pandulphus quidam Pisanus pontificum se-
riem & perbreuem historiam contexuit in qua,

vt cæteri ante eum omnes, nullam huiusce fœminæ memoriam fecit, & cum Leoni IV. statim Benedictum III. subiecisset inter eos vacantis sedis dies tantum 15. interfuisse tradit. postea longo post tempore diuersis admodum characteribus volumini huius Pisani in margine adiecta hæc est fabula, inter Leonem & Benedictum fuisse mulierem, senem concepisse, Athenis studuisse (euerfiam multis annorum lustris illa Academia) Romæ incognitum fuisse, nullis initiatum ordinibus in summum pontificem fuisse promotum, Moguntia ortum, & simul Anglum fuisse, biennio vixisse, cum inter Leonem & Benedictum, inter quos hæc fœmina constituitur 15. solum dies intercurrant. ab hac additione in quodam peruetusto codice supposita, ab aliis codicibus dissentiente Martinus Polonus ante annos 300. cum in hunc codicem incidisset, oblitus tot authenticorum codicum, id asserere est ausus, at Sifridus qui Scholion ad Martinum conscripsit, testatur codicem Martini Tongerlerensem vetustissimum manuscriptum huiusmodi fabellam non continere, ergo nec ipse Martinus talia scripsit. Fuerat quidem Ioannes nomine is qui postea Benedictus III. est dictus in pontificatu, qui cum valde pius esset pronus ad lachrymas, lachrymosa mulier forsitan apud perditos curiales cognominatus fuit. Fuit enim tempore Ioannis VIII. apud Moguntiam mulier (recte Sig-

Sigebert.) quæ Papiſſa nuncupabatur quia ei ad-
hærebant plurimi Clerici, hinc fama mulierem
Papiſſam eſſe peruulgatum eſt Quintiliani &
Pepuziani hæretici mulieribus ſacerdotium per-
mittebant, teſte S. Auguſtino de hæref. cap. 27.
apud Catholicos mulier ordinis non eſt capax.
v. dies caniculares Maioli Tom. 1. c. de mulieribus.

16. *Qui Imperator & imperatrix admittuntur ad
oſculum Pontificis?*

Imperator ad oſculum manus & oris, Impera-
trix vero ad oſculum pedis & manus. Rex ad oſ-
culum pedis, manus & oris, alii Prælati, & proce-
res & nobiles Cæſaris ad oſculum pedis tantum.
Maximi principes, & principum Oratores ad
oſculum manus & oris.

17. *Cur diabolus inuidens ſaluti hominum mulie-
rem non virum aggreſſus eſt?*

Quia mulieres ſunt incautæ, molles, & fragi-
les; incautæ, ideo facile decipiuntur; molles, ideo
ad bonum vel malum cito ſeſcuntur; fragiles, ideo
facile ſuperantur. Sed.

Credula res mulier, ſed vir vetito abſtinuiſſe

Debuerat, lethi nec ſaber eſſe ſui.

18. *Qui viri turpiſer reguntur non ab vxoribus ſed
ab ancillis?*

Quidam concionator die paſchæ dixit, ſi
quis virorum domus ſuæ imperium agat, ille inci-
piat primus carmen triumphale Chriſtiani-
tæ reſurrectionis. Et cum nemo id inciperet
& domi-

& dominium domus ſibi arrogaret incepit ipſe
ille Sacerdos, dicens, *Se nihil domi habere præter
ſelem cuius ipſe dominus eſſet.* Sequenti anno cum
idem ad viros diceret eodem die, nec adhuc in-
uentus eſſet qui id de ſe iure polliceri poſſet: *Nec
ego, inquit, nunc incipiam cum mihi domi ſit ancilla,*
quæ & ipſæ habeatur imperioſæ etiam in bonos
ſacerdotes. Viel ſolcher Ancillen leben nicht an-
ders als hette ihnen der leidig Sachan dieſe Zehen
gebott ſürgeſchrieben:

I. Du ſolt deinen Bauch vor deinen Gott hal-
ten/ ihm allein ehr vnd wolluſt an thun / (im Wein
geben zu ſauſſen/ wann dein Concubinarius Bier
ſauſſt / 2c.) daß er dick vnd feiſt werde/ vnd nach
deinem Tod; vil Würmer vnd Schlangen ſpeiſen
können.

II. Du ſolt / wann dein Concubinarius dein-
em Trachttopff nicht folgen wil / ſuchen / ſchelt-
ten / ſchweren / vnd ihn auß ſeinem Hauß treiben.

III. Du ſolt auch an den H. Feirtagen ſeine
Aucht vnd Mägd mit knechtlicher arbeit bela-
den / vnd mit freſſen / ſauſſen / prächtigen Kleidern /
2c. mehr Sünd begehren als an andern tagen.

IV. Du ſolt ſeiner geiſtlichen Obrigkeit ſuchen /
allen gotts fürchtigen vnd keuſchen Leuthen vbel
wündſchen / vbel nachreden / oder den ſelben andere
vnehr an thun / auch / viel Leut zu ärgern / oben dein-
em Concubinario am Tiſch ſitzen / das groſſe
wort führen / vnd ihn in allen ſachen nicht ehren /
ſondern regiern,

V. Du solt alle die jenigen welche deiner vnzucht ja allen deinen lastern zu wider sein / hassen / vnd verfolgen / ihnen alles vbel vnd den todt wünschens auch deinem Concubinario wenn er dir nit gehorchen wil / gute Maulbiern oder Priegelgesuppen zu fressen geben.

VI. Du solt mir in allerlei vnzucht getrewlich dienen / die vrsach / gelegenheit vnd gefahr dieses hellwüridigen lasters nimmer vermeiden / dann dein hellischer lohn sol ewig sein.

VII. Du solt all deines Concubinarij gut auff allerlei weiß deinen blutsverwandten / Kindern / Spinnewibern vnd andern justehien / auch wucher darmit treiben / darmit du nach seinem todt / von frembden Gütern vnrechtlich leben könnest.

VIII. Du solt mit deinem Maul meine slegenkunst fleißiglich vben.

IX. Du solt in allen diensten meiner allerliebsten Tochter der hoffart / die Ehefrawen / auch fürnehmer Bürger / mit vbertreffen / mir mit blasen oder gleich als mit hellischen schwebel geferbten Lobben / Speltwerck / Sameten vnd seiden kleidern / silbern Gürclen / grüngerferten Stüßen / vnd vielen hellwüridigen sachen dienen.

X. Du solt deinen hellgesellen so vielmal zu allerlei Sünd vnd schand anreizen / als viel Haar du auff dem Haupt hast / dann das hellisch feur sol dich in alle ewigkeit belonen.

Der gütig Gott behüt alle frombherzige Christē für

für dieser zeitlichen vnd ewigen schandt / straff vnd dienstbarckit deß leidigen *Asmodai*.

*Omnis reuera meretrix est dicta chimara,
Parte leo prima, media capra, anguis in ima,
Si careas d. nis pars prima dicta leonis,
Non te delectet media capra, quia foetet,
Anguis est extremum quia porrigit omne venenum,
Euitare picem debes simul & meretricem
Nam pix te tangit meretrix te turpiter angit,
Pisces, perdices, vinum, nec non meretrices,
Corrumpunt cistam vel quidquid ponis in istam.
Scribatur portus : MERETRIX EST IANVA
MORTIS.*

Mors meretricis erit quod semper munera quarit.

19. *Cedo aries & fraudes quarundam
mulierum?*

*Ars Margarethæ nimis est mirabile rete,
Fallax Christina iuuenum solet esse ruina,
Wobbeke pro dote nummorum dicit, amo te,
Ida dolis plena portat sub melle venena,
Plurima de Venere Drudæ mala saepe venere.
Enneke pro Venere mox nummos quarit habere
Elizabeth vires aufert minuitque tuas res
Wendele tunc gaudet cum perficit omne quod audeo
Instabiles mores facit Agnes, tollit honores,
Et luet in fine quem decipit ars Catharinæ.
Stultos Gertrudis in multa pericula trudit,
Te vulpis more Mechthildis decipit ore.
Alheidis fraude priuatur amans cito laude.
Wibbeke te vere spernit, dum deficiis aere, &c.*

*Fœmina quem superat nunquam uiuit sine poena,
Libertate caret dura constrictus habena,
Fœlices illi quos non capit illa sagena,
Nam, nisi mors ueniat, non rumpitur illa catena.*

20. *Quem ornatum amabunt uxores?*

Virtutem virorum. vxor Philonis Philosophi in cœtu matronarum interrogata cur coronam auream sicut cæteræ non ferret, respondit, *uxor satis habet ornamentis viri habens virtutem & honorem.*

CAPVT XL.

DE MVNDO.

1. *Quomodo mundus potest esse noster liber?*

S. Antonius eremi in Ægypto incola cum interrogaret eum aliquando Philosophus quidam: *quomodo res sublimes contempleretur qui omni librorum chartaceorum supellectili esset destitutus?* respondit prudenter: vniversum hunc mundum librorum & instructæ bibliothecæ vice esse, hanc omni tempore & vbiuis locorum præsto existere, in eadem se res diuinas & cælestes lectitare. in hoc certe libro diuinæ maiestatis & gloriæ opera explicantur. vnde & Clemens Alexand. dicebat: *Mundi creationem esse Dei scripturam, cuius tria sint folia, calum, terram, & mare:* Tot profecto sunt in hoc libro litteræ, quot sunt in cælo & terra creaturæ. Hinc S. Bern. de se fatebatur & inter amicos dicere solebat, *Se quidquid in scripturis didicisset maxime in siluis*

& in

& in agris meditando & orando accepisse, nullos se aliquando magistros habuisse nisi quercus & fagos.

2. *Quidnam illud est, quod videtur esse & non est?*

Omne id quod in hoc mundo est, quod hominem ad non esse perducit. Hinc S. Aug. lib. I. dulciloq. cap. 11. *O amatores mundi non est requies ubi eam queritis: beatam vitam queritis in regione mortis, &c.* Certe mundus clamat *decipiam, caro inficiam, diabolus iustificiam, Christus reficiam.* Bern. de contem. mundo.

3. *Quanta est distantia Orientis ab Occidente?*

Iter vnus dici, Sol enim quotidie illud spatium emectitur.

4. *Quo modo Sol est mundi oculus?*

Quia recte apud Ouid. 4. Metam. ait: *Omnia qui video, per quem videt omnia tellus.* antiqui Ægyptij πολυόφθαλμοι, multioculum appellarunt, quia vndique oculos immittens tanquam multis oculis vniversam terram ac mare circumspicit. Diod. Sicul.

5. *Quidnam est omnium velocissimum quod licet omnes videamus nemo tamen nostrum videt moueri, nec ire crederemus nisi iuisset appareret?*

Sol vel nauis quæ licet plenis velis eant videntur tamen stare, Sol etiam hoc ænigmate significatur.

Anguis (s) & annulus (o) & super addita norma (l) quod vsquam.

Est rerum, his vitā tribuunt, auctora, tributam.

6. Quodnam est maximum in generatione & in-
teritu, ac minimum cum maxime
viget? seu

Res vna in Pelago, & telluris in omnibus oris
Nascitur, ac oriens est maxima, deficiensq,
In medio vitæ nimum quam parua vigore.

Resp. Mane cadit crescens & vespere grandior
VMBRA.

7. Quid illud est quod quanto magis amatur tanto
magis perdit hominem, & eo efficitur no-
centius quanto blanditur dul-
cius?

Mundus. S. Aug. ad Diof. Mandus quanto est
blandior, tanto est periculosior, &c.

8. Quæ bona sunt in mundo?

In mundo spes nulla boni, spes nulla salutis,
Vna salus seruire Deo, sunt cetera fraudes.

Neapoli in S. Mariæ & Senæ.

CAPVT XLI. DE MUSICA.

1. Vnde Guido sumpsit sex voces Musi-
cales?

Ex hymno isto

Vt queant laxis
Mira gestorum
Solue polluti

Resonare fibris
Famuli tuorum
Labyreatum.
Sancte Ioannes.

2. In

2. In quo versu continentur hæ voces?

FAMA LATERE nequit, MICAT vt sol inclita virtus.

Et:

Vt releuet miserum fatum solistoz, labores

Æui, sit dulcus musica noster amor.

3. Cuius rei nos admonent hæ sex voces?

Reuocant nobis in memoriã consuetudi-
nem potatorum, illi enim bibere incipiunt in *Vt*,
& bibunt vt liter, pergunt in *re, mi, fa, sol*, & bi-
bunt realiter, mirabiliter, familiariter, solenni-
ter & desinunt in *la, mi*, quia exitus solet esse la-
mentabilis & miserabilis, vt depingit Salomon
Pro. 23. v. 29. Cui vs, &c.

4. Vbi locorum urbem sublimem musica
diruit?

Muri Hierichuntini ad tubarum clangorem
concederunt. Iof. 7.

5. Quid in Musica & canentibus potissimum
spectatur à Domino Deo?

Non vox, sed votum, non musica cerdula, sed cor.
Non clamor, sed amor clangit in aure Dei.

6. Quo anigmate designatur lyra?

Muta arbor fueram qua nunc modulorq, canoq,
Vitã mihi sic mors, mors mihi vitã fuit.

Inuida viuenti nam quam natura negarat
Post obitum felix addidit ars animam.

7. Quanam cithara & tristibus & latis
conuenit temporibus?

Dauidis, tum Prophetæ, tum sacrarum canti-
lenatum Poetæ.

I 2

8. Quid

8. *Quid est, in ligneo tabulato memini me audire
agnum suavissime cantillantem, sed non nisi
ab equo titillatum?*

Iunge chelyn, chordam, & arcum ex pilisequinis, & intelliges.

CAPVT XLII.

DE NAVIGATIONE.

1. *Cur navigatio non necessaria est fugienda?*

OB eius pericula. Anacharsis interrogatus de iis qui nauigant inter viuos ne an inter mortuos sint numerandi: *nescio*, inquit, *non enim amplius à morte distant quam asseris est densitas.* Cato censorius dicere solebat trium in vita pœnitere. 1. quod diem aliquando sine studijs abire permisisset. 2. quod arcanum vnquam mulieri credidisset. 3. quod mari se commisisset quando terra proficisci licuisset. Plin. Spartanus quidam audiens gloriantem quendam mercatorem quod multas naues in omnem oram maritimam dimisisset, respondit: non certe optabilis ista quidam rudentibus apta fortuna. (Cic. 5. Tuscul.) vnde versus:

*Non optanda quidem fortuna rudentibus apta
Iuuen. Sat. 12. ait:*

I nunc & ventis animam committe, dolato

Con-

*Confessus ligno, digitis à morte remoris
Quattuor aut septem si sit latissima tada.*

CAPVT XLIII.

DE NOMINIBVS QVO-
RVNDAM HOMI-
num.

1. *Cur Henricus I. Imp. dictus est Auceps?*

OB studium fallendi volucres. hinc Sabi-
nus:

*Fallere quod volucres laqueis fiscoq. solebat
Aucupis aucupij nomen ab arte tulit.*

2. *Vnde Gertrudis & Adeltrudis habent
suum nomen?*

A sincero amore, fideque, quasi dicas, *trew* getrew.

3. *Cur efflorescente post S. Antonium monachorum
instituto nomen Abbatis tribui cœpit sum-
mis monasteriorum præ-
fectis?*

Vt hac nomenclatura admonerentur in gubernandis fratribus non se Dominos præstare sed patres.

4. *Quomodo verum est illud?*

*Alexander mundo Magnus est, ac Alexandro
mundus parvus est?*

Cum Alexander audisset à patre Philippo multa regna subiugata, cœpit flere, dicens se vereri, ne sibi post paternas victorias vllum spicilegium restaret.

5. *Cur huic est nomen Bernardo, illi Leoni aut Leonhardo. VVolfango aut VVolfardo?*

Vt incitentur ad fortitudinem quæ tribuitur vrsio, leoni, & lupo, quia hæc animalia nõ cedunt loco nec fugiunt vt lepores & cerui. Anchises ad Æncam: *Tunc cede malis, sed contra audentior instas.*

6. *Vnde Germani habent nomen?*

Germani dicuntur quasi fratres quia in Germaniam nulla exterarum nationum, mutãdi domicilii causa, in migravit. v. c. 61.

CAPVT XLIII.

DE EPVLO NVPTIALI.

I. *Quale enigma Samson inuitatus ad nuptias proposuit sponsione utrimque facta?*

DE comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. *ἐκ τῆς ἐδίουτ & ἐξ ἡλθε βεβαιος, καὶ ἐξ ἰσχυροῦ γλυκὺ.* Nam fortissimus Samson Leonem compressit, in cuius arefacto capitis offe, id est, cranio, non multo post ceu in alueari apes mellificarunt, quod mox Samson, cum illac iter faciẽs inuenisset, fauum sumsit & comedit, partemque parentibus detulit, tum hoc inexplicabile sordalibus problema de mellificio apum in cranio leonis, proposuit:

Præbet edax victum, dulcedine fortis abundat:

S. Aug. serm. 107. de tem. ad Christum leonem de tribu Iuda accomodat, de dente enim mortis quæ omnia deuorat exiuit, Christo à mortuis resur-

resurgente, cibus, qui dixit: *Ego sum panis viuus & gentes conuersæ ab eo vitæ dulcedinem susceperunt, & de Christi morte apum, id est, Christianorum, examen processit.*

2. *Quando coniuges procreant mares, & quando fœminas.*

Compertum est taurum à conceptu discedentem si deflexerit in dextram marem esse genitum si ab leua abflesserit fœmineum esse fœtum. Pierius li. 1. hieroglyphic. Albertus ait sibi comperit mulierem quandam fœminas tantum parere solitam ea de causa quod à conceptu semper in læuum latus decumberet, admonitam vero cepisse in dextra conuiescere ac solos deinde mares genuisse, hæc quæstio solis coniugibus seruit.

3. *Cur in exitu ex utero masculi vagientes A, & fœmina E clamitant?*

Quia Adamum & Euam vnde miseriæ trahuntur omnes quasi reprehendunt, quod ab alui calidæ receptaculis exclusi aeris circumambientis aliqua asperitate affliguntur, masculi veluti robustiores pleniores voces emittunt, fœminæ exiliores.

4. *Qui fratres gemelli uno partu vnaque die nati, vna die Episcopatum adepti, vna defuncti, vna sanctis adscripti sunt?*

Medardus Episcopus Nouiodunensis, & Gildanus Episcopus Rothomagensis. Fulgosus lib. 1. Eborensis de miraculis, hinc Episcopus Vulturariensis

rariensis Simon Maiolus in diebus Caniculis,
Tom.1. pag. mihi 78.

Vna dies peperit, mitras dedit altera, mortem

Altera, & in Sanctos lectus uterq; fuit,

Felices fratres, quorum communis origo,

Vita, corona, obitus, gloria, festa dies, &c.

5. Vbi habetur in S. litteris Matrimonia in
calis copulari?

Prou.19. Opes & diuitiæ dantur à parentibus,
vxor prudens à Deo. Gen. 24. Isaac Rebecca
præparata fuit vxor. Saram alius ducere nequiuit
quia Tobie Juniori timenti Deum illa ex ordi-
natione diuina debebatur. Tob. 7. Sampsonis
coniugium erat à Domino, vt Iudæi ex diuturna
seruitute liberarentur Iud. 14.

5. Cur Lacedæmonij statuerunt ne quis ebrius vxor-
rem cognosceret?

Ne ebriosos filios generarent, vnde Diogenes
ad ebrium puerum: Adolescens, inquit, ebrius te
feminauit pater. Plur.

CAPVT XLIV.

DE PATIENTIA.

1. Quid significat, Si res non nobis, nos rebus?

SI res ad voluntatem nostram non fluunt, vo-
luntas rebus accommodanda, nec frustra cum
fortuna expostulandum est.

2. Da epitomen totius Philosophiæ?

Philosophiæ vniuersa dogmata Epictetus
duobus verbis complexus est, ἀνάγκη καὶ ἀπέχου,
sustine

sustine & abstine, *leid vnd meid* / quorum prius
vult vt mala æquo animo toleremus; posterius
vt à voluptatibus temperemus, ita enim fiet vt nec
aduersis deiciamur, nec prosperis corrupamur.
Eurip. ait: *δυστέον καὶ ἐλπιδέον*, ferendum & spe-
randum. Gell. lib. 17. c. 19.

3. Quomodo quis incommoda sua commode
potest ferre?

Cum Solon ex amicis grauiter quendam mor-
rentem videret in arcem perduxit, hortatusq; est
vt per omnes subiectorum ædificiorum partes
oculos circumferret quod vt factum animaduer-
tit, inquit: *Cogita nunc tecum quam multi lucius*
sub histectis & olim fuerint hodieque versentur, ac
*insequentibus seculis sint habitaturi, ac mitte mor-
taliū incommoda tanquam propria desere. idem*
*ait: Si vnum in locum cuncti suas aduersita-
tes comportassent omnes, ea conditione vt æ-
qualem quisque portionem inde auferret, furu-
rum, vt propria deportare domum quam ex omni
miseriarum aceruo portionem alterius secum
auferre mallent. Hæc etiam fuit sententia Socratis.*
Val. lib. 7. c. 2. v. Herod. in Polym.

4. Cur Deus vult nos huius vitæ spinas per-
sentiscere?

Vt ad rerum præstantiorum meditationem
animos nostros serio conuertamus cum hic
nulla rosa inueniatur quæ non ro-
dat & pungat.

5. *Cur non expedit vitam securam & nullis malorū incurſionibus vexatam agere?*

Quia, vt ait Sen. ep. 68. in otio in concuſſio iacere tranquillitas non eſt ſed malacia eſt. Polycrates Samiorum tyrannus lōgo tempore æquabiliter fortunatus fuit, hanc perpetuam felicitatem Amafiſ Rex Aegypti ſuſpectam habere cepit, ideōq; iubebat ſpontaneam aliquam ſibi calamitatem accerſere, è qua cum ipſum caſu mirifico eluctatum intellexiſſet, & hoſpitrem & amicum eum tenuit, & in hanc ſententiam ad ipſum perſcripſit: *malo rum meipſum tum eos qui mihi cura ſunt per varias fortuna vices animum traducere quam in omnibus proſpera fortuna vi.* Polycrates non multo poſt cruci ſuffixus eſt. Herod. lib. 17. Plin. 37. c. 1. Val. l. 6. c. 9.

Cum S. Ambroſius apud diuitē quendam hoſpitandi gratia diuerſiſſet & ille ſe nihil vnquam in vita aduerſi paſſum iactaret vir ſanctus è veſtigio cum ſuis receſſit, dixitq; ſe ideo inde fugere, ne vna cum homine perpetuis proſperitatibus uſo periret. Haud ita procul exceſſerant, & reſpicientes vident ædes illas cum vniuerſis qui aderant terræ hiatu iam abſorptos.

CAPVT XLV.

DE PICTURA ET POESI

1. *Quid eſt pictura?*

Sicut Poëſis eſt muta pictura, ita pictura eſt viſua poëſis, hinc illud:

Tacitum

Tacitum pictura poema &c. & Horat.

Segnius irritant animos demiſſa per aures.

Quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

Poeta eſt pictor loquens, & pictor eſt poeta tacens.

v. S. Baſil. orat. de Barlaam, & S. Greg. Niſs.

Vbi commendat pictorem fortia facta martyris coloribus artiſcioſe depingentem.

2. *Cur ſculptura præſtat picturæ?*

Anno Chriſti 1521. fuit inter ingenia hæc agitata quaëſtio, *Vtrum pictura an ſculptura ſit præſtantiſ?* multis in vtramque partem auditis ſententiis rogatus ut vtriuſque erat peccatiſſimus, Michael Angelus Bonarecius, rogabat ille *meliorne ſuperſcies eſſet an corpus.* præſtare corpus reſpondentibus, *Tantundem,* inquit, *& ſculptura pictura.*

2. *Cur poeta & cantores amant humores?*

Andreas Maro ob expromptam condendicarminis vel potius verſificandi facilitatem Archipoëta nomen Romæ conſequutus fuerat. Cum iſ ad Leonem X. Pontif. veniſſet, & ab eo inuitatus, ſequentem verſum gloriabundus effuſiſſet.

Archipoeta facit verſus pro mille poëtiſ.

Pontifex non minus facili vena ſequens pentametrum ſubiunxit.

Et pro mille alijs archipoeta bibit.

4. *Quid ſibi vult illud: cum loquitur pictor, loquitur male, at cum pictura, bene?*

Quia vani eſt artiſciſ aliunde quam ab opere plauſum

plausum expectare, neque enim ex iudice virtus profuit operis, sed iudici opus commendat artificem.

5. *Qui pictores risu necati sunt?*

Zeuxis deformissimam spectans picturam solutus in risum expiravit.

Vertius quod anum deformissimam pinxisset in risum solutus obiit Rhodig. lib. 4. c. 18.

CAPVT XLVI.

DE PRVDENTIA.

1. *Prudenterne faciunt Parentes qui in omnibus auaritia liberorum satisfaciunt?*

Pater quidam locuples ait Ioan. Paulus in Iocoserijs, filias honestissime elocarat, persuadent illa misero seni ut viuus iis opibus sibi liberos deuinciret quas mortem ipsius auide expectantes post obitum hæreditate consecutura essent, id vnum sancte pollicitæ de alimentis se patri prospecturas. Et primo quidem anno benigne & liberaliter ab illis tractatus est. Verum cum præter spem ipsarum diutius viueret, senis pertractæ, pietatis & pactorum immemores durius illum tractare cœperunt. ille imprudentiam suam astu emendare volens cistam saxis & arena plenam cubiculo suo clam inferri curat, eamque nocte aperiens nummum aureum vnum aut alterum, quos solos ex tantis diuitiis retinuerat, repetitis casibus mensè incidentes continua suppuratione, voce submissa, sic tamè ut à genero facile audiri

audiri posset, ad immensam pecuniæ summam produxit, & tandem capsam firmissime clausit. Filia manè causam nocturni strepitus, consciis maritis, auide exquirunt. Et pater, remotis arbitris, *Thessauri mei rationes mecum inire cœpi filia, ut quam quæq; vestrum de me optime merita fuerit, tam quoq; post obitum meum, cum viuo me æquales hæreditate fueritis, digna feratis premia.* Ea spe lactatæ, æmulatione mutua omni officiorum genere patrem prosequi cœper. Eo mortuo aperta cista, plenam saxis & arena reperere, cum ligneo fuste, cui lingua Britannica hæc insculpta erant: *Quod pietas non potuit, extorsit auaritia. Nolite, ô patres, committere ut dum indulgentia vestra auaritia liberorum satisfacere cupitis impietatis maioris occasionem detis. Exemplo meo prudentiores redditi valete. Stulti fustuario penas luite.*

2. *Estne Barba signum prudentia?*

Ad imp. Veneti legatos miserant, quibus causam rogantibus cur non admitterentur responsum fuit mirum videri imperatori, cum id genus munera grauibus & sapientibus viris mandatari soleant, Venetos ex omni Patrum conscriptorum numero neminem reperire potuisse quam duos eiusmodi iuuenes qui hac legatione fungerentur. Cum ergo iuuentutem suam despiciatui haberi animaduertent legati, ab imp. ad Colloquium semel tantum admitti petierunt, polliciti de iis quæ in mandatis haberent ne verbū quidē facturos. Quo impetrato alter eorum sic exorsus

est. Si Venetorum Resp. Sacratiss. imp. Sapientiam non in corde hominum sed barbasitam esse credidisset, iam quidem ad Casarem vestram maiestatem duos vetulos & barbatos hircos misisset. Quibus ex verbis imp. quibus cum hominibus sibi res esset intelligens comiter eos audiuit & liberaliter dimisit.

3. Doce exemplo quantum prudens possit oratio?

Franciscus Marchesius Iureconf. à Genuensibus ad Galeatium Mediolanensem Ducem Orator est missus (quem Genuenses prius principem suum esse voluerant, salua interim libertate sua, mox cum eum de tyrannide cogitare viderent ab eo sese abalienauerant.) Cum is difficilium ad Galeatium haberet aditum die qua S. Ioannis sacra celebrabantur Franciscus Galeatio vas plenum Basilicæ herbæ misit. Dux ergo Franciscum statim ad se acciuit, vt misis eius herbæ causas intelligeret. Franciscus ommissis ijs quæ à Genuensibus mandata erant, paucis explicuit: *Ego princeps Genuensium ad te orator veni, & cum in ea urbe natus atq; educatus eos cognoscere tibiq; vera seruitute addictus sim, volui vt Genuensium ingenij notitiam haberes. Eorum enim natura basilicæ herbæ per similibus est, quæ leuiter tacta suauem perfundit odorem, grauius autem attrita scorpiones procreare dicitur.* Herbe illius parabola, cui Genuensium natura similis dicebatur esse, adeo principis illius animū mouit vt qui antea rationibus nullis flectebatur iam seipsum cohiberet, &c. Fulg. li. 8. c. 10.

CAPVT

CAPVT XLVIII.
DE SCHOLA

(phrontisterio, seu loco curarum.)

1. Quo enigmatè optime insinuaturs Schola?
Sum labor assiduus, defuncti metæ laboris
Nulla, nouum posito sine recurrit opus.
Grata mihi fecit Graium cessatio mōem,
Verum cessandi non mihi causa datur.
Urgeor, impositum crebro simul urgeo munus.
Res vt alat florens publica pace bonos.
2. Quomodo Menedemus Atheniensium Studioforum arrogantiã reprimebat?

Cum diceret, plerofq; eorum sapiētes sibi videri primum, deinde philosophos, tum oratores tandem idiotas, &c. Plur. de profectibus virtutū, vt enim spicæ inclinatæ granorum sunt plenæ in altum vero erectæ inanes sunt, ita qui in litteris magnum fecerunt progressum minus fastu turgent, qui vero adhuc parum profecerūt, fastu tument, & quodlibetarij sunt. Socrates existimabat se nihil scire præter hoc vnum quod nihil sciret. Anaxarchus vero illo modestior prædicabat se ne id quidem scire quod nihil sciret: Cicer. Tusc. 3. Non minus certe studiose fastus (ac spiritus elati) ex adolescentum animis quam aer ex vtribus excutiendus est, si quid vile velis infundere. Plur. de audi-

tlorc.

CAPVT

CAPVT XLIX.
DE SENECTVTE.

1. *Qui senes portant pedes in manibus, & dentes in cingulo?*

Qui Scipioni innituntur, & cultro vtuntur loco dentium.

2. *Cur homines senescunt?*

Notent hanc fabulam iuuenes: aiunt homines impetrasse olim à Deo multis precibus vt perpetuo iuuentutis munere donarentur, atque ita nunquam in posterum senio contabescerent sed quamdiu vnicique viuere promissum esset in regnis viribus & florenti semper ætate, vegeti perseverarent. Hanc igitur simulac benignitate Dei accepissent, imperitos adeo rerum fuisse homines vt eam asino vctandam commendarent: hunc vero siti confectum ad fontem quendam peruenisse, in quo serpens loci custos stariuam habebat custodiam, cumq; inde bibere tentasset à serpente prohibitum, neq; alia conditione bibendi facultatem illi factam quam, cum id omne quod vebat onus angui mercedis nomine concessisset, ex eo inde tempore omnes angues senectute singulis annis abiecta iuuenescere, homines vero senio cōfectos emarefcere, ac stoliditatis pœnas luere, q; iuuentutē tāto expetitā studio negligenter custodissent. Hinc illa Tibulli querimonia.

Anguibus exuitur renui cum pelle vetustas

Cur nos angusta conditione sumus?

Nisi veteri illi laudatoque prouerbio temperstine assenseris, *mature fias senex* (abstine à vitiis iuuentutis) senectutem vegetam nunquam consecuturus es.

Habeant igitur iuuenes accuratissimam rationem suæ ætatis, & aureas horas optime collocent, neq; vnquam excidat ipsis illud Plinii li. 10. c. 23. *Vt Ciconias nemo aduenire sentit sed aduenisse, nemo discedere sed discessisse, quia noctu clanculum faciunt vtrumq;: ita iuuentutem nemo intelligit discedere sed discessisse, & senectutem non sentimus aduenire sed aduenisse. Labitur occulte fallitque volubilis ætas. Tacitilque senescimus annis.*

3. *Quando acies, acumen, & oculus animi maxime florescit?*

Cum oculus corporis deflorescit. Plato: Tunc sane mentis oculus acute cernere incipit cum corporis oculus hebescit.

Quid. 6. Metam.

Seris venit vsus ab annis.

4. *In quibus posita est eumelia seu bona & comoda senectus?*

Vt & tarde senescat quis, & sine dolore ac molestia. Nam neque quem cito deserit iuuentus feliciter senescere dicendus est, neque is cuius ingrauescentem ætatem magni dolores molestiaque, quæ vitæ spacium contrahunt, comitantur. Notum est Prouerb. Mala senium accelerant. Quid. 1. de Ponto:

*Me quoque debilitat series immensa laborum,
Ante meum tempus cogor esse senex.*

Horat. *Multa senem circumueniunt incommoda.*

Hom. *Curisque malisque senescunt.*

Cic. 1. de Orat. *Subsidium bellissimum existimo esse senectuti orium.*

Antiphanes aurem: Mala omnia ad senectutem tanquam ad officinam suam conueniunt. alius est λιμένα κερκῶν portus malorum. Semper in hoc horologio est ferrum aliquod luxatum & loco suo dimotum: semper morbi. Hinc Horat. ad Pison. *Multa ferunt anni venientes (vsque ad virilem ætatem) commoda secum, multa recedentes (ad sepulchrum) adimunt.*

5. In quam partem hominis primum incurrit senectus?

Sen. in memoriam. Hinc Muretus lib. 6. Var. lect. c. 10. *Memoria vacillare γαρ οπιον εστιν.* Contra S. Antoninus cum ageret annum 15. vni eo anno totum Decretum memoriæ mandauit.

6. Quodnam est optimum senectæ solatium?

Bene acta iuuentus.

7. Qua bona secum adfert Senectus?

Nos ab impudentissimis dominis liberat, voluptatibus gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus auget sapientiam; dat maturiora consilia &c. S. Hieron. proæmio lib. 2. comment. in Amos. Plut. in moral. ait: *Vt gaudent qui à furiosis dominis aufugerunt, sic gaudere debent senes qui à atis beneficio libidine non infestantur.*

8. Cur senes honeste sunt sustentandi?

Aneas Syluius lib. 4. comm. in res gestas Alphonfi: Slesia dux ait, testamentum dum conderet domum ædificari mandauit, in qua canes qui viles venationi fuissent ob senectam & corporis debilitatem à suis relictis dominis vsque ad mortem alerentur, designatis in eam rem nonnullis agris. Nec voluntas irrita fuit. Docuit autem eo facto senes & decrepitos esse alendos, ne ætate & annis grauati post multos exantlato labores penuria & fame perire cogantur De honore impenso senibus à iuuenibus. v. Val Max. li. 2. c. 1. lib. 8. c. 7. & Catonem de Senec.

Babylonii in miseris calamitates inciderunt quia nulla erga Hebræos misericordia vsi fuerant præcipue erga senes. Esa. 47. Leu. 19. Th. 4. 1. Tim. 5. Chilo docebat eam esse debere reuerentiam iuuenum erga senes, quæ est filiorum erga parentes. Sparta censebatur olim quoddam virtutis domicilium, quia omnes suspiciebant senes, & magno honore ac veneratione prosequerentur.

Sabos Castilioneus in libello cui titulum Ricordi fecit ait, fuisse olim in Brutiis statutum vt is qui vellet agere contra ingratos teneretur sonare campanulam ad hanc rem destinatam. Hoc signo dato mox conueniebant quidam Senatores, ij cognita causa, si reperiabant actorem habuisse iultas causas accusandi aliquem propter ingrati animi vitium, mox iniungebant reo sub graui

gravi multa compensationem aliquam. accidit ut cuiusdam equus propter ætatem & diuturnum laborem oculis orbatus, strigosus, & profusus inutilis fuerit factus, ob eam causam expulserat eum herus domo, ideo umbram quærens in locis opacis ingressus est sacellum in quo erat illa campana cuius funiculo forte annexæ erant frondes quas cum famelicus decerperet, commouit campanulam ut signum daret, mox conuenerunt iudices, & conspecto equo illo famelico mandauerunt ipsius Domino ut eum ad se reciperet neque aliter tractaret ac si adhuc esset integer vitibus, & ad laborem aptus. certe equo emerito debetur pabulum. Plut. in vita Caronis ait: humanitatis esse equos confectos laboribus alere. Non enim ut calceis aut vasis utendum est rebus animatis quæ rupta vel attrita vsu abiiciuntur, &c.

9. *Cur animi angores canicem accelerant?*

Quia frigescit corpus phlegmaque augetur. Didacus Otorius Hippalis à Catholico Rege in carcerem coniectus adhuc admodum iuuenis vnicia tantum nocte præ nimia animi mœsticia, cogitationibus mentem exagitantibus totus incanuit, velut, senio confectus. Petrus Hispal. Sylu. p. 2. cap. 7.

Cum Vipertus iuuenis in Racemburgensis Ecclesiæ Episcopum fuisset electus, Romamque profectus dispensationis causa super ætate à Pontifice contemptus esset, nocte sequenti totus incanuit,

luit, quo viso miraculo Pontifex confirmauit hominem simul & dispensauit, addita etiam consecratione Krantz. metrop. li. 9. c. 47.

10. *Quid facit hominem senem?*

Cura & ætas: nam *Cura facit canos, quamuis homo non habet annos.*

Rebus in aduersis venit accelerata senectus.

11. *Cuius rei nos commonesciant cani?*

Capillus albus factus testatur & clamant animæ propediem hinc abituram, iuxta illud: *Die greißen Haar seind die rechten Kirchheffs blumen.*

12. *Quidnam id est quod omnes quidem exoptant, at ubi adepti sunt odio habent?*

Theodectes dicebat: Senectutem & nuptias res esse similes. utramque enim consequi, ait, desideramus, postquam vero nacti sumus, tristamur. Stob. ser. 66. Senectus cunctis sperata, paucis grata est.

13. *Quibus rebus quasi scipionibus nititur senectus laudabilis?*

Recordatione vitæ honeste antea actæ, & spe vitæ melioris. Mature igitur collige viaticum venturæ senectuti ne extrema gaudii luctus occupet. *Der zeitlich graw wirt/lebt lang.*

Sen. epist. 61. ante senectutem curauit ut bene uiuerem, in senectute ut bene moriar.

14. *Quem Psalmum Davidis legendi quotidie ij quos decolor atas pingere seu potius ipsa senectus deformare incipit?*

Psalmum 70. In te Domine speraui, &c.

15. *Quinam homines sese non pedibus sed dentibus suis sustentant?*

Senes. Quod enim decessit natio corporis succo id cibi ac potus adminiculo farciendū est. Notum est Prouerb. Viro feni maxillæ baculus, seu maxilla est senibus vice Scipionis.

16. *Quibus rebus delectantur senes?*

Solon dicebat eos in primis oblectari bono vino & suauis colloquio, alius ponit hæc tria: Dulce merum, verbum Domini, mens conscia recti, Quid tribus his senibus gratius esse queat?

17. *Quid senes colore debent?*

Socrates ea de re rogatus respondit, probitatem, sciscitanti porro ubi hoc vnguentum videretur subiecit hoc Theognidis:

*Si iungare bonis discas bonas, rursus iniquis
Iunctus, & id perdes quod tibi mentis inest.*

18. *Cam qui discit à iunioribus similis sit ei qui comedit uvas immaturas cui similis est qui discit à senioribus?*

Ei qui edit uvas maturas & bibit vinum vetus. Seniores sunt seniores, incipientes insipientes.

19. *Cur senes bis pueros dicimus?*

Nam in senibus redit albor & raritas capillitii, itē balbuties velut altera infantia, præterea gingiua exarmata dentibus aut certe paucis inque vacillantibus instructa, Ad hæc senum vires decrefcunt & corporis & animi, & cibi confimiles vtriq; congruunt ætati, post annos duodequingaginta euanesct vt plurimum vigor ingenii.

20. *Cur*

20. *Cur natu grandioribus liberior vsus lingua concedi potest?*

Quia senectus est animosior quam adolescentia. Hinc cum Pisistratus tyrannus quæreret à Solone qua tandem spe fretus sibi tam audacter resisteret? respondit, Senectute.

21. *Cur senes precipiti iam ætate sunt obliuiosi?*

Ob defectum mollitudinis organi, quia enim humido natio magna ex parte cōsumpto membra inarescunt ac rigent, difficili sunt memoria. Ob id etiam in dies quæ didicerant obliuiscuntur, quia exolefcunt in eis quasi in ruinosis ædificiis depictæ rerum imagines.

22. *Quid valet ad seruandam memoriam?*

Abstinencia ab ebrietate, & à copioso vini potu, à cruditate vetriculi omnique satietate, à fructibus viridibus & oleribus, à lacte, caseo, & carnibus salitis, omnibusque flatum generantibus, à piscium fluuialium & anguillarum præsertim elu: obliuio est alumna excedentis humiditatis, etiam exuberantia frigoris (quod omnes animales functiones torpidas reddit, & ipsius vitæ fundamenta quatit) memoriam labefactat.

23. *Qui fieri potest vt senibus ob nimia siccitatis ac crementum memoria deficiat, cum videamus eos pituita & humoribus quos assidue excreant abundare?*

Quia licet senes humoribus aduentitiis & noxiis lcteat, deseruntur tamē ab humido natio cuius

cuius idonea commixtio organum memoriæ temperat: non aereo & vitali humido conspersi sunt, sed aqueo & excrementitio quod quia natuum calorem interimit, ista copia humidi, non est in ipsis longioris sed breuioris vitæ causa. v. Conimb. in Physf.

24. *Cur ebrii, irati, & timore exterriti agre recordantur eorum quæ ipsis dum ita affecti essent acciderunt?*

Quia vehemens motus vaporum & spirituum agitatio quæ hos affectus sequitur, imaginum impressionem impedit. Quin etiam interdum ingenti timore percussis rerum præteritarum memoria ideo excidit, quia, confugientibus ad præcordia spiritibus & vna cum iis calore, partes cerebri in quibus memoriæ officina est, ita frigore occupatæ addensatæque fuerunt, vt rerum imagines aboleuerint.

25. *Cur iuuenes melioris sunt memoria quam pueri & senes?*

Quia illos temperata humiditate, hos temperata siccitate vincunt, ideoque tenacius quam illi conseruant, facilius quam hi imprimunt.

25. *Cur admodum pueri lubrica sunt memoria, seu parum memores?*

Ob defectum congruentis duritiæ, nam præhumidum habent cerebrum. quanquam eis ad memorandum opituletur quod nondum multa perceperunt, quorû imaginibus organum memorandi nimis occupatum sit. ipsa enim specierum

rum multitudo & colluio fatigat quodammodo potentiam, ac nonnunquam actum memoriæ interrumpit, dum earum occursum res aliæ pro aliis sese menti ingerunt. Hinc & meminisse ea melius valemus quæ mane percipimus, quam quæ procedente die, cum iam obiectarum rerum turba per sensus intrans animi intentionem distraxit.

27. *Cur melancholici diurniori valeant memoria?*

Tum quia organa sicciora habent proindeque firmiter retinentia: tum quia diutius cogitant, serius ac lentius apprehendunt, atque adeo altius insigunt.

28. *Cur qui noctes ducunt in somnes minus memores redduntur?*

Quia humores qui somno erant absumendi, congruam organi siccitatem impediunt.

29. *Cur eorum quæ amamus difficile obliuiscimur?*

Quia de ijs assidue loquimur diutius & attentius cogitamus.

30. *Cur bruta quadam (vt canes & equi) multo melius recordantur itinera, viarum flexus, diuerticula & loca quæ vel semel adierunt quam homines?*

Quia cum bruta dum iter peragunt alijs rebus internos sensus non distrahant, totam memoriæ vim in ijs quæ intruentur percipiendis occupant, sicque firmissime ea retinent, dummodo non eis deficiat congrua temperies in ipso organo.

eadem est causa cur homines agrestes & bardi qui ad brutorum ingenium accedunt, talium rerum facilius quam ceteri recordentur.

31. *Cur ea quæ aliis rebus intenti vel etiam somniantes apprehendimus facile obliuiscimur?*

Quia tunc facultas memorandi remisse operatur, similiterque alii sensus qui in memoriam agunt, atque ita dissultoria tantum & euanida imagines exprimuntur.

32. *Cedo quadam insignia memoria exempla?*

Mithridates Rex Ponti 22. gentium Rex totidem linguis iura dixit, pro cōcione singulas abque interprete allocutus. *Crassus* ille diues cum *Asia* præesset, quinque græci sermonis differentias sic tenuit vt qua quisque apud eum lingua loqueretur eadem ei responderet. *Cyrus* Rex Persarum in numerosissimo exercitu omnium militum nomina tenuit. *Theodectes* quamlibet multos versus auditos mox reddidit. *Cyneas* Thessalus missus à *Pyrro* legatus de pace ad Romanos postero die nouus homo & senatum, & totam urbanam plebem senatui circumfusam nominarim salutauit, &c. *Plin.* lib. 7. nat. hist. ca. 24. *Sen.* in prologo declam. *Quinti.* II. orat. in fl. ca. 2. *Muretus* scribit (lib. Var. lect. 3. cap. 3.) se *Patauii* nouisse hominem qui 33. uocabulorum millia ordine quocunque siue recto, siue retrogrado recitaret.

33. *Cur*

33. *Cur pueri maturius sapientes aut vitales non sunt, aut cum ad maturam ætatem accesserint minus prudentes euadunt?*

Pueri primo ætatis ingressu rationis usum impeditum habent, quia multo abundant humore, è quo excitata nebula interiorum sensuum functiones aut omnino impedit aut interturbat. Hinc qui præmature sapiunt intempestiuam cerebri siccitatem indicant, quæ siccitas cum progressu temporis excreuerit, aut ita organum dissoluit vt mortem adferat, aut ita viciat, vt ad soluenda interiorum sensuum nubia, è quibus intelligentiæ vis dependet, inutile & ineptum sit. Hinc, teste *Plinio* lib. 7. c. 51. *Cato* Censorius dicebat senilem iuuentam præmaturæ mortis signum esse, & apud *Senec.* lib. controu. 2. controu. 1. *Cestius* de ingenio *Alfi* *Elauii* ait tam mature magnum ingenium non esse vitale. Notum est *Prou.* Odi pueros præcoci sapientia.

34. *Potuissent primi parentes humani generis esu fructuum vitalis arboris iuuentutis florem perpetuo retinere?*

S. Aug. 13. de ciu. Deic. 20. & 23. ait hominem nisi peccasset esu ligni uitæ à necessitate moriendi liberandum & in flore iuuentutis perpetuo conseruandum fuisse.

35. *Cur qui eminentiora loca libero calo incolunt tardius senescunt qui autem curua & palustria citius?*

Quia senectus putredo quædam est, putrescit autem

autem quod quiescit (nō quod mouetur) vt aqua conclusa, igitur vt locis editis aer afflante vndiq; spiritu agitur, & alius succedit, ita cauis manet immotus, proindeq; minus syncerus, quo fit vt hic ocyus illic tardius corpora marcescant.

36. *Quodnam temperamentum ad senectutem serius ducit?*

Sanguineum, quia abundat calido ac humido, multus vero calor copiose reponit, humidū affluens ægrè dissipatur, non senescimus autem nisi arefcente humido frigescente calido.

37. *Cur senes timidi sunt, incurui, tremuli?*

Cū extrema ætas frigida sit, & magna ex parte destituta calore (qui animositatem parit, & hominis corpus in rectam staturam excitat ac mēbra sustinet) sequitur vt senes cuncta pertimescant, curuentur, tremant.

38. *Cur suspiciosi sunt?*

Arist. 2. Rhet. c. 13. Sunt suspiciosi quoniam increduli, increduli vero quia experti, hoc est, quia longo rerum vsu didicerunt quantum peruersitatis fraudisque in hominum dictis & factis lateat. Vnde quæ vident in sinistram partem non raro accipiunt, ideoque neque amant neque oderunt nimium, adhæc nihil affirmant nisi cum temperamento, fortassis.

39. *Cur*

39. *Cur illiberales sunt, iuxta illud Seneca: cum senescente homine cetera vitia senescunt, sola auaritia iuuenescit?*

Tum quia viuere peroptant & idcirco ea quæ vitæ necessaria sunt ægrè dimittunt. Tum quia compertum habent quam sit difficilis rerum acquisitio, quam sit facilis iactura. Turpe autem est quo minus restat vitæ eo plus viatici quærere. Cicero.

40. *Qua senilem grauitatem maximè decet?*

Cor seu cordis cogitationes & linguam prudenter regere. Debet enim senectus antea actæ vitæ portus, non naufragium esse. Vltimus actus nostræ comœdiæ (vitæ) optime agendus est.

41. *Cur caluescimus magis à syncope, canescimus magis à temporibus?*

Quia pars illa admodum sicca est, hæc præhumida, à siccitate vero defluuium ab humore canities est:

42. *Si senibus abundantia humoris capillos in canitiem tingit, cur senectus sicca perhibetur?*

Sicca dicitur hoc est destituta humido innato, cum alioqui humido ascitio & peregrino abundet.

43. *Cur capilli detecti tardius quam operiti canescunt?*

Quia cavitates à putredine est, flatus autem putredinem prohibet, & operimentum flatum arceat.

K 3

44. *Cur*

44. *Cur quidam metu mortis unius noctis spatium totus incanuit?*

Sub ita illa canities orta videtur ex retractione caloris, quam metus vehementia induxit, sicut & his qui senescunt canities ex defectu caloris provenit.

45. *Qua est causa caluitij atate iam declinante & in frigiditate labente?*

Inopia calidi humoris, hoc enim deficienti inarescunt omnino capillorum radices (ut in plantis & auibus certo tempore folia, & pennae) & dissoluta compactione, quam humor & calor congruenter mista praestabant, sensim defluunt.

46. *Vnde gignitur canities?*

Ab excremento putrescente, cum enim calor, ob suam imbecillitatem, per lacum ad cutem excrementum, unde capilli aluntur, perfecte decoquere non valet, fit inde ut collectum putrescat. canities putredo & morbus est capillorum.

47. *Quid significat illud S. Hieron. Bos lassus fortius figit pedem.*

Iuvenes corporis quidem agilitate prepollere, senes vero in stataria pugna ac viribus superiores esse. Olim enim boues frumentum manipularum in area coniectum calcabant ac triturabant, quo autem magis illi erant lassii eo magis etiam fortiter pedem figebant & ita melius plaustris super manipulos circumactis granam & spicis excutiebant.

48. *Qua res sunt causa omnium malorum?*

1. Senectus sine sapientia. 2. prudentia sine opere. 3. dominatus sine famulatu. 4. Superbia sine diuitiis. 5. diuitia sine honore. 6. nobilitas sine virtute. 7. populus licentiosus sine correctione. 8. ciuitas sine legibus. 9. potestas seu magistratus sine clementia. 10. adolescentia sine timore. 11. Mulier sine pudore. 12. vita religiosorum sine pace.

49. *Quid olere debent senes?*

Hoc rogatus Socrates, respondit probitatem. Sciscitanti hoc vnguentum ubi venderetur, subiecit hoc Theognidis, a bonis bona discas. 7. 9. 17.

50. *Quid docent eos cani?*

Cum quidam Spartanus interrogaretur cur barbam aleret? respondit ut intuens meos canos nihil illis indignum committam.

51. *Quid est Sexagenarios de ponte deiecere?*

Est senes quasi deliros & ad omne vitae munus inutiles ab omni functione negotiorum relegare apud Roman. enim olim sexagenariis, velut a publicis muniis dimissis, suffragium ferendi ius non erat, quod per pontem ferebatur unde & senes dicuntur deponantani.

52. *Quid non sentimus aduenire sed aduenisse?*

Senectutem: Et iuuentutem nemo intelligit discedere sed discessisse. vide qu. 2.

53. *Quidnam in hac vita est calamitiosissimum?*

Diogenes hoc rogatus respondit: *ὄλιον ἄνθρωπος*. senex egens.

CAPVT L.

DE SEPULTURA.

1. *Quisnam omnium hominum gloriosissime sepultus est?*

Seruus Dei Moses, ab ipso Deo sepultus. Deut. 34. Iudæ v. 9.

2. *Ecquis eo ipso momento quo illatus fuit sepulchro reuixit?*

Quem latrones in Helisæi sepulchrum mortuum iniecerant, eius enim cadauer, cum Prophetæ ossa contigisset, illico resurrexit. 2. Reg. 13. 21. Syr. 48. 8.

3. *Quodnam illud est sepulchrum quod neq; cælum neq; terram contingit?*

Mahometis falsi prophetæ cadauer in arca ferrea conditum vi magnetis in aere pendere in Arabia in Mecha oppido, tradunt historici.

4. *Quando mortui sepeliunt mortuum?*

Quando infideles cadauer sepeliunt, ait S. Au. in ca. 8. Matt. Nam illorum anima Deum perdit, huius corpus animam.

5. *Cur*

5. *Cur sepulturam agrum Dei vocamus?*

Quemadmodum frumentum agris conditur vt aestiuo tempore fruges enascantur, sic sepulera instar agri sunt in quo corpora putrescunt vt suo tempore cum gloria resurgant.

CAPVT LI.

DE SOMNO ET VIGILIA.

1. *Cur infantes & phlegmatici sunt somniculosi, senes vero & melancholici peruiigiles, seu parum dormiunt?*

Quia illi humore fumeo, hi siccitate abundant.

2. *Cur multi ob inedia in somnes noctes traducunt, & contra post cibum facile somnum ineunt?*

A cibo facile somnus obrepit, quia cibi inopia negat, copia cibi suppeditat vapores.

3. *Cur vigilia si modum excedit magnam adfert corpori noxam?*

Quia immodica vigilia & intempestiua lubricationes spiritus exhauriunt consumpto vitali succo maciem inuehunt; cruditates pariunt, vires labefactant, sensuum functiones debilitant, ac nonnunquam nimia siccitate delirium & insaniam, atq; adeo mortem adferunt.

4. *Cur somnus immoderatus & intempestiuus non parum officit valetudini?*

Quia laxat membra, calorem natiuum hebetat, grauat

K 5.

grauat

grauat caput, stupidos, socordes, obliuiosos, ad vitia procliuēs reddit, atq; ad subeundos labores resq; libero homine dignas suscipiendas pigros & inuiles reddit.

5. *Cur immodicus somnus maxime indigna res est ijs qui se bonarum artium studijs dederunt?*

Tum quia non iacet in molli lecto sapientia, tum quia non decet sapientiaē amatores meliorem vitæ partem quæ in vigilia consistit, mortis imagine commutare, & vitam quæ homini tam breuis contigit breuiorem reddere. Hinc Aristoteles (Laert.) cum se ad quiescendum componeret, solebat æneam spheram tenere in manu, pelui subiecta, eo consilio, vt cum dormientis manu excussum pondus in subditum vas æneum decidisset, sono illius excitatus studium repeteret.

6. *Cur tempus nocturnum somno est apertissimum?*

Quia ipsum noctis silentium quietem aduocat, & circumfusa aeris frigiditate innatus calor facilius sese colligit & ad interiora reuocat.

7. *Vtrumne homines à somno an potius à vigilia vitæ ordiuntur?*

Non dicitur proprie somnus nisi à quo quis expurgifici potest, at infantes intra matrum viscera primis diebus propter humiditatis affluentiam, organi imperfectionem, sensuumque hebetudine expurgifici nequeunt, ergo non dormiunt proprie, ideoque hominis vita nec à vigilia, nec à som-

à somno proprie accepto inchoatur, sed à torpore illo per quem ad vigiliam quasi per medium transit.

8. *Cur plerumq; ij qui se multo ac præsertim vario cibo ingurgitarunt somnum agre capessunt?*

Quia vt ignis congestu lignorum, ita natius calor nimio cibo suffocatur, & obruitur, ac tarde decoquit, tarda autem decoctio sero ac legniter vaporem exhalat, idque potissimum accidit cum diuersi generis edulis plenus est venter. Nam cum alia tardius alia citius in Chylum vertantur coalescit stomachus, & ab officio suo impeditur, tum etiam frequēs cructario huc illuc corpus versat nec halitum recta via in sublime rapi finit.

9. *Cur primus somnus arctior esse solet?*

Quia initio maior humoris copia in superas partes euadit, quæ vt paulatim absumitur ita somnum gignit liberiozem, hinc & infantuli primo ætatis ingressu alto sopore opprimuntur, quia calidi sunt & præhumidi, adeo vt quinque mensibus cervicem non inflectat vnde & Arist. vsum vini (quod halitibus plenum sit) tam ipsis quam earum nutricibus interdicit.

10. *Cur glires dum hyeme dormiunt maxime pinguescunt?*

Quia dum hyberna latebra sese continent obtorpescit in eis calor isque cum leuare admodum carpat natium humidum conuertit in eorum

substantiam pituitam intus asseruatam eaq; pa-
sti dilatantur. hinc Martial. lib. 13.

*Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, cum me nil nisi somnus alit.*

II. *Cur tristitia somnum adimit?*

Tristitia in homine præsertim cogitabundo
propter occupationem imaginatiuæ coctionem
deprauat, vaporem dispescit, humidum cõsumit,
idem ob eandem causam præstat meditatio & læ-
ctio, etsi hæc interdum somnum aduocent, cum
is qui meditatur aut legit ita est affectus, ut va-
porum copia (membris, sensibusq; & animalibus
spiritibus tunc magis quiescentibus) in cere-
brum euecta intentionem, & applicationem ani-
mi torpidam reddat actandem meatus occludat,
eademque est causa cur blandus aquarum decur-
sus somnum conciliat.

12. *Cur musica somnum iucunde allicit?*

Quia anima & cantus inter reliquorum sen-
sum quasi oblita spiritus ad eorum officinas
immittere desinit, eosque ad audiendi organum
aduocat, si vero humidum, si quod ibi inueniunt,
in halitum soluant, atque ita cum reliqui sensus
spiritibus destituti tum auditus ipse ob ex-
citatum vaporem facile soporantur,
omniumque sensuum iucun-
da quies existit.

13. *Quomodo*

13. *Quomodo ob cassam aliquando dormientes graui-
ter consistantur quasi oppressi incubantis & uocem
ac spiritum intercludentis demonis, aut alte-
rius rei similis pondere quod ephial-
tem quasi subsultorem
uocant?*

Quia, potissimum post affluentem satietatem,
multus sanguis aut spiritus ob defectum coctio-
nis parum defæcatus, proindeque obscurus &
terricus in cerebrum euadit, ipsumque degra-
uat, atque accubatu suo terrificam illam mouet
imaginem, & quia in somnis parua apparent ma-
gna videtur sibi qui ita est affectus, superiniecta
mole premi aut suffocari eluso phantasiæ sensu,
à quo labore, ut se expediat, & ut lemures illos
aut striges quibus se opprimi imaginatur, excu-
riat, conatum facit, ac nonnunquam diluclatur:
& suspiria gemitusque plorabundos edit, & suc-
clamat, nec excitare se omnino potest multo ha-
litu spirituum vias obsidente, immo & prauo hu-
more cor, pectoris musculos, dorsum, & tendo-
nes simul occupante. Quoniam autem istiusmo-
di affectio ex stomachi incoctione (ventriculi
cruditate) & humorum colluue originem habet,
solent incubi grauium morborum antecambulo-
nes esse. v. Conimbr. in phys.

14. *Cur quidam à prandio se tradunt quieti & pau-
lisper dormiunt?*

Vt vires laboribus mentis vel corporis antea
fatigata somno recreentur & spiritus consumpti
reparentur.

*Sit brevis aut nullus tibi somnus meridianus
Febris, pigrities, capitis dolor, atque catarrhus
Hæc tibi proueniunt ex somno meridiano.*

CAPVT LII.
DE STULTIS.

1. *Quanam magistra proficiunt stulti?*

EXperientia, plagis enim admoniti sapere discunt hinc Germani dicunt, *Narren sol man nit Wolfen lausen* / stulti claua esse querendos pediculos, vt S. litteræ sapius inculcant ferulum pertinere ad tergum stultorum. Virgis enim & fustibus in officio continendi sunt. Sapiens nutu, stultus fuste regitur. Prou. 10. 13. & 19. 29. & 26. 3.

2. *Vtrum stulti sapientibus plus adferunt utilitatis, an sapientes stultis?*

Respondet Cato: Prudentibus stulti. Nam prudentes videntes errata stultorum ea facti cauiores vident: stulti vero quia quæ à sapientibus recte fiunt non vident ea imitari non possunt. Plu. aliorum *παθήματα* sapientibus sunt *μαθήματα*. Sapientes sine labore & periculo aliorum erratis & calamitatibus fiunt doctiores.

3. *Quid sibi vult prouerbiū, in non sapiendo esse vitam iucundissimam?*

Ironice intelligendum est, Summa enim infelicitas est desipere, cum nihil aliud nos discriminet à brutis animantibus nisi Ratio quæ si officium nõ facit & rudis est, tota vita est miserima.

4. *Quid*

4. *Quid differt sapiens ab insipiente?*
Mittantur ambo nudi ad ignotum, & discrimen eorum cognoscetur.

CAPVT LIII.
DE SUPERBIA.

1. *Quinam habent aures in pedibus?*

Superbi. Aristippus enim à Dionysio quid petens cum non exaudiretur, tandem ad pedes illius prouolutus quod petierat impetrauit. Ob hanc indignam Philo sopho humilitatem reprehensus, aiebat, *Culpam hanc non suam esse, sed Regis qui aures in pedibus haberet.*

2. *Quando pluma plures sunt quam ipsa auis?*

Cum superbi nimis ambitiose sunt ornati. Freno autem inaurato equus non redditur melior.

3. *Quæ sunt 4. bonæ matres quæ 4. pessimas pariunt filias?*

Veritas odium, prosperitas superbiam, securitas periculum, familiaritas contemptum parit.

4. *Quomodo docet diabolus suos discipulos declinare omnes casus?*

Nominatiuum superbos docet declinare, isti enim magna Nomina & titulos querunt.

Genitiuum auaros quia ipsis per usuram pecunia gignit pecuniam.

Datiuum libidinosos, quia isti effundunt etiam patrimonia sua in meretrices.

Accu-

Accusatorium, detractores, qui accusant omnia facta proximi.

Vocatum eos qui nomina virtutum imponunt suis vitiis, vocant superbiam grauitatē, &c.

Ablatium, fures & raptores, per hanc scalam eos deturbat ad inferos.

CAPVT LIV. DE TEMPLIS.

1. *Sunt ne templa, cœmeteria, & alia loca sacra agris, præsertim fabricitantibus noxia?*

NEquaquam si quis ea extra concurrētis turbæ tumultum adeat quem male affectis nocere posse (ob indiscretæ multitudinis confusum halitum) mirum non est, cum & bene affectis aliquando agritudinem patiat.

2. *Cur hæretici in templis & cœmeterijs crucis aut crucifixi Christi nostri imaginem non ferunt?*

Vt declarent se sub crucis & crucifixi auspicijs non militare, ac mercedem à crucis & crucifixi iurato hoste expectare. Legat is qui superioribus diebus hic in cœmeterio Deiparæ virginis imaginem Christi turpiter deformauit in meo Theatro historico pœnas Iconomachorum.

3. *Quot annis fabricatum est templum Hierosolymitanum?*

46. annis, quot etiam dies fuerunt in corporis domi-

dominici (Christi) perfectione S. August. lib. 83. 99. 55. 9.

4. *Quot artifices in eo adificando fuerunt?*

Centum quinquaginta millia & sexcenti: hominum octoginta millia incumbabant lapidibus excidendis ex montibus. Sexcenti erant fabricæ præfecti, operum præpositi ad tria millia & sexcenti numerabantur, 2. Par. 2. &c.

5. *Quanti constiterunt templi Hierosolymitani columna & vasa?*

Aurum quod in templis columnis & vasis duntaxat fuit consumptum valuit, teste Budæo, 300. tonnis auri. Si his annumeraueris dena talenta mercedem operarijs 183600. datam colliges summam, quadraginta amplius tonnas auri, opificum sumptibus cibarijs viginti annorum non computatis, nec pretio, quo lapides, ligna, argenti, stannum, & æs comparata sunt æstimato.

CAPVT LV. DE TEMPORE.

1. *Quot temporibus quasi pedibus incedit annus?*

Ver, æstas, autumnus, hyems, sunt quatuor unum, Quæ si membra simul iunxeris, annus erunt.

2. *Quid est ver ex anno tollere?*

Id quod in negotio præcipuum est auferre.

3. *Cur*

3. *Cur veteres annum designabant per draconem curuum in sese flexum suamq; caudam mordentem?*

Quia volubili ore circumagitur, & semper in sese sua per vestigia voluitur annus. Virg. 2. Georg. *Alatum pingebant tempus quia recte ait. Manu Mobile tempus abit, mora nulla fugacibus annis.*

4. *Quot sunt dies in anno?*

Septem, quorum repetitione omne tempus agitur. vel: L. x. v. tria C. capit annus quilibet in se, Addito v. i. horas, anni compleueris horas.

5. *Quis est ille dies qui sibi similem nec ante se habuit, nec post se habiturus est?*

Quo, Iosue tempore, sol in medio cælo stabat, neq; festinabat ad occasum, eo enim productior dies nullo in ævo fuit: Ios. 10. v. 12.

6. *Quanam optima est rotinis diei pars.*

Aurora, Musis amica, & studijs grata. *Die morgrustund trägt den Süldeu im Mund.* Sanctificat, dirat, sanat quoq; surgere mane.

7. *Cur veteres sinxerunt occasionem ceu pulchrum puerum ac Deum summis pedum digitis insistentem, nouaculam in dextera tenentem, crinibus tantum anterioribus praditum, occipitio caluo?*

Vt significarent commoditatem celeriter præteruolare, & nunquam aut raro redire.

8. *Quomodo soluitur Cleobuli anigma de anno, Est unus genitor, nati bona pignora bis sex, Triginta cuius nata, sed dispare forma,*

Ha niuea aspectu, nigraq; coloribus ista, Atq; immortales omnes moriuntur ad unum?

Resp. annus duodecim mensibus conficitur quorum quilibet 30. diebus luce & tenebris distinctis perficitur. Laert. li. 1.

9. *Quomodo Aesopi anigma de anno soluitur.*

Est templum ingens, & in eo columna 12. vrbes continens, quarum singula 30. trabibus sulciuntur quas circumcurrunt dua mulieres?

R. Templum est mundus, columna annus, vrbes menses; trabes, dies; dies & nox dua; sorores quarum vna parit alteram, & ipsa qua genita est rursus ab alia gignitur, & sic vicissim sibi succedunt.

10. *Possum ne vere affirmare me nullos annos habere?*

Possum quia quos habui abierunt, non habeo. *Temporis in puncto fugientis pendeo, nam nec Quod nondum est nec quod iam fuit ante, meum est.*

11. *Qua renocari non possunt?*

Iuuentus, tempus, verbum prolatum, & virginitas.

12. *Cur gloriam vocauit Bion matrem annorum?*

Quia cum hominis vita sit breuis, honesta memoria per multa sæcula propagatur. Laert. lib. 5. cap. 7.

CAPVT LVI.
DE TERRA.

1. *Vires lucidissima medijs in tenebris, & splendide obscuro in loco posita sunt?*

Vbi gemmæ è terra natæ in terra abdite sunt.

2. *Quando lutum à luto tractatur?*

Cum figuli, qui ipsi lutum sunt, è terrea massa vasa fingunt, & metallorum fusores terram in aurum, æs, ferrum conuertunt. item vitri fusores arenam in vnum corpus continuum & lucidum transferunt.

3. *Quodnam pondus terra inter alia plurima quæ portat est grauissimum?*

Homo impius terræ est oneri, non secus atque cadauer putre ac fœtidum suo fœtore aerem corrumpit.

4. *Quanam terra non nisi quater ab hominibus inspecta fuit?*

Fundus Iordanis, cum Deus aquas finderet vt sicco pede pertransirent, quod factum est semel per Moysen. Exod. 14. post per Iosuum, Ios. 3. tum per Eliam, 2. Reg. 2. v. 8. deniq; per Elisæum v. 14.

5. *Quo ænigmate significatur aratrum?*

*Ore gerogladium, matrisque (terra) pectore condo
Vt mox quæ nunc sunt mortua (fruges) viua colas,
Dux meus à tergo est, caudamque (suiam) trahens
retrahensque.*

Hasta

Hasta (stimulo) non me vt ea verberet, est alios.

6. *Quis simus optimus est in agro?*

Oculus œconomicus, Arist. in Oecon. li. 1. c. 6. seu Domini vestigia. Si enim Dominus ipse crebro suos agros visat atque curet, redduntur fecundi Columella ait li. 1. cap. 1. procul ab agro suo distitus, iacturæ suæ vicinus est. & Præsentia domini nisi frequens operibus interuenerit, vt in exercitu cum abest imperator, cuncta officia cessant. Plin. ait: agrorum cultura opera & non impensa constat. li. 18. c. 6. C. Furius Cresinus è seruitute liberatus in paruo admodum agello largiores fructus cum perciperet quam ex amplissimis vicinitas, in inuidia magna erat, quasi fruges alienas pelliceret veneficiis. quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta metuens damnationem cum in suffragia per tribus oporteret ire, omne instrumentum rusticum in forum attulit, & adduxit filiam validam beneque (vt Piso ait) curatam, vestitam, ferramenta egregie facta, graues ligones, vomeres ponderosos, boues saturos, postea dixit, *veneficia mea, Quirites, hæc sunt, nec possum vobis vigilias sudoresq; referre, & sic omnium sententiis absolutus est.* Recte nostrates: *Ackerman / wackerman.* Virg. Laudato ingentia rura exiguum colito (eximie) Colum. li. 1. cap. 3. Oportet agrum imbecilliozem non nimis latum esse quam agricolam (vt coli possit recte.) Sic & Doctrina non tam ingenio quam labore acquiritur.

Sic etiam dicimus, Domini oculum optime saginare

facinare equum, ipsi enim res nostras curare debemus, nec ab aliis expectare quod per nos possumus agere maxime cum difficilis sit cura rerum alienarum. Plut. de educ. Arist. in œcon. lib. i. c. 6. Colum. l. 3. c. 2 r. hinc apud Cic. celebratur (quod à veteribus oraculi vice usurpatum Cato in rusticata testatur:) Frons occipitio prior est. Claram certe & illustrem domum facit aspectus heri, quo nisi illustretur omnia in caligine & tenebris iacerent. hinc Æschylus assiduam heri in domo presentiam domus oculum appellat.

7. *Vbi terra altior est calo?*

Vbi corpus Christi, quod est substantiæ terreae, supra omnes calos exaltatum est. Chrysoft. hom. 5. in c. 2. ad Heb.

8. *Quinam homines ex terra iusta matre nouercam facere attentant?*

Dardanatii seu annonæ flagellatores, qui terram omnium matrem duntaxat suam matrem esse volunt. Prou. 11. v. 26.

9. *Generauit ne terra ante primorum hominum peccatum cum spinis an sine spinis rosas?*

Rosis mox à prima origine adnatæ sunt spinæ, cum id natiua rosarum proprietates & conditio postulet. D. Thomas ait Deum dixisse terram germinaturam Adamo spinas, non quod eas ante illius peccatum nõ germinasset, sed quia, nisi diuinum violasset imperiũ, haudquaquã ei in peccatam & laborẽ cessissent, yr & in statu innocentia

pro-

procreasset terra herbas noxias, quæ tamen homini minime nocuissent.

10. *Cur voluit Deus vt quibus vna regio ob soli fecunditatem abundat eisdem alia ob sterilitatem indigeret, seu cur non omnis fere omnia tellus?*

Vt istiusmodi auxiliorum necessitate societas mutuaq; amicitia inter homines iungeretur. Sicut enim saturitas & nullius indigens copia benevolentiam aliorum spernit, sic indigentia, dum exterorum commerciis necessaria procurat reciprocae charitatis necit vincula. Theod. ser. 2. de proui. v. locum de elementis.

CAPVT LVII.

DE VESTIBVS.

1. *Quanam vestes omnium maxime diuturna unquam fuerunt?*

Israelitarum in deserto quæ intra 40. totos annos detrita non fuerunt. Deut. 8. 4.

2. *Quomodo aliquando cuidam philosopho decora vestis aditum conciliauit in aula Regis?*

Author est Innocentius lib. 2. de contemptu mundi c. 39. philosophum quendam in habitu contemptibili principis aulam adiisse & diu pulsanum non fuisse admissum, sed identidem repulsum, postea mutato habitu & elegante vestitu oratus cum accederet, ad primã vocem ianua venienti patuit. Qui procedens ad principẽ pal-

lia

lium quod gestabat, venerans exosculabatur. Quam rem ut insolitā admiratus princeps. *Quid hoc ageret?* exquisiuit. Respondit Sapiens: *honorātem honoro, quia quod virtus non potuit vestitus & pulchritudo obrinuit. Hunc homines decorant quem vestimenta decorant.*

3. *Cur feminae quae nimium exornari postulant dicuntur viros docere rapere?*

Quia loculos eorum exhauriunt. Sen. lib. 1. na. qq. ait: quid quid muliebris mundus vocatur facinā vitiles sunt.

4. *Quid lunula in calcēis patriciorum Rom. denotabant?*

Ut varii in luna sunt vultus, ita varios nobilibus fortunae vultus esse extimescendos indicarunt. Ex obscuro prodit illa, tenui luce coruscās, mox maiore acquiri: soli opposita plena luce resplendet, sed cum iam clarissimam laetamque ostentat faciem rursus confenscens deficit, donec plane luce omnia amissa ex conspectu hominum evanescat, ita meminerint nobiles, cōmonefacti nobili hoc antiquitatis documento & his nobilitatis primae insignibus, variis se fortunae casibus obiectos esse, & fieri posse ut mutata saepius fortuna tandem omnes profus lunulas suas amittant. v. de ambit.

5. *Cur in stultorum classe vel navigio primum veretur locum luxui vestium studens?*

Quia vestimenta de decoris nostri & infamiae, quam

quam primi nostri parentes contraxerunt, evidentissima sunt indicia & operimenta.

CAPUT LVIII.

DE VINO.

1. *Cur vinum à Deo est creatum, cum natura primis ante diluivium saeculis aqua vixerit contenta?*

Generosum hunc liquorem, evidentissimo patris amoris testimonio temperate ac sobrie, iuxta naturae exigentiam, nobis concessit utendum. 1. ut laetificet cor nostrum Psal. 103. 2. ut virium robur laboribus dissolutum, debilitatum ac fractum, reficiat seu vires roboret, spiritus omnes, praecipue vitales, confortet & cunctas membrorum facultates, tum functiones laboribus imminutas reficiat. 3. ut animum ad quaevis ardua fortiter suscipienda vigore suo exhilaret, erigat, impellat, atque confirmet. Hinc Athenaeus vinum ingenii tormentum vocat lib. 2. diphsoph. c. 1. & Latini plantam quae vitem quasi vitam dixerunt, quod (si eius usum temperantia condit) ad alendum & augendum vigorem, ac proinde animum quoque ac vitam eo nihil sit efficacius. immodice autem potum vim infert animo.

2. *Cur Alexis Comicus ait: natura vini & hominis est similima?*

1. Quia si Galeno credimus, vinum potum minimam requirit alterationem ut homini assimiletur.

2. Quia vt Antiphanes ait; σφάδρ' ἐστὶν ἡμῶν βίβη
 ἡμῶν αἰσθητικῆς, ὅταν ἢ τὸ λοιπὸν μικρὸν ὄξυ γίνεται.
*Est nostra vino vita quam simillima Accescit, est cum
 reliqua parua portio: apud Stobæum ser. 18. de con-
 rin. Ita subacida sit senectus, quæ per seipsa mor-
 bus est. 3. Quia vt vinum prius deferuescit & plu-
 rimas sordes despumat, quam sit asperum & potu
 aptum: ita sapientia longo variarum rerum vsu &
 decursis multorum annorum spaciis comparata
 senectutis plerunque est comes indiuiduus. Non
 ergo mirum multos anhelis faucibus sitire vi-
 num.*

3. Cur prouerbio dicitur Vinum non
 habere clauum?

Quia ebrietas nihil consulte, neque moderate
 vel dicit vel facit, obruitur enim per eam ratio
 quæ clauis vice sobrios moderatur & gubernat.
 Hinc vinum dicitur Temetur quasi tentans
 mentem, temulentia enim vsu rationis impedi-
 ens ad omne stagitium & scelus mentem tenet
 & impellit. Plaut. Luctator dolosus est vinum,
 pedes captat primulum.

4. Cur prouerbio vinum dicitur Veritas?

Quia, vt ait Athenæus, vinum affluentius po-
 tum, promptus reddit, animoque imperterritus
 ad nudam simplicemque prodendam veritatem?
 Si autem vsus rationis per vinum non excitatus,
 sed omnino sit sublatus, sit *Feritas*.

5. An vineæ, vitis vinum extiterunt, creuerunt,
 pota fuerunt ante diluuium?

Procopius Gazæus in cap. 9. Genes. ait: *Vitis
 quidem ante diluuium in orbe fuit, vinum autem i-
 gnorabatur, cuius inuentor fuit Noachus hinc acci-
 dit vt vini repertor ebrietatem experiretur primus.
 At si vinum erat ante diluuium, qui fit quod non
 memorie proditum sit quis eo vsus fuerit? Fortassis
 non citra diuinam prouidentiam, nec carniū, nec
 vini vsus ante diluuium frequentatus est. Si enim
 vt docet scriptura tanta dementia fuit illorum mor-
 talium, vt aquis domandi fuerint, quid euenisset si
 carniū & vini vsus fuisset cognitus? profecto nemo
 illorum ferociam compescere aut refranare potuisset,
 Caterum vi diuina orationis qua in rerum primor-
 dio deprompta est, Germinet terra herbam virentem,
 etiam vitis prodiit, cum omnia essent presenti inun-
 datione ablata & dissipata. Gen. 9.*

6. Quare Anacharsis dixit vitem ferre tres vuas,
 1. voluptatis. 2. ebrietatis. 3. contumeliarum
 seu discordiarum?

Quia vinum immodice sumptum facit homi-
 nem tandem erumpere in contumelias, &c. Sic
 Æsopus vel alius quispiam dixit: primus crater
 ad sitim pertinet, 2. ad hilaritatem Tibull. Odit
 Lenæus tristitia verba pater. 3. ad voluptatem.
 4. ad insaniam. Athenæus libr. de potat. apud
 Stobæum serm. 18. de incont. *δὲ τὸ ἀνωμαλὸν οὐκ*

ὃ ἐκ ἐθελοντι ποσειδωνιν vinum senes facit etiam nolentes saltitare. Menaander:

Merum copiosum parum cogit sapere.

Quo minus egrotas caue grandia pocula potes.

Sanior esse potes si cum moderamine potes.

Bacchus & argentum mutant mores sapientum.

Bacchus Rhenensis decus est & gloria mensis,

Vinat in æternum qui dat mihi dulce falernum.

7. Cur qui ex cereuisia ebrietatem contraxerunt plerumque retrorsum cadunt, & capite in cervicis deluto hiantique ore dormiunt; qui ex vino, antroprorsum prouunt, & facie mentoque in petus inclinatio dormiunt?

Leuinus Lemnius libr. 2. de occult. nat. Mirac. cap. 19. hanc reddit causam. fumi, inquit, vaporesque ex vino incipit partesque corporis anteriores occupant, ex cereuisia occipit partesque posticas obsident, quo fit ut isti obliuiosi sint, ac somnolenti, minime loquaces ac clamosi.

8. Cur vinum dicitur loquax?

Quia ebrii tacere nesciunt. Ebrietas prodit, quod amat cor sine quod odit, post vinum verba, post horem nascitur herba.

Horat. Fœcundi calices quem non fecere disertum! Qui bona vina bibunt vates bona Carmina scribunt.

9. Quid hoc carmine significatur?

Bacchus me genuit, obba est amplissima mater

Ventus mi frater, pluuia tenella soror.

Vinum, Bacchus enim vitis sator poetis dicitur, obba vas fictile rotundum orbem terræ refert,

fert, quæ cum vitem gremio exceperit atque protulerit uas, non male dicitur mater vini: eadem quoque cum exhalationes siccas vaporesque humidos edat non inepte ventum pluuiamque vocamus fratrem sororemque vini.

10. Expedit ne vinum baptizare vel aquam vino miscere?

Temperet ut lympha vinum dum forte monetur

Germanus quidam talia verba refert:

Si veses ingressa adeo soles esse molesta,

Pernicies stomacho quantaque pestis, aqua est?

11. Vbi carissime venditur aqua?

Vbi caupones vino exotico aquam admiscunt. Martialis libr. 1. Epigramm. etiam vino iugulari falernum putat atque incluibile scelus id esse prædicat. Esaias etiam cap. 1. inter scelera præcipua commemorat vini ac monetæ adulterationem.

12. Suntne violenti ad pugnam lenti?

Non, sed maxime violenti (Prou. 23.) imo violenti sunt sanguinarii, & inde mortem hauriunt vnde ceteri vitam.

13. Quodnam vinum præ ceteris probandum est?

Quod placet oculis colore, naribus odore, palato sapore. vocatur hoc ab initialibus litteris vinum Cos. vulgus vocat vinum Theologicum.

14. *Quodnam Bacchi est sodaliticium & satellitium, sine quos comites habet vinum immodice sumptum?*

Panthera, tigris, Bacchum, Satyriq; sequuntur, In vino feritas, iurgia, probra, Venus.

15. *Vtrum ebriosus sorbet vinum an sorbetur à vino?*

Vtrumque fit. Dum vinum habes in scypho illud est in tua potestate, dum in corpore tu es in illius, habetis iam, non habes. Cum bibis tu tractas vinum pro tuo libitu, postquam biberis illud tractabit te pro suo. hinc Diogeni cum in quodam conuiuio multum vini datum esset id effudit, cumq; quidam eum reprehenderent, inquit, *Si bibero non solum ipsum perit, sed me quoque perdit.*

16. *Cur pueris non est bibendum vinum?*

Quia plus iusto, calidum est ideoque non aliter quam flamma flammis adiecta stramineum corpus infantis vrit & accendit. vinum à vi dicitur, quia menti vim infert.

17. *Quid sentit Galenus de vino austero?*

Illud magis corroborare ventriculum & minus officere cerebro. iuuat enim ventriculum natura siccitate & aliquantulum astringit & minus calidos fumos exhalat. Sed tamen de vino non crudo, nec nimis aquoso ac tenui loquitur.

18. *Cur vinum & acetum frigore raro durefcunt?*

Quia vinum insito calore frigus repellit, acetum,

tum, cum tenuissimarum sit partium, concretionem respuit.

19. *Quomodo vocat dominus Deus Oenopolas qui vinum suum aqua miscent?*

Populum grauem iniquitate, semen nequam, filios sceleratos &c. Esa. i. v. 4. 22. Oenopola vel vini mercator Lugdunensis vt lucra augetet vinum aqua miscebat, & quia aquam pro vino vendebat, ad tempus non parum hac arte locupletatus est. Nauigio igitur ad emporia trajiciens Ararim fluium, marsupium penes se pecunia oppletum habebat. interim dum aliquid negotiatur nummulum extrahit, marsupium vero, quod è pelle confectum fuerat cum à miluo confectum quasi animal ob pilos putaretur, rapitur, & in sublime fertur, at vbi miluus prædam sibi non posse prodesse senserat dimisit, quæ in profluentem lapsa ulterius conspici nusquam potuit. iniquus mercator culpam suam agnoscens dicebat: *Quo peccavi eodem & iacturam patior, per aquam pecuniam congregavi, in aquam lucrum omne dilapsum est.* Lucra iuste quaesita vbique iniusta nec domi tuta sunt. Greg. Turon. in glor. confil. cap. 109. Milui mores mercator erat imitatus, igitur non nisi à miluo expectanda erat criminis huiusmodi animaduersio.

20. *Cur Plautus vinum dolosum vocat luctatorem?*

Quia quisquis cum eo luctatur succumbit. Re-

Et etiam dixit ille: *Diues eram dudum me fecerunt tria nudum, alea, vina, venus tribus his sum factus egenus.*

21. *Quid Romulus parum in cœna bibens dicenti, Si id omnes homines facerent vinum vilius foret, respondit?*

f. Imo vero vinum carum foret, si quantum quisque vellet biberet, nam ego bibi quantum volui. Gell. lib. II. c. 14.

22. *Quæ sunt boni vini proprietates?*

Si bona vina cupis quing, hæc laudantur in illis Fortia, formosa, & fragrantia, frigida, frigida.

Sunt nutritiua plus corpora multum augent tibi) dulcia candida vina.

Si vinum rubeum nimium quandoq; bibatur Venter stipatur, vox limpida turbificatur.

23. *Cur vinum aqua mistum citius inebriat: ut & mustum?*

Quia aqua vinum citius discurrere facit.

24. *Cur Parisenses vinum validissimum vocant Theologicum?*

Quia de Theologis vel pastoribus scriptum est, peccata populi comedetis, Ose. 4. at cibi autem huius duri concoctionem vino opus est efficacissimo.

25. *Cur Senatus Colonienſis magnatibus honoris gratia mittit vinum in cantharis testaceis, neq; cantharos eos repetit?*

Olim vinum solebat mitti cantharis argenteis, hoc honoris cum esset habitum cuidam ex eorum

rum numero qui magnam nobilitatis partem existimant rapto viuere, postridie mane profectus est cum argenteis cantharis, re comperta misit illum Senatus qui cantharos reposceret, at ille: *utro, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi hoc casu admoniti Colon. mutarunt consuetudinem.* *μαρτοριον* (ut Homerus vocat) id est, honorarium vinum hospitibus datur.

26. *Quodnam vinum optimum?*

Diogenes interrogatus de quonam vino optimum lubentissime biberet? de alieno respondit.

27. *Quæ res male tractantur?*

Aues in manibus puerorum, & vinum in manibus Germanorum qui illud non bibunt aut absorbent sed liguriunt & tanquam ei collum frangunt.

28. *Cur non licet ieiuno stomacho bibere vinum?*

Quia admodum nocet cerebro, & quandoque inducit morbum caducum vel apoplexiam.

29. *Cur nocet stomacho nouum mustum?*

Quia est indigestibile, ideoque multum inflat ventrem, & aliquo modo prouocat dysenteriam. unde vers.

Impedit urinam mustum soluit cito ventrem Vinum sit clarum, vetus, subtile, maturum.

Ac bene lymphatum (dilutum) saliens al. soluens moderamine sumptum.

Signit & humores melius vinum meliores,

Si fuerit nigrum corpus reddit tibi pigrum.

30. *Cur bibones & qui se frequenter vino ingurgitant mortem sibi accelerant?*

Quia ascititio calore humidum primigenium celeriter absument ipsumque natium calorem euanescente eius pabulo dissipant. Secus accidunt iis qui moderato vtuntur vino, quo natius calor iuuatur & ciborum decoctio promouetur. Plato tamen 2. de leg. omnino vetat ne adolentes ad annum vsque duodeuigesimum vinum bibant, ne si vini calor ad feruorem ætatis accesserit, ignem addant.

31. *Cur vinum, lac, papauer, lactuca, amygdala dulcia, aliq; eius modi somnifera dicuntur?*

Quia plurimum vaporem sursum efferunt, & humenti suauisque halitu cerebrum irrigant atque hac ratione somnum conciliant, is enim inducitur euaporatione & obstructione meatuum per quos spiritus animales excurrunt.

32. *Quæ lex obseruanda est iis qui bibunt vinum?*

S. Pauli *Vino non spurcato.*
Paululo, non nimio,
Et modico, non immodico,
Vtere, non abutere,
Bibe, non inebriare.

Propter tuum stomachum, non contra stomachum,
Ob infirmitates, non ad infirmitatem vsq;
Propter tuum stomachum, non ad alterius stomachum

chum vel nutum, ob tuas infirmitates, non ad alterius valetudinem vt tu infirmus fias.

Non vsq; dum & tibi & alteri stomachum moueas.
 Vinum lætificabit cor hominis, non lethificabit (mortificabit seu enecabit, hominem.)
 Corda nostra refocillentur & recreentur non grauentur crapula & ebrietate.

33. *Eratne olim aliquis vsus vini in bellis?*

Vel nullus, vel moderatus. Plato 2. de leg. Fescennius imp. militibus suis vinum flagitantibus respondet, Nilum habetis & vinum queritis?

CAPVT LIX.

DE VIRTUTE.

1. *Quodnam est virtutis alimentum & premium?*

Val. libr. 2. virtutis vberimum alimentum est honor. Arist. 8. Eth. honor est premium virtutis. Prou. 26. quomodo nix &c.

2. *Cur spes honoris & metus poena dicuntur elementa virtutum?*

Quia illa ad honesta studia alacriores reddit, hic deprauatos impetus hebescere cogit tardioresque facit ad ea quæ à rationis libra visuntur semota.

3. *Quomodo probus seu virtutis thorace indutus est honorandus?*

1. Assurgendo venienti (Leu. 19. Gell. libr. 6. c. 9.) 2. comitando incedentem (2. Reg. 15. Gell. lib. 2.)

cap. 14.) 3. Deponendo propriam magnificentiam (Apoc. 4.) Plutar Magistratibus & aliis potentioribus caput aperimus quia omnia nostra illis perere debent. 4. Pretiosioribus vestibus se ornando. Sen. ad uxorem Neronis: *indue te delicate non propter te sed propter honorem imperii.* 5. Salutando. Eutropius: Traianus imp. per sepe amicos salutationis gratia visitauit. Iosephus: Ordo in Rom. militia hic erat vt milites ad centuriones, illi ad Tribunos, quos Græci chiliarchos vocant, mane conuenirent salutarum, sic ordo dignitatum & autoritatum obseruabatur. 6. erigendo statuas in Palatio Parisiensi cuique Regi Gallie post mortem erigitur statua, ita vt per eam demonstretur qualis fuerit in regimine, Si bonus, habet manus eleuatas, si malus aut vnicam aut ambas habet depressas. Hoc timens Ludouicus II. dum viuere ad huc fieri sibi curauit statuam.

4. *Cur honorandi sunt Pii & Religiosi?*

Ob inhabitantem Sp. S. vt capsella propter reliquias. St. Aug. in Reg. ait: *Templum materiale honoratur quia Deo dicatum, quanto magis rationale dicatum Deo per votum religionis?*

5. *Quæ sunt signa aliquem ob virtutem honorari?*

1. Si sedeat à dextris vel versus ignem. 2. prope dominum. 3. in medio duorum vel plurium. 4. in principio vel capite & loco altiori. 5. Si parieti magis proximus sit. 6. Si primam habeat vocem, Syll. 22.

CAPVT LX.
DE VITA.

1. *Vnde longa vita?*

Italus quidam 115. annos natus & illa ipsa ætate mirum in modum sanus adhuc & vegetus à Cardinali quodam rogatus quibus remediis vitam ad tam multos annos produxisset, respondit, *Cibum bonum manducando, pedes socculis velando, caput sedulo regendo, curas omnes fugiendo.* Recte autem ait S. Aug. in tract. super Ioan. 45. *Cui non datur in æternum viuere quid prodest bene viuere?*

2. *Quinam bis viuunt?*

Qui bene viuunt. *Ampliat ætatis spaciū sibi vir bonus, hoc est,*

Viuere bis, vita posse priore frui. Mart. lib. 10.

Cur tibi tam leuis cur tam iucunda senectus?

Libera quod vitiiis tota iuuenta fuit. Mantuan.

Bern. *O vita secura ubi conscientia pura.*

3. *Quid maxime admirandum in vita?*

Aristippus hoc interrogatus respondit: Vir probus, cum licet inter multos improbos agat, non tamen peruertatur.

4. *Quidnam est quod quanto magis crescere videtur tanto magis decrescit, quo plus procedit, eo magis ad interitum*

vergit?

Vita humana. Sicut enim ignis non nisi con-

sumptione fomentum fouetur, ita hominis ætas quanto magis crescit tanto magis decrefcit, id est, morti fit propinquior. atque ita homo simul incipit viuere & mori. ingressus uiam quæ ad mortem & sepulchrum tendit.

5. *Qua fuit tam longa uita causa quam uixerum homines prima ætatis ante diluuium?*

Præter uoluntatem Dei auctoris omnis uita. 7. huius longæ uiratis commemorantur causæ. 1. Bonitas constitutionis & temperationis humani corporis qua primi homines uigebant. Recens enim à Deo facta natura putatur firmior fuisse ad seipsam conseruandam, fortior ad resistendum contrariis, necdum tot morbis fracta & debilitata, prima ergo causa in uigore isto collocatur.

2. Est sobrietas & continentia in cibo & potu omnisque uitæ moderatio. Erat enim naturalis cibus & potus, isque simplex. uarietas autem, mixtura, & condimenta uitam debilitare creduntur.

3. Præstantia alimentorum ob eximiam bonitatem & feracitatem terræ ante diluuium, post terræ nascencia multo sunt imbecilliora & deteriora facta propter aquas salvas oceani, quæ inundantes terram sterilem eam fecerunt.

4. Cognitio Adamica perfectior, qua nouit naturales uires ac facultates herbarum, fructuum, metallorum, lapidum, aliarumque rerum, & quæ res uim obtinerent bene conseruandi & producendi uitam humanam, quibus rebus & usus ipse est, &

est, & uti docuit posteros suos usque ad diluuium.

5. Quia prima illa ætate super regionem illam in qua homines illi habitabant fuisse dicuntur benigni, propitii atque salutare aspectus syderum, caelestesque defluxus.

6. Ut per longam uitam illorum hominum posset admodum multiplicari genus humanum quod in exordio mundi erat necessarium.

7. Ut ita diu uiuentes homines possent rimari, indagare, & inuenire artes & scientias ad necessitates utilitateque uitæ humanæ, & ad humanam intellectus hominis perfectionem plurimum conferentes, quæ non nisi longissima temporis experientia & obseruationibus reperiri & perfici potuerunt. Recte enim docet Aristot. Tempus esse & inuentorem & promotorem artium & scientiarum.

6. *Qui sunt plerumque breuioris uita?*

Quibus ingenitus calor callidum produxit ingenium. contra longæui sunt qui simpliciore sunt mente, qui etiam firmiori sunt corpore ac membris. Aristot. Moliore carne aptiores sunt mente.

7. *Quomodo homo discit recte uiuere & bene mori?*

Recte uiuere mortem commentando, bene mori, recte uiuendo iuxta illud: *qualis uita, finis ita*. beate uiuere bene moriendo. Nota hic illud Hieron. ad Nepot. *Legi, relegi, perlegi nunquam uidi hominem pium mala morte perire.* & illud

Ilud Aug. Lege, & relege omnia dicta & scripta san-
ctōrum & nihil inuenies horribilius quam hominem
in eo statu viuere, in quo non audeat mori.

8. *Quis bene beateq; uiuit ac moritur?*

Qui sibi ac mundo moritur hoc est, culpæ &
noxæ suæ, soli autem Deo uiuit. Hinc Augustin.
Viue diu, sed uiue Deo, nam uiuere mundo

Mortis opus, uiua est uiuere uita Deo.

Notum est illud epigramma:

Viues Deo gratus, toti mundo tumulatus,

Crimine mundatus, semper transire paratus.

9. *Quid abbreviat & quid prolongat uitam?*

Triste cor ad mortis cogit te currere metas.

*Spiritus exultans facit ut tua floreat atas. v. in lo-
co de ebriet. q. 6.*

C A P V T LXI.

DE VRBIBVS ET RE- gionibus.

1. *Quando constructa est urbs Magdeburgum?*

Anno Christi 939. ab Othone Rege, Henrici fi-
lio. dicitur & Parthenopolis, id est, virginum ci-
uitas. Sigeb. in Chron.

2. *Quando Lubeca, Rostochium, Riga, Stralesun-
dium, Reualia, & Vismaria initium
sumpserunt?*

Lubeca Anno Christi 1140. Rostochium 1170.
Riga 1286. Stralesundium 1208. Reualia 1223.
Vismaria 1248. Ioan. Mag. lib. 18. cap. vii.

3. *Quando*

3. *Quando Stocholmia?*

An. Christi. 1256. Porta totius Suetiæ appellari
potest estque præcipua Sueonum ciuitas im **Rö-
nigreich Schweden** vid. lib. 19. c. 19.

4. *Vnde Praga suum habet nomen?*

Hæc Bohemiæ metropolis à Primislao III. du-
ce & Libussa condita est. De cuius nomine cum
ambigeretur misit Libussa ad fabros, & quam illi
primam uocem emisissent ex illa oppidum deno-
minari iussit: interrogatus ergo faber lignarius:
quidam quid ageret? Prahm se facere dixit, hoc
est, Limen, inde nomen urbi datum, quod posteri
Pragam dixerunt. **Æn. Syl. in hist. Bohem.**

5. *Vnde Cracouia?*

A primo eius conditore Craco Polonorum
principe.

6. *Vnde Burgundiones habent nomen?*

Quod olim vicos habitarent qui eorum lin-
gua Burgi uocantur. Græcis $\pi\upsilon\beta\epsilon\gamma\iota$ à communio-
ne ignis $\epsilon\pi\upsilon\beta\epsilon\gamma\iota$.

7. *Cur Argentina seu Argentoratum germanice
dicitur Strassburg?*

Hoc nomen habet ab Attala Hunnorum Rege,
qui ea direpta & mœnibus dirutis Polyodopo-
lim edixit appellari quod multis uis accessibilis
esset. Munst. in Cosm. lib. 4. ubi agit de Vngaria.

8. *Vnde Tiberia augusta Regensburg?*

A Regina, quasi Reginzburg.

9. *Fuit*

9. *Fuit olim Aldemborga clarissima ciuitas?*

Crantz. lib. 3. Metrop. c. 26. ait quod hæc antiqua Vandalicæ ciuitas olim fuerit ad mare posita cuius Reguli Danorum Regi inferre bella & inde expectare non dubitarint propter portum quem habebat ad mare tutissimum. Nunc vero quod à mari æstus exaggerauit arenas, portu est priuata, adeoque decidit eius splendor vt iam diu rusticum nec clausum habeatur oppidulum.

10. *Quam ampla fuit ciuitas Ninive à Nino edificata?*

Continebat in ambitu quadringenta stadia mille & quingentas in orbem turres, mœnia centenorum pedum altitudine, latitudine vero tanta vt murorum fastigia essent ternis plaustris peruia. Diod. Sicul.

10. *Quam ampla Babylonia seu Babylon quam huius uxor Semiramis exstruxit uel saltem instaurauit ac muris muniuit?*

Amplissima urbs fuit, S. litteræ eam vocant ciuitatem trium dierum, cum trium dierum itinere circumiri possent. S. Hieron. (Paquis uero urbs Indiæ tam late patet, vt 7. dierum intervallo recta pertransiri non possit, munita est tribus ambientibus muris.) Adhibuit Semiramis ad id opus perficiendum ex omni regione hominum millia terdecies centena, cuius mœnia ambitu stadia tercenta & sexaginta complectebantur, frequentibus (60.) turribus & magnis tantâ ope-

ris magnificentia vt in muri latitudine sex equorum currus vna ire possent, altitudo audientibus incredibilis, vt Ctesias Cnidius scribit, & vt ait Clitarchus pedum 365. addunt vno quoque anni die stadium muri absolutum, vt tot essent stadium circueirus quot dies annû conficiunt. Diod. Sic. lib. 2. c. 4. Ferunt ibi plebis urbanæ sexcenta millia fuisse. Plin. lib. 6. c. 26.

12. *Qua ciuitas teste Homero centum habuit portas?*

Solis urbs, Græci Thebas vocant. Plin. lib. 36. cap. 14. Euseb. de præp. Euang. lib. 2. cap. 1.

13. *Qua urbs Regis Hispania igne est circumdata?*

Madritum cuius muri ex silicibus constant.

14. *Cur Colonia primatum Metropolis (die Metropolitanische hochheit) obtinuit?*

Quia Crescens Apostoli Pauli discipulus qui Moguntia prædicauit, Colonie quoque Apostolicam uerbi Dei uisitationem primus intulit, & Petri discipulus Maternus ibidem docuit & quidem diutius quam Crescens, & eiusdem Ecclesiæ primum Episcopus fuit. dedit huic Ecclesiæ istum honorem Zacharias pontifex Rom. circa an. 742. Rupert. Abbas Tuit. de diu. off. libr. 1. cap. 27.

15. *Cur Turingia dicitur lumen Germaniæ?*

Quia licet longitudine & latitudine non excedat

cedat duodecim milliaria; tamen continet duodecim comitatus, toridem abbatias, centum 44. ciuitates, toridem oppida, bis mille pagos, & centum quinquaginta arces. Orrellius.

16. *Quot vrbes sunt in India?*

Quinque oppidorum millia, quorum singula ad minus nouem hominum millia habent Solin.

c. 53.

17. *Quot in Aegypto?*

Decem & octo millia insigniorum urbium. Sur. in comm. an. 1517.

18. *Quid Germani respondent Italo & Gallo ad hos versus.*

*Germani cunctos possunt perferre labores,
O vitinam possent tam bene ferre sitim?*

*R. Vt nos dulce merum sic vos Venus improba vexat,
Lex posita est Veneri Iulia, nulla mero.*

*Germani sitiunt vinum, aug. improbe Gallo
Perfidiam, litem, dissidiumq; stis.*

19. *Cur Italia auitum ac primum Imperii Romani patrimonium, hodie cum imperio Romano nihil habet commune?*

Quia Calabria, Apuliam, Campaniam, Neapolim auita successione tenent Hispaniarum Reges, urbem Romam, Cæsarium domicilium atq; sedem agrum Picenum, & Flaminiam, & Hetruriam partem occupant Romani pontifices, &c. Breuiter totum illud quod hodie imperii nomine censetur intra Germaniam fines includitur.

20. *Quomodo Imp. Rom. seu Germanorum manere poterit inuidum?*

Si Germani principes cum suis fidelibus Romano imperatori fideliter assistant, sicut præteritis temporibus consueuerunt. Nam vt aues visio flore cantant & latantur, sed ad aquilam intuitum silent & fugiunt: sic omnes barbaræ nationes aliorum regum insignia despiciunt, sed Germanorum & Romanorum aquilas timent, protendente enim aquila Romanorum ab Europa alas suas, nec gryphones Asiae atque Africae latissimæ erunt.

21. *Quae sunt regiones prima seu alta Germaniae?*

Francia, Bauaria, Austria, Stiria, Carinthia, Athesis, Rhetia, Heluetia, Sueuia, Wirteberga, Allatia, & vtraque ditio Palatina.

22. *Quae secunda seu infima?*

Lotharingia, Brabantia, Selandia, Holandia, Frisia, Dania, Megapolis, Pomerania, Liuania, Prussia, Marchia, Saxonia, Westphalia, Geldria, Cluua, Iuliacum, Hassia, Thuringia, Misnia, Lusatia, Silesia, Morauia, Bohemia, Franciae pars aliqua, Luceburgum, Moguntina, Treuirensis & Coloniensis ditio.

23. *In quot prouincias seu circulos distincti sunt status imperij?*

In decem, Austriacum, Bauaricum, Sueuicum, Francicum, Rhenum superiorem, Electoralem, Burgundicum, Westphalicum, Saxonicum

supc.

superiorem & inferiorem. Prouinciæ sunt Franconia, Bauaria, Sueuia, Saxonia superior & inferior, Rheni tractus, Burgundia, Belgica prouincia, Westphalia & Austria.

24. *Da nomina statuum imperii Germanici?*

Duces 4. Suciæ, Brunsvicensis (in Saxonia) Lotharingiæ (in Gallia) & Bauariæ qui hodie dicitur Palatinus Rheni. Vicarii 4. Dux Brabantia, Dux veteris Saxonix, Dux in *Westereich*, Dux Silesiæ. Marchiones 4. præminentiores seu comites limitanei, Brandeburgensis, Morauiensis, Misnensis, Badensis. *Illustres comites Prouinciales* seu Landgrauii, Thuringiæ, Hessiæ, Alsatia, Lichtenbergensis. *Generosi comites Castrenses* siue Burggrauii, Nurnbergensis, Magdeburgensis, Strombergensis, Reineckenensis. *Comites Magnifici seu liberi* 4. Schwartzburgensis, Cliuensis (qui hodie dux Cliuix) Ciliæ, & Sabaudia. *Nobilissimi Barones* 4. Limburgensis, Westerbürgensis, Aldevvaldensis, Tussensis. *Strenui milites seu aurati equites* 4. de Andlo in Alsatia, in *Strandick* de *Weissenbach* & de *Froweberg* in Bauaria. *Insignes ciuitates* 4. Augusta, Moguntina, Aquilgranum, Lubeca. *Magnifica villa* 4. Bamberg, Schletstadi, Hagenouia, Vlma. *Famosi rustici* 4. Colonia, Rarisbona, Saltzburgum & Constantia. v. Simonis Maioli dies canic. part. 6.

25. *Qui sunt 7. Electores imperii?*

Moguntinensis, Treuirensis, Colonienfis, atque Palatinus, dapifer, Dux portitor ensis, Marchio

chio præpositus Camerae, pincerna Bohemus, Hi sunt qui faciunt Dominum per sæcula summum. Primus Cancellarius Germaniæ, 2. Galliæ, 3. Italiæ. Brandeb. Camerarius. Palat. dapifer, Saxo Mareschallus (Ianitor) Rex Boh. pincerna.

26. *Quenam herba admouet Ægyptum Italia, & regiones remotissimas coniungit?*

Linum, intellige vela nauibus appensa, quibus non mediocriter nauigatio iuuatur. v. q. 9. cap. vl.

Nota versus.
*Anglia va nimium miseris vicina Brabantis,
Flandria va nimium miseris vicina Britannis.*

CAPVT VLTIMVM SEV LXII.
continet Quæstiones miscellaneas
de rebus variis.

1. *Quid sibi vult Germanorum prouerbium: Wergern pflanget der lebt lang?*

Agricolæ serere arbores quæ alteri sæculo profint. Virg. *Carpent tua poma nepotes.*

2. *Summe sat multi inter Christianos Iudæi, sacerdotes, nobiles?*

Si satis iudæorum haberemus Christiani vsuram non caperent.

Si sacerdotum, vnus non haberet plura sacerdotia.

Si nobilium, non indies tot rustici & ciues aspirarent ad nobilitatem.

3. *Cur aduocati cum post multas in foro victorias sunt religiosi monasterii negotia procurare iussi caussa fere semper cadunt?*

Quia tum mentiri & falsum dicere dedicerunt.

4. *Salutantibus non reddens salutem qui potest excusari?*

Quidam à Socrate salutaturs non resalutauit, sed hoc nequaquam moleste tulit Socrates. Amicis autem admirantibus & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit: *Si quis nos preteriret peius affectus corpore quam nos sumus, nequaquam illi succenseremus, cur igitur illi succensem qui peius affectus est animo quam nos sumus?*

5. *Cur Virtus dicitur quadrata?*

Quia hominem reddit quadratum, semper stantem, ac omni ex parte perfectum. Hinc Aristot. in Ethicis virum bonum virum quadratum vocat.

6. *Quodnam illud est quod etiam ij habent qui nihil aliud habent?*

Spes. Stob. ser. 109.

7. *Cur olim qui nobilitate generis alijs prestare videbantur lunulas in calceis gestabant?*

Vt rebus elati & superbientes mutationis fortunæ in alteram partem admonerentur. v. c. 2. & c. de vestib.

8. *Quid*

8. *Quid aduersus virtutem possunt calamitates, damna & iniuria?*

Id quod aduersus solem nebula, contra Vir sine virtute semper manet absque salute.

9. *Quanam herba adiuuet Ægyptum Italia & regiones remotissimas coniungit?*

Linum, ex quo fiunt vela nauibus appensa, v. q. 26. c. 61.

10. *Quid est animata bibliotheca, seu viuum Musæum?*

Homo valde eruditus qui velut ex professo de omnibus respondere, & inexplicabiles authorum nodos tanquam ex secretiore Musarum adyto cuncta depromens dissoluere potest.

11. *Cur Boreas fortes & armatos, auster molles ac togatos facit?*

Boreas impense frigidus intus corporis calorem pellit. Auster impense calidus internum calorem plurimum dissoluit, ac conceptus calor animositatem, euocatus debilitatem parit. Hinc boreales strenui & bellicosi, australes infirmi sed ingeniosi habentur. Qualis enim est humorum in corpore partiumque proportio, talis est in ipso animo vis, motus, & affectio. Nam animus in hoc trunco corporis multum ab externo aere, multum à cælo, multum ab ipsa materia pendet.

M

12. *Quid*

12. *Qui sunt qui dando plus accipiunt quam se restitutas haberent manus?*

Qui dant eleemosynas, sumpsit enim pauperum est thesaurus diuitum. Et danti posset dicere pauper, ait Aug. Plus praesto tibi accipiendo quam tu mihi dando. Das enim quod in tempore perit, & accipis quod in aeternum manet.

13. *Quinam sunt qui dando spoliant & erogando colligunt?*

Vsurarii, qui diuinas poenas contracto faenore soluent.

14. *Quid prolixitas capillorum arguit in viris?*

Animi leuitatem, & pugnat cum mascula grauitate. Et quemadmodum tonsura capitis dedecorat foeminam, ita decorat virum, 1. Corinth. 14.

15. *Quomodo vnus homo quodammodo multiplicatur (ut fiat etiam millesimus) & rursus in vnum coalescit?*

Si concordēs fuerint duo aut decem tunc vnus non est vnus, sed illorum quisque decuplex redditur, inueniesque in decem vnum & in vno decem. Quod si hostes illis aliqui sint, qui in vnum impetum fecerint ij quasi in decem irruerunt, sic capiuntur.

16. *Quanam gratia ingrata est?*

Auson.

*Gratia qua tarda est ingrata est, gratia namque
Cum feri properat gratia grata magis.*

Si bene

*Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.*

17. *Quid ijs vsu venit qui aliis dant mutuum?*
Plaut. in Trin. Act. 4. Sec. 3. *Si quis mutuum
quid dederit, fit de proprio perditum, cum repetis, inimicum
amicum beneficio inuenis tuo.*

*Leihe ich nicht so ist's ein Zorn/
Leihe ich so ist's Geld verlorn:
Doch besser ist der erste Zorn /
Dann Freund und Geld zugleich verlorn.*

18. *Qui homines non nisi diebus festis in terram
exspuunt?*

Rustici & operarii, & fossores, ceteris enim diebus in manus expuunt.

19. *Quo anigmate significatur speculatum?*
*Cuique suam reddo faciem, mihi reddere soli
Nescia, nec vira praedita, nec facio.*

20. *Qua sunt praecipua victoria?*
Vincere 1. beneficientem, 2. seipsum.

21. *Cur crux, qua pro re sacra habetur, etiam in angulis
aditum & angiportibus tanquam monitrice
ne quis aluum ibi deiciat aut urinam
reddat collocatur?*

Cum hoc Turca quida à Nobile Veneto quaereret Tripoli, quod est celebre emporium Syriæ, respondit Venetus, *Tres sunt cruces, vna est in qua
Saluator noster Iesus Christus passionis nostrae mysteriū
peregit & hanc, ut pote pretioso eius sanguinis
persarum*

ſperſam nos honoramus & veneramur: altera illa eſt in qua bonus ille latro à Chriſto in paradifi conſortiu adſcitus pependit, hancq; nos funeribus noſtris & exequijs præferimus. Tertia eſt in qua impius ille latro ſueſic arius, iuſtum ſupplicium ſuſtinuit, quam nullo in precio aut honore habemus, ideoque tam vili miniſterio adhibemus.

22. *Cur Adam & Eva poſtquam mandata Dei ambitioni & gula ſua poſthabuerunt conſpectum Dei fugitabant, & colloquium eius perhorreſcebant?*

Protoplaſti poſt deſignatum ſcelus quæſitum latebras iuerunt, & ſe occultarūt. Genef. 3. 1. Quia mens impedita conſcientia maleficii, magiſtra metus, & hortatrix occultationis illis facta eſt. Nam mox poſt admiſſum peccatum ſtimulatur conſcientia. Antequam deſpexiſſent iuſſa Dei non erubeſcebant. Simulatque conſcientia eos redarguit, peccatum ſentiunt, fugiunt, latent.

2. Quia arbor, cuius uſura Deus illis interdixerat, veſtimento innocentia, & ſimul beatitatibus vniuerſis eos exuit, ac nuditatem corporum illis oſtendit & oculis ingeſſit. atque hinc exortus eſt iſte pudor.

Pueri iuniores veſte nudati non erubeſcunt, paulatim crescente corpore, cum mens propriam maturam exerere cœperit, non patienter ferunt ſe nudari, ſed genitalia manibus abſcondunt; ſic primæ

mæni hi humanarum gētiū auētores, cum quaſi infantes adhuc eſſent, & nulla peccati macula polluti, non afficiebantur verecundia. S. Aug. 14. de ciuit. Dei cap. 16. *Patebant, ait, oculi ſed adhuc non erant aperti, id eſt, non attenti vt cognoſcerent quid eis indumento gratia præſtaretur, quando membra eorum voluntati repugnare neſciebant, &c.*

23. *Cur vetuit Deus eos de ligno ſcientia boni & mali veſci?*

Non quia noxium erat, cum nullam ſtirpem noxiam procrearit. Sed 1. quo arbitrii a ſe donati libertas & ſe exercendi, & quanti imperia Dei duceret demonſtrandi occaſionem haberet. 2. vt habere ſe dominum intelligerent quem, mandatis eius obtemperando demereri ſtuderent, abſtinēdoque ab eo quod per ſe malum aut noxium haud eſſet, tantum quia prohibitum eſſet, huiusmodi obedientia Dei ſibi beneuolentiam & charitatem compararent, vel potius comparatam retinerent.

24. *Cur Noe ad quingentiſimum ætatis annum matrimonio carendum ſibi decreuit?*

Ne ex ſe numeroſa prodiret poſteritas quæ ſimul cum infinitis mortalibus olim periret, ſi mature vxorem ſibi aſciuiſſet. Deum enim grauiſſime in omnes vindicaturum ſemper iudicabat.

25. *Qui potuit Noe, Cum coniuge, tribus filiis & sororum uxoribus in clausa undique & munita arca (vno semper in loco, in tenebris & in diuturno carcere) cum bestiis in teterrimo odore tam diu habitare?*

1. Iucunda ei fuit voluptas quod abfuit à miseria multo maiore, quam remotissime. Cum enim cæteri mortalium intumescantibus aquis præfocarentur miserabiliter ipsius domum viam seruauit Deus. Quid autem charius esse potest vita, 2. Potuit Deus, qui naturam rerum condidit, & arcam habitare iussit, ipsi commorationem istam cum brutis animantibus reddere iucundissimam iucundum spectaculum vidit, quando velut à pastoribus aut ducibus adducta aut signo aliquo certo aduocata vel diuino potius impulsu, de mundis septena & septena (masculi & foeminae) de immundis bina accefferunt, & sese fidei ac beneuolentiae eius permiserunt, eiusque tanquam inquilini fuerunt: quando tot formas & volucrum & quadrupedum aut illud tempus sibi nec conspectas nec auditas, tot species pulcherrimas inueneretur, & caudis, auribus atque oculis blandientes & contactum plausumque minime refugiens nec non manus lambentes aspiceret, alioqui truculentas & à societate hominum penitus alienas. 3. Multo securius arca ista quam vllò nauigio ferebatur, marique orbi terrarum superfluo incolumis & ridens innatabat, de Dei vel po-

tea-

tentia, vel sapientia, vel bonitate non dubitabat, & quia magna cum spe ac fide arcam erat ingressus diuinæ prouidentiae fidebat.

26. *Visane sunt discordia inter istas bestias?*

Poterat Deus ad tot animantia alenda fouendaque largiter suppeditare omnia, & pax summa ac cõcordia vigeat in arca, quasi conuictores ac familiares & domestici de eodem præsepi pecudes & feræ foenum, de eadem area volucres femina absq; vlla inuidia comedebat. Non trepidabat aspectu lupi ovis, non metuebat leonem cerua, non pugnat cum rhinocerote elephantus, non insectabatur aquila cygnum, nec noctuam cor-nix, non præripiebat cibum miluo ceruus.

27. *Cur decem fuerunt plaga Aegyptii quod mysterium latet sub hoc numero?*

Visum est æquissimum vt qui perfecte & varie essent scelerati, perfecto numero pœnas diuersas luerent, quæ comprehensæ sunt quinque hexametris quanquam incomptis & male natis. *Prima rubens vnda, ranarum plaga, secunda, Inde culex tristis, post musca nocentior istis. Quinta pecus strauit, vesicam sexta creauit, Inde subit grando post bruchus dente nefando, Nona regit solem, primam necat ultima prolem.*

28. *Cur Nilus & omnes aqua Aegypti in obscenum cretorem abierunt, pisces computrescerent & homines siti perirent, cum interea Hebraei aquam dulcem biberent & usurparent?*

Ob magnas commoditates Aegyptii Nilum pro Deo colebant & se de illo insolentiùs iactabant. Adhæc in fluentia illius Hebræorum infantes abiecerunt, mutatus ergo in sanguinem est. 1. vt de cæde infantium quodammodo conquereretur. 2. vt à quibus diuinis honoribus esset consecratus eos cruciaret. 3. vt per quæ peccassent per eadem punirentur.

29. *Quid est quod per ranas puniti sunt?*

Quia infantulos Hebræorum aquis summerferunt flebilibus eorum vocibus nihil ad misericordiam moti infantes enim quia solis pedibus nondum queunt ingredi officium gradiendi adiunctis manibus implent, atque ita ranas non nihil imitari videntur.

30. *Cur Deus non vrsis, pardis, leonibus, alijsque carnivoris animantibus, aut certe Aegypto familiaribus ac notis, vt aspidibus (quarum morsus certum adfert interitum) sed vilibus insectis ad vindictam Aegyptiorum usus est?*

1. Punire volebat Aegyptios non perdere, quod si statuisset, famem aut pestilentiam immisisset, quæ duo mala eos instar segetum demessuissent. 2. Homines cum bella gerunt, quam possunt firmissima

missima præsidia & auxilia sibi adiungunt quibus suarum virium infirmitati consultum eant. Deus vero perse potentissimus, cum tanquam instrumentis ad reos afficiendos vti vult, abiecta, parua, despiciata eligit. Singuli hi milites & bellatores Dei secundum se quidem erant pusilli, imbecilli, sed armati imperio Dei contra Pharaonis exercitus satis superque valentes fuerunt, nec infrenue pugnarunt phalanges istæ, ita vt perfectam retulerint victoriam. Nota quas acies instruxerit Deus, quibus militibus castra sua stipauerit. Imperatores huius exercitus erant Moyses & Aaron.

31. *Quare Aegyptij maximam in animalibus (equis, asinis, camelis, bobus, ouibus) plagam pertrulerunt?*

Quia nimium Hebræos vexauerat cum eorum armenta, iumenta, greges raperent, & intolerabilibus oneribus impositis cruciarent. Sic animalia aliena peccata luebant, vt etiam in diluuiio vsque ad certum singulorum numerum delata sunt.

32. *Cur in 7. plaga tria elementa in Aegyptios grassata sunt, aer per tonitrua, aqua per grandinem, ignis per fulgura & fulmina?*

Vt volentes ac nolentes agnoscerent se elementorum ac mundi Domino aduersari, orbis terrarum pro Deo contra insensatos pugnare visus est, omnisque creatura se aduersus impios armavit.

Et quoniam gentilibus persuasum erat diuersis elementis diuersos præsidere deos, idcirco Deus per has tam diuersi generis animaduersiones verum sese & vnicum esse omnium rerum dominum demonstrauit, qui quibus rebus sibi complacitum est vitur, quando vult. & quemadmodum vult, vt vel inimicos suos persequatur, vel amicos adiuuet & consoletur.

33. *Cur Pharaon tot plagis tactus & tantis detrimentis affectus per Moysen eum non iussit interfici?*

Hoc ille extra dubitationem fecisset si id arbitratui ac iudicio suo relictum fuisset. verum Deus aut mentem eius ab ista cogitatione & voluntate prorsus auocauit, aut ei ingentem incussit metum, vt crederet si Moysen vel attigisset protinus sibi moriendum esse. Nam cum videret ipsum tantum ius habere potestatemque perdendi, quælibet, formidare iure debuit, ne si eum offendisset, ille vi sua ad offendentis exitium vteretur.

34. *Laudandus ne Iephtes Imperator & iudex quod Iud. 10. vnicam filiam suam, virginem, Deo immolarit?*

Nihil minus. Nam non venit ad hanc immolationem diuini spiritus concitatione vel instinctu horratuque cælesti, non inquam istud fecit diuino spiritu suggerente, sed pietate quadam simplicinimis & vt leuissime dicam iacõsulta. Et
vota.

vota quæ non cum ratione & iudicio suscepta sunt, nec nuncupanda, nec si nuncupata fuerint, præstanda sunt, ne error ad errorem seu potius ad stultitiam impietas accedat, imprudenter vouit quia nihil excepit. Adhæc ne serui quidem ita sunt in potestate & arbitrio dominorum vt eos insonites trucidare possint nedum filii in parentum, vitam eripere innocenti vbique scelerum est facinus, & hæc puella quid vel in patrem vel in leges admiserat vt occidi deberet, cū ipsa lex immerentem occidi vetet? Quis ipsum coegit pertinaciter adhærere verbis, in quibus semper quod volueris, non quod protuleris, attendendum, & secundum mentem pronuntiaandum? Sæpe siquidẽ ex perturbatione aut impetu aliquo repëtino dicimus, promittimus, affirmamus, que minime dicta, pmissa, affirmata volumus, ac si quis à Iephte hoc votum cõcipiẽte quæsiuisset num etiã inter prima sibi è domo sua occurrentia filiam numeraret, negasset vtique & rẽ vt impiam execratus esset, nec enim corpus viuũ hominis sacrificium est idoneum. Nec licet dicere (cum nullo id argumento probari possit) Deum occulte hoc ipsi suasisse vt nemini licet occidere vxorem in holocaustum, & dicere, Deum id suasisse occulte & in animo. Mandauit Deus Abrahamo vt filium immolaret, quod autem Iephtes perpetravit non Dei iussu sed ex voto sua sponte nuncupato perpetravit.

in quo quidem voto tanta vis, non fuit vt iustam necem iustam efficeret, quemadmodum in mandato fuit. Deinde iussit hoc Deus, non quod Isaacum interfectum & parricidium designatum veller (eductum enim è vagina gladium & ad feriendum sublatum ferire prohibuit) sed vt Patriarchæ illius perfectam absolutamq; obedientiam omnibus illustrissimo exemplo proderet, aries pro Isaac mactatus est, quem Deus vtique subiecit, vt ostenderet humanum sanguinem se auersari. Et docuit tum Deus à parentibus sibi filios esse offerendos non immolandos.

35. *Quorum egit annum regio stemmate procreatus.
Propheta Daniel cum capta Hierosolyma Babylonem captiuus duceretur?*

Non plus decimum, qui fuit primus regni Nabuchod. Susannam vero cum morte eripuit duodecimum, Dan. 1.

36. *Quot annos viuendo expleuit?*

Centesimum attigisse constat, vltra quantum ætate processerit nondum satis compertum est.

37. *Cur potissimum præputium membri genita'is iussu Dei rescindebatur infantibus masculis Iudaorum?*

Vt discerent homines ex repugnantia & rebellionem carnis, siue ex appetitu aduersus rationis imperium insurgente ibi maxime, vt in officina

cina quadam, libidinis furentem flammam sibi extinguendam esse.

38. *Quid faciendum homini non de industria crepitum ventris emittenti?*

Ciuis quidam Rotuulensis, coram Sigismundo duce Austriae oraturus, notabilem crepitum ventris edidit, quare ad animum conuersus dixit, omnibus audientibus: *Si vultis vos loqui non est opus oratione mea*, atque intrepide prolecurus est orationem suam. Hoc adeo gratum erat Principi vt hominem honestissime tractaret.

39. *Quid est ventus?*

Est supra terram exhalatio, infra terram terræ motus, in nube tonitru.

40. *Virum sidera ad mores & peccata inclinant?*

Moses ait Gen. 8. Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua (non dixit à syderibus) S. August. lib. 5. de ciuit. Dei c. 1. ait: *Qui putant stellas potestatem hanc habere, magnam calofaciunt iniuriam, in cuius velut clarissimo senatu à splendidissima curia opinantur scelera facienda decerni, qualia, si aliqua terrena ciuitas decreuisset, genere humano decernente, fuerat euertenda.* Iac. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur, &c.* Peccatum est contra naturalem inclinationem: at sidera naturam conferuant, ergo ad peccatum non inclinant.

41. *Quem ledit ultio?*

In vlciscentis caput recidit, vt aculeata apis fit stimulata aculeum iniecerit moritur. S. Chryfost. hom. 9. in ep. ad Thefs.

42. *Quid sibi vult illud Horatii in arte:*

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci?

Eum solum suffragia iudicum tulisse qui & vtile & dulce scripsit, cum & profuerit & delectarit. Punctum pro calculo seu suffragio accipit, apud Romanos enim duobus modis ferebatur suffragium, aut voce, aut tabella. Tabellæ autem erant ceratæ, in quibus suffragatores puncta faciebant. omne punctum ferre, est omnibus oranium sententiis atque suffragiis aliqua re dignum seu in aliquo præstantem iudicari, vel vniuersis placere.

43. *Quid illud Prouerb. Stulti vt turdi sibi malum cacant?*

Sibi ipsas ministrant exitii causam. Turdus enim capitur visco sui stercoreis.

44. *Quid illud S. Hieronymi Tom. 1. epist. 8. cap.*

4. Tanti vitrum quanti margaritum?

Pluris æstimanda esse pretiosa quam vilia, & si hominibus non damus nuptas nisi corpore mentequæ integras, multo magis id obseruandum esse in iis quas Deo sacramus. Taxat enim S. Hieron. eos qui deformes tantum corporeque non integras filias Christo dedicant, illosque qui, pauperi-

peribus relictis virginibus, omne fere patrimonium pro dote nubentibus tradunt.

45. *In quem S. Hieron. epist. 62. dicit: Lumbris patriæ habere se putat digitos grossiores?*

In eum qui se longe maioribus suis præstare & minima sua facta ingentibus parentum gestis præponit.

46. *In quos competit seu quadrat illud eiusdem epist. 101. Oleum perdit & impensas qui bouem mittit ad ceromam?*

In eos qui indocilem docent, aut, quempiam ad id muneris adsciscunt ad quod obeundum minime est idoneus. *Κηρωμα* erat vnguentum ex oleo & quarundam terrarum generibus confectum quo athletæ vngentur, oleum enim agilitatem, terra robur præstabat. S. Hieron. tamen non ad vnguentum, vt putat Erasmus, sed vt mihi persuadeo, ad locum vbi athletæ vngentur, qui ipse etiam *κηρωμα* ab eo vnguento dicebatur, respexit. Bos ad certamina (vel certamini ac palæstræ) profus ineptus est, propterea qui laute bouem nutrebat, eumque vngendum ad illud athletarum locum mittebat, & oleum & impensas perdebatur.

47. *Quando vitimur eo ex poetica Horatii sumpto quod habet Tom. 1. ep. 7. & Tom. 2. ep. 111. Amphora cepit institui, currente rota cur urceus exit?*

Cum magnum quid explicare facereq; aggredimur, & tamen parum exilique quid facimus, cum magna incœpta respondententes sibi fines non habēt, amphora enim magnū est, vas, vrcus paruum: figuli enim interdum vas magnum incipiunt & rotæ velocitate prærepti paruum formant, vel euenit ipsis vt dum vnum formare instituunt currente tamen rota ex improvida manu diuersum aliud fiat.

48. *Qui dicuntur* (apud Hieron. tom. 2. li. 2. adu. Ruff. & Tom. 3. ep. 107.) *cornicum oculos configere?*

Qui de re aliqua adeo docte & ingeniose scribunt vt cæteris nihil amplius relinquunt, seu qui perspicacissimis & oculatissimis visum adinunt & tenebras offundunt, aut qui ea quæ antiquitas constato consensu approbavit damnare, rescindere ac conuellere conantur, qui deniq; callidos & versutos homines versutia & calliditate supplantant, & veteratores veteratoria fraude decipiunt (Cic. pro Mur. & Flac.) Cornices sunt oculatissimæ, & vbi oculatissimis contradicendi occasio tollitur, idem est quod eorum configere oculos vt amplius quod reprehendant non videant. Hoc ipsum præstitit. S. Hieron. libros sacros ex Hebræo in latinum vertendo, ita enim Iudeorum confixit oculos vt ipsi quo modo nobis illudant amplius non habeant.

49. *Vnde*

49. *Vade sumptum illud adagium: More Andabatarum gladium in tenebris ventilare?*

A Ludo in quo pugiles duo clausis ac velatis oculis, ne viderent qua ferirent, certabant. Nomen à concursu dictum videtur. *αὐτὸ βαπτὲν* enim est aduersari. Significat autem prouerbiū hoc temere & nullo iudicio alicui repugnare. Demonaetes cynicus loquens in eandem sententiam de duobus quorum alter inepte proponebat; alter ad rem non respondebat, alter, inquit, *mulget hircum, alter supponit cribrum*. Hieron. Tom. 2. ep. 1. Cic. ad Trebat.

50. *In quos dicitur versus ex arte poetica Horatii: Parturiunt montes nascetur ridiculus mus?*

In eos qui multum pollicentur & parum præstant, vel qui magnificis promissis miram de se mouent expectationem verum vbi ad rem ventum est meras nugas adferunt: cum enim, vt habet Apologus Æsopi, prisca rudescq; iam tum nascentis sæculi homines intumescens quendam forte montem vidissent concurrentes expectabant vt ingens aliquod monstrum inde prodiret, prodijt autem mus quidam paruulus magno omnium risu. Hieron. li. 1. adu. Iouin.

51. *Cur Paradisus diluuiο non est inundatus, cum sit in superficie huius terræ?*

Quia eiectis Protoplastis Deus illi terræ non male-

maledixit, & quia in illum induxerat Enoch (Gen. 5. Syr. 4.4. vt ei parceretur, vt & post in eum transfudit Eliam, Ioannem Euangelistam & eos qui surgente Christo à mortuis surrexerunt. Defenditur ministerio angelorum à nubibus, ventis, & pluuibus. ideo etfi tempore diluuii aquæ altiores essent illa regione, non tamen irruerunt in paradysum, sed illo remanente sicco quasi murus circumsteterunt, quemadmodum mare sterit immotum filiis Israel ambulantibus in sicco. Monopolan. dec. r. c. 3. q. 7. ex sententia D. Thomæ p. r. q. 105. Adde quod licet omnia maria littoribus longe eminentiora sint non tamen irruunt in continentem terram. Est inaccessibilis propter impedimenta maris & montium vel desertorum, aut regionis feruentis & æstuosæ. Metropol. ib.

52. *Cur lignum ex quo comederunt Adam & Eva vocatum est lignum scientiæ boni & mali?*

Chrysofost. ho. 16. in Gen. non quia homini scientiam dedit quia iam omnia bona & mala sciebat, sed quia per illud facta est transgressio mandati & ex illo postea intrauit scientia & erubescencia.

53. *Quam artem commendat Campanus hoc versu, Imprimis illa die, quantum non scribitur anno?*

Impressoriam, à Gutherbergo equestris ordinis

dinis viro inuentam & Moguntia primam exercitatum, de qua & Philippus Beroaldus:

*O Germania muneris repertrix,
Quo nil vtilius dedit vetustas,
Libros scribere qua doces momento.*

Apud Sinas tamen longe anteaquam in Europa hanc artem agnitam esse tradunt multi. Huic accedit ars quæ æri insculpit imagines postea imprimendas.

54. *Cur olim dicebatur τειλα κειππα κειππει, tria cappa pessima?*

Quia Cappadoces, Cilices, & Cretenfes erant fraudulentis & mendaces, promissi fidem fallentes, sed διπλωδὲν κειππα duplex cappa significabat aliquod malum quia vox κειππει scribitur gemino κ. Sic apud Plaut. fur dicitur homo trium litterarum.

55. *Cur primi homines post peccatum texerunt & occultarunt genitalia (potius quam ora per qua comederant) non manu sed ficu?*

Nec ea vel ipsi (ait S. August.) attingerent. Tanta turpitudine in iis post peccatum inhaesit.

56. *Cur vna Imperatoris corona dicitur ferrea?*
Quia laminam quandam ferream habet in summitate, est alioqui aurea & pretiosissima.

57. *Qui dicuntur habere nobilitatem in astragalis?*

Qui dignitatem maiorum virtute comparantam

ram fœdis factis amiserunt. Sicut autem frumentum optimum non iudicamus quod in pulcherrimo agro narum est, sed quod commode nutrit: sic neq; virum bonum qui genere clarus, sed qui moribus egregijs est. Virtute & consilio res geritur, non fumosis imaginibus. Socr.

58. *Quale animal est rusticus?*

Medium inquit Marcellus Donatus, *inter bruta & homines*. Ego vero sentio (sicut aliorum iudicijs) rusticitatem esse sinceram, ac simplicem veritatis nutricem.

59. *Cur quidam Principes crebro mutata veste soli inter rusticos versantur?*

Fridericus Austriae dux patruus Friderici imperatoris cum rusticis arans de seipso & de purpuratis suis confabulari consuevit, interrogatus cur id ageret respondit, neque enim de me alio modo verum audire possum. Aen. Syl. li. 5. Com. in dict. & fact. Alphonsi.

60. *Vnde provenit fœtor Iudæorum.*

Is Deo iniuse genti tanquam macula perpetua videtur esse innatus. Potest etiam augeri mala victus ratione, quia frequenter vescuntur allio & cœpis, & quia nulla utuntur exercitatione corporis alimentum probe non concoquunt. Facile credidero hircosum illum odorem huius gêtis à Deo reiectæ (Ose 1.) augeri ob otium & sedentariam vitam & vitiosos humores. Gignitur enim suavitas odoris concoctis à calore humoribus.

bus. Antiquitus Scropha quædam seu porca (quæ etiam fœret) posita est in ignominiam & confusionem Rabinorum Iudæorum VVitembergæ ad parochialis tēpli murum versus ortum, ut refert Laurentius Fabricius in oratione de Schemhamphorasch vsu & abufu.

Et inter cætera ait: Cum Christiani scirent non solum esum & sacrificium porcorum sed etiam imaginem Suis in loco sacro Iudæis esse iniusam, ideo locis sacris quæ intacta ab accessu Iudæorum blasphemorum esse volebant, scrophas apponebant, non ut locum sacrum fœderent, vel Deum in suis sanctionibus illuderent, aut quædam sacrificia probare, nonnulla improbare viderentur, sed ut loca diuinis cultibus dicata impuris Iudæis redderent iniusa, audiebant enim Deum & sanctos etiam in sacris tēplis à Iudæis blasphemari. Hæc fuit causa Scrophæ tēplo VVittebergæ affixæ. Cum teiter à collegijs publicis per crates in cœmeterium detulit videre licebit in extremitate muri prope tectum porcam saxo insculptam cum hac inscriptione: Rabini Schemhamphorasch. Docet inscriptio abufum Schemhamphorasch. Habet hæc porca sub se tres puerulos Iudæicos, & c. in parte posteriore scrophæ videbis grandæuiorem Iudæum, & c. addit: ante hæc tempora in his regionibus quamplurimi habitauerunt Iudæi, hoc demonstrant

nomina oppidorū, vicorū, ciuiū & rusticorum quæ adhuc hodie sunt Hebræa. Eadem de causa in hospitiorum publicorum, à quibus Iudæos exulare volebant, prostibulis suè pictum aut sculptum collocabant, in Berlini &c. Eadem de causa in antiqua Soraborum vrbe in ducatu Anhaltino columnæ templi exteriori suem lapu incisum spectamus, talem scropham Iudæos lactantem etiam viderelicet Magdeburgi in templo magno Canoniorum, in sacello. huiuscemodi porcã videbis & in Bauaria Salisburgensi curiæ incisã in ignominiam Iudæorum qui aliquando hostiam cœnæ consecratam ibi consciderunt, &c. imitati sunt Christiani exemplum Hadriani imp. qui circa annum Christi 139. vt Iudæos ab introitu in vrbe Hierosolymitanã deterreret, portã qua Bethlehem itur suem marmoreã imposuit. Hoc terri culamenro à locis sacris Iudæos abigendi ab eo tempore vsũ sunt Christiani, &c. Hæc copiosius Laur. Fabricius Hebrææ linguæ VVitenbergæ Professor. v. dies Can. Maioli pag. 813. COLI. Tom. 3.

61. *Quid significat mundum purum, ac nobile triticum quo Iudai tempore sui paschatis voscuntur?*

Christum Iesum sine omni vitio & macula narum ex mundissima virgine, Deitate illustratum. Ioan. 16. *Ego sum panis viuus, &c.* Exod. 12.

62. *Quid sacci recenter loti in quos triticum pradiatum immittitur?*

Maxime ad paschalia festa eniti oportere vt saccus nostræ mentis seu conscientiæ lotus sit in quem mundiss. illud triticum Christus Iesus & per gratiam & per Eucharistiæ Sacramentum recipiatur. hinc Christus ait: *Si mandata mea seraueritis, (si à peccato mundi eritis) ego in vobis & vos in me manebitis.*

63. *Quid quod Iudai non molunt paschale triticum nisi in molaribus bene mundatis?*

Concordia in peccatis indurata poliri purgarique debere, alioqui non infundendum granum illud mundissimum.

64. *Quid quod Iudai domos suas ad festum paschatis quam maxime queunt penitus emundant?*

Vitia quasi ex angulis omnia exquirenda esse admoto lumine veri scrutiniij, vt tota domo conscientiæ mundati in ea habitare possit mūdator ille cordium immundo spiritu expulso.

65. *Quid quod appropinquante hoc festo quotidiana sua vasa purgant, neque tamen iis per festos istos dies vtuntur?*

Quotidianos quæstus & actus qui vix sine peccato imo saltem absque peccati periculo vitæ fiunt, & vnde scandala oriuntur, esse deserendos.

66. *Quid quod non solum expoliunt sua vasa, sed ea adferunt ad suos Rabbinos illorum subituri iudicium sintne satis munda?*

Cum per contritionem quis se expurgauit, peccata tamen esse confitenda sacerdoti, vt is iudicet sintne homo ad cœnam mystici agni Iesu Christi admittendus, aut ab eo repellendus.

67. *Quid quod vasa in cacabum feruentis aqua immerguntur?*

In confessione, peccatorum mole exposita, hominem commeritam iram Dei audire & agnoscere.

68. *Quid quod sacerdos ea vasa velociter ex aqua feruente eximit, & gelida perfundit, terque pronunciat iustum?*

Quod sacerdos nos (vasa iræ) ab ira Dei liberet, aqua absolutionis perfundat, & iustificatos nos pronunciet per misericordiam Dei patris, satisfactionem Christi & gratiam Sp. S.

69. *Quid quod vasa ea immerguntur in aquam profluentem?*

Nos, etsi per pœnitentiam propter meritum Christi à peccatis simus mundati, non tamen debere existimare quasi satisfecerimus Deo quem offendimus, verum profluentibus lacrymis peccata nostra delenda esse.

70. *Cur omnis mouendus lapis vt peccatores diaboli laqueus eximantur?*

Si videres aliquem duci ad supplicium calculo infesto damnatum tibi que liberum esset de carnificis manibus ipsum rapere & liberare, certe nihil non faceres vt ne abduceretur: multo magis cum certis fratrem tuum à diabolo ad perditionis barathrum contra ius trahi, operam dabis vt eum iniquitatis vinculo eximas 1. Cor. 10. *Nemo quod suum est quarat, sed quisque quod alterius.* 2. Cor. 11. *Quis infirmatur & ego non infirmor &c.* Christus obambulabat ciuitates ac vicos curans morbos animi & corporis, cum tamen posset eodem in loco sedens omnes ad se attrahere, vt præberet nobis exemplum quærendi eos qui perierunt (Matth. 22. Euge serue). Non desidebat etiam cum 99. ouibus expectans donec qua aberrauerat veniret ad ipsum, sed abiit ipse & inuenit inuentamque gestauit humeris & reduxit. Sic & medici currunt ad ægros. Christus sanguinem effudit propter nos, & nos ne verbum quidem funderemus propter ipsum. Samaritanus non sacerdos sed Politicus & vir mundanus erat, & tamen hominem vulneratum quantumuis ignotum prætereuntium inclemētia nihil absteritus Asino imposuit & in diuersorium perduxit, non periculum, non pecuniarum impendium, non aliud præterea quicquam spectans, Non obtendebat, vbi nunc Sacerdotes, &c. sed quasi venatur quempiam

maximum nactus esset ita lucrum arripuit, cum inuenis aurum non dicis apud te ipsum quare ille aut ille hoc non sustulerunt? sed festinas ante alios rapere: ita videns peccatorem cogita thesaurum reperisse, occasionem illi medendi. Nam si instillaueris velut oleum, sermonis doctrinam, si obligaueris mansuetudine, si sanaueris tolerantia ille te faciet ditiores quouis thesauro, *qui enim eduxerit pretiosum ex indignitate tanquam os meum erit*, inquit Dominus Ier. 15.

71. *De quo cane loquitur hic versus:*

*Est canis in molli sterrens mens conscia lecto,
Abrepto somno mordet acerba canis?*

De conscientia quæ vna & eadem in nobis singulis est accusator, quoties enim illa nobis diem dicit & ad Dei subfellia nos pertrahit? Eadem est testis, eadem iudex, eadem tortor, eadem carcer, ipsa accusat, ipsa iudicat, ipsa damnat. Tot munita in nobis præstat, sic volente sapientissimo Deo, vt reddamur etiam nullo alio accusante inexculpabiles; neue putemus nos declinatos tribunal Dei, ecce in nostris conscientijs illud erexit. Huc pertinent illa: *Conscientia mille testes*, imo mille exercitus contra nos. *Cōscientia peccatorum codex*, &c. & illud Ouid. 1. Fast.

Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra

Pectora, pro facto spemque metumque suo. v. Cic. pro Milone.

Nec

Nec non illud Senecæ. *Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris quam temetipsum, alium enim potes effugere, te autem nunquam, nequitia enim ipsa est sui poena.*

72. *Quid in minimo maximum est?*

Bona conscientia in corpore humano quæ si addit hilarius viuit etiam is qui teruncium non habet quam si in vnum hominem sexcentos confles Sardanapalos. Hinc S. Greg. *Quid prodest si omnes laudent & conscientia accuset: at quid poterit obesse si omnes laudent & conscientia sola defendat?* Tantus quisque est quantus iudicio Dei, & conscientia lux est.

13. *Vnde faciendum est principium aliquis rei?*

Greg. Naz. in apologia ait: *Optima ratio est cuiusuis sermonis aut operis exordiendi à Deo facere principium, & in Deo desinere.*

74. *Cur nihil est audacius indusso molitoris?*

Quia omni tempore matutino furem collo apprehendit.

75. *Quid significat, Ehe wigs dann wags?*

Omnibus in rebus præmeditandum esse finem.

76. *Qua sunt maxime contraria?*

*Catus cum mure, duo galli simul in aede,
Et glotes hina viuunt raro sine lite.*

77. *Cur mendici tot procreant liberos vel numerosam habent prolem?*

N 2

Quia

Quia exploratum habent non se sed alios eorum pueros esse educaturos.

78. *Quomodo temperandum est osculum?*

Athenagoras Christianus philosophus ait: Tū accurate temperare osculum, seu potius adorationem saluationis oportet, ne si quo modo paucillum mentis polluta fuerit ab aeterna nos vita proscribat Verbum, orat. ad Christ. De osculo sancto vide finem epist. i. S. Petri & Baron. Anno Christi 45.

79. *Quomodo castitas à Romanis pingi vel sculpi solebat?*

Velata facie; quia castos etiam & continentis oportet esse oculos.

80. *Cur conseruantis Dei concursus ne momento quidem abesse potest à rebus creatis?*

Quia sine eo confestim omnes ad nihilum abirent, uti sublato sigillo, per quod impressa est figura in aquam, confestim figura in aqua euanciscit, & amota manu quae pondus in aere tenebat pondus ruit. D. Bonauentura in 1. d. 37. in primo principali q. i. v. Conimbr. q. 10. in c. 7. lib. 2. phys.

81. *Qua dos matronis pulcherrima?*

Vita pudica. Aufon.

82. *Quod regnum praestat?*

Quod principe praestat, & subiectorum concordia pace cohaeret.

83. *Quid pacem parit, auget, alit?*

Ene vivere paruo.

Non meliora suis oculo spectare resorto,

Plus alijs quam quemque sibi deferre studere.

84. *Quis Dux aut princeps melius moderabitur orbem?*

Qui se plus alijs regit, & moderatur, & urget
Qui quod in aere suis sibi primum in pectore scripsit,
Lex animata magis vita quam voce rogata.

85. *An formidari reges aut praestat amari?*

Quod popularis amor soluit, trepidatio fraggit.

86. *Quae laus & Virtus Regis?*

Fecisse benigne Pauperibus, Diuum pro religione stotisse.

87. *Quis regnare nequit?*

Qui dissimulare nequibit.

88. *Quid Reges opulentat, opes conseruat & auget?*

Si Rex quosque procul parasitos arceat aula.

Fraus simulata magis quam vis violenta cauenda est.

89. *Quo fundamento Resp. constat in auum?*

Si penas aequae timidis ac praemia gnauis pendat.

90. *Vbi floret virtus.*

Vbi praemia dantur.

Languentes animos spes lucri suscitatur, acres

Et per se gnauis species virtutis honesta.

91. *Quis populus melius praecepto Regis obedit.*

Quem non spes lucri sed amor natiuus honesti in citat.

92. *Quis instituit magistratum, seu unde principium regni, quod scilicet vnus omnes arbitrio viuunt.*

A diis principium regni, dii scepra dederunt.

Nunquam certe vni vellent sic subdere multū
Colla, nec arbitrium regerentur ad vnius omnes
Ni datus à diuis diuumque vicarius esset.

93. Quo fundamenta maiestas regni nixa est.

Iustitia nervus & religionis honore.

94. Quod summum regni decus est &
gloria?

Docti prudensque senes & honestum sponte sequentes.

95. Quid prosunt artes?

Quod sol & luna videnti.

96. Quaeso quid hic confert ad vè regnumq; tuendum,
Qui disciplinis se mancipat abdit in antra?

Est manibus cor pluris habendum.

97. An censes regem incundam ducere
vitam?

Si sapit in suauem, volupem si despicit.

98. Quis securius & felicius exigit animum.

Qui paucis viuit minimum desiderat.

99. Cur animis nostris nil satis est, quod habent
vilescit habendo.

De caelo nobis animus descendit in artum

Corporis hospitium tanquam peregrinus & hospes,

Nil igitur quod se minus est & vilius explet.

100. Quid sibi vult dictum,

Ne te quaesiveris extra.

Non te iudicio vulgi metire sed ex te.

101. Cur delectatur plus quam vir foemina
cultu.

Quod natura negat mulier sibi sumit ab arte,
Aut cultum quarit vultus, virtutis egena.

102. Cur minus in bello miles quam pace
dolorem sentit?

Superantur honore dolores.

103. Cur delinquentes agre reprehendā-
mus omnes?

Quisque sibi perfectus & optimus esse videtur.

104. Qui sit, ut interdum defectu lunæ
laboret?

Terra vetat solis lumen quo luna refulget.

105. Si stella sponte sua iussuue feruntur &
errant?

Cum partes sint orbis in orbe mouentur in orbem:

106. Cur ab angelis in orbem voluuntur orbem?

Vt omnia crescant, Terra, suos foetus & semina pro-
ferat.

107. Cur igitur non est eadem seges omnibus ansis I-
dem prouentus cum motus & vnus & idem est?

Errabunda planetarum coniunctio causa est.

108. Dic quid id esse putas generauit filia matrem?

Est glacies in aquam cum soluitur unde coacta est.

109. Quid sibi vult, ne qua domi tibi viuat hi-
rundo?

Inconstans, infida, loquax, vaga, vilis hirundo

Admonet his vitijs insignes esse cauendos:

110. Quid hoc, Sapiens gladio non verberat
ignem?

Non Regum temere sapiens exasperat iram.

111. Vnde putas natum, ne te premat annulus
artus?

Ne tu taligenus vita moremque sequaris

Vnde pedem nequeas vltroque citroque referre.

122. Dic quid id esse putas, semper sal ponito mensis?

Semper amicitiam sartam tectamque colendam.

123. Quid sibi vult istud, nemo sibi frangito dentes?

Nemo dicax esto, nec verbo vulnaret aures.

124. Scire velim quod id esse putes, ne carpe coronam?

Ne violes leges, & plebiscita refigas,

Ne Reges ledas, quorum est gestare coronam.

125. Quid precor hoc, Molochen (maluam) sere, non tamen vrere victu?

Admonet vt semper mansueti simus in omnes.

Placati ac faciles, in nosmet vero seueri.

126. Quid precor hoc caue ne coacerues ligna cupressi?

Ne sis sacrilegus, ne dijs sacra perfidus aufer,

Ne tibi tu diuum spolijs, & raria dices.

Ex altercatione Hadriani Aug. & Epieteti Philosophi.

127. Hadr. Quid est epistola?

E. Tacitus nuncius.

128. Quid est pictura?

Veritas falsa,

129. Qui sunt qui sani & grosant?

Qui aliena negotia curant.

130. Quid est quod homo videre non potest?

Alterius animum.

131. Quid

131. Quid Regi & populo commune est, diuiti & pauperi, fortunato & misero?

Nasci & mori.

132. Quid est optimum & pessimum?

Verbum.

133. Quid est quod alij placet alij districet?

Vita.

134. Quare mortuus coronatur.

Agonem se vita transogisse testatur.

135. Quid est mundus?

Stultorum cauea.

136. Quare Venus nuda pingitur?

Nuda Venus picta est, nudipinguntur amores,

Nuda quibus placuit nudos dimittat oportet.

137. Quare Venus Vulcano nupta est?

Ostendit amoris ardore incensit.

138. Quare Venus straba est?

Quia prauus est amor?

139. Quid est amor?

Otiospectoris molestia.

140. Quid est miles?

Murus imperii, seruator patria, gloriosa seruitus.

141. Quid est curia?

Curarum mater.

142. Quid tradunt historici de admirando robore corporis Milonis Crotoniensis athleta?

Dum confisteret nemo eum vestigio educere poterat, & malū tenenti digitis nemo extorqueret. in Olympium certamen bouem per stadium repres-

represso anhelitu portauit, i&tu pugni vel nuda manus eundem interfecit, torumque eodem die deuorauit. Tandem tamen viribus nimium confusus misere periit. Gell. lib. 15. cap. 16. Plin. lib. 7. c. 20. aliquando columnæ domus (inquam cœtus philosophorum conuenerat) ruina vacillantis & inclinata assistens viribusque obnitens labantes & des tantisper sustinuit, dum omnes salui exirent quæ mox ipso quoque postremum effugiente cœciderunt. Exitum autem miserabilem nimia virium fiducia sibi comparauit. Nam cum aliquando per vastissimos ac inuios oberraret saltus ingētemque truncum cuneis adactis findi cœptum imperfecto tamen opere conspexisset, insertis inhiatum ligni manibus pedibusque torum dirumpere conatus est, sed cuneis elapsis iterum coeunte ligno manus viro inclusæ restiterunt, qui sic tum feris se laniandum præbuit:

Viribus athleta ceu fama parata Miloni

Est sensim, nullo deperitura die:

Sic vitulum te ferre docet puer hicce libellus

Per breuis et valeas tollere deinde bouem.

Nihil enim magis opto quam vt studiosi studiosissime hæreticoꝝ de huiusmodi Locis cœmunibus libros decitent, & pauculis hisce quæstiunculis, ad exemplum meum, infinitam similitū quæstionum multitudinem adiungant. Recte enim Aristippus percōtanti quæ potissimum adole-

lescen-

lescentibus essent discenda. *Quæ viris, inquit, v'sni futura sunt, cui cōsentit illud Aeschinis: διευνηνός πάλ' δ'ός όντας τής τών ποινών γυμνασίου έκμαρθάνειν ή άύδρες άυτώς γυμνασίου, Existimo nos statim in pueritia sententias poetarum ideo ediscere debere vt olim viri facti ijs vtamur.*

Quantis honoribus cumulati quantisque præmiis mactati semper fuerint ænigmatum acuri coniectores vel hæc docent exempla. *Nicanula* Ægypti & Æthiopiæ Regina (3. Reg. 10.) Salomonis Regis Indæorum sapientia fama mota ad eum magno cum comitatu Hierosolymam profecta quæstiones obscuras ei proposuit. Quas cum ille nullo negotio soluisset, donauit ei 120. auri talenta, præter gemmas & aromata. De certamine sapientiæ quod stipatores Regis Darii inierunt legimus c. 3. & 4. lib. 3. Esdræ. Refert etiam Gell. (lib. 18. noct. Att. c. 2.) quod Itali omnes qui Athenis dabant litteris operam sapissime in vnum aliquem locum sese nonnihil recreaturi conuenire solebant: Tum singuli ex ordine cœnulam instruebant, totidemque res quærebant quot studiosi conuenerant. Præmium soluendæ quæstionis, veteris alicuius scriptoris librum Græcum aut Latinum, & coronam è lauro ponebant. Rem locumque dicendi fors dabat. Quæstione soluta, præmio victor & corona donabatur, non soluta transmittebatur ad eum qui sorti-

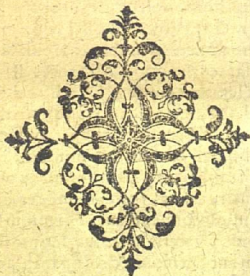
10

eo successerat. Si nec is dissoluisset Deo, cuius
festum erat, dicabatur.

*Multos hinc flores & fructus collige, Lector,
Qui mentem instruant letitiaque beent.*

Ad maiorem Dei gloriam.

FINIS.

MENSÆ THEOLOPHILOSOPHICÆ
PARS ALTERA,

sive

ALCEDONIA
STVDIOSORVM,

HOC EST,

MILLE PARTIM
THEOLOGICA, PARTIM
PHILOSOPHICA EROTEMATA,
uarietate & ubertate, cum ad multa alia, tum
ad animi laxamentum admodum appo-
sita, nec non per centum Locos com-
munes deposita.

Studio & industria

MATTHÆI TYMPII
Theologi.

Plutarchus de educ. lib.

*Ἡμῶς δὲ βίη ἐπιμαρ ἐῖς ἀνοσίτητον καὶ σπουδῆν
διήρηται. Tota nostra vita diuisa est in
remissionem (respirationem seu otium)
& serium studium & laborem.*

MONASTERII VVESTPHALICÆ,
Typis Viduæ Lamberti Rassfeldij, 1618.